

RIIGIKOGU

IV koosseis.

85 — 111 koosoleku täielikkude protokollide

LISAD.

Riigikogu komisjonide ettepanekud on jäetud välja käesolevatest lisadest, kui need ühtlased või ainult redaktsiooniliselt erinevad Vabariigi Valitsuse vastavatest ettepanekutest. Viimased vaata „Vabariigi Valitsuse ettepanekud“ Riigikogule.

- 209.} Eesti-Hollandi laevamöötkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise
210.} seadus.
211. Eesti-Prantsuse kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni muutmise teise protokoll
kinnitamise seadus.
- 212.} Eesti-Rumeenia kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus.
213.}
- 214.} Eesti-Hispaania vahelise kriminaalasjus väljaandmise ja kohtuliku abiandmise kon-
215.} ventsiooni kinnitamise seadus.
(Eesti Vabariigi ja Hispaania Kuningriigi vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus
kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus.)
- 216.} Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide mää-
217.} ramise seadus nr. 2.
218. Eesti Vabariigi 1931./32. aasta kulude ja tulude eelarve arvel eelkrediidi avamise
seadus.
- 219.} Elamute teedekapitali maksust vabastamise seadus.
219.1.}
220. Kaitseseisukorra kestuse asjas. (Esis.)
- 221.} Kaubalaevade omanduse ja vastutuse seadus.
222.}
- 223.} Korterite aktsiaseltside seadus.
224.}
- 225.} Laevakinnistusseaduse § 25 muutmise seadus.
226.}
- 227.} Linnade administratiiv-piirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise
228.} seaduse muutmise seadus.
229. Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse muutmise seadus nr. 2.
- 230.} Maaseadusega võõrandatud maal el asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise
231.} seadus nr. 2.
232. Meresadamate rahvusvahelise korra kohta käiva konventsiooni, statuudi ja allakir-
jutamisprotokoll
kinnitamise seadus.
233. Omavalitsuste ja üldkasulikkude organisatsioonide maaga varustamise seadus.
- 234.} Eesti-Läti vahelise piiri heas korras hoidmise ja võõrandatud maariba, samuti ka
235.} piiratud omanduseõigusega maariba kasutamise kokkuleppe kinnitamise seadus.
(Piiri heas korras hoidmise Eesti ja Läti vahel ja võõrandatud maariba ning selle
riba, kus omandusõigused piiratud, kasutamise kokkuleppe kinnitamise seadus.)
236. Põllumajandusliku kutsehariduse korraldamise seadus.
- 237.} Põllutööliste seadus.
238.}
239. Raudteede seadus.
-

-
- 240.} Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus.
241.}
242. Riigi eelarve seaduse täiendamise seadus.
- 243.} Riigi 1923. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus.
244.}
- 245.} Riigi 1922. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus.
246.}
- 247.} Riigitöölise puhkeaja seadus.
248.}
- 249.} Seadus tööaja kohta tööstusettevõtetes.
250.}
- 251.} Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seaduse muut-
252.} mise seadus.
- 253.} Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus.
254.}
- 255.} Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus.
256.}
- 257.} Tolli põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus.
259.}
- 258.} Tolli põhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seadus.
259.}
- 260.} Tolli põhitariifide §§ 55, 57, 88, 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise
261.} seadus.
- 262.} Tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seadus.
263.}
- 264.} Vangistusseadustik.
265.}
- 266.} Väiketalude kasutamislepingute tähtaja pikendamisseadus.
267.}
-

209.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti ja Hollandi laevamöötkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Üldkomisjon tunnustas Eesti ja Hollandi laevamöötkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe, alla kirjutatud Tallinnas 1. septembril 1930, vastuvõetavaks, ja esitab kinnitamise seaduse Riigikogule vastu võtmiseks.

210.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 209.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Eesti ja Hollandi laevamöötkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmise muudatusega:

1. Pealkiri võtta järgmiselt: „Eesti-Hollandi laevamöötkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise seadus“.

211.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Prantsuse kaubanduskonventsiooni muutmise teise protokolliga kinnitamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon ei saanud sisuliselt seaduseelnõu arutada, sest puudusid andmed, mida komisjon tarvilikuks pidas. Oli tarvis saada selgust selle üle, millisel määral meie kaupu ja missuguseid oleme Prantsusemaale saatnud, ja milliseid kaupu on Prantsusemaa meile saatnud. Komisjon katkestas seaduseelnõu arutamise, et võimaldada Välisministrile komisjonile nõutud andmeid muretseda. Teisel koosolekul olid aruandjal mõningad andmed, samuti ka Välisministeeriumi ametnikul, kuid et need ei olnud paljundatud ja ennem kätte antud, ei saanud komisjoni liikmed nendega küllaldaselt tutvuneda. Ka koosolekul viibiv Välisminister ei lausunud seaduseelnõu kaitseks ühtki sõna. Neid asjaolusid arvesse võttes ei saanud seaduseelnõu I lugemisel vastuvõtmiseks rahaasjanduse komisjonis tarvilikku enamust.

Riigikogu juhatus 12. XI 30. resolutsiooni põhjal arutas eelnõu ka väliskomis-

jon. Väliskomisjoni seisukoht eelnõu kohta on järgmine:

„Riigikogu juhatus resolutsiooni põhjal läbi vaadates Eesti-Prantsuse kaubanduskonventsiooni muutmise teise protokolliga kinnitamise seaduseelnõu ja kaaludes tähendatud protokolliga, leidis väliskomisjon, et tähendatud protokolliga kinnitamist tuleks soovitada, kuna selles ettenähtud muudatused osutuvad Eestile kasulikkudeks. Riikidevahelises läbikäimises on juhud, kus valitsuse poolt sõlmitud väliskokkuleppe parlamentide poolt kinnitamata jäetakse, väga harukordsed, kuna iga sarnane juht märgatavalt rikub head vahekorda asjaosaliste riikide vahel. Seepärast võiks väliskokkuleppe kinnitamata jätmise kaalumisele tulla vaid siis, kui juhul, kui sõlmitud kokkuleppe osutub sedavõrt kahjulikuks riigi huvidele, et selle kinnitamata jätmist võib lugeda vähemaks halbuseks, võrreldes välisvahekordade halvenemisega, mis selle tagajärjel möödapääsemata aset leiab. Käesoleval juhul ei ole Eesti-Prantsuse kokkuleppe 30. oktoobrist s. a. Eestile üldse mitte kahjulik, vaid, nagu ülimalt tähendatud, osutub Eestile isegi kasulikuks. Eesti-Prantsuse majandusesuhted on sestsaadik, kui läinud aastal sõlmiti uus kaubaleping Eesti ja Prantsuse vahel, arenenud Eestile soodsas suunas: meie väljavedu kasvas juba 1929. aastal 2½-kordselt, võrreldes 1927. ja 1928. aastaga, kuna Prantsuse kaupade sissevedu Eestisse tunduvalt vähenes. Selle tõttu langes Eesti-Prantsuse kaubabilansi passiivsus, mis 1928. a. ulatas 3.452.000 kroonini, juba 1929. aastal 670.000 krooni peale alla, s. o. vähenes enam kui 5 korda. Käesoleval aastal tõotab see passiivsus veel väikesemaks kujuneda, kuna meie väljavedu on jälle märgatavalt suurenenud, hoolimata praeguse aja madalatest hindadest. Peale selle tuleb veel arvesse võtta, et Vabariigi Valitsusel on käimas läbirääkimised Prantsuse valitsusega, millest võib oodata uusi soodustusi meie ekspordile Prantsuse turul. Sellistel oludel võiks 30. oktoobri kokkuleppe kinnitamata jätmise mitte üksnes rikuda normaalselt arenevaid häid vahekordi Eesti ja Prantsuse vahel, millest Eesti Vabariiki niihästi majanduslikult kui ka poliitiliselt tõsiselt huvitatud on, vaid ka tuua mitte alahinnatavat kahju Eesti rahvamajandusele. Sellepärast ei saa väliskomisjon selle kokkuleppe kinnitamata jätmist kuidagi soovitavaks pidada.

Rahaasjanduse komisjon on aga selle kokkuleppe kinnitamise seaduse tagasi lükanud, ilma et oleks enne väliskomisjoni arvamist ära kuulunud, ehk küll eelnõu oli

Riigikogu juhatuse poolt antud rahaasjanduse komisjoni ning samal ajal seisukoha võtmiseks ka väliskomisjoni. Väliskomisjoni arvates oleks kodukorra mõttes õigem olnud enne lõppotsuse tegemist eelnõu kohta väliskomisjoni seisukoht ära kuulata, sest väliskomisjoni seisukoha võtmisel on vaid siis teatav mõte ja otstarve, kui see seisukoht saab rahaasjanduse komisjonile teatavaks enne lõppotsuse tegemist, nii et komisjoni liikmed võiksid sellega arvestada. Seda silmas pidades palub väliskomisjoni Riigikogu juhatust kaaluda, kas ei tuleks käesolev seaduseelnõu saata uuesti rahaasjanduse komisjoni selleks, et komisjon võiks tutvuneda väliskomisjoni eelpool avaldatud seisukohaga ja juhul, kui ta leiab selle vajaliku ja põhjendatud olema, see seaduseelnõu uuesti läbivaatamisele võtta.“

212.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Rumeenia kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuselt esitatud eelnõu seletuskirjas toodud motiividega, esitab käesoleva eelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Ka väliskomisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud ja välispoliitilisest seisukohast heaks kiitnud.

213.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 212.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Eesti-Rumeenia kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmise muudatusega:

1. § 3. esimeses reas kustutada „selle“.

214.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti Vabariigi ja Hispaania Kuningriigi vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadusele.

Üldkomisjon tunnustas Eesti ja Hispaania vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni, alla kirjutatud Tallinnas 8. augustil 1930,

vastuvõetavaks ja esitab kinnitamise seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks.

215.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 214.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Eesti Vabariigi ja Hispaania Kuningriigi vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. Pealkiri võtta järgmiselt: „Eesti-Hispaania vahelise kriminaalasjus väljaandmise ja kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus.“

2. § 1 võtta järgmiselt: „§ 1. Tunnustada kinnitatuks Eesti-Hispaania vaheline kriminaalasjus väljaandmise ja kohtuliku abiandmise konventsioon, alla kirjutatud Tallinnas 8. augustil 1930.“

3. § 2. 1-ses reas kustutada sõna „selle“.

4. § 2. 2-ses reas kustutada sõna „koos“.

216.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu ettepanek.

EESTI VABARIIGI 1930/31. A. KULUDE JA TULUDE LISAEELARVE NR. 1 ARVEL EELKREDIITIDE MÄÄRAMISE SEADUS NR. 2.

§ 1. Määratakse 1930/31. a. lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediiti järgmiselt:

ERAKORRALISED KULUD.

A. Riigikeskasutiste kulud.

Majanduseministeerium.

Peatükk I.

Keskautis.

§ 2. Mitmesuguste tööde korraldamine Kr. 200.000.—

§ 3. Mitmesugused toetused „ 25.000.—

Majanduseministeerium Kr. 225.000.—

Erakorralised kulud Kr. 225.000.—

§ 2. Eelmises paragrahvis nimetatud eelkrediidid kaetakse riigi 1930/31. a. lisaeelarve nr. 1 korras.

§ 3. Käesolev seadus hakkab maksma tema avaldamisega.

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsuse nõusolekul komisjon suurendas § 2-ses mitmesuguste tööde korraldamiseks nõutud krediiti Kr. 100.000.—

võrra, mida loodetakse katta nisutollidest, mida tõsteti alates 1. novembrist 1930 umbes 50% võrra.

Arvesse võttes eelkrediidi kiiret iseloomu komisjon täiendas eelnõu § 3-ga, mille järgi seadus maksma hakkaks tema avaldamisega.

Muus osas komisjon ühines valitsuse ettepanekuga ja motiividega.

217.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu

PARANDUSE-ETTEPANEKUD

Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 3 juurde.

1) Erakorraliste kulude osa täiendada pärast lauset „A. Riigikeskasutuste kulud“ järgmise osaga:

Hariduse- ja sotsiaalministeerium.

Peatükk V.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Töötatöölisele teetuse andmiseks Kr. 155.000.—

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna keskasutus Kr. 155.000.—

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond Kr. 155.000.—

Hariduse- ja sotsiaalministeerium Kr. 155.000.—

See paranduse-ettepanek sai komisjonis ühepalju hääli poolt ja vastu.

2) Eelmisele paranduse-ettepanekule vastavalt muuta lõppsummad (Vab. Val. eelnõu lhk. 884):

„Riigikeskasutuste kulud Kr. 5.676.000.—
(var. Kr. 5.831.000.—)“

„Erakorralised kulud Kr. 5.676.000.—
(var. Kr. 5.831.000.—)“

„Kulud Kr. 6.297.798.—
(var. Kr. 6.452.798.—)“

SELETUSKIRI.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseis ühines üldiselt Vabariigi Valitsuse ettepanekuga ja motiividega.

Komisjoni liikme L. Johanson'i ettepanek — eelkrediitide eelnõu erakorraliste kulude osas täiendada eelkrediidiga Kr. 155.000.— suuruses abiandmiseks töötatöölisele, keda võimalik pole avitada tööandmise teel, — sai komisjonis häälletamisel ühepalju hääli poolt ja vastu; vas-

tavalt sellele esitab komisjon eelkrediidid lõppsummas kahes variatsioonis Riigikogule otsustamiseks.

218.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu ettepanek.

EESTI VABARIIGI 1931./32. AASTA KULUDE JA TULUDE EELARVE ARVEL EELKREDIIDI AVAMISE SEADUS.

§ 1. Riigi 1931./32. aasta kulude ja tulude eelarve arvel määratakse eelkrediiti:

1) Teedeministeeriumi Maanteede ja ehituse osakonna alal korralise eelarve II ptk. § 73 järgi: maanteede ehitusmaterjalide muretsemiseks ja tööde teostamiseks talvekuudel Kr. 691.135.—, mis kaetakse ajutiselt riigikassa tagavarasummadest;

2) Postivalitsuse alal korralise eelarve § 72 järgi lepingute sõlmimiseks telegraafi-telefoni materjalide ja abinõude soetamiseks Kr. 600.000.— suuruses.

§ 2. Eelmises paragrahvis nimetatud eelkrediidid esitatakse Riigikogule kinnitamiseks riigi 1931./32. a. kulude ja tulude eelarve korras.

§ 3. Käesolev seadus hakkab maksma tema avaldamisega.

SELETUSKIRI.

Käesolevas eelnõus on liidetud kaks valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu:

1) Eesti Vabariigi 1931./32. a. kulude ja tulude eelarve arvel eelkrediidi avamise seadus nr. 3 ja

2) riigi 1931./32. aasta kulude ja tulude eelarve arvel eelkrediidi avamise seadus.

Komisjon ühines Vabariigi Valitsuse eeltähendatud ettepanekutega ja motiividega ja esitab need sisutult muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

219.

Rkl. A. Jõeääre ettepanek.

ELAMUTE TEEDEKAPITALI MAKSUST VABASTAMISE SEADUS.

Maanteede seaduse (RT 48 — 1928) § 30 muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 30. Tööstuse ja kaubanduslikud ettevõtted, riigi metsad ja muud varandused, peale põllumajanduslikult kasutatavate maade (maad, hooned, mets) ja igasuguste elamiseks tarvitavate hoonete ning nende päraltolemiste, võtavad osa teetegemise kohustusest iga-aastase maksuga maavalitsuse teedekapitali heaks.

Maksustamise kava kinnitab maavolikogude ettepanekul Teedeminister kokkuleppel rahaministriga.

Neilt varandustelt võetakse maksu: kinnisvaradelt § 25. tähendatud maksuüksuste alustel, kusjuures maksu suurus määratakse nende kinnisvarade vastavate teeüksuste parandamise ja korrashoiu kulude kohaselt, ja kaubandus- ja tööstusettevõtelt neilt nõutava põhiarimaksu suurus.

Kinnitatud kava alusel arvutab maksu suuruse iga maksuobjekti kohta maavalitsus.

SELETUSKIRI.

Maanteede seaduse § 30 teostamisel on selgunud, et muu seas maksu alla teedekapitali heaks langevad ka igasugused elamud ning hooned, mis mingit iseseisvat tulu ei anna, olles vaid eluasemeks.

Näiteks on Tartumaal Rasina vallas Inka talu karjamaa servas asuv popsi elamu, mille järele põllumajanduslikult kasutatavat maad ei ole, mis aga omalajal ebaõigelt hinnatud 32,20 puhtakasurubla alla, maksustatud 27 kr. 6 s. suuruse aastamaksuga. Maja on elamuks 60-aastasele veneaegsele invaliidile, kes ennast vaevalt elatab väikesest riigi poolt veneaegsetele pensionäridele maksetavast toetusest. Maksu tasumiseks puudub temal igasugune võimalus, nii et sissenõudmiseks muud abinõu ei jää, kui elamu enampakkumise teel maha müüa. Sarnaseid näiteid võiks väga palju ette tuua. Maavalitsused on sarnaste maksualuste palved maksust vabastamise üle jätnud tagajärjeta.

Seaduseandjal ei olnud aga tahet maksustada elamuid teedekapitali heaks ja sel põhjal tuleb Maanteede seaduse § 30 täiendada määrusega, mille järgi igasugused elamiseks tarvitavad hooned ja nende päraltolemised maksust teedekapitali heaks vabastatud on.

2191.

Omaavalitsuse komisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Elamute teedekapitali maksust vabastamise seadus — rkl. A. Jõeääre ettepanek (paljundus 9. XII 1929 nr. 76/55) arutamisel ära võtta.

SELETUSKIRI.

Silmas pidades seda, et käesoleva ettepaneku mõte on lahendatud Maanteede seaduse muutmise seadusega, esitab omaavalitsuse komisjon käesoleva eelnõu Riigikogule arutamisel äravõtmiseks.

220.

Riigikaitse komisjoni

ESITIS.

Riigikogu otsustab:

Kinnitada Vabariigi Valitsuse 14./15. augusti 1930. a. otsus kaitseesisekorrakestuse asjas, mille järele neis kohtis, kus kaitseesisekord praegu veel ära kaotatud ei ole, määratakse maksuvuse tähtjaks 1. aprill 1931. a.

SELETUSKIRI.

Riigikaitse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse seletuskirjas ettetoodud motiividega.

221.

Üldkomisjoni ettepanek.

KAUBALAEVADE OMANDUSE JA VASTUTUSE SEADUS.

1. peatükk.

Laevaomandus.

§ 1. Laeva omanikkudeks võivad olla: juriidiline või füüsiline isik või käesolevas seaduses ettenähtud laevaühing.

§ 2. Kui keegi laeva omal nimel ja kulul kasutab ärilisteks sõitudeks, siis loetakse teda laeva peremeheks, kuigi laev ei ole tema omandus.

§ 3. Laev loetakse Eesti laevaks ja võib kanda Eesti lippu:

1) kui laev kuulub Eesti kodanikule;

2) kui laev kuulub laevaühingule ning kui vähemalt 50% laeva väärtusest kuulub liikmetele, kes on Eesti kodanikud;

3) kui laev kuulub täisühingule ja kui pool täisosanikkude arvust ning prokurist on Eesti kodanikud ja kui vähemalt 50% täisühingu varast kuulub Eesti kodanikkudele;

4) kui laev kuulub usaldusühingule ja kui kõik täisosanikud ning prokurist on Eesti kodanikud ja kui vähemalt 50% usaldusühingu varast kuulub Eesti kodanikkudele;

5) kui laev kuulub aktsiaseltsile, osühingule või kooperatiivühingule ja kui nende seltside või ühingute juhatus asub Eestis ning tema enamik koosneb Eesti kodanikkudest.

§ 4. Laeva kodusadamaks loetakse sadam, mis on märgitud laevaregistris.

Nõuet laeva omaniku vastu võib tõsta ka kohtus, mille piirkonnas asub laeva kodusadam.

§ 5. Laeva päraldisteks loetakse kõik laeval olevad asjad, mis laeva kasutamisel on püsivalt tarvilikud.

§ 6. Laev loetakse sõidukõlbmatuks,

kui teda asjatundjate otsuse järgi tema seisukohas ei võida parandada või kui võimalik ei ole teda viia niisugusesse sadamasse, kus tema parandus oleks võimalik, või kui laeva parandus ei ole majanduslikult põhjendatud.

§ 7. Laeva omanik on vastutav laeva, veoraha ja laeva päraldiste väärtuse summani:

1) kahjude eest, mis on tekitatud kolmandatele isikutele maal või merel laevajuhi, laevapere, lootsi või mõne teise laeval teenistuses oleva isiku teo, hooletuse või süü läbi;

2) kahjude eest, mis on tehtud vedamiseks laevajuhile üleantud laadungile kui ka igasugusele muule varale ja asjadele, mis laeval leiduvad;

3) konossementidel põhjenevate kohustuste eest;

4) kahjude eest, mis on tekitatud lepingu täitmisel hooletuse või süü läbi laeva juhtimisel või valitsemisel;

5) uppunud laeva jäänuste koristamise kohustuse kui ka sellega seotud teiste kohustuste eest;

6) abiande- ja päästefasude eest;

7) kontributsiooni-osamaksu eest, mis langeb laeva omaniku peale üldavarii juhul;

8) kohustuste eest, mis järgnevad laevajuhi poolt tema seaduslikkude volituste põhjal tehtud lepingutest ja operatsioonidest, kui need lepingud ja operatsioonid on tehtud väljaspool laeva kodusadamat laeva alalhoiu ja reisi jätkamise olulistes tarvetes, kuid tingimusel, et need tarbed ei olene laeva varustuse või provianteerimise puudulikust või vigasest seisukorrast reisi algusel.

Kuid laeva omaniku eelmistes eeskirjades tähendatud vastutus kohustuse eest, mis on ette nähtud selle paragrahvi p.p. 1, 2, 3, 4 ja 5, ei või ületada üldsummas 100 krooni laeva registertonnilt.

§ 8. Laeva omaniku piiratud vastutus, mis tähendatud eelmises (7) paragrahvis, ei tule kohaldamisele:

1) kohustuste eest, mis põhjenevad laeva omaniku enese tegudel, hooletusel või süül;

2) kohustuste eest, mis on ette nähtud eelmise paragrahvi p. 8, sel korral kui laeva omanik on eriliselt volitanud neisse kohustustesse astumise või need kinnitanud tagantjärele;

3) kohustuste eest, mis põhjenevad laeva omaniku poolt laevaperega või teiste laeva teenistuses olevate isikutega tehtud teenistuslepingutel.

Kui laeva omanik või kaasomanik on ühtlasi ka laevajuhiks, siis vastutab ta pii-

ratult oma enese süü ja hooletuse eest laeva juhtimisel ja valitsemisel, kui ka laeva teenistuses olevate isikute süü ja hooletuse eest.

§ 9. Laeva omanik, kes väidab, et tema vastutus piirdub laeva, veoraha ja laeva päraldiste väärtuse summaga, peab selle väärtuse tõendama.

Laeva väärtuse hindamise aluseks võetakse laeva seisukord järgmistel momentidel:

1) laeva kokkupõrke või teise õnnetu juhu korral sünnib hindamine laeva seisukorra järgi laeva tulekul esimesse sadamasse pärast õnnetut juhtu kõikide mainitud juhtudega seotud nõuete suhtes, hulka arvatud lepingutel põhjenevad nõuded, mis on tekkinud enne laeva tulekut esimesse sadamasse pärast õnnetut juhtu, kui ka nõuete suhtes, mis põhjenevad õnnetu juhu läbi tekkinud üldavariil.

Kui enne mainitud sadamasse tulekut laeva väärtust on vähendanud mõni uus õnnetu juht, mis eelmisega ei seisa ühenduses, siis ei võeta arvesse niiviisi tekkinud väärtuse vähenemist nende nõuete suhtes, mis on seotud eelmise õnnetu juhuga.

Kui õnnetu juht on tulnud ette laeva viibimisel sadamas, toimetatakse hindamist laeva seisukorra järgi mainitud sadamas pärast õnnetut juhtu.

2) Sel korral kui nõuded puutuvad laadungisse või põhjenevad konossementidil, välja arvatud p. 1 märgitud juhud, toimetatakse hindamist laeva seisukorra järgi laadungi sihtsadamas või kohal, kus reis katkestati.

Kui laadung on määratud mitmesse sadamasse ja kui kahju on tekkinud ühest ning samast põhjusest, toimetatakse hindamist laeva seisukorra järgi esimeses mainitud sadamatest, kuhu laev jõuab.

3) Kõikidel teistel § 7. ettenähtud juhtudel toimetatakse hindamist laeva seisukorra järgi reisi lõpul.

§ 10. Paragrahvis 7 mainitud veoraha, sial hulka arvatud reisijate sõiduraha, asendatakse kõikidel juhtudel ja kõikide laevaliikide suhtes summaga, mis võrdub 10% laeva väärtusest reisi algul, kuigi laev ei teeni mingit veoraha.

§ 11. Peale § 5. märgitud päraldiste loetakse § 7. mõttes päraldisteks:

1) Nõuded materiaalsete kahjude eest, mis on tekkinud laevale pärast reisi algust ja mis jäänud parandamata;

2) nõuded kontributsiooni-osamaksude suhtes, kuivõrr viimased olenevad materiaalsetest vigastustest, mis on tekkinud laevale pärast reisi algust ja mis jäänud parandamata.

Päraldisteks ei loeta kindlustussummasid ega kodumaalisi preemiaid, abi- ega toetusrahasid.

§ 12. Mitmesugused nõuded, mis on tekkinud ühest ning samast õnnetust juhusst või milliste nõuete suhtes laeva väärtus tehakse kindlaks ühe ning sama sadama järgi, kuigi õnnetut juhtu ei ole olnud, kuuluvad rahuldamisele nõuete eesõigustuse järjekorras summast, mis kujutab laeva omaniku vastutuse ulatust nende nõuete suhtes.

§ 13. Surma või kehavigastuse korral, mis tekitatud laevajuhi, laevapere, lootsi või mõne teise laeval teenistuses oleva isiku teo, süü või hooletuse läbi, on laeva omanik vastutav kahjusaajate ees peale eelmistes paragrahvides mainitud vastutuse määra veel kuni 100 kroonini laeva brutto-registertonnilt. Ühe ning sama õnnetu juhu läbi kahjusaajate nõuded rahuldatakse ühtlasel alusel laeva omaniku vastutuse piirides.

Kui kahjusaajad ei saa täielikku rahuldust mainitud summast, tulevad nende ja nendega koos kõigi teiste nõudjate nõuded rahuldamata osas tasumisele eelmistes paragrahvides ettenähtud summadest, kusjuures tuleb võtta arvesse nõuete eesõigustuse järjekord.

Käesolevas paragrahvis väljendatud piiratud vastutus kohaldatakse reisijate, kuid mitte laevapere ega teiste laeval teenistuses olevate isikute suhtes. Viimaste õigus kahjutasu nõudmiseks surma või kehavigastuse korral otsustatakse teiste vastavate seaduste järgi.

§ 14. Laeva aresti alla panemise korral on kindlustis, mis antud piiratud vastutuse täies suuruses, maksev kõikide nõudjate suhtes, kelle nõuded kuuluvad rahuldamisele mainitud vastutuse piirides.

§ 15. Paragrahv 7. ettenähtud põhjustel esitatud nõudeid võib pöörata laeva omaniku muu vara peale ainult pärast laeva ja viimase päraldiste müüki ja müügist saadud summa jagamist nõudjate vahel.

§ 16. Kui laevaperemehe peale, kes ei ole laeva omanik, langeb § 7. väljendatud põhjustel vastutus, siis kohaldatakse tema suhtes §§ 7—15 ettenähtud eeskirjad.

§ 17. Laeva maht registertonnides arvutatakse käesoleva seaduse kohaldamisel järgmiselt:

Aurikutel ja teistel mehaanilise jõu abil liikuvatel laevadel liidetakse nettotonnaashile jõumasinate ruumi maht, mis selle ruumi arvel bruttotonnaashist on maha arvatud; —

purjelaevadel nende nettotonnaash.

2. peatükk.

Laevaühing.

§ 18. Kui mitme isiku päralt olevat laeva kasutatakse ühisel arvel sõitudeks ärilisel otstarbel, siis moodustavad need isikud laevaühingu.

Laevaühingu kohta käivad eeskirjad ei tule kohaldamisele täisühingu või usaldusühingu päralt olevatele laevadele.

§ 19. Kõik küsimused, mille otsustamine ei kuulu laeva disponendi võimkonda või mille otsustamist disponent (§ 21) nõuab, otsustab laevaühingu osanikkude koosolek.

Koosoleku kutsub kokku disponent; seda võib teha ka iga ühingu osanik, kui disponent osaniku nõudel kahe nädala jooksul koosolekut kokku ei kutsu.

Koosolekul tehtud otsused kantakse protokollile, millele alla kirjutavad kõik koosolijad.

§ 20. Otsused tehakse laevaühingu osanikkude koosolekul hääleteenamusega, kuid otsus on maksev ainult siis, kui tema poolt hääletasid osanikud, kelle päralt on kogusummas üle poole osadest.

Kõige väikesem osa annab ühe hääle. Iga suurem osa annab nii palju hääli, kui mitu korda ta on suurem kõige väikesemast osast.

Otsused, mis muudavad laevaühingu lepingut, tehakse ühel häälel ja kõikide osanikkude osavõtul koosolekust, kui lepingus ei ole ette nähtud teisiti.

§ 21. Laevaühingu osanikud võivad oma laeva valitsemiseks ja tema asjade ajamiseks hääleteenamusega valida eneste või võõraste isikute hulgast laeva disponendi.

Disponent peab olema Eesti kodanik.

§ 22. Laevaühingu asjade valitsemises ja laeva tegevuse juhtimises peab laeva disponent osutama korraliku laevapere-mehe hoolsust.

Disponent vastutab laevaühingu ees igasuguste kahjude eest, mis on ühingule tekkinud tema pahatahte või hooletuse läbi.

§ 23. Laeva disponent on ilma erilise volitusega laevaühingu poolt õigustatud ette võtma igasuguseid toimeid ja tehinguid, mida enesega kaasa toob laeva äriline valitsemine ja juhtimine, eriti laeva sõiduvõime seadma, teda korras pidama, temale vedusid muretsema, laeva kasutamise ühenduses olevaid rahasummasid vastu võtma, eelmainitud asjades ühingu nimel kohtus nõudma ja kostma.

Laeva disponendi volituste kitsendused

on maksvad kolmandate isikute vastu ainult siis, kui need kitsendused neile teada olid tehingu sõlmimisel.

§ 24. Ilma erilise volitusega laevaühingu poolt ei ole laeva disponendil õigust ühingu nimel võlgu teha, laeva võõrandada ega laeval ette võtta kapitaalparandusi.

§ 25. Laeva disponendi poolt tema volituste piirides ettevõtetud tehingust tulenevad õigused kuuluvad laevaühingu osanikkudele, kes ka vastutust kannavad tehingust olenevate kohustuste eest.

§ 26. Laeva disponent on kohustatud oma tegevuse kohta pidama raamatuid ja kolme kuu jooksul pärast tegevusaasta lõppu ühingule esitama aruande. Ka on ta kohustatud igale ühingu osanikule andma seletusi oma tegevusest ja laeva seisukorrast ning võimaldama temale vaadata raamatuid ja dokumente.

§ 27. Laeva disponendi tegevuse aruande kinnitamine ja tema tegevuse heakskiitmine laevaühingu enamiku poolt ei takista vähemikul oma õigusi disponendi vastu teostada iseseisvalt.

Nõudeid disponendi aruande suhtes ei või kohtus tõsta peale ühe aasta möödumist arvates aruande esitamise päevast osanikkude koosolekule.

§ 28. Laevaühing võib disponendi igal ajal ametist tagandada.

Kui disponent oma kohustusi oluliselt on rikkunud, võib iga ühingu liige kohtu kaudu nõuda disponendi tagandamist.

Disponendi tagandamine ei puuduta lepingul põhjenevaid disponendi õigusi kahjutasu nõudmise kohta.

§ 29. Kasud ja kahjud jaotatakse laevaühingu osanikkude vahel vastavalt nende osade suurusele.

Kui tegevusaasta jooksul jaotamist ei ole olnud, võetakse jaotamine ette aastaaruande alusel.

§ 30. Iga laevaühingu osanik on kohustatud ühingu enamiku otsuse järgi teema sissemaksusid vastavalt oma osa suurusele laeva paranduse, sõiduvõime parandamise kulude ja võlgade katteks.

Osanik, kes ei hääletanud enamiku otsuse poolt, vabaneb otsustatud sissemaksudest sellega, et ta loobub oma õigustest laeva osa peale.

Osanik, kes tahab tarvitada oma loobumiseõigust, peab sellest kirjalikult teatama ühingu osanikkudele või laeva disponendile nädala jooksul otsuse tegemise päevast arvates, kui ta aga otsuse tegemisest osa ei võtnud, siis nädala jooksul pärast otsuse teatavaks tegemist temale.

Laevaosa, millest liige on loobunud,

jaotatakse ära teiste osanikkude vahel vastavalt nende osade suurusele.

§ 31. Laevaühingu osanikud vastutavad ühingu kohustuste eest igaüks oma osa suuruses.

Nendel juhtudel, mil seaduses on ette nähtud laeva omaniku piiramatut vastutus, langeb vastutus, selle võrra kui see vastutus on laeva omaniku osast suurem, iga osaniku peale isiklikult vastavalt tema osa suurusele.

§ 32. Laevaosa võõrandamiseks ei ole tarvis ühingu teiste osanikkude nõusolekut, kuid osanik, kes oma osa soovib võõrandada isikule väljaspool ühingut, peab sellest teatama teistele osanikkudele või laeva disponendile, ja igal osanikul on eesõigus kahe nädala jooksul omandada müüdavat osa. Kui mitu osaniku soovivad teostada ostueesõigust, võib müüdavat osa omandada see, kes tema omandamiseks kõige enne avaldas oma nõusoleku.

Kui laevaosa ükskõik mil juhul ära müüakse avalikul enampakkumisel ja kui ta seejuures langeb laevaühingusse mittekuulvale isikule, võib iga laevaühingu osanik nädala jooksul selle laevaosa omandada enampakkumisel saavutatud kõige kõrgema hinna eest. Kui mitu osaniku soovivad teostada ostueesõigust, võib müüdud laevaosa omandada osanik, kes osa omandamiseks kõige enne avaldas oma nõusoleku.

§ 33. Laevaosa uue omandaja peale langeb omandamise ajast arvates vastutus kõikide nende kohustuste eest, mis laeva vastu olid tekkinud enne osa omandamist.

Laevaosa endine omanik ei vabane oma osa võõrandamise läbi kohustustest, mille eest tema laevaomanikuks olles isiklikult oli saanud vastutavaks.

§ 34. Kui laevaosa võõrandamisega laev kaotaks Eesti lipu kandmise õiguse, võib võõrandamine sündida ainult laevaühingu kõikide osanikkude nõusolekul.

§ 35. Kui laevaosa üle läheb pärimisõiguse põhjal välismaalasele või kui laevaühingu osanik astub võõrasse kodakondsusse ning kui selle tõttu laev õiguse kaotaks Eesti lippu kanda ja kui kuue kuu jooksul pärast pärimisõiguste kinnitamist see laevaosa ei ole edasi antud Eesti kodanikule, siis on igal laevaühingu osanikul õigus nõuda, et see osa ära müüduks avalikul enampakkumisel. Enampakkumisest võivad osa võtta ainult Eesti kodanikud.

§ 36. Laevaühingu osaniku väljaastumine ühingust, tema surm ega maksujõuetuks kuulutamise ei lõpeta laevaühingut.

Laevaühing lõpeb, kui laev on võõrandatud, hukkunud või muutunud sõidukõlbmatuks.

§ 37. Laevaühingut võib lõpetada osanikkude nõudel, kelle päralt on üle poole osa laevast.

Laevaühingu osanik võib nõuda laevaühingu lõpetamist, kui tema nõusolekuta on muudetud laeva kodakondsus, kui oluliselt on rikutud laevaühingu lepingut või kui laeva valitsemine on enesega kaasa toonud suuri kahjusid.

Laevaühingu lõpetamise korral võib iga osanik nõuda, et laev ära müüduks avalikul enampakkumisel.

3. peatükk.

Hüpoteekaarsed ja eesõigustatud nõuded laeva vastu.

§ 38. Hüpoteekaarsed nõuded laeva peale kinnistatakse ja teostatakse korras, mis on ette nähtud Laevakinnistusseaduses.

§ 39. Eesõigustatud on laeva peale ja veoraha peale sellel reisil, mille kestel tekis eesõigustatud nõue, ning laeva ja veoraha päraldiste peale, mis omandatud pärast reisi algust, järgmised nõuded:

1) riigile maksetavad kohtukulud ja muud kulud, mis tekkinud võlausaldajate ühistes huvides laeva alalhoidmise või laeva müümise ja tema hinna jagamise otstarbel; tonnaashi-, tuletorni- või sadamamaksud ja teised sama liiki avalikud kulud ja maksud; lootsi-, valvamis- ja hoiutasud, arvatud laeva viimasesse sadamasse jõudmise päevast;

2) laevajuhi, laevapere ja teiste laeval teenistuses olevate isikute teenistuslepingust tekkivad nõuded;

3) päästmise ja abiandmise eest võlgu olevad tasud ja üldavariis laeva peale langetatud kontributsioon;

4) kahjutasud kokkupõrke või mõne muu mereõnnetuse eest, samuti ka tasud kahjude eest, mis tehtud sadamate, dokkide ja sõiduteede ehitistele; kahjutasud kehalikkude vigastuste eest reisijatele ja laevaperele; kahjutasud laadungi või pagasi kaotuse või vigastuse eest;

5) nõuded, mis tekivad laevajuhi poolt tema seaduslikkude volituste piirides väljaspool laeva kodusadamat tehtud lepingutest või teostatud operatsioonidest laeva alalhoidmise või reisi jätkamise asjalikkude vajaduste otstarbel, vahet tegemata kas laevajuht on samal ajal laevaomanik või mitte ja kas nõue on tema enese või varustajate, parandajate, laenuandjate või teiste lepingutegijate oma.

§ 40. Hüpoteegid laevade peale järgnevad eesõigustuse korras vahenditult eelmises (§ 39) paragrahvis nimetatud eesõigustatud nõuetele.

§ 41. Peale § 5 mainitud päraldiste

loetakse § 39 mõttes laeva ja veoraha päraldisteks:

1) laeva omanikule kuuluv kahjutasu materiaalsete vigastuste eest, mis laev kannatanud ja mis jäänud parandamata, või veoraha kaotuse eest;

2) laeva omanikule üldavarii juhul kuuluv kahjutasu, kuivõrt see käib materiaalsete vigastuste kohta, mis laev kannatanud ja mis jäänud parandamata, või veoraha kaotuse kohta;

3) laeva omanikule kuuluv tasu reisi kestel antud abi või tehtud päästetööde eest, maha arvatud laevajuhile ja teiste laeva teenistuses olevatele isikutele makstavad summad.

Reisijate sõiduraha ja selle seaduse § 10. ettenähtud summad arvatakse veoraha hulka.

Laeva või veoraha päraldisteks ei loeta kahjutasusid, mis omanikule kuuluvad kindluslepingute põhjal, samuti ka kodumaa liisi preemiaid, abi- ega toetusrahaid.

Erandina paragrahvi 39. p. 1 eeskirjast käib laeva teenistuses olevate isikute kasuks ettenähtud eesõigus veoraha kogusumma kohta, mis saadakse kõikide ühe ning sama teenistuslepingu jooksul tehtud reiside eest.

§ 42. Ühe ning sama reisiga ühenduses olevad nõuded on eesõigustatud selles järjekorras, nagu korraldatud § 39. Nõuded, mis väljendatud ühes järjekorrapunktis, tulevad sel korral, kui summa nende kõikide rahuldamiseks ei ulatu, rahuldamisele proportsionaalselt nende suurusele.

Paragrahvis 39 p.p. 3 ja 5 ettenähtud nõuetest on need, mis hiljemalt tekkinud, eesõigustatud teiste samasuguste nõuete ees.

Nõuded, mis on ühenduses ühe ning sama juhuga, arvatakse tekkinuks ühel ning samal ajal.

§ 43. Viimase reisi eesõigustatud nõuetele antakse eesõigus eelmiste reisidega ühenduses olevate nõuete ees.

Kuid kõik nõuded, mis tekivad ühest mitme reisi kohta käivast lepingust, loetakse üheõiguslikkudeks viimase reisi nõuetega.

§ 44. Eesõigustatud nõudjatel on õigus osa saada eesõigustatud nõuete alla kuuluva vara müügisummast, esitada oma nõuded nende kogusumma suuruses, arvestamata omaniku piiratud vastutust käsitlevaid eeskirju, kuid nende nõuete rahuldamiseks väljamakstav summa ei tohi ületada mainitud eeskirjade põhjal arvutatavat summat.

§ 45. Eesõigustatud nõuded on seotud laevaga, ükskõik kelle kätte laev läheb.

§ 46. Nõuete eesõigustus kustub ühe aasta möödumisel; § 39 p. 5 ettenähtud varustusnõuete suhtes on aga see tähtaeg kuus kuud.

Tähtajad nõuete eesõigustuse kohta, mis puudutavad tasumaksmist abi- ja päästetööde eest, arvatakse sellest päevast, mil need tööd lõppesid; tähtajad nõuete eesõigustuse kohta, mis puudutavad kahjutasu kokkupõrke või mõne teise õnnetuse või kehahakkude vigastuste eest, loetakse sellest päevast, mil kahju oli tekitatud; tähtajad nõuete eesõigustuse kohta laadungi või pagasi kaotuse või vigastuse eest arvatakse sellest päevast, mil laadung või pagas välja anti, või ajast, mil nad pidid välja antama; tähtajad nõuete eesõigustuse kohta, mis puudutavad parandustöid, varustust ja muid juhtusid, mis ette nähtud § 39 p. 5, arvatakse nõude tekkimise päevast. Kõigil teistel juhtudel arvatakse tähtaeg sellest päevast mil nõudeõigus on tekkinud.

§ 47. Nõuete eesõigustust veoraha peale võib teostada kuni veoraha on alles maksmata või kuni veoraha on alles laevajuhil või laevaomaniku agendi käes.

Eelmises lõikes ettenähtud eeskiri nõuete eesõigustuse teostamise kohta tuleb kohaldamisele ka päraldiste suhtes, mis loendatud § 41 p.p. 1—3.

§ 48. Eelmised eeskirjad (§§ 39—48) maksavad ka laevade kohta, mis on kasutamisel isiku käes, kes ei ole laeva omanik, välja arvatud juht, kui laev on seadusevastasel teel omanikult ära võetud ja kui peale selle võlausaldaja ei ole teotse nud heas usus.

4. peatükk.

Lõpp- ja elluviimiseeskirjad.

§ 49. Käesoleva seaduse eeskirjad ei ole kohaldatavad sõjalaevadele ega niisugustele riigilaevadele, mis on määratud ainult administratiivsete ülesannete täitmiseks.

§ 50. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotavad maksvuse:

1) Kaubanduse seaduse (VSK XI k. 2. j. 1903. a. väljaanne ja 1912. a. järg.) §§ 122—163;

2) Kaubalaevade mõõtmise ja registreerimise korralduse (RT 18 — 1919) §§ 1 ja 2.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjaga. Üldkomisjoni parandused §§ 7., 8., 12. ja 13. on redaktionilised. § 14. teine lõige kustutati kui meile võõras norm. § 15. valitsuse ette-

panekus ei olnud küllalt selgesti väljendatud keeld, pöörata nõudeid laevaomaniku muu vara peale enne laeva ja tema päraldiste realiseerimist. Komisjon luges tarvilikuks seda selgemini väljendada. § 38. kustutati 13. juuni 1924. a. Laevakinnistusseaduse avaldamise Riigi Teataja numbri märkimine, samuti 19. detsembri 1924. a. Laevakinnistusseaduse muutmise seaduse loendus, kuna käesoleva seaduse tagajärjel tekib veel teine laevakinnistusseaduse muutmise seadus, mida praegu loendada ei saa, ning sellepärast oleks § 38. ettenähtud loendus puudulik. § 50 valitsuse ettepanekust eraldati käesolevast seadusest ja esitatakse Riigikogule vastuvõtmiseks laevakinnistusseaduse § 25. muutmise seaduseksena.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

222.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 221.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Kaubalaevade omanduse ja vastutuse seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 1 algus: Laeva, p. o. Kaubalaeva.

2. § 4 esimene lõige võtta järgmiselt: „Laeva kodusadamaks loetakse sadam, mis sellena märgitud laevaderegistris.“

3. § 5, teine rida: kustutada „on“.

4. § 7 p. 1 võtta järgmiselt: „kahjude eest, mis maal või merel on tehtud kolmandaile isikuile laevajuhil, laevapere, lootsi või mõne teise laeval teenistuses oleva isiku teo, hooletuse või süü läbi;“.

5. § 7 p. 7 võtta järgmiselt: „kontributsiooni-osamaksu eest, mis langeb laeva omaniku kanda üldavarii-juhul;“.

6. § 7 p. 8 võtta järgmiselt: „kohustuste eest, mis järgnevad laevajuhil poolt tema seaduslikkude volituste põhjal väljaspool laeva kodusadamast sõlmitud lepingutest ja tehtud operatsioonidest laeva alalhoiu ja reisi jätkamise olulistest tarvetest, kuid tingimusel, et need tarbed ei ole ne laeva varustuse või provianteerimise puudulikust või vigasest seisukorrast reisi ajal.“

Laeva omaniku vastutus kohustuste eest, mis nähtud ette käesoleva paragrahvi punktides 1—5, ei või ületada üldsummas 100 krooni laeva registertonnilt.“

7. § 8 algus võtta järgmiselt: „Laeva

omaniku piiratud vastutus (§ 7) ei tule kohaldamisele.“

8. § 8 p. 2 võtta järgmiselt: „kohustuste eest, mis nähtud ette eelmise (7) paragrahvi p. 8, juhul, kui laeva omanik on eriliselt volitanud neisse kohustustesse astumise või need kinnitanud tagantjärele;“.

9. § 8, viimne lõige, eelviimne rida: kui, p. o. samuti.

10. § 9 p. 1 esimene lõige võtta järgmiselt: „Laeva kokkupõrke või teise õnnetu juhu korral toimub hindamine laeva seisukorra järgi laeva tulekul esimesse sadamasse pärast õnnetut juhtu kõigi nende juhtudega seotud nõuete suhtes, kaasa arvatud lepingutel põhjenevad nõuded, mis on tekkinud enne laeva tulekut esimesse sadamasse pärast õnnetut juhtu, kui ka nõuete suhtes, mis põhjenevad õnnetu juhu läbi tekkinud üldavariil.“

11. § 9 p. 1 kolmas lõige võtta järgmiselt: „Kui õnnetu juht on olnud laeva viibimisel sadamas, toimetatakse hindamist laeva seisukorra järgi samas sadamas pärast õnnetut juhtu.“

12. § 9 p. 2 teine lõige, viimne rida: mainitud sadamatest, p. o. määratud sadamaist.

13. § 10 esimene rida võtta järgmiselt: „Paragrahvis 7 nimetatud veoraha, kaasa arvatud reisijate“ j.n.e.

14. § 11 p.p. 1 ja 2 võtta järgmiselt:
1) nõuded materiaalsete kahjude eest, mis tekkinud laevale pärast reisi algust ja jäänud parandamata;

2) nõuded kontributsiooni-osamaksude suhtes, kuivõrt viimased olenevad materiaalsetest vigastustest, mis tekkinud laevale pärast reisi algust ja jäänud parandamata.“

15. § 12 lõpp alates kolmandast reast võtta järgmiselt: „juhtu ei olnud, kuuluvad rahuldamisele nõuete eesõigustuse järjekorras summast, millise piires laeva omanik vastutab nende nõuete suhtes.“

16. § 14 eelviimne rida: mainitud, p. o. selle.

17. § 15 eelviimne rida: müügist, p. o. sellest.

18. § 16 viimne rida: kustutada „ettenähtud“.

19. § 22, teine lõige, viimne rida: kustutada „on“.

20. § 23 esimene lõige võtta järgmiselt: „Laeva disponent on ilma erilise volitusega laevaühingu poolt õigustatud võtma ette igasuguseid toimetusi ja tehinguid, mida vajab laeva äriline valitsemine ja juhtimine, eriti laeva sõiduvalmis seadma, teda korras pidama, temale vedusid muretsema, laeva kasutamiseiga ühenduses ole-

vaid rahasummasid vastu võtma, eelnimetatud asjades ühingu nimel kohtus nõudma ja kostma.“

21. § 27, teine lõige, esimene rida: peale, p. o. pärast.

22. § 30 esimene ja teine lõige võtta järgmiselt: „Laevaühingu osanik on kohustatud ühingu enamiku otsuse järgi maksma sisse summasid vastavalt oma osa suurusele laeva parandamise, laeva sõiduvalmis seadmise kulude ja laeva võlgade katteks.“

Osanik, kes ei hääletanud enamiku otsuse poolt, vabaneb otsustatud sissemaksmise kohustusest seega, et ta loobub oma õigustest laevaosa peale.“

23. § 31 teine lõige võtta järgmiselt: „Juhtudel, mil seaduses on nähtud ette laeva omaniku piiramatu vastutus, langeb vastutus seevõrt, kuivõrt see vastutus on laeva osaniku osast suurem, isiklikult iga osaniku peale, vastavalt tema osa suurusele.“

24. § 32, esimene lõige, viimne rida: tema, p. o. selle.

25. § 35 võtta järgmiselt: „Kui laevaosa läheb üle pärimisõiguse põhjal välismaalasele või kui laevaühingu osanik astub võõrasse kodakondsusse ning kui selle tõttu laev kaotaks Eesti lipu kandmise õiguse ja kui kuue kuu jooksul pärast pärimisõigustesse kinnitamist see laevaosa ei ole antud edasi Eesti kodanikule, siis laevaühingu igal osanikul on õigus nõuda, et see osa müüduks ära avalikul enampakkumisel. Enampakkumisest võivad võtta osa ainult Eesti kodanikud.“

26. § 37, teine lõige, viimne rida: kustutada „enesega kaasa“.

27. § 38 võtta järgmiselt: „Hüpoteekaarsed nõuded laeva peale kinnistatakse ja teostatakse Laevakinnistusseaduses (RT 77/78 — 1924) ettenähtud korras.“

28. § 39 p. 5, teine ja kolmas rida: tehtud lepingutest, p. o. sõlmitud lepinguist.

29. § 39 p. 5, viimne rida: lepingutehijate, p. o. lepingusõlmijate.

30. § 41, esimene rida: mainitud, p. o. nimetatud.

31. § 41 p. 3 teine lõige, esimene rida: selle, p. o. käesoleva.

32. § 42 teine lõige võtta järgmiselt: „Paragrahvis 39 punktides 3 ja 5 ettenähtud nõuetest on hiljem tekkinud nõuded eesõigustatud teiste samasuguste nõuete ees.“

33. § 43 teise lõike algus võtta järgmiselt: „Kõik nõuded“ j. n. e.

34. § 44 eelviimne rida: mainitud, p. o. tähendatud.

35. § 46 teine lõige võtta järgmiselt: „Tähtajad nõuete eesõigustuse kohta, mis puudutavad tasumaksmist abi- ja pääste-

tööde eest, arvatakse päevast, mil need tööd lõppesid; tähtajad nõuete eesõigustuse kohta, mis puudutavad kahjutasu kokkupõrke või mõne teise õnnetuse või kehaliste vigastuste eest, loetakse päevast, mil kahju oli tekitatud; tähtajad nõuete eesõigustuse kohta laadungi või pagasi kaotuse või vigastuse eest arvatakse päevast, mil laadung või pagas välja anti, või ajast, mil nad kuulusid väljaandmisele; tähtajad nõuete eesõigustuse kohta, mis puudutavad parandusetöid, varustust ja muid juhtusid, mis nähtud ette § 39 p. 5, arvatakse nõude tekkimise päevast. Kõigil teistel juhtudel arvatakse tähtaeg päevast, mil nõudeõigus tekkinud.“

36. § 47, teine rida: kustutada kaks korda „alles“.

37. § 47 teise lõike, esimese rea algus võtta järgmiselt: „Eelmise lõike eeskiri“ j. n. e.

38. § 48, eelviimne rida: kustutada „peale selle“.

39. § 49, teine rida: kustutada „on“.

223.

Üldkomisjoni ettepanek.

KORTERITE AKTSIASELTSIDE SEADUS.

§ 1. Korterite aktsiaseltsi eesmärgiks on ehitada või omandada maju selleks, et anda kõik või suurem osa nende majade elu- ning ärikorterite pindalast oma aktsionäridele kasutamiseks.

Korterite aktsiaseltsile kohaldatakse üldised aktsiaseltside kohta maksivad eeskirjad, kuivõrt alljärgnevatest paragrahvidest ei järeldu teisiti.

§ 2. Korterite aktsiaseltsi aktsiad on kõik nimelised.

Iga aktsia, vastavalt põhikirjale kas üksikult või koos teiste aktsiatega, annab aktsionärile õiguse kasutada teatud korterit seltsi majas.

Seltsi asutajad võivad jätta omale kõik aktsiad, kui põhikiri teisiti ei määra.

Aktsiaid võib omandada ainult tervete korterite kaupa. Tellimise tähtaeg võib olla lühem kui 6 kuud.

Selts võib oma aktsiate hinna arvel ilma ülemmäära piiramata vastu võtta elukorterite ühistegeliste ehitusühingute poolt nende liikmete jaoks ehitatud või omandatud maju ja viimaste all olevaid krunte.

Aktsiate tasumine võib sündida osakaupa tingimusel, et esialgne sissemaks aktsiate järgi ei oleks alla 25 protsendi nende nominaalhinnast, välja arvatud eelmisest lõikest järelduvad erandid.

Aktsiaraamatusse märgitakse peale muude nõutavate andmete: missugust korterit kasutama õigustab aktsia, kas üksikult või koos teistega.

§ 3. Aktsiaid, mis üheskoos annavad õiguse kasutada teatud korterit, ei tohi edasi anda lahus, välja arvatud juht, kui aktsionär seltsi peakoosoleku nõusolekul lahutab omast korterist ja annab üle — teise aktsionäri korteri juurde ruume ühes vastava arvu aktsiatega.

Eelmise lõike keeld kohaldatakse ka pärimistele ja sunduslikkudele enampakkumistele.

§ 4. Seltsi põhikirjaga võib jätta aktsionäridele eesõiguse aktsiate omandamiseks, kui keegi aktsionäridest kavatses võõrandada oma aktsiaid väljaspool seltsi seisvale isikule. See eesõigus ei või maksta aktsiate kohta surma puhul tehtud korralduste suhtes. Juhul, kui aktsionär kavatses võõrandada oma aktsiaid kingituse teel, ei või põhikiri kohustada teda üle andma aktsiaid teistele aktsionäridele teisiti, kui vastava hinna eest, missugune vaidluse korral kohtu poolt määratakse.

Võõrandamise kavatsusest teatamise ja nimetatud eesõiguse kasutamise kord määratakse põhikirjaga.

Tehingud aktsiate võõrandamise kohta, mis tehtud omandamise eesõiguse vastaselt, tunnustatakse asjast huvitatud aktsionäri nõudel tühiseks, missugune nõue aegub 3 kuu jooksul, arvates tehingust teadasaamisest.

§ 5. Seltsi peakoosolekul ei või kellegi olla rohkem kui üks viiendik koosolijate häälte arvust. Seltsi peakoosoleku otsused, mis piiravad või laiendavad aktsiatega ühendatud korterite kasutamise õigusi, vajavad kõigi aktsionäride pooltolemist.

Kuivõrt põhikirjaga pole määratud teisiti, vajab peakoosoleku otsus seltsi tegevuse lõpetamise kohta kõigi aktsionäride nõusolekut.

§ 6. Aktsionär võib kasutada tema päralt olevat korterit ainult põhikirja alusel määratud otstarbeks, korralikult ja heaperemeheliku hoolega. Selle kohustuse mittetäitmisest seltsile ja teistele isikutele tekkinud kahjude eest vastutab aktsionär, hoolimata sellest, kas ta kasutas korterit vahenditult või üürniku kaudu.

Aktsionäril on õigus seltsi juhatuse nõusolekul teha korteris sisemisi muudatusi ja uuendusi, kui see ei too kahju ega tüli teistele aktsionäridele ja üürnikkudele.

Kui põhikirjaga pole määratud teisiti, siis teeb aktsionär kõik vajalikud korteri sisemised parandused omal kulul ilma mingi meeldetuletuseta seltsi poolt. Selts

kõrvaldab omal kulul kõik vead, mis on tingitud maja ehitamisest ja teeb kõik parandused kütte-, gaasi- ja tarbe- ning raiskveetorustikkudes, mis korterisse on pandud seltsi korraldusel kuigi nimetatud tööd kuuluvad korteri sisemiste paranduste liiki.

§ 7. Aktsionär võib anda oma korteri või osa sellest kasutamiseks teistele isikutele. Põhikirjaga võib seesuguseks kasutada andmiseks nõuda seltsi juhatuse nõusolekut.

Isikul, kes on omandanud aktsiaid, on õigus endise aktsionäri poolt üürnikuga sõlmitud üürilepingu lõpetamist nõuda, sellest pärast aktsiate omandamist üürnikule kuus nädalat ette teatades.

§ 8. Seltsi esindajatel ja nende ülesandel teotsevatel isikutel on korteri seisukorra järelevaatamiseks ja parandustööde tegemiseks õigus pääseda aktsionäri valitsemisel olevatesse ruumidesse.

§ 9. Aktsionärielt korteri arvel seltsile kuuluvate summade (§ 14 p. 3) tasumise kindlustuseks on seltsil korteris leiduva aktsionäri vara suhtes kinnipidamise õigus.

§ 10. Kui aktsionär ei maksa tähtajaks korteri arvel seltsile kuuluvaid summasid (§ 14 p. 3) või kui ta kasutab korterit oluliselt teiseks otstarbeks, kui määratud, või nii hooletult või korratult, et see ähvardab tuua kahju seltsile või teistele aktsionäridele, või kui aktsionär või temast olenevad korterikasutajad ei täida korra alalhoiu nõudeid majas, siis juhul, kui seltsi juhatuse meeldetuletus pole andnud tagajärgi, võib seltsi peakoosolek otsustada võtta korteri ajutiselt seltsi valitsemisele. See otsus teatatakse aktsionäriale 10 päeva jooksul ja märgitakse aktsiate raamatusse.

§ 11. Korter, mis aktsionärielt ajutiseks on ära võetud (§ 10), ei või jääda seltsi valitsemisele järgemööda kauemaks kui kolmeks aastaks. Seltsi valitsemisele võetud korter antakse juhatuse poolt üürile hariliku kohapealse üüritasu eest; seejuures parandatakse enne üürileandmist aktsionäri kulul korteris leiduvad vead ning puudused, mille eest aktsionär vastutab.

Seltsi poolt eelmise löike põhjal sõlmitud üürilepingu tähtaeg ei või olla pikem kui üks aasta. Summad, mis üle jäävad üürimaksudest, pärast aktsionäride kõikide kohustuste täitmist seltsi vastu, antakse aktsionäriale. Kuivõrt üürisummad ei kata kõiki nimetatud kohustusi, tasub puuduvad summad aktsionär.

§ 12. Kui aktsiad lähevad üle teisele isikule pärast seda, kui seltsi peakoosolek on teinud otsuse korteri võtmise kohta

seltsi valitsemisele, siis saab uus aktsionär korteri oma kasutamisele pärast seda, kui ta on tasunud seltsile kõik endise aktsionäri kohustused.

Sel juhul kui aktsiad on teisele isikule üle läinud, kohaldatakse üürnikkude suhtes § 7, teise löike eeskirjad ka seltsi poolt § 11 põhjal sõlmitud lepingutele.

§ 13. Kui aktsionär ei ole teatanud seltsile teist aadressi, siis saadab selts kõik oma teadaanded ning muud kirjad aktsionäriale seltsi majas olevasse korterisse, mis kuulub aktsionäri kasutamisele. Need teated ja kirjad loetakse kätteantuks hiljemalt kolmandal päeval pärast kirja jõudmist aadressikoha postiasutisse.

§ 14. Korterite aktsiaseltsi põhikirjas märgitakse peale üldiste seaduste järgi nõutavate andmete:

1) seltsi päralt olevate majade asupaik ja nende majade korterite arv, ühes korterite asendi kirjeldusega ning mõõdetega või juhtega põhikirja juurde lisatud joonistele, samuti § 3 ettenähtud korterite osade üleandmised teiste korterite juurde;

2) missugust korterit valitsema õigustavad teatud aktsiad; kui aga tahetakse jätta mõnd korterit vahenditult seltsi valitsemisele, siis — missuguseid nimelt;

3) alused, mille põhjal määratakse või võidakse määrata korterite arvel aktsionärielt seltsile viimase üldiste kulude katteks makse, samuti — asutis või isik, kelle ülesandeks on nende maksude või maksu suuruse määramine, kui ka maksude tasumise kord, ja

4) aktsiad, mis seltsi asutajad enesele jätavad.

§ 15. Korterite aktsiaseltsid on vabad ärimaksust, kuivõrt nende tegevus piirdub kinnisvarade kasutamise ja korterite kasutada andmisega oma aktsionäridele ja kuivõrt nad ei pea äriettevõtteid ega toimetama ärilisi operatsioone.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon täiendas eelnõu olulise tähtsusega paragrahvi (§ 15), mille alusel reguleeritakse korterite aktsiaseltside maksustamise küsimusi. Et korterite aktsiaseltsid oma kinnisvarade maksustamise suhtes raskemasse seisukorda ei satuks kui kõik teised kinnisvarade omanikud, on tarvis korterite aktsiaseltsid vabastada ärimaksust (kapitalimaks, kasuprotsendimaks) niivõrt, kui nad ise äri ei pea nende päralt olevates majades. Korterite aktsiaseltside aktsiaid vabastada tempelmaksust (2%) ei leidnud komisjon võimalikuks, sest et akt-

siate edasiandmise teel on aktsiaomanikul võimalus avatud osa kinnisvarast võõrandada, ilma et ta pruugiks kinnistuselõivu maksta.

224.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 223.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Korterite aktsiaseltside seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmistele muudatustega:

1. § 2, kolmas lõige, esimene rida: omale, p. o. endale.

2. § 2, viies lõige, esimene rida: kustutada „ilma“.

3. § 2, kuues lõige, esimene rida: Aktsiate tasumine võib sündida, p. o. Aktsiaid võib tasuda.

4. § 2 seitsmenda lõike esimeses reas paigutada kooloni asemele koma.

5. § 4 esimese lõike lõpp võtta järgmiselt: „See eesõigus ei maksa aktsiate kohta surma puhul tehtud korralduste suhtes. Juhul, kui aktsionär kavatses võõrandada oma aktsiaid kingituse teel, ei või põhikiri kohustada teda andma üle aktsiaid teistele aktsionäridele teisiti, kui vastava hinna eest, millise vaidluse korral määrab kohus.“

6. § 4 viimne lõige, eelviimne rida: missugune, p. o. milline.

7. § 5 esimese lõike lõpp võtta järgmiselt: „Seltsi peakoosoleku otsuste poolt, mis piiravad või laiendavad aktsiatega ühendatud korterite kasutamise õigusi, peavad olema kõik aktsionärid.“

8. § 11 algus võtta järgmiselt: „Korter, mis aktsionärielt ajutiseks ära võetud (§ 10), ei või jääda seltsi valitsemisele ühdejärgi kauemaks kui kolmeks aastaks. Seltsi valitsemisele võetud korteri annab juhatus üürile hariliku kohapealse üüritasu eest;“.

9. § 12 teine lõige võtta järgmiselt: „Kui aktsiad on läinud üle teisele isikule, kohaldatakse üürnikkude suhtes § 7 teise lõike eeskirjad ka seltsi poolt § 11 põhjal sõlmitud lepingutele.“

10. § 14 p. 1 lõpp võtta järgmiselt: „samuti korterite osade (§ 3) üleandmised teiste korterite juurde;“.

225.

Üldkomisjoni ettepanek.

LAEVAKINNISTUSSEADUSE § 25. MUUTMISE SEADUS.

Laevakinnistusseaduse (RT 77/78 — 1924) § 25 muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 25. Tsiiviilkohtupidamise seaduse § 1890 p. p. 1—5 asemel maksab järgmine eesõigustatud nõuete järjekord:

1) riigile maksetavad kohtukulud ja muud kulud, mis tekkinud võlausaldajate ühistes huvides laeva alalhoidmise või laeva müümise ja tema hinna jagamise otsustarbel; tonnaashi-, tuleorni- või sadamamaksud ja teised sama liiki avalikud kulud ja maksud; lootsi-, valvamis- ja hoiutasud, arvatud laeva viimasesse sadamasse jõudmise päevast;

2) laevajuhi, laevapere ja teiste laeval teenistuses olevate isikute teenistuslepingust tekkivad nõuded;

3) päästmise ja abiandmise eest võlgu olevad tasud ja üldavariis laeva peale langev kontributsioon;

4) kahjutasud kokkupõrke või mõne muu mereõnnetuse eest, samuti ka tasud kahjude eest, mis tehtud sadamate, dokkide ja sõiduteede ehitistele; kahjutasud kehalikkude vigastuste eest reisijatele ja laevaperele; kahjutasud laadungi või pagasi kaotuse või vigastuse eest;

5) nõuded, mis tekivad laevajuhi poolt tema seaduslikkude volituste piirides väljaspool laeva kodusadamat tehtud lepingutest või teostatud operatsioonidest laeva alalhoidmise või reisi jätkamise asjalikkude vajaduste otstarbel, vahet tegemata kas laevajuht on samal ajal laevaomanik või mitte ja kas nõue on tema enese või varustajate, parandajate, laenuandjate või teiste lepingutegegijate oma;

6) laevahüpotekidega kindlustatud nõuded;

7) konossementidel põhjenevad võlad.

SELETUSKIRI.

Käesoleva eelnõu eeskirjad olid paigutatud kaubalaevade omanduse ja vastutuse seaduseelnõu peatükk 4. § 50 (Vabariigi Valitsuse ettepanek Riigikogule 9. VII, 1930 — prot. nr. 42, p. II — 1).

Üldkomisjon asus tähendatud eelnõu arutamisel seisukohale, et ei ole hea eriseaduse osana muuta teist eriseadust, kuna siis tekib seaduste käsitlemisel raskusi. Neil põhjustel otsustas üldkomisjon Laevakinnistusseaduse muutmise osa kauba-

laevade omanduse ja vastutuse seadusest eraldada ja esitada eriseadusena Riigikogule vastuvõtmiseks.

226.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 225.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Laevakinnistusseaduse § 25. muutmise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 25 p. 2 võtta järgmiselt: „laevajuhi, laevapere ja laeval teenistuses olevate teiste isikute teenistuselepingust tekkinud nõuded“.

2. § 25 p. 5, teine rida: tehtud, p. o. sõlmitud.

3. Sealsamas, viimne rida: lepingute-gijate, p. o. lepingusõlmijate.

227.

Rkl. A. Jõeääre ettepanek.

LINNADE ADMINISTRATIIV-PIIRIDES ASUVATE MAADE KASUTAMISE LEPINGUTE PIKENDAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Linnade administratiiv-piirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seaduse (RT 1 — 1929) § 1 muudetakse ning pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 1. Linnade administratiiv-piirides asuvate maade kasutamise lepingud, mille tähtaeg lõppenud enne käesoleva seaduse maksmahakkamist või lõpeb käesoleva seaduse maksvuse ajal, samuti mis pikendatud kasutaja soovil kuni 1. jaanuarini 1931. aastani, loetakse kasutaja soovil uuendatuks kuni 1. jaanuarini 1936. aastani, kui neil maatükkidel asuvad kasutaja päralt olevad eluhooned ja maaomanik ning maa-kasutaja ei saavuta edaspidise kasutamise üle kokkulepet.

SELETUSKIRI.

Tähtaeg, milleni pikendati linnade administratiiv-piirides asuvate maade kasutamise lepingute kestust, möödub 1. jaanuaril 1931.

Üldkomisjon, kes seaduseelnõu omal ajal välja töötas, määras selle tähtaja eeldusel, et 1. jaanuariks 1931 hoonestamise seadus maksma pannakse, mis vahekorrad

lõplikult lahendaks. Seni ei ole aga veel asutud hoonestamise seaduse väljatöötamisele. Kuna see seadus Riigikogu poolt vastu võetakse, ei ole võimalik ette näha. Üle 5 aasta ei peaks aga selle väljatöötamine viibima, ja et mitte iga aasta esineda uute pikenduseseaduste eelnõudega, nii kui see sündis väikemaapidajate rendilepingute-ga, on esitatava eelnõu järgi tähtajaks, milleni lepingud pikendatakse, määratud 1. jaanuar 1936. Peaks hoonestamise seadus enne seda tähtaega vastu võetama, kaotab loomulikult lepingute pikendamise seadus maksvuse.

228.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

linnade administratiiv-piirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seaduse muutmise seadusele.

Üldkomisjon ühineb eelnõu algataja rkl. Jõeääre ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon on rkl. Jõeääre ettepaneku vastu võtnud muutmata.

229.

Maakomisjoni ettepanek.

LINNADE JA ALEVITE MAAGA VARUSTAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS NR. 2.

Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (RT 113 — 1927 ja RT 57 — 1930) § 16 muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 16. Käesoleva seaduse alusel linna- või aleviomavalitsusele antud maade ja päraldiste tarvitamisest ja võõrandamisest aasta jooksul saadud summadest määratakse:

1) 25% linna- või aleviomavalitsuse kulude katteks eelarve korras;

2) 35% linna või alevi korteriolude parandamiseks ja heakorra tõstmiseks;

3) 40% asundusekapitali (Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 22, RT 33 — 1930) arvele tasuks antud maade eest.

SELETUSKIRI.

Maakomisjon ühineb sisult Vabariigi Valitsuse ettepanekuga Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividel.

Redaktsiooniliselt pidas komisjon otsarbekohaseks esitada Riigikogule kogu

muudetav paragrahv, et kergem oleks käsitada paragrahvi muudetud kujul.

230.

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

MAASEADUSEGA VÕORANDATUD MAADEL ASUVATE VÄIKETALUDE RENDIVAHEKORRA UUENDAMISE SEADUS NR. 2.

Riigikogu poolt 12. aprillil 1924. a. vastuvõetud Maaseadusega võõrandatud maal asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus täiendatakse uue § 3-a järgmiselt:

§ 3-a. Eelmistes § 2 ja § 3 tähendatud õigused on ka isikutel, kes määratud maa-saajateks Maaseadusega võõrandatud maal asuvatest väiketaludest planeerimise teel eraldatud maakohtadele, või kes maid saanud juurdelõigetena, kui nemad neid maid enim tegelikult kasutanud.

SELETUSKIRI.

Riigirenditaludest on planeerimisel väga paljud poolitatud seniste tegelikkude kasutajate, enamikus perekonnaliikmete vahel. Põllutöoministerium on asunud seisukohale, et Maaseadusega võõrandatud maal asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seaduses ettenähtud seniste kasutajate õigused metsa tarvitamise ja omandamise suhtes on ainult neil, kelle piiridesse jäid talu hooned. Neid endisi kasutajaid aga, kes saanud selle osa talust, kus hooned peal ei asu või olidki puudulikult püstitatud hooned, ei loeta endisteks väikekohapidajateks, vaid uuteks maa-saajateks. Järelikult peavad nemad riigilt välja ostma metsa ja osalt ka hooned, mida nad ise, kui ka nende vanemad aastakümnete jooksul kasutanud.

Vastava administratiiv-kaebuse põhjal on küsimust arutanud ka Riigikohus ja leidnud, et vormiliselt ministeeriumi seisukoht praegumaksva seadusega kokkukõlas on.

Sisuliselt ei ole aga sarnane olukord õiglane, kus üks endistest kasutajatest tasuta metsa ja hooned saab, teine aga selle eest maksma peab, ja seepärast on vaja maksvat seadust muuta, milleks ka käesolev eelnõu esitatud.

231.

Maakomisjoni ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Maaseadusega võõrandatud maal asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise

seadus nr. 2 (Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek, paljund. 1. IV 1930 nr. 148/111) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Käesoleva seaduseelnõu kohta on Põllutöominister 9. mail 1930 nr. 114 all Vabariigi Valitsusele teatanud järgmise oma seisukoha:

„Põllutöoministerium ei saa seda seaduseelnõu pooldada, sest selle seaduse vastuvõtmisega asetatakse üks osa endistest renditaludest eraldatud krundi pidajaid eesõigustatud seisukorda, kuna suur osa renditaludest eraldatud kohtade pidajaist on juba taludel asuvad hooned ja kasvava metsa harilikus korras ära ostnud ja on isegi juhu-seid, kus talud pidajate nimele kinnistatud. Ka on raske tegeliku kasutamise mõistet juriidiliselt põhjendada, kuna renditalu oli rendile antud ühele perekonnaliikmeist, kellega teised perekonnaliikmed seda ühiselt kasutasid.

Sellega tekitaks ülaltähendatud seaduse teostamine peaaegu ülepääsemata raskusi ja õigustatud nurinat.

Kui see seadus aga omaks tagantjärele jõu ka nende talupidajate kohta, kes juba hooned ja metsa harilikus korras ära ostnud ja kelle nimele talud juba kinnistatud, siis kujuneks sellest välja vahekordade segamini paiskamine.

Neil asjaoludel ei saa Põllutöoministerium seaduseelnõu vastuvõtmist pooldada.“

Põllutöoministri ülaltoodud seisukohaga ühines ka Vabariigi Valitsus oma resolutsiooniga 14. maist 1930.

Maakomisjoni enamus ühines Põllutöoministri ning Vabariigi Valitsuse seisukohaga, ja maakomisjon esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule tagasilükkamiseks.

232.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

meresadamate rahvusvahelise korra kohta käiva konventsiooni, statuudi ja allakirjutamisprotokollide kinnitamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes valitsuse seletuskirjas toodud motiividega, esitab eelnõu muutmata Riigikogule kinnitamiseks.

233.

Maakomisjoni ettepanek.

OMAVALITSUSTE JA ÜLDKASULIKKUDE ORGANISATSIOONIDE MAAGA VARUSTAMISE SEADUS.

§ 1. Väljaspool linnade ja alevite administratiiv-piire asuvast riiklikust maata-gavarast eraldatakse maa-alad ühes päral-distega riigimaade planeerimise korras ja antakse tasuta omanduseks linna-, alevi-, maa- või vallaomavalitsustele.

Eraldamisele kuuluvad maa-alad, nende suuruse ja otstarbed määrab Vabariigi Valitsuse Põllutöoministri ettepanekul.

§ 2. Omavalitsused vabanevad neile Põllutöoministeeriumi poolt kasutada antud varade eest rendimaksimise kohustusest, samuti ka nende varade päraldiste ostu-müügi lepingute järgi tasumisele kuuluvate summade maksimisest, arvates selie aasta 1. maist, millal varad on käesoleva seaduse alusel omavalitsustele üle antud.

§ 3. Riiklikust maatagavarast omavalitsustele kasutamiseks antud maa-alad, mida Vabariigi Valitsuse poolt omavalitsustele omanduseks andmisele ei määrata, lähevad Põllutöoministeeriumi korraldusse tagasi ja lepinguvahekord nende varade suhtes riigi ning omavalitsuste vahel lõpetatakse planeerimisotsuse jõusseastumisele järgnevalt 1. maist arvates.

§ 4. Omavalitsuse omandusõigus maa-alade peale kinnistatakse Põllutöoministri või tema voliniku poolt allakirjutatud teadaande põhjal, millele juurde lisatakse Põllutöoministeeriumi ja vastava omavalitsuse esindaja poolt allakirjutatud leping ja omavalitsuse kulul valmistatud omanduseks antavate maa-alade plaanid.

§ 5. Maa-alade kinnistamisel omavalitsuste nimele ei võeta tempelmaksu ega kinnistuslõivu, kuna kõik teised kulud, mis on seotud nende maa-alade kinnistamisega, kannab vastav omavalitsus.

§ 6. Kui omavalitsus riiklikust maatagavarast saadud maa-alasid edasi müüb, vahetab või muul teel võõrandab, siis tasub ta riigile nende maa-alade hinna Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduses (RT 33 — 1930) ettenähtud alustel. Kui aga omavalitsus tarvitab müügist saadud summa uue maa-koha ostmiseks ja kasutab ostetud või vahetatud maakohta üldkasulikuks otstarbeks, siis ei ole ta kohustatud maa hinda riigile tasuma.

§ 7. Vabariigi Valitsusel on õigus põlumajanduslikkudele, hariduslikkudele, ühiste-gelistele ning teistele üldkasulikkudele

organisatsioonidele, millised ei taotle äri-lisi sihte, ning usuühingutele (kogudus-tele) maakohti, mis asuvad väljaspool lin-nade ja alevite piire, ühes nendel asuvate riigi omanduses olevate päraldistega müüa või põliseks tarvitamiseks anda Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks and-mise seaduse (RT 33 — 1930) alusel ja korras. Maakohad eraldatakse riigimaade planeerimise korras ja nende kinnistamisel on maksvad käesoleva seaduse § 5. tähen-datud soodustused.

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud oma-valitsuste maaga varustamise seaduseelnõu arutamiseks ühenduses tõusis üles maa- ja omavalitsuse komisjonis kolm küsimust, mis kutsusid esile pikemaid vaidlusi: 1) omavalitsustele riiklikust maatagavarast antavate maade ülemmäärade seaduses kindlaksmääramise küsimus, 2) omavalit-sustele maade tagasiandmise küsimus, mis endistel aegadel kas kinkimise, müügi või muul teel omavalitsustele omanduseks läi-nud, kuid omavalitsuste nimele enne Maa-seaduse maksmahakkamist kinnistamata, ja 3) üldkasulikkude organisatsioonide ning usuühingute maaga varustamise küsimus käesoleva seaduse alusel.

Omavalitsustele antavate maade ülem-määrade seaduses kindlaksmääramise kü-simust kaaluti üksikasjalikult nii maa- kui ka omavalitsuse komisjonis ja jõuti otsu-sele, et kuigi ülemmäärade kindlaksmää-ramist põhimõttelikult eitada ei saa kui abinõu väljaantavate maade suuruste pii-ramiseks, ülemmäärade konkreetne sisus-tamine aga seotud on suurte raskustega, mispärast tuleb jääda valitsuse teksti juurde ja seadusse maade norme sisse mitte võtta. Ühtlasi aga rõhutab maakomisjon, et omavalitsuste ametnikkude ja kooliõpe-tajate maad ei või olla suured, nad peaksid piirduma aiamaaga, koolijuhatajal võiks olla peale aiamaa veel lehmapidamise või erilisel juhul ka hobusepidamise võimalus.

Et lahendada nende maade omavalitsus-tele tagasiandmise küsimust, mida omava-litsused valdasid enne Maaseaduse maks-mahakkamist omanikuna, kuid mis olid omavalitsuste nimele kinnistamata ja riigi poolt maareformi teostamise korras üle võeti, tehti maakomisjonis ettepanek, täien-dada seaduseelnõu § 1. kolmanda lõikega järgmises redaktsioonis:

„Maa-alad, mis omavalitsused valdasid Maaseaduse maksmahakkamisel ja mida nemad valdavad praegu ja mis seisavad kinnistusraamatutes vabariigi nimel, kinnis-

tatakse vastavate omavalitsuste nimele Põllutöoministri teadaande ning tema poolt kinnitatud, omavalitsuse kulul valmistatud, kaardi alusel.“

Selles ettepanekus oli mõeldud peasjalikult maid, mida endistel aegadel mõisnik oli kinkinud või müünud vallale, kuid ilma et selle kohta oleks tehtud mingisugust kirjalikku dokumenti. Niisugused maad seisid valdade nimele kinnistamata ja Maaseaduse põhjal võeti nad riigile üle. Selle ettepaneku põhjenduseks toodi ette, et sellega tahetakse kergendada valdadele nende omanduseõiguse tunnustamise taotlemist võrreldes maksvates seadustes ettenähtud korraga. Ühtlasi tähendati, et valdamise all selles ettepanekus on mõeldud Balti Era-seaduse possessio. Maakomisjon esialgselt võttis ettepaneku vastu. Omavalitsuse komisjonis aga seletasid valitsuse esindajad kategooriliselt, et küsimus leiab täiel määral lahenduse Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusega (RT 95/96 — 1925) ja selle seaduse elluviimise määruse § 2. viimase redaktsiooniga (RT 33 — 1930) ja et maakomisjonis vastuvõetud kolmas lõige ei tähenda muud, kui kitsendust valdade õigustele, kuna Põllutöoministeerium on sõlminud valdadega vaidlusealuste maade kohta rendilepingud, nõnda et vallad ei ole praegu enam nende maade valdajad, vaid pidajad, ja need maad langevad seega kolmanda lõike alt välja. Ühtlasi rõhutasid valitsuse esindajad, et maad, mis valdadele antud kasutada teatud sihtideks tähtajata, kui siht praegu püsib, antakse valdadele omanduseks käesoleva seaduse alusel nende maade senistes piirides. Omavalitsuse komisjon, toetudes neile seletustele, otsustas kustutada maakomisjoni poolt vastuvõetud kolmanda lõike. Maakomisjon, kus omavalitsuse komisjoni ettepanek kaalumisele tuli, toetudes valitsuse esindajate samadele seletustele, mille järgi omavalitsuste maade küsimus täies ulatuses lahendatud saab, ühines omavalitsuse komisjoni seisukohaga, kolmas lõige välja jätta.

Kolmas tähtsam küsimus, mis selle seaduseelnõu arutamisel üles kerkis, oli üldkasulikkude organisatsioonide ja usuühingute maaga varustamise küsimus käesoleva seaduse alusel.

Maakomisjonis tehti ettepanek, võimaldada anda maad käesoleva seaduse alusel ka üldkasulikkudele organisatsioonidele ja usuühingutele. Valitsus kaalus küsimust ja leidis otstarbekohase olema selle küsimuse lahendamise käesoleva seaduse juures. Nimelt on Põllutöoministeeriumil sihiks rendilepingutest lahti saada, et mitte enam vastavat ametkonda pidada. Kuna mitmetele

seltsidele ja usuühingutele on antud maad kasutada rendi alusel ja kuna riiklikust seisukohast on soovitatav neile maad anda, oleks otstarbekohane neile maa edaspidi omanduseks anda, muidugi mõista mitte alati senise kasutamise suuruses, vaid selles suuruses, nagu valitsus leiab neile vajaliku olema. Selleks esitas valitsus täiendavalt § 7. järgmises redaktsioonis:

„§ 7. Vabariigi Valitsusel on õigus põllumajanduslikkudele, üldkasulikkudele, ühistegeliste, usuühingutele ja teiste üldkasulikkudele organisatsioonidele maakohti, mis asuvad väljaspool linnade ja alevite piire, ühes nendel asuvate riigi omanduses olevate päraldistega müügile määrata Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduses (RT 33 — 1930) ettenähtud alustel ja korras. Maakohad eraldatakse riigimaade planeerimise korras ja nende kinnistamisel on maksvad käesoleva seaduse § 5. tähendatud soodustused.“

Selle paragrahvi arutamisel nii maa kui ka omavalitsuse komisjonis tekitas eriti suuri vaidlusi usuühingutele maa-andmise küsimus. Üheltpoolt toonitati, et kirikumaade küsimus on lahendatud juba mõni aasta tagasi teise seadusega. Teiselt-poolt tähendati, et kuigi suurema osa usuühingute maaga varustamise küsimus on lahendatud vastava seadusega, on üksikuid kogudusi, nimelt mõned apostliku-õigeusu kogudused ja mõned ev.-luteriusu kogudused, kelle maade küsimust ei lahendanud kirikumaade tagasiandmist korraldav seadus, kuid kes tegelikult kasutavad riigi maad ja kellele see maa tuleks anda kirikuteenijate ülalpidamiseks. Omavalitsuse komisjonis läksid selle küsimuse otsustamisel hääled pooleks, ja omavalitsuse komisjon esitas oma seisukohad kahes variandis: 1) võtta sisse § 7-dasse usuühingud, 2) jätta välja § 7-dast usuühingud. Maakomisjon oma enamuses pidas tarvilikuks usuühingud § 7. sisse võtta. Ühtlasi aga rõhutab maakomisjon, et Vabariigi Valitsus peaks tarvitama § 7. tagasihoidlikult.

Üsikute paragrahvide kohta tuleks tähendada järgmist:

Pealkiri muudeti tingitult uue § 7. juurdevõtmisest, mis näeb ette maa-andmise võimaluse üldkasulikkudele organisatsioonidele.

§ 1. esimeses lõikes kustutati sõna „tarvilikud“, sest võib juhtuda, et maade andmise momendil teatud maa-ala omavalitsusele tarvilik ei ole, kuid tulevikus temal ülesanne ette on näha.

§ 1. teisest lõikest kustutati sõnad „milleks neid omavalitsused on kohustatud

kasutama“. Nimelt võib omavalitsusel ots-tarve muutuda, ja oleks loomulik, et sama maad võiks kasutada uueks otstarbeks.

§ 3. kustutati sõnad „ja riigile kuulu-vad päraldised“, kuna leiti, et need sõnad on üleaarused ja võivad tekitada segadust.

§ 6. Et ei jääks vähemutki kahtlust, et § 6. kitsendus käib ainult käesoleva sea-duse § 1. esimese lõike korras antavate maade kohta, pidas omavalitsuse komisjon tarvilikuks täiendada § 6. algust sõnadega „riiklikust maatagavarast“, missuguse pa-randusega maakomisjon ka ühines.

Vabariigi Valitsuse ettepaneku järgi omavalitsus, kui ta ei kasuta § 1. esimese lõike korras saadud maatükki määratud otstarbeks või selle edasi müüb, vahetab või muul teel võõrandab, siis tasub ta riigile nende maa-alade hinna Riigimaade põ-liseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduses ettenähtud alustel, välja arvatud juhud, kui omavalitsus tarvitab müügist saadud summa uue maakoha omandami-seks ja kasutab uut maakohta endiseks ots-tarbeks. Maa- ja omavalitsuse komisjonid leiavad, et omavalitsusel võib tarvis tulla kasutada riigilt saadud maakohta või uuesti omandatud maakohta mõneks teiseks oma-valitsuse otstarbeks, sest tuleb ette juhtu-sid, kus senine otstarve kaotab ajajooksul oma tähtsuse, samal ajal aga kerkib oma-valitsusele mõni teine olulisema tähtsusega ülesanne. Näitena võiks siin tuua magasi-aidad, koolimaad ja vanadekodud. Seepä-rast pidasid komisjonid tarvilikuks muuta paragrahvi selles mõttes, et omavalitsusel ei tule tasuda maakoha hinda ka neil juh-tudel, kui ta riigilt saadud maakohta ei tarvita määratud otstarbeks, või kui ta ka-sutab uuesti omandatud maakohta mõneks teiseks üldkasulikuks otstarbeks.

§ 6. kohta tehti veel maakomisjonis et-tepanek, et kui omavalitsus riigilt saadud maa võõrandab, on ta kohustatud tasuma neljakordse riigimaade hinna. See ettepa-nek ei leidnud komisjonis pooldamist, kuna arvati, et ei ole mõtet asetada omavalitsusi maa edasimüümise suhtes halvemasse sei-sukorda kui teisi riigimaade saajaid.

§ 7. Valitsuse redaktsiooni üldkasulikkudele organisatsioonidele ja usuühingu-tele maa-andmise kohta muudeti maako-misjonis kahes suunas. Esiteks võeti sisse kitsendus, et valitsusel on õigus maad anda ainult niisugustele üldkasulikkudele organisatsioonidele, millised ei taotle äri-lisi sihte. Teiseks anti valitsusele õigus anda maid üldkasulikkudele organisat-sioonidele ja usuühingutele mitte ainult müügi alusel, vaid ka põliseks tarvitamiseks.

Maakomisjon esitab käesoleva seadus-eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

234.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

piiri heas korras hoidmise Eesti ja Läti va-hel ja võõrandatud maariba ning selle riba, kus omandusõigused piiratud, kasutamise kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiivi-dega.

Arvesse võttes, et kokkulepe on sõlmi-tud piiri korrashoidmise huvides, esitab üldkomisjon käesoleva kinnitamise seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks.

235.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 234.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigiko-gule ette, võtta vastu „Piiri heas korras hoidmise Eesti ja Läti vahel ja võõrandatud maariba ning selle riba, kus omandus-õigused piiratud, kasutamise kokkuleppe kinnitamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmise muudatusega:

1. Pealkiri võtta järgmiselt: „Eesti-Läti vahelise piiri heas korras hoidmise ja võõrandatud maariba, samuti ka piiratud omandusõigusega maariba kasutamise kokkuleppe kinnitamise seadus.“

236.

Haridusekomisjoni ettepanek.

PÖLLUMAJANDUSLIKU KUTSEHARIDU-SE KORRALDAMISE SEADUS.

I osa.

Põllumajanduslikud kutsekoolid.

1. peatükk.

Koolide üldine organisatsioon.

1. jagu.

Koolide asutamine ja ülalpidamine.

§ 1. Põllumajanduslikud kutsekoolid asu-tatakse ja peetakse ülal riigi, omavalitsuste, organisatsioonide ja sihtkapitalide või füü-siliste isikute poolt.

Põllumajandusliku kutsehariduse levita-mise otstarbel võib asutada sihtkapitale Põllutöömistri poolt kinnitatud põhikirja alusel.

§ 2. Põllumajanduslikud kutsekoolid on avalikud ja erakoolid. Avalikkudeks koolideks loetakse riigi ja omavalitsuste poolt ülalpeetavaid koole, kõik teised koolid loetakse erakoolideks.

Erakoolid võivad Vabariigi Valitsuse otsusel Põllutöoministri ettepanekul omandada käesolevas seaduses ettenähtud avaliku kooli õigused.

§ 3. Avalikkude põllumajanduslike kutsekoolide kui ka avaliku kooli õigustega erakoolide avamine sünnib Vabariigi Valitsuse otsusega Põllutöoministri ettepanekul.

Erakoolid avatakse Põllutöoministri loaga.

§ 4. Iga kooli lähem korraldus määratakse kindlaks kooli põhikirjas, mis kuulub Põllutöoministri kinnitamisele. Põhikirjas peab olema märgitud eriti kooli eesmärk ja abinõud selle kättesaamiseks, õppeaja kestus ja sunduslikud õppeained, õpilaste kooli vastuvõtmise tingimused, kooli lõpetamise kord, kooli kuratooriumi korraldus, omavalitsuste ja erakoolide suhtes ka kooli ülalpidaja kohustused.

§ 5. Põllutöoministril on õigus eraldada riigi maotagavarast maatükke ühes neil asuvate ehitiste ja metsaga ning anda omavalitsuste ja erapõllumajanduslike koolidele tasuta või eritingimustel kasutada lepingu alusel kooli kestuse ajaks. Vabariigi Valitsus määrab kindlaks koolitüüpide ja nende eriotstarvete kohaselt koolidele antavate maa-alade ülemmäärad.

§ 6. Põllutöoministril on õigus tema poolt kindlaksmääratud korras anda riigimetsast koolile ja selle õppetallule tasuta või eritingimustel küttematerjali, ehitus- ja tarbepuid.

§ 7. Avalikkude koolide ja avalikkude koolide õigustega erakoolide õppejõudude palgad maksab riik.

Teistele põllumajanduslike koolidele õppejõudude paljadeks toetuse andmine Vabariigi Valitsuse otsusel Põllutöoministri ettepanekul, omavalitsuste ning erakoolidele toetuse määramine kuni 50% kooli sisseseade muretsemise ja õppetegevusega seotud kulude katmiseks Põllutöoministri otsusel sünnib Riigikogu poolt selleks lubatud krediidist.

Toetuse andmise korra ja tingimused kinnitab Vabariigi Valitsus Põllutöoministri ettepanekul.

§ 8. Põllumajanduslikud kutsekoolid võivad olla ühis- ja lahuskoolid.

§ 9. Iga põllumajandusliku kutsekooli juures võib avada Põllutöoministri loaga paralleel- või eriklasse ja korraldada põllumajanduse osakonna loaga lühi- ja pike-

maajalisi põllumajanduslike üld- ja erioskuslike kursusi.

§ 10. Avalikkude ja avalikkude koolide õigustega koolide puudustkannatavatele andekatele õpilastele koolis õppimise võimaldamiseks antakse koolidele riigi poolt toetust selleks Põllutöoministeriumile lubatud krediitidest. Toetuse andmise korra ja tingimused määrab Põllutöominister.

§ 11. Avalikkudes koolides õppemaksu ei ole. Erakoolides, mille ülalpidamist toetab riik, määrab õppemaksu suuruse — kui säärast võetakse — kui ka õppemaksust vabastatavate kehvemate õpilaste protsendi alammäär kooli kuratoorium või selle puudumisel kooli ülalpidaja Põllutöoministeriumi kinnitamisel.

§ 12. Põllumajandusliku kutsekooli juures avatakse õpilaste ühiselumaja kooli põhikirjas kindlaksmääratud alustel.

§ 13. Avalikud põllumajanduslikud kutsekoolid suletakse ja toetuse andmine õppejõudude paljadeks toetustsaavatele erapõllumajanduslike koolidele lõpetatakse Põllutöoministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse otsusega.

Põllumajanduslikud erakoolid suletakse Põllutöoministri poolt kooli ülalpidaja soovivalduse põhjal õppeaasta lõpul, kui ka Põllutöoministri otsusega, kui kooli ülalpidaja korduvalt ei täida kooli põhikirjas ettenähtud nõudeid või kooli tegevuses ilmiskitlunud väärnähtusi ei kõrvaldata Põllutöoministri poolt määratud tähtaegadeks.

2. jagu.

Koolide juhtimine ja ametisolevad isikud.

§ 14. Põllumajandusliku kutsekooli tegevust juhivad ja korraldavad: 1) koolijuhataja (direktor), 2) kooli õppenõukogu ja 3) kooli kuratoorium või, kus seda olemas ei ole, kooli ülalpidaja.

§ 15. Koolijuhatajaks ja õpetajaks võib olla pedagoogilise ettevalmistusega vastava kõrgema eriharidusega või erialal õpetajakutsega isik.

Neile nõuetele vastavate õppejõudude kandidaatide puudumisel võib põllumajandusliku kutsekooli juhatajaks ja õpetajaks määrata ka isikuid, kes ei vasta hariduse suhtes selles paragrahvis ettenähtud nõuetele, kuid kellel oma erialal on vastavad teadmised ja oskused ning kes õppetöös küllaldaselt vilunud.

Lähemad nõuded koolijuhataja, õpetaja kui ka praktiliste tööde õpetaja ettevalmistuse kohta, eriti praktilisel alal üksikute koolitüüpide järgi avaldab Põllutöominister sellekohastes määrustes.

§ 16. Koolijuhataja määrab ametisse Põllutööminister riigikoolides põllumajanduse osakonna ettepanekul, ära kuulates õppenõukogu arvamise. Teistes avalikkudes ja avalikkude koolides õigustega koolides valitakse koolijuhataja ülalpidaja poolt, seal kus kuratoorium olemas, kuratooriumi ettepanekul ning esitatakse ametisse kinnitamiseks Põllutööministrile põllumajanduse osakonna kaudu ühes kooli õppenõukogu arvamusega.

§ 17. Õpetajad kinnitab ametisse Põllutööministeerium. Riigikoolides teeb koolijuhataja vastava ettepaneku, teistes koolides valib õpetajad koolijuhataja ettepanekul kuratoorium või, kus viimane puudub, ülalpidaja. Ühes õpetaja ametisse kinnitamise ettepanekuga esitatakse ka õppenõukogu arvamine kandidaadi kohta.

§ 18. Vabadest koolijuhataja ja õpetaja kohtadest kuulutatakse vähemalt 15 päeva enne määramist või valimisi vähemalt kahes päevalehes ja ühes põllumajanduslikus ajakirjas.

§ 19. Koolijuhataja ülesandeks on kooli õpetus- ja kasvatustöö ning kooli majandusliku külje otsekohene juhtimine ja korraldamine; eriti kuulub tema õiguste ja kohustuste hulka: 1) kooli esindamine ja kooli nimel läbikäimine asutiste ja isikutega; 2) järelevalve ja hoolitsemine, et koolis ja selle asutistes õppetöö läheks takistamata ja kõik õppejõud ja õpilased täidaksid oma kohused korralikult. Kooli õppetegevuses või kasvatuslikus töös ette tulnud väärnähtuste korral õpetajatele märkuste tegemine; 3) kooli õppetalu ja asutiste juhtimine; 4) kooli ja selle õppetalusse puutuvate küsimuste algatamine ja ettepanekute esitamine õppenõukogule, ülalpidajale või kuratooriumile, Põllutööministeeriumile ja tehtud otsuste täideviimine; 5) kooli, selle õppetalu ning asutiste kantselei ametnikkude ja teenijate palkamine ja vallandamine; 6) tarvilikkude juhtnõuandmine õppejõududele nende õpetuslikus ja kasvatuslikus töös; 7) õppetundide, õppe- ja tööpraktikatundide jaotamine õppejõudude vahel, selle kohta ära kuulates õppenõukogu arvamuse, kusjuures lahkavamused otsustab Põllutööministeerium; 8) õppejõududele puhkuse lubamine kuni seitsme päevani õppeaasta jooksul.

Kooli õppetalu juhtimist, mis p. p. 3. ja 5. järgi kuulub koolijuhataja ülesannete hulka, võib Põllutööministeeriumi nõusolekul teostada ka kooli ülalpidaja ise või anda juhtimise selleks ametissekutsitud isiku hooleks, kui seda nõuavad kooli või selle õppetalu elulised huvid.

§ 20. Kõrgemas kodumajandusekoolis,

põllutöökeskkoolis ja seal, kus vähemalt 3 kooli või 5 klassi koondatud ühe juhataja alla, valitakse § 17. ettenähtud korras kooliõpetajate seast koolijuhataja abi (inspektor). Kooli õppetalu juhtimine loetakse võrdseks ühe kooli või kahe klassi juhtimisega.

Juhataja abi on koolijuhataja poolt määratud piirides temale abiks kooli juhtimises, eriti kuulub juhataja abi ülesannete hulka õpilaste järelevalve ja kasvatustöö koolis.

Koolis, kus ei ole juhataja abi, määrab juhataja oma koolist puudumise ajaks õpetajate hulgast asemiku.

§ 21. Põllumajandusliku kutsekooli õpetaja kohuseks on õppe- ja kasvatustöö koolis Põllutööministeeriumi kui ka koolijuhataja poolt antud juhtnõuandega järgi; eriti kuulub õpetaja kohustuste ja ülesannete hulka: 1) koolis õpetuse andmine temale usaldatud ainetes; 2) õpilaste õppe- ja tööpraktika juhatamine ning töö järelevalve koolis, selle õppetalus ja asutistes ning väljaspool kooli; 3) õpilaste ülespidamise järelevalve; 4) õppenõukogu koosolekute osavõtmine; 5) põllupidajatele agronoomilise nõuande korraldamine oma erialal.

§ 22. Teenistusevahekord kooli ülalpidaja ning juhataja kui ka õpetajate vahel määratakse, niivõrt kui käesolev seadus ei määra seda teisiti, riigikoolides Riigiteenistuse seaduse, teistes koolides vastavalt omavalitsuse ja erateenistuse kohta käivate seaduse eeskirjade järgi.

§ 23. Omavalitsuse poolt ülalpeetavas koolis ja erakoolis lõpeb teenistusevahekord kooli ülalpidaja ja juhataja või õpetaja vahel õppejõudude surma puhul, teenistuslepingu aja möödumisel või ametisse määraja ülemuse otsusel, viimasel korral järgmistel juhtudel: 1) kooliaasta lõpul koolijuhataja või õpetaja poolt avaldatud omal soovil, kui sellest üks kuu varem teatatakse kooli ülalpidajale, või kooli ülalpidaja ja koolijuhataja nõusolekul ja Põllutööministeeriumi loaga ka muul ajal; 2) parandamatu haiguse korral, kui see koolis õppe- ja kasvatustöö tegemist takistab või on hädaohtlik kaasõppejõududele ja õpilastele, kooliarsti määramisel; 3) distsiplinaarkorras, nagu allpool käesolevas seaduses ette nähtud; 4) kooli ülalpidaja motiveeritud ettepanekul, kui see leiab, et koolijuhataja või õpetaja tegevus kooli hariduslikkudele ja kasvatuslikkudele kui ka selle seaduse alusel koolijuhatajale juhtida antud kooli õppetalu majanduslikkudele huvidele kahjulik, kusjuures ära kuulatakse tagandatavate seletus; 5) kooli sulgemisel

või klasside koondamisel, kusjuures valandatud õppejõule maksetakse teenistuse-tasu ühesugusel alusel riigikoolide õppe-jõududega.

§ 24. Iga põllumajandusliku kutsekooli juures moodustatakse õppenõukogu, mille liikmeks on: a) koolijuhataja, b) kõik teised õppejõud, c) mitte-riigikoolides ka kuratooriumi või, kui viimast ei ole olemas, ülalpidaja esindaja. Peale nende võtab osa õppenõukogu koosolekutest hääleõigusega kooliarst kooliõpilaste tervishoidlikkudes küsimustes.

§ 25. Kooli õppenõukogu ülesandeks on kooli kasvatusliikude ja õpetusliikude küsimuste ning nendega ühenduses olevate muude koolisse, selle õppetalusse ja asutistesse puutuvate küsimuste arutamine ning otsustamine, mis käesoleva seadusega ja kooli põhikirjaga pandud õppenõukogule. Eriti on õppenõukogu ülesandeks: 1) õpilaste vastuvõtmise ja koolist eemaldamise otsustamine, viimasel juhul sellest teatades Põllutöoministeeriumile; 2) õpilaste teadmiste, oskuste ja ülespidamise hindamine, vastavatesse klassidesse paigutamine, kooliõpetajatele lõpu- ja kutsetunnistuste andmine; 3) kooli sisemise korra ja õpilaste kohta käivate määruste väljatöötamine ja maksmapanemine; 4) kasvatusetöö jaotamine õppejõudude vahel; 5) õppekava läbivõtmise korra ja õpetajate töökava arutamine.

§ 26. Õppenõukogu koosolekuid peetakse tarviduse järgi, kuid õppeaja kestel vähemalt üks kord kuus, koolijuhataja kutsel kas tema enese algatusel või vähemalt ühe kolmandiku nõukogu liikmete ettepanekul. Koosolekuid juhatab kooli juhataja või tema asemik. Õppenõukogu koosolekud on otsusevõimelised, kui neist võtab osa koolijuhataja või tema asemik ning vähemalt pool osa õppejõududest.

§ 27. Õppenõukogu otsus tehakse liht-häälteenamusega; kui hääled lähevad pooleks, annab juhataja hääl enamuse. Kui koolijuhataja ei ole nõus nõukogu otsusega, võib ta esitada küsimuse lõplikuks ot-sustamiseks Põllutöoministeeriumile.

§ 28. Põllumajanduslikus koolis võib majandusliku külje eest hoolitsejana teot-seda kooli kuratoorium, mille asutamine, lähem korraldus, õigused ja kohustused määratakse kooli põhikirjas.

§ 29. Kooli juures moodustatakse põl-lupidajatele tasuta nõuandmiseks kooliju-hatajast ja õppejõududest koosnev ag-roonoomiline nõuandebüroo, mille lähem kor-raldus, ülesanded ja tegevuskord määra-takse Põllutöoministeeriumi poolt.

3. jagu.

Kooli õppeosa.

§ 30. Põllumajanduslikku kutsekooli võe-takse õpilasteks isikuid, kes vähemalt 17 aastat vanad ja algkooli kohuse täitnud või sellele vastava hariduse omandanud ning vähemalt ühe aasta rahuldavalt töö-tanud talu põllumajapidamises või vasta-vas eriharus, kui vastava koolitüübi kohta ei ole üles seatud teistsuguseid nõudeid.

Kooli õppenõukogu võib vanuse, eel-praktika ja eelhariduse kohta teha erandeid kooli astuda soovijate suhtes, silmas pida-des nende üldist arenemist ja tõestust, et nad on töötanud korralikult pikemat aega talu vastavas põllumajapidamises või põllu-majanduslikus eriharus.

§ 31. Kooli õppenõukogul on õigus sel korral, kui kooliastujaid on rohkem kui vabu kohti, korraldada õpilaste vastuvõt-mist võistluseksamiga, mille kava vastavalt koolitüübile määrab Põllutöoministeerium.

§ 32. Põllumajandusliikudes kutsekoo-lides õpetatakse teoreetiliselt ja praktiliselt tarvilikke üldhariduslikke ja eriaineid; pea-le selle õpetatakse põllumajandusliku töö-oskuse ja vilumuse omandamise otstarbel tööpraktikat kooli õppetalus ja asutistes kui ka harjutuskohtadel.

§ 33. Põllumajandusliku kutsekooli õp-peainete nimestik, tunni- ja õppekavad, nende läbivõtmise ulatus ja laad, tööprak-tika kestus koolis ning selle õppetalus ja asutistes, samuti eel- ja järelpraktika väl-tus määratakse vastavalt koolitüübile Põl-lutöoministeeriumi poolt, ära kuulates täht-samates küsimustes põllumajandusliikude keskorganisatsioonide ja asutiste esindaja-test koosneva põllumajandusliku kutsehari-duse nõukogu arvamist. Nõukogu kodu-korra koosseisu ja arutamisele kuuluvad küsimused määrab Põllutöominister.

4. jagu.

Kooli õigused.

§ 34. Koolide kasutada olevad kinnis-varad ja ettevõtted on vabastatud kõigist riigi- ja omavalitsusmaksudest ning natu-raalkohustustest, välja arvatud teetegemise kohustus.

§ 35. Koolide poolt korraldatud õppe-reisidest osavõtvad õppejõud ja õpilased saavad riigi raudteedel ja laevadel Tariifi-nõukogu määramisel hinnata või tariifimää-rustes ettenähtud hinnaalandusega sõidu, samuti saavad kooliõpilased hinnaalanduse raudteedel ja laevadel õppevaheaegadel koolist koju ja tagasi või kooli ajal prak-tikale ja tagasisõiduks.

§ 36. Põllumajandusliikude kutsekoolide juures võib asutada õppenõukogu loaga ja järelevalve all õpilaste omavahelisi vaime ja majanduslikke huvisid arendavaid ühinguid ja ringe, mille põhikiri õppenõukogu poolt kinnitatakse.

§ 37. Põllumajandusliikude kutsekoolide juurde võib asutada õpilastele abiandmiseks, õppereiside korraldamiseks, kooli ja selle ümbruse korrashoiuks ja muudeks sarnasteks otstarveteks erifonde põhikirjade alusel, mis kinnitatakse Põllutöoministri poolt. Need erifondid moodustatakse ja täiendatakse Põllutöoministeeriumi ja omavalitsuste eelarvetes selleks ettenähtud summadest, fondisse tagasimakstavatest summadest, laenude pealt makstavatest protsentidest ning annetustest, pärandustest, näitemüükidest ja pidudest saadavatest summadest.

§ 38. Igal põllumajanduslikul kutsekoolil on oma pitsat.

2. peatükk.

Järelevalve põllumajandusliikude kutsekoolide üle.

§ 39. Põllumajandusliikude kutsekoolide järelevalvet teostab Põllutöoministeerium.

Juhtnõõrid õppe- ja kasvatustöö korraldamise ja järelevalve kohta põllumajandusliikudes kutsekoolides annab Põllutöominister kokkuleppel Hariduse- ja sotsiaalministriaga.

§ 40. Järelevalvet teostavate ametnikkude ülesandeks on põllumajandusliikude kutsekoolide õppe- ja kasvatustöö kontrollimine, instrueerimine ja juhtnõõride andmine õppejõududele.

§ 41. Järelevalvet teostavatel ametnikudel on õigus revideerida koole ja selle õppeasutisi ja ettevõtteid, nõuda tarvilikke seletusi koolijuhatajalt, õpetajatelt ja kooli ülalpidajalt, juhtida õppejõudude tähelepanu nende haridusliku ja kasvatusliku tegevuse alal ilmsikstulnud väärnähtustele ja puudustele, teha korraldusi viimaste kõrvaldamiseks, avaldada märkusi ja noomitusi õppejõududele, tagandada neid tarbekorral ajutiselt ametikohuste täitmisest kuni asja otsustamiseni Põllutöoministri poolt.

§ 42. Käesoleva seaduse §§ 19, 20, 21 ettenähtud ametikohuste täitmata jätmise ning puuduliku õppe- ja kasvatustöö eest kui ka kasvatuslikult halvasti mõjuva isikliku eluviisi korral karistatakse õppejõude distsiplinaarselt märkuse või noomituse avaldamisega järelevalvet teostava ametniku poolt, raskemate süütegude puhul ametist tagandamisega Põllutöoministri

otsusel põllumajanduse osakonna direktori ettepanekul.

§ 43. Distsiplinaarkaristuse eel peab käima süüteo igakülgne selgitamine, süüalusele süüdistuse esitamine ja süüaluse seletuse ärakuulamine; kui aga süütle võib järgneda karistuseks ametist tagandamine, siis ka sellekohane juurdlus ja süüaluse poolt ülesantud tunnistajate ülekuulamine. Distsiplinaarkaristuse määramisest teatatakse süüalusele kirjalikult.

§ 44. Pedagoogilistel põhjustel võib Põllutöominister järelevalvet teostava ametniku ettepanekul ümber paigutada õppejõude, ära kuulates õppejõu seletust, ühest riigikoolist teise riigikooli, ühest omavalitsuse koolist või erakoolist vastavalt omavalitsuse või erakooli vähemalt sama palgaastmega kohale. Ümberpaigutamine omavalitsuse ja erakoolides võib sündida vastavalt kooli kuratooriumi või, kus viimane puudub, ülalpidaja nõusolekul.

Õppejõudude ümberpaigutamine võib sündida ka distsiplinaarkaristuse korras kõrgema või madalama palgaastmega kohale.

3. peatükk.

Põllumajandusliikude kutsekoolide liigid.

§ 45. Põllumajanduslikud kutsekoolid jagunevad järgmistesse liikidesse: 1) üldised põllumajanduslikud koolid, 2) erilised põllumajanduslikud koolid ja 3) kodumajanduslikud koolid. Üksikud liigid jagunevad käesolevas seaduses allpoolloendatud koolitüüpidesse. Peale nende koolitüüpide võib tarviduse korral Vabariigi Valitsuse loaga Põllutöoministri ettepanekul avada teisi tüüpe põllumajanduslikke koole.

1. jagu.

Üldised põllumajanduslikud koolid.

§ 46. Üldiste põllumajandusliikude koolide ülesandeks on arendada ja õpetada tegelikkudele põllumeestele teoreetiliselt ja praktiliselt põllumehe kutsealal tarvilikke teadmisi ja oskusi. Kooli õppekursus käsitleb kogu talundi põllumajandust tervikuna sel määral ja ulatusel, nagu see tarvilik ja tulus tegelikule põllumehele, tööliikule ja nõuandjale.

Üldised põllumajanduslikud koolid jagunevad: 1) põllutöökoolideks ja 2) põllutöökeskkoolideks.

§ 47. Põllutöökoolide ülesandeks on õpilastele kohalikkude põllumajandusliikude olude ja ajanõuete-kohaselt õpetada teoreetiliselt ja praktiliselt teadmisi ja oskusi, mis tarvilikud tululiku talundi majan-

damiseks, ette valmistades neid tegelikku- deks põllumeesteks või õppinud töölisteks põllumajanduse aladel.

Kestvuselt põllutöökoolid jagunevad ühe- ja kaheaastase kursusega põllutöö- koolideks.

§ 48. Üheaastases põllutöökoolis teo- reetiline õpetus ühes õppe- ja tööprakti- kaga talvel kestab vähemalt 25 õppenäda- lat. Peale selle töötavad õpilased ühe suve praktikal kooli õppenõukogu määramisel kas kooli õppetalus või harjutustalus kooli juhatusel ja järelevalve all.

§ 49. Kaheaastases põllutöökoolis teo- reetiline õpetus ühes õppe- ja tööpraktika- ga kestab kummagil aastal kooli juures vä- hemalt 25 õppenädalat. Kaks suve tööta- vad õpilased kooli õppenõukogu määrami- sel praktikal kooli õppetalus või harjutus- talus kooli juhatusel ja järelevalve all.

§ 50. Põllutöökeskkoolide ülesandeks on anda õpilastele põhjalikumalt põlluma- janduslikku kutseharidust, neid ette valmis- tades tegelikkudeks põllumeesteks või nõu- andjateks põllumajanduse erialadel.

§ 51. Põllutöökeskkooli astujatelt nõu- takse vähemalt 6-a. algkooli või sellele vastavat eelharidust. Kooli õppekursus on kolmeaastane, millest teoreetiline õpetus talvel koolis ühes õppe- ja tööpraktikaga kestab aastas vähemalt 30 õppenädalat. Esimesel ja teisel suvevaheajal töötavad õpilased kooli õppetalus ja asutistes õppe- ja tööpraktikal õppejõudude juhatusel, ku- na kolmandal suvel õpilased töötavad har- jutustalus kooli õppenõukogu määramisel kooli juhatusel ja järelevalve all.

§ 52. Põllutöökeskkooli õppekursuse lõpetajad omandavad peale nõutava prak- tika-aruande heakskiitmist õppenõukogu otsusel lõputunnistuse. Peale selle võivad need põllutöökeskkooli lõpetajad, kes eri- lise komisjoni ees õiendavad eksami Põl- lutööministeeriumi määrustes ettenähtud korras ja ulatuses, omandada põllumajandus-nõuandja kutsetunnistuse vastaval eri- alal.

§ 53. Erakordsetel juhtudel võivad põl- lutöökeskkooli lõputunnistuse omandada ka isikud, kes ei kuulu kooli õpilaste hulka, kuid Põllutööministri nõusolekul õiendavad lõpueksami ainetes, mis määratakse Põllu- tööministeeriumi poolt, ning esitavad nõu- tava praktikaaruande.

§ 54. Põllutöökeskkooli lõpetajad või- vad astuda ülikooli põllumajandusteadus- konda, õiendades täienduseksamid, mille kavand teaduskonna ettepanekul kinnitab Hariduse- ja sotsiaalminister kokkuleppel Põllutööministriga.

2. jagu.

Erilised põllumajanduslikud koolid.

§ 55. Erilised põllumajanduslikud koo- lid on eritüübilised kutsekoolid, mille õppe- kursus käsitleb peamiselt üksiku põlluma- jandusliku eriharu või ettevõtte õpetamist ja arendamist. Koolide ülesandeks on ette valmistada õpilasi teoreetiliselt ja prakti- liselt talundi üksikute põllumajandusliku- de eriharude või ettevõtete tegelikkudeks juhatajateks või õppinud töölisteks kui ka nõuandjateks ja meistriteks põllumajanduse erialadel.

Eriliste põllumajanduslike koolide hulka kuuluvad: 1) karjamajanduslikud koolid, 2) aiamaajanduslikud ja metsama- janduslikud koolid, 3) sookultuuri- ja maa- paranduslikud koolid.

1. alljaotis.

Karjamajanduslikud koolid.

§ 56. Karjamajanduslikud koolid jagu- nevad: 1) karjatalitajate, 2) karja kontroll- assistentide ja 3) piimanduskoolideks.

§ 57. Karjatalitajate kooli ülesandeks on ette valmistada karjatalitajaid, kuid ka tegelikkudele põllumeestele ja talunaistele õpetada eriharidust ja oskust karjakasva- tuses.

§ 58. Karjatalitajate kooli õppekursus on üheaastane. Õpetus kestab kogu aasta kooli juures, olles peamiselt praktiline, ku- na teoreetilist õpetust antakse praktiliste tööde vaheajal.

§ 59. Karjatalitajate kooli õppekursuse lõpetajad peale üheaastast järelpraktikat ja nõutava aruande heakskiitmist omandavad õppenõukogu otsusel lõputunnistuse.

§ 60. Karjakontroll-assistentide kooli ülesandeks on ette valmistada ametnikke karjamajandusele kui ka karjapidajatele karjamajanduslikku eriharidust anda.

Kooli õppekursus on kaheaastane. Õpe- tus on teoreetiline ja praktiline ning kestab kooli juures vähemalt 25 õppenädalat aas- tas.

§ 61. Karjakontroll-assistentide kooli võetakse vastu 6-kl. algkooli lõpetanuid, kui nad on vähemalt ühe aasta tegelikult töötanud karjamajanduses.

Kooli teise klassi võib vastu võtta isi- kuid, kes edukalt lõpetanud karjatalitajate või 2-aastase põllutöökooli, samuti võib nende koolide lõpetajate kontroll-assisten- tideks ettevalmistamiseks avada põllutöö- koolide juures eriklasse või kursusi.

§ 62. Karjakontroll-assistentide kooli või eriklassi õppekursuse edukalt lõpetajad omandavad peale üheaastast rahuldavat jä-

relpraktikat karjakontroll-assistendina või selle abina ning nõutava aruande heakskiitmist õppenõukogu otsusel karjakontroll-assistendi kutsetunnistuse.

Kooli esimese klassi edukalt lõpetajad omandavad peale kaheaastast praktikat karjatalajana vastava tunnistuse.

§ 63. Piimanduskooli ülesandeks on ette valmistada meiereid ja nõuandjaid, samuti tegelasi piimatööstuse aladel.

§ 64. Piimanduskooli astujatelt nõutakse vähemalt 18-aastast vanust, 6-kl. algkooli või sellele vastavat eelharidust ja kaheaastast praktikat piimatalituses.

§ 65. Piimanduskooli õppekursus on kaheaastane. Õpetus on teoreetiline ja praktiline, millest teoreetiline osa ühes õppepraktikaga kestab kooli juures vähemalt 25 õppenädalat aastas. Kooli juures asudes töötavad õpilased kooli õppepiimatalituses tööpraktikal. Esimese ja teise kursuse vahel on õpilased ühe suve praktikal harjutus-piimatalitustes kooli juhatuse ja järelevalve all.

§ 66. Piimanduskooli õppekursuse lõpetajad omandavad pärast üheaastast rahuldavat järelpraktikat piimatalituse juhatajana või selle abina ning nõutava praktikaaruande heakskiitmist õppenõukogu otsusel Põllutöoministeriumi poolt määratud korras meieri kutsetunnistuse, õigusega juhatada piimatalitust. Peale selle võivad need, kes õiendavad erilise komisjoni ees eksamid Põllutöoministeriumi määrustes ettenähtud ulatuses ja korras, omandada piimandusnõuandja kutsetunnistuse.

§ 67. Piimanduskooli juures võib avada piimatalitustele võimeistrite ettevalmistamiseks eriklassi üheaastase kursusega, kuhu võetakse vähemalt 2 aastat piimatalituses töötanud isikuid. Eriklassi lõpetajad saavad pärast üheaastast järelpraktikat piimatalituse rahuldava aruande esitamise korral lõputunnistuse.

2. alljaotis.

Aiamajanduslikud ja metsamajanduslikud koolid.

§ 68. Aiamajanduskooli ülesandeks on ette valmistada aednikke ja mesinikke, nõuandjaid aiamajanduse ja mesinduse aladel kui ka õpetada tegelikkudele põllumeestele ja perenaistele põhjalikumalt eriharidust ning oskust aiamajanduses ja mesinduses.

§ 69. Aiamajanduskooli või põllutöökooli juures kui ka eraldi nendest võib avada üheaastase kursusega aianduse eriklasse või kursusi tegelikkude aiapidajate teoreetiliselt ja praktiliselt ettevalmistamiseks aianduses ja mesinduses.

§ 70. Aiamajanduskooli võetakse vastu 6-a. algkooli haridusega isikuid, kes töötanud aiamajanduses vähemalt 2 aastat, samuti ka põllumajanduslikkude ning kodumajanduslikkude koolide lõpetajaid 1-aastase eelpraktikaga aiamajanduses.

§ 71. Kooli õppekursus on kaheaastane. Õpetus on teoreetiline ja praktiline, millest teoreetiline õpetus ühes talvel õppe- ja tööpraktikaga kestab vähemalt 25 õppenädalat aastas. Kaks suve töötavad õpilased kooli asutistes ja õrpeaias õppe- ja tööpraktikal õppejõudude juhatusel.

§ 72. Kooli õppekursuse edukalt lõpetajad omandavad peale üheaastast rahuldavat järelpraktikat aiamajanduses ja mesinduses kooli juhatuse ja järelevalve all õppenõukogu otsusel aedniku või mesiniku kutsetunnistuse. Peale selle võivad aiamajanduskooli lõpetajad, kes õiendanud erilise komisjoni ees eksamid Põllutöoministeriumi määrustes ettenähtud ulatuses ja korras, omandada aiamajanduse ja mesinduse nõuandja kutsetunnistuse.

§ 73. Metsanduskooli ülesandeks on ette valmistada metsametnikke kui ka tegelikkudele põllumeestele õpetada metsamajanduslikku haridust ja oskust. Kooli võetakse vastu 6-kl. algkooli või vastava eelharidusega isikuid, kes vähemalt 20 aastat vanad, esimeses järjekorras neid, kes praktiliselt töötanud metsamajanduses või riigi metsavalitsuses.

§ 74. Metsanduskooli õppekursus on kaheaastane. Õpetus on teoreetiline ja praktiline, millest teoreetiline kursus talvel ühes õppe- ja tööpraktikaga kestab vähemalt 30 õppenädalat aastas. Kaks suvemestrit töötavad õpilased kooli õppeasutistes ja õppemetskonnas õppe- ja tööpraktikal kooli õppejõudude juhatusel.

§ 75. Metsanduskooli edukalt lõpetajad omandavad peale üheaastast rahuldavat järelpraktikat metsamajanduses ja nõutava aruande heakskiitmist õppenõukogu otsusel metsniku kutsetunnistuse.

3. alljaotis.

Sookultuuri- ja maaparanduskoolid.

§ 76. Sookultuuri- ja maaparanduskooli ülesandeks on teiste taluettevõtete kõrval eriti arendada ja õpetada teoreetiliselt ja praktiliselt põllumajanduslikku kultuurtehnikat, maaparandust, soode ja heinamaade kultiveerimist ja turbatööstust, ette valmistades tegelikke põllumehi-sooharrijaid kui ka meistreid maaparanduse alal.

§ 77. Kooli õppekursus on ühe- või kaheaastane, nagu seda otsustab kooli ülalpidaja. Õpetus kestab kogu aja kooli juu-

res ja on peamiselt praktiline, kuna teoreetilist õpetust antakse ühes õppepraktikaga talvel vähemalt 25 õppenädalat. Suvekuudel töötavad õpilased praktiliselt sookultuuri ja maaparanduse alal õppejõudude juhatusel.

§ 78. Sookultuuri- ja maaparanduskooli õppekursuse edukalt lõpetajad omandavad peale rahuldavat üheaastast järelpraktikat harjutustalus kooli õppenõukogu otsusel lõputunnistuse. Peale selle võivad kaheaastase õppekursusega sookultuuri- ja maaparanduskooli lõpetajad, kes õiendanud erilise komisjoni ees eksami Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras omandada maaparandusmeistri kutsetunnistuse.

3. jagu.

Kodumajanduslikud koolid.

§ 79. Kodumajanduslikud koolid on naiskutsekoolid, mille ülesandeks on arendada ja õpetada teoreetiliselt ja praktiliselt talundi kodumajanduslikke eriharusid ja ettevõtteid.

Kodumajanduslikud koolid on kahte tüüpi: 1) kodumajanduskoolid ja 2) kõrgemad kodumajanduskoolid.

§ 80. Kodumajanduskooli ülesandeks on õpetada õpilastele teoreetilisi ja praktilisi teadmisi ja oskusi talundi kodumajanduslikkudes eriharudes kohalikkude olude ja ajanõuete kohaselt, neid ette valmistades talundi perenaisteks või õppinud tööliseks kodumajanduse aladel.

§ 81. Kooli õppekursus on üheaastane. Õpetus kestab vähemalt 42 õppenädalat kooli õppe- ja tööasutistes ning on peamiselt praktiline, kuna teoreetilist õpetust antakse praktiliste tööde vaheajal.

§ 82. Kõrgema kodumajanduskooli ülesandeks on anda õpilastele kodumajanduslikku kutseharidust teoreetilisel alusel, neid ette valmistades kodumajanduse nõuandjateks või õpetajateks kui ka talundi perenaisteks.

§ 83. Kõrgemasse kodumajanduskooli võetakse vastu gümnaasiumi või põllutöökeskooli lõpetajaid, kes töötanud tegelikult talundi kodumajandamises vähemalt kaks aastat.

§ 84. Kooli õppekursus kestab vähemalt kaks aastat. Õpetus on teoreetiline ja praktiline ning kestab igal aastal vähemalt 42 õppenädalat.

Pedagoogiliste põhimõtete teostamiseks, eriti eeskujulikkude õppeviisidega tutvustamiseks, õpilastele praktikatundide andmise võimaldamiseks on kõrgema kodumajanduskooli juures kodumajanduskool, mille

üldine juhtimine kuulub kõrgema kodumajanduskooli juhatajale.

§ 85. Kõrgema kodumajanduskooli õppekursuse edukalt lõpetajad omandavad õppenõukogu otsusel lõputunnistuse. Peale selle võivad omandada kodumajanduse nõuandja või õpetaja kutsetunnistuse vastaval erialal need kõrgema kodumajanduskooli lõpetajad, kes õiendavad eksamid erikomisjoni ees Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras ning esitavad peale üheaastast järelpraktikat oma erialal aruande õppenõukogule heakskiitmiseks.

II osa.

Põllumajandusliku kutsehariduse korraldamine väljaspool kooli.

§ 86. Põllumajandusliku kutsehariduse levitamist ja edendamist väljaspool kooli teostatakse järgmiste asutiste, ettevõtete ja abinõude kaudu: 1) põllumajanduslikud kursused, 2) agronoomilise nõuande asutised ja bürood vastava personaaliga; 3) katse- ja kontrolljaamad, laboratooriumid, katse- ja näitepõllud; 4) harjutus-, õppe- ja katsetalud; 5) põllumajanduslikud muuseumid ja kirjandus; 6) põllumajanduslikud näitused ja võistlused; 7) põllumajanduslikud õppereisid sise- ja välismaale; 8) muud asutised, ettevõtted ja vahendid.

Kui need asutised, ettevõtted ja abinõud tunnustatakse Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras, võivad need teostada põllumajanduse edendamiseks ja kutsehariduse levitamiseks väljaspool kooli, siis võivad nende ülalpidajad või korraldajad asutised, organisatsioonid ja isikud saada riiklikku toetust Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras.

§ 87. Põllumajandusliku kutsehariduse levitamiseks väljaspool kooli riiklikku toetust saavad asutised, organisatsioonid ja isikud on kohustatud esitama oma töökava ja eelarve Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras. Õpetuse ja tegevuse ning rahalised aruanded Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras.

§ 88. Põllumajanduslikkude oskuste ja teadmiste omandamist väljaspool kooli võimaldatakse harjutustaludes, milliste nimekirja pidamine sünnib Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras. Harjutustalude nimekirja võetakse, ära kuulates asjatundjate arvamisi, taluomanikkude sooviavalduste põhjal need talud, mis vastavad Põllutöökooli määrustes ettenähtud ulatuses ja korras.

Harjutustalude nimekirjast kustutamine

sinnib talupidaja omal soovil või Põllutööministeeriumi otsusel.

§ 89. Väljaspool kooli põllumajandusliku kutsehariduse levitamist ning harjutustaludes oskuste õppimise järelevalvet teostab Põllutööministeerium oma ametnikkude, vastavate põllumajanduslike kutsekoolide õppejõudude kui ka selleks eriti volitatud asjatundvate isikute kaudu.

III osa.

Lõpp- ja elluviimis-eeskirjad.

§ 90. Käesolev seadus hakkab maksma 1. augustist 1931. a. Selle ajani Põllutööministeeriumi korraldusel põllumajanduslike kutsekoolide lõpetajatele antud kutseõigused jäävad maksma.

§ 91. Põllutööministril on õigus anda määrusi selle seaduse teostamiseks ja elluviimiseks.

§ 92. Käesoleva seaduse jõusseastumisega kaotavad maksvuse „Teaduse ja õppeasutiste“ seaduste teise raamatu §§ 2261—2746 (S. K. XI köide, I jagu).

SELETUSKIRI.

Haridusekomisjon tegi põllumajandusliku kutsehariduse korraldamise seaduseel-nõus järgmised muudatused.

§ 7. Kustutatud „peale selle neile koolidele, kellel ei ole kasutada riigimaid ja ehitisi, toetusemääramine kuni 50% kooli ülalpidamiseks tarvisminevatest summadest“. Seega kaob põllumajanduslike erakoolidel, kus oma koolitalu ja ehitised (näiteks Vahil), toetusesaamise võimalus kooli ülalpidamiseks.

§ 13. teine lõige on täiendatud määrus-tega, missugustel juhtudel Põllutööminister võib sulgeda põllumajanduslike erakoole. Valitsuse eelnõus oli erakoolide sulgemise kord ette nähtud § 44., mille komisjon § 13. täiendamise tagajärjel otsustas kustutada.

§§ 16 ja 17 redigeeriti ümber selles mõttes, et koolijuhatajate ja õpetajate kin-nitamine ettepanekutega esitatakse Põllu-tööministrile ka õppenõukogu arvamine kandidaadi kohta, nii avalikkudes kui ka erakoolides. Valitsuse eelnõu järgi oli sel-gusesta, kas avalikkudes koolides on vaja-lik õppenõukogu arvamise esitamine.

§ 18. „ühes päevalehes“ muudetud „kahes päevalehes“. (Kuulutamine vaba-dest koolijuhataja ja õpetajate kohtadest.)

§ 19. Koolijuhatajate õigused ja ko-hused täiendati järgmiselt: „kooli õpete-gevuses või kasvatuslikus töös ettetulnud väärnähtuste korral õpetajatele märkuste tegemine“. § 14. järgi juhib ja korraldab

kooli tegevust koolijuhataja, seega langeb vastutus kooli õppe- ja kasvatusetöös ees-kätt koolijuhataja peale. Kohusele vasta-avad peavad ka koolijuhataja õigused olema.

§ 23. Komisjon täiendas paragrahvi p. 5-ga: „koolide sulgemisel või klasside koondamisel, kusjuures vallandatud õppe-jõududele maksetakse teenistustasu ühe-sugusel alusel riigikoolide õppejõududega“. Avalikkude koolide ja avalikkude koolide õigustega erakoolide õppejõudude palgad maksab riik (§ 7); kuid ainult riigikoolide õppejõud kui riigiteenijad saaksid koolide sulgemise või klasside koondamise puhul teenistust kaotades palga edasi Riigiteenis-tuse seaduses märgitud korras. Komisjon leidis tarviliku olema omavalitsuste ja ava-liku kooli õigustega erakoolide õppejõudu-dele anda samad õigused. Sarnane mõte on kavatsetud võtta Hariduse- ja sotsiaal-ministeeriumi poolt õpetajate teenistuse seadusesse.

§ 30. „Harjutustalu“ asemele võeti „talu“. Koolidesse võivad astuda ka need algkooli lõpetanud, kes oma kodutalus töö-tanud, vaatamata sellele, kas talu oli har-jutusetalude nimekirjas või mitte.

§ 33. täiendati: „ära kuulates tähtsa-mates küsimustes põllumajanduslike keskorganisatsioonide ja asutiste esindaja-dest koosneva põllumajandusliku kutsehariduse nõukogu arvamist. Nõukogu kodu-korra, koosseisu ja arutamisele kuuluvad küsimused määrab Põllutööminister“. Põl-lumajandusliku kutsehariduse korraldamine peab seisma lahutamata ühenduses üldise talumajapidamise arenemisega. Nimetatud nõukogu on mõeldud suuna andmiseks ja sihtide selgitamiseks.

§§ 39, 40, 41, 42, 43 ja 44, mis käsit-levad järelevalvet põllumajanduslike koolide üle, on komisjoni poolt täielikult ümber töötatud, sealjuures on püütud küsi-musi otsustada kokkukõlas Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poolt väljatöötatud õpetajate teenistuse seadusega ja õppe-ning kasvatusetöö ülevälve seadusega.

§ 41 määrab ära järelevalvet teostavate ametnikkude õigused.

§ 42 määrab distsiplinaarkaristuse viisid.

§ 43 käsitleb distsiplinaarkaristuse mää-ramise korda.

§ 46. Nimetused: „põllumeestekoolid ja põllutöökoolid“ muudetakse järgmiselt: „1-aastased põllutöökoolid ja 2-aastased põllutöökoolid“.

§§ 60, 61, 65, 66, 67, 68, 69 ja 70 on kustutatud. Komisjon leidis karjamajan-dusekoolide tüüpidest liigsed olema: karjakasvatavate, karjamajanduse ja või-

meistrite koolid. Karjakasvatavate kool on tõelikult kontrollassistente kooli esimene klass, mida mõttetu oleks kontrollassistente koolist lahus avada; karjamajandusekool peaks ette valmistama nõuandjaid loomakasvatuse alal ja õppejõude kodumajanduskoolidele, kuid põllutöökeskkoolidel ja kõrgemal kodumajanduskoolil on peale muu samased ülesanded, mille tagajärjel tarvidus karjamajandusekoolide järele kaob; võimeistrite kooli võib ette kujutada ainult eriklassina piimandusekooli juures, kus ta ei nõua erilisi õppejõude ega omaette siseseadeid. Nii töötab juba Õisus võimeistrite klass piimandusekooli juures. Vastavalt on seadust täiendatud § 67-ga.

§§ 75 ja 76 kustutatud, sest komisjon ei pidanud tarvilikuks omaette aiandusekoolide avamist. Küll soovitab aga komisjon põllutöökoolide juures aianduse eriklasside moodustamist, nagu see Pollis läbi viidud, kus aianduse eriklass Mornas töötamas. Sellekohaselt on ka lisatud juurde § 69 (uus).

§ 81. kustutatud „või lõpetanud põllumajandusliku kooli, kui neil ei puudu nõutav üldharidus“. Põllumajanduslikkude kutsekoolide lõpetajate metsandusekooli juhtimine oleks hoopis kõverat teed mööda kutse omandamine.

§ 87. „Perenaistekoolid“ nimetatud „kodumajanduskoolideks“.

§§ 96 ja 97 on liidetud ühte ja sisu muudetud selles mõttes, et praktiliste põllumajanduslikkude teadmiste ja oskuste omandamine enne kooli võib sündida mitte üksnes registreeritud harjutusetaludes, vaid ka teistes talumajapidamistes.

§ 99 kustutatud kui üleaarne, sest Põllutööministeeriumi õigus, anda juhtnõore ja määrusi, on märgitud § 101 (91).

§ 100 täiendatud lausega: „Selle ajani Põllutööministeeriumi korraldusel põllumajanduslikkude kutsekoolide lõpetajatele antud kutseõigused jäävad maksma.“

§§ 103 ja 104 jäävad välja. Komisjon ei leidnud otstarbekohase olema käesoleva seadusega hakata teiste maksvate eriseaduste paragrahve muutma. Komisjon avaldas soovi, et Tempelmaksu seadus ja Tolliseadustik vastavate novellidega sarnaselt muudetakse, et põllumajanduslikud kutsekoolid saaksid samad õigused ja soodustused, mis antud üldhariduslikkudele ja kutsekoolidele.

Teised muudatused eelnõus on redaktsioonilised, mis ei muuda paragrahvide sisu ja mõtet.

Haridusekomisjon esitab eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

237.

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

PÕLLUTÖÖLISTE SEADUS.

§ 1. Käesoleva seaduse järele loetakse põllutöölisteks kõik palgalised, kes põllumajapidamises: põllutöös, karjakasvatamises, majatalitamises, aiatöös, kui ka põllutöö kõrvalharudes töötavad, välja arvatud põllumajapidamiste juhatajad suurmajapidamistes.

Põllutöö kõrvalharudeks ei loeta tehnilisi ettevõtteid (piiritusevabrikud, meiereid j. n. e.) ja ärilise iseloomuga aiatööd, kui viimane ei ole seotud põllumajapidamisega.

§ 2. Lepinguid põllutöölistega võib sõlmida tööandja ehk tema poolt selleks volitatud isik, ehk ka ilma vormilise volitusetta isik, kes põllumajapidamist juhatab.

§ 3. Tööleping, mis sõlmitud isiku poolt, kellele on usaldatud põllumajapidamise juhtimine ilma vormilise volitusetta, on tööandjale kohustav igal juhtumisel, kui tema tõendada ei saa, et leping on sõlmitud vastu tema korraldust.

§ 4. Tööandja surma puhul lähevad üle kõik tema õigused ja kohustused töölepingute järele tema pärijatele.

§ 5. Töölepinguid põllutöölistega võib sõlmida: 1) teatud ajaks; 2) määramata ajaks; 3) teatud töö täideviimiseks.

§ 6. Tööleping põllutöölisega sõlmitakse kirjalikult. Suusõnalise lepingu sõlmimine on lubatud ainult kordadel, kui tööline on palgatud vähemaks ajaks, kui kaheks nädalaks.

§ 7. Kirjalikuks lepinguks on palgaraamat, mis välja antakse töölisle hiljemalt kahe nädala möödumisel teenistusesse astumise päevast. Palgaraamatut peetakse kahes eksemplaris, millest üks eksemplar on tööandja, teine töölise käes.

Palgaraamatu kava kinnitab Hariduse- ja sotsiaalminister. Palgaraamatus peab tähendatud olema, kas leping on sõlmitud teatud ajaks ja missuguseks, määramata ajaks või teatud töö täideviimiseks, tasu suurus, töö iseloom, mida tööline on kohustatud tegema ja muud lepingu tingimused. Hiljem tuleb palgaraamatusse üles märkida kõik töölislele natuuras või rahas väljaantud töötasu ja tehtud ületunnid.

§ 8. Töötasu on tööandja põllutöölistele kohustatud maksma:

- 1) teatud töö täideviimiseks kaubeldud põllutöölistele pärast töö lõpetamist;
- 2) 3-eks kuuks ja kauemaks ajaks palgatud põllutöölistele iga 3 kuu tagant;

- 3) lühemaks ajaks, kui 3 kuuks palgatud põllutöölilistele pärast teenistuse lõppu;
- 4) määramata ajaks palgatud põllutöölilistele iga 2 nädala tagant.

Oma söögil olevale põllutöölisele on tööandja kohustatud toiduainetena antava töötasu iga kuu eest ette maksma kui põllutööliline seda nõuab, välja arvatud teatud töö täideviimiseks, määramata ajaks ja kuuks ehk lühemaks ajaks palgatud põllutöölised.

§ 9. Selles seaduses ettenähtud tähtaegadel töötasu mittemaksmise juhtumisel on tööandja kohustatud võla pealt päevas 1/2% viivitusraha maksma.

§ 10. Juhtumisel, kui põllutööliline tööandjale varanduslikult on meelega või silmatorkava hooletuse läbi kahju teinud töö rikkumisega ehk muul viisil, on tööandjal õigus töötasu kinni pidada.

Töötasu kinnipidamisest peab tööandja hiljemalt 7 päeva jooksul vastava jaoskonna tööinspektorile teatama. Viimane on kohustatud selgitama, kui põllutööliline seda nõuab, kas põllutööliline on süüdi tööandjale varanduslikult meelega ehk hooletuse läbi kahjutegemises.

Kui tööinspektor leiab, et kinnipidamine põhjendamata, ei ole tööandja õigustatud töötasu kauem kinni pidama.

§ 11. Peale § 10 ettenähtud juhtumiste on töötasu kinnipidamine igasugustel teistel juhtumistel keelatud, kusjuures töötasu arvel ettemakstud summade mahaarvamist töötasu kinnipidamiseks ei loeta.

§ 12. Kui tööandjal töötasuna kokkulepitud kõlblikke aineid ei ole, on tema kohustatud andma töötasu rahas, aineid keskmiste vastava maakonnalinna turuhindade järele rahaks ümber arvates.

§ 13. Kui põllutööliline on palgatud tööandja söögiga, siis peab töölisele antav toit ehk temale väljaantavad toiduained heas väärtuses olema ja vastama koosseisu ja määra poolest toidule, mis tarvitatakse kohalikkude keskmise jõukusega põllumeeste perekondades.

§ 14. Põllutöölilistele antav korter peab võimaldama perekonnaga töölisele vähemalt ühe toa, söögivalmistamise koha ja toidutagavarade hoidmise ruumi (aidas, sahvris); ainult vallalised põllutöölised võivad ühes olla, mees- ja naispõllutöölised lahus, tingimusel, et iga inimese peale vähemalt 10 kantmeetrit õhku tuleb.

Terveks suveks palgatud perekonnaga omal söögil oleval põllutöölisel on õigus tööandja poolt temale tarvitada antud korterisse jääda kuni järgmise aasta 1. maini.

§ 15. Lapsi alla 12 aasta on keelatud põllutöölisteks palgata.

§ 16. Alaealisi kuni 16 aastani võib tarvitada ainult kergemate tööde juures: karjahoidmine, peenarde kitkumine, loovõtmine j. n. e.

§ 17. Koolisunduse alla kuuluvate alaealiste tööjõudu võib tarvitada ainult kooli suvevaheajal.

§ 18. Karjahoidmiseks palgatud alaealisi kuni 16 aasta vanuseni on keelatud tarvitada karja kodusolemise ajal karjatalitusega mitteseotud töödeks.

§ 19. Põllutöölise normaaltööpäeva pikkus on jaanuaris ja detsembris 6 tundi, veebruaris, märtsis ja novembris 7 tundi, oktoobris 9 tundi, aprillis 10 tundi, mais, juunis, juulis, augustis ja septembris 11 tundi.

§ 20. Tööpäeva algus ja lõpp § 19 ettenähtud piirides ning puhkeajad tööpäeva kestel määratakse kindlaks tööandja ja põllutöölise omavahelisel kokkuleppel, kusjuures tööpäeva alguseks loetakse põllutöölise tööandja poolt määratud kogumise kohta ilmumise aega ja tööpäeva lõpuks töö lõpetamise momenti.

Kõige pikemal tööajal peab põllutööliline saama vähemalt 9 tundi öövaheaga ööpäeva jooksul.

§ 21. Pühapäevadel ja teistel seadustega kindlaksmääratud pühadel peavad põllutöölised töölt vabad olema peale §§ 22 ja 23 ettenähtud erandjuhtumiste.

§ 22. § 21 ettenähtud puhkepäevadel on kohustatud majapidamises ametisolevad põllutöölised niisuguseid töid tegema, milleta majapidamises läbi ei saa, näit. loomade talitamine, kusjuures sarnase tegevuse eest seaduses kindlaksmääratud tööpäeva piirides eraldi ei tasuta.

Sellejuures peavad niisugused töölised pooled puhkepäevad tööst vabad olema. Need vabad puhkepäevad määratakse kindlaks tööandja ja töölise vahel omavahelisel kokkuleppel.

§ 23. Põllutöölised on kohustatud kordamööda tööandjatega vastastikusel kokkuleppel puhkepäeviti niisuguste töölise aset täitma, ilma kelle tööta majapidamises läbi ei saa (§ 22), kui viimastel puhkepäevad on. Sarnast tööd eraldi ei tasuta.

§ 24. Põllutööliline saab peale § 21 nimetatud puhkepäevade igas kuus vähemalt ühe vaba tööpäeva oma majapidamise korraldamiseks ja peale selle 2 laadapäeva aastas. Nimetatud päevad määratakse kindlaks tööandja ja põllutöölise omavahelisel kokkuleppel.

§ 25. Põllutöölistel on tööandjaga kokku leppides lubatud ületunnitööd teha:

- 1) põllusaagi päästmiseks looduse hä-

daohtude eest (vihm, vilja pudenemine põua puhul j. n. e.);

2) paranduse ja kordaseadmise töodel põllutöömasinate juures, mille tegemata jätmisel põllutööd jätkata ei saaks.

§ 26. Põllutööline on tööandja nõudel kohustatud ületunnitööd tegema:

- 1) vooi ja küüdi korral ja
- 2) õnnetuste ärahoidmiseks.

§ 27. Ületunnitööks loetakse tööd, mida põllutööline teeb üle § 19 ettenähtud aja, või pühapäeviti, välja arvatud §§ 22 ja 23 ettenähtud juhud.

§ 28. Ületunnitöö alaealistele kuni 18 aasta vanuseni on keelatud.

§ 29. Ületunnitööde eest tuleb vähemalt 50% rohkem maksta, kui harilikkude tööde eest.

§ 30. Põllutööline, kes töölepingu sõlminud, on kohustatud tööde täitmisele ilmutama kokkulepitud ajal.

§ 31. Mitte õigel ajal ilmumise ja töölt äraolemise vabandatavateks põhjusteks loetakse: 1) vabaduse kaotus; 2) külgehakkavate haiguste puhul läbikäimise lõpetamine, vaenlase pealetulek sõja ajal, jõgede üle kallaste voolamine ja läbipääsemata suurvesi kevadel ja sügisel ja teised sarnased äravõitmatud takistused; 3) äkiline varanduse kaotus õnnetusjuhtumise puhul; 4) haigus, mis kodust väljatulekut takistab; 5) vanemate, mehe, naise, laste ehk perekonnapea surm või nende raske surmaga ähvardav haigus ja 6) tööliste omavalitsuste nõukogude ja Riigikogu tööst osavõtmine.

§ 32. Tööleping lõpeb: 1) mõlema poole omavahelisel kokkuleppel; 2) lepingu tähtaja kättejõudmisel; 3) põllutöölise surma, vangistamise ehk ametivõimude poolt väljasaatmise puhul töökohalt, nii et lepingu täitmine võimatuks kujuneb; 4) põllutöölise sunduslikku sõjaväeteenistusse kutsumise puhul; 5) 2 nädala möödumisel lepingu lõpetamise soovivaldusest ühe poole poolt määramata ajaks palgatud tööliste puhul, kui nad üle 2 nädala enne soovivaldust töötanud, ja 12 tunni möödumisel, kui nad alla 2 nädala töötanud; 6) töö lõpetamisel, kui leping oli sõlmitud teatud töö täideviimiseks.

§ 33. Kumbki pool, nii tööandja, kui ka põllutööline, on kohustatud teatama, kui üks neist seda nõuab, kas ta lepingu tähtaja möödumisel lepingut uuendada ehk lõpetada soovib:

1) aastaks ja kauemaks sõlmitud lepingu puhul vähemalt 2 kuud enne tähtaega;

2) alla aasta, kuid mitte vähem kui

kolmeks kuuks sõlmitud lepingu puhul 1 kuu enne tähtaega;

3) alla kolmeks kuuks, kuid mitte vähem kui üheks kuuks sõlmitud lepingu puhul 2 nädalat enne tähtaega.

§ 34. Kui üks pooltest § 33 ettenähtud teise poole küsimusele vastust ei anna ehk teatab, et nõus on lepingut uuendada, loetakse leping uuesti sõlmituks alates käesoleva lepingu lõppemise päevast endistel tingimustel, kui nende suhtes erikokkulepet ei ole. Vähemaks kui aastaks sõlmitud lepingu puhul ei või viimast uuesti sõlmituks lugeda kauemaks kui järgmise 1. maini.

§ 35. Enne lepingus ettenähtud tähtaja lõppu annavad õiguse põllutöölisele lepingut lõpetada järgmised põhjused: 1) lepingutingimiste ehk käesoleva seaduse mittetäitmine tööandja poolt tema suhtes; 2) teoga haavamine ehk vägivald tarvitamine tööandja, tema perekonnaliikmete, volinikude ehk tööjuhatajate poolt; 3) kõlblusevastane ümberkäimine eelmises punktis nimetatud isikute poolt; 4) põllutöölise haigus, mis tööd takistab ja naispõllutöölise raskejalgsus 1 kuu enne sünitamist; 5) põllutöölise vanemate, mehe, naise, laste ehk perekonnapea surm ehk nende raske, surmaga ähvardav haigus; 6) põllutöölise äkiline varanduse kaotus õnnetuse läbi; 7) põllutöölise valimine Riigikogu liikmeks; 8) töötingimised, mis hädaohlikud põllutöölise elule ja tervisele; 9) naispõllutöölise abiellumine.

Töölt lahkumisel peab põllutööline teatama, mis põhjusel ta lahkub.

§ 36. Tööandjale annavad õiguse põllutöölisega enne tähtaega lepingut lõpetada järgmised põhjused: 1) lepingu mittetäitmine põllutöölise poolt; 2) põhjusteta töölt äraolek 3 päeva järjest ehk 6 päeva 1 kuu jooksul; 3) tööandja varanduse meelega rikkumine; 4) põllutöölise halb ülespidamine, mis hädaohlik tööandjale ehk tema perekonnale isiklikult ehk varanduslikult; 5) külgehakkava sugu- ehk naha- haiguse ilmsikstulek tööliste juures; 6) võõra vara omandamine põllutöölise poolt; 7) tööga mittetoimesaamine, aga ainult esimese 2 nädala jooksul peale teenistusse astumist.

Töölt lahtilaskmisel peab tööandja põllutöölisele teatama, mis põhjusel lahtilaskmine sünnib.

§ 37. Tööõnnetusjuhtumiste läbi kannatanud põllutöölisele või nende omastele maksetakse tasu Tööstusliku töö seadustiku seitsmendas peatükis (S. K. XI k. 2. jagu 1913. a. väljaanne) ettenähtud määruste põhjal, tingimisega, et selle seadus-

tiku § 558 ettenähtud keskmine mustatöölise päevapalk määratakse kinnitusameti poolt põllutöölise suhtes eraldi.

§ 38. Tööinspektori kutsel on pooled kohustatud selle seaduse põhjal tekkinud konfliktide lahendamiseks tööinspektori juurde ilmuma.

§ 39. Käesoleva seaduse ja selle põhjal antavate määruste täitmise järelevalve ja protokollide kokkuseadmine nende rikkumise puhul allub tööinspektoritele ja politseile. Politsei saadab seaduste ja määruste rikkumise kohta tehtud protokollid tööinspektorile. Tööinspektori kohuseks on süüdlaste vastutusele võtmine ja süüdistamine protokollide põhjal.

§ 40. Tööandjat või tema asemikku, kes süüdlane selles, et ta pidas põllutöölise palgaraamatuta või ei pidanud korralikult palgaraamatut, karistatakse:

arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 41. Tööandjat või tema asemikku, kes süüdlane selles, et ta rikkus seadust põllutöölise tööpäeva pikkuse ja ületunnitööde kohta, karistatakse:

vangimajaga, mitte üle kuue kuu.

§ 42. Tööandjat, kes süüdlane selles, et ta ei maksnud põllutöölisele palka seaduses ettenähtud tähtaegadel või ei ilmunud tööinspektori kutsel põllutöölisega ettetulnud konflikti lahendamiseks tööinspektori poolt määratud kohta, karistatakse:

arestiga mitte üle kahe nädala või rahatrahviga mitte üle 50 krooni.

§ 43. Määrused selle seaduse täideviimiseks annab Hariduse- ja sotsiaalminister.

II.

Muudetakse ära: 1) Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadus (RT 1921 — 102 seadus 194);

2) Eestimaa talurahva seaduse §§ 431 — 507;

3) Liivimaa talurahva seaduse §§ 349 — 394;

4) Seadus põllutöödele palkamisest (Seaduste Kogu XII köide II jagu 1906. a. väljaanne).

SELETUSKIRI.

Praegumaksev Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadus (RT 102 — 1921) on õnnetatult kokku seatud. Tema põhjal peavad tööaja kestuse kui ka põllutöölise palganormid kindlaks määrama segakomisjonid. Segakomisjonid koosnevad aga ainult tööliste ja tööandjate esindajatest, ühegi erapooletuta. Selle tagajärjeks on olnud, et komisjonidel korda ei ole

läinud oma ülesandeid täita, kuna tööliste ja tööandjad kunagi üksteisega kokkuleppele ei jõudnud. Viimasel ajal aga ei ole komisjonide valimistestki enam asja saanud, mis vististi tingitud eelmiste aastate kogemustest, kus selgus, et komisjonid midagi teha ei suuda.

On olukord tekkinud, mis loomulik ei ole: seadus on, aga seda ei täideta. Sellest ummikust väljapääsemiseks on välja töötatud käesolev seadus.

Tema tahab kõrvale jätta täiesti segakomisjonid ja lahendab osa neist küsimustest (tööaeg), mille lahendamine oli segakomisjonide ülesandeks. Palgatingimuste kindlaksmääramist käesolev seadus ette ei näe, kuna palgad kõigil tööaladel meil on jäänud vaba kokkuleppe asjaks, mispärast ka põllutöö kohta põhjust ei ole erandit teha. Kui palku hakata seaduseandlikul teel normeerima, siis tuleb seda alata neist tööaladest, kus palgad kõige madalamad. Põllutöö meil praegu nende alade hulka ei kuulu.

Käesolev seadus on kokkukõlla viidud kahe rahvusvahelise konventsiooniga: lastekaitse kohta põllutöös ja tööõnnetuste puhul põllutöölisele tasumaksamise kohta. Temas on aset leidnud ka need eeskirjad endisest seadusest, mis kogemuste järgi elunõuetele vastavateks osutusid: on võetud mõned Liivi ja Eesti talurahva seaduse ja mõned Vene põllutöölise palkamise kohta käiva seaduse eeskirjad, mis meie praegustele oludele kohased.

238.

Sotsiaalkomisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Põllutöölise seadus (Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek, (paljund. 20. XI 1929 nr. 63/47) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Käesoleva seaduseelnõu kohta on Hariduse- ja sotsiaalminister 23. mail 1930 nr. 26.228 all Vabariigi Valitsusele teatanud oma järgmise seisukoha:

„Meie seadused põllutöölise kohta on puudulikud, mispärast ei saa nende osalise parandamise vajadust eitada. Kuid teiselt poolt ei saa ka asuda seisukohale, nagu võimaldaks meie rahva hariduslik, majanduslik ja sotsiaalne seisukord praegu kõige moodsamate põhimõtete maksmapanemist põllutöölise seaduseandluses, nagu seda püüab käesolev põllutöölise seadus.

Kaugeleulatavad uuendused sel alal võivad otse vastupidist saavutada sellele, mida neilt oodatakse: nad võivad meie rahva elujärje edendamise asemel tuua suuri ras- kuši põllumajanduslikku valmistamisesse ning sellega tunduvalt halvata meie rahva peatööala, halvendada rahva sotsiaalset seisukorda.

Neil asjaoludel ei saa mina pooldada Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt esitatud põllutööliste seadust, vaid panen ette, see tunnustada vastuvõt- matuks.“

Ülaltoodud ministri seisukohaga ühines

Vabariigi Valitsus oma resolutsiooniga 28. maist 1930.

Sotsiaalkomisjon, ühinedes Hariduse- ja sotsiaalministri ja Vabariigi Valitsuse väidete lõpptulemustega, otsustas esitada põllutööliste seaduse Riigikogule tagasilük- kamiseks.

Peale nimetatud otsuse tegemist võttis sotsiaalkomisjon vastu järgmise sooviaval- duse: „Sotsiaalkomisjon avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus kiires korras töötaks välja põllutööliste ja peremeeste vahekor- dade reguleerimise seaduse uute elutingi- muste kohaselt.“

239.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

RAUDTEEDE SEADUS.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 90, veerg 853—920.)

I osa.

Reisijate ja kaupade vedu.

I peatükk.

Üldmäärused.

§ 1. Käesolevale seadusele alluvad kõik üldtarvitusele avatud raudteed.

Raudtee või selle osa avamisest üldtarvitamiseks kuulutab Tee- deminister Riigi Teatajas.

Teedeministril on õigus ehitamisel olevatel raudteedel kui ka riigi-, eraisikute- ja seltside poolt eriotstarveteks ülevalpeetavatel raud- teedel lubada liiklemist üldtarvitamiseks ka eritingimustel, neid aval- dades Riigi Teatajas.

§ 2. Reisijate, pagasi, posti ja kauba vedu, samuti ka kaitseväe ja tema varanduse kui ka vangide vedu on kohuslik üldtarvituseks avatud raudteedele ning seda peab toimetatama kõikide jaamade vahel, vastavalt talitustele, milleks need jaamad avatud.

Kaitseväe ja tema varanduse, vangide ja posti vedu ning raud- teede ettevalmistamine kaitseväe vedudeks sünnib Vabariigi Valitsuse poolt antavate erimääruste järgi.

§ 3. Raudteel on õigus reisijate, pagasi või kaupade vastuvõt- misest veoks keelduda ainult järgmistel juhtudel:

1) kui reisija või kaubasaatja ei täida käesolevas seaduses ette- nähtud tingimusi või selle seaduse alusel väljaantud Teedeministri määrusi või tariife;

2) kui reisijate, pagasi või kauba vedu seisma pandud Vabariigi Valitsuse korraldusel või katkestatud mõne erakorralise sündmuse või vääramata jõu (vis major) tõttu;

3) kui väljuvas reisirongis ei leidu vaba ruumi (§ 20);

4) kui reisija on: a) joobnud, b) rietatud lausa kõlblusvasta- selt, või c) kaasreisijaile kardetavas haiguses ja puudub võimalus seesugust haiget vedada lahus teistest reisijatest;

5) kui saatmiseks esitatud kauba vedu keelatud (§ 52) või kui

Raudteede ava- mine üldtarvita- seks.

Kohused vedude toimetamises.

Lubatav veost keeldumine.

selleks on vaja erilisi veobinõusid, mida raudteel ei ole ja mida ta pole kohustatud muretsema;

6) kui jaam käesoleva seaduse § 43 põhjal sulutud veoks-esitavate kaupade vastuvõtmiseks.

Veoks vastuvõtmisest keeldumisel teeb jaamaülem nende isikute nõudel, kellesse see puutub, või oma algatusel, kui see tarvilik, raudtee huvide kaitsemiseks vastava akti, millele alla kirjutavad vähemalt kaks raudteeametnikku ja asjasthuvitatud reisija või kaubasaatja.

Peaks jaamaülem keelduma akti tegemast, siis on asjasthuvitatud isikul õigus nõuda raudteepolitseilt protokolli tegemist.

Akti või protokolli ärakiri antakse asjasthuvitatud isikule ta suusõnalisel nõudmisel.

Haigete vedu korraldatakse Teedeministri määrustega, kokkuleppel Hariduse- ja sotsiaalministriga.

§ 4. Jaamad avatakse kas igasuguste vedude toimetamiseks või ainult kauba või reisijate veoks ja viimasel puhul — pagasiveo toimetamisega või selleta. Jaamade avamise ja sulgumise küsimused otsustab ning jaamadevahelised tariifikaugused määrab Teedeminister, seda avaldades Riigi Teatajas.

Erakorralist reisijate pealevõtmist ja mahaminekut kui ka pagasi ja kauba pealevõtmist ja väljaandmist jaamade vahel võib lubada raudtee direktor.

§ 5. Igast seisakust reisuliiklemise ja kaupade vastuvõtmise alal, mis võib kesta üle kahekümne nelja tunni, teatatakse Teedeministri poolt määratud korras üleriiklikult, kuna raudtee direktor võtab tarvitusele vastavad abinõud katkenud reisuühenduse ja kaubaveo viimiseks normaalolukorda.

Käesolevas paragrahvis ettenähtud juhtudest teatatakse otseühenduses olevatele teedele (§ 8).

§ 6. Raudtee veotariifid määratakse ja avaldatakse tariifinõukogu seaduses ettenähtud korras.

§ 7. Reisijate ja kaupade vedu tasuta või alandatud hinnaga, peale seaduses või raudtee kontsessioonlepingutes ettenähtud juhtude, võib toimuda riiklikkudes või ühiskondlikkudes huvides üksikutel juhtudel Vabariigi Valitsuse otsusel. Peale selle on Teedeministril õigus tema poolt väljaantud määruste korras lubada tasuta sõitu raudteel: 1) raudtee teenistuses seisvatele isikutele ja nende perekondadele ning väljaspool raudteed riigiteenistuses seisvatele isikutele, kelle teenistus otseses ühenduses raudtee tegevusega, kui ka nende perekonnaliikmetele; perekondadele antavad maksuta sõidupiletid ei või tõusta üle 6 piletit aastas, mille hulka ei arvata tähtajalised piletid kooliõpilastele algkoolis käimiseks; 2) väljaspool raudteed riigiteenistuses seisvatele isikutele, kelle ametikohuste hulka kuulub raudteega ühenduses olevate teenistusalade juhtimine või järelevalve; 3) isikutele, keda kutsutakse erilistel juhtudel raudtee tegevusse; 4) tööliste ja tööjuhtidele, keda veetakse raudtee eksploatatsiooni või raudtee tööde otsustarbel; 5) isikutele, kes raudteeteenistuses omandanud pensionisaamise õigused — mitte üle 6 maksuta sõidupileti aastas, mille hulka ei arvata tähtajalised piletid kooliõpilastele algkoolis käimiseks; 6) välisriikide parlamentide liikmetele vastastikusel alusel; 7) välisriikide teedeministriumide ja raudteede esindajatele ning ametnikkudele ja nende perekonnaliikmetele vastastikusel alusel; 8) raudtee eksploatatsiooniga seotud erilepingutes ettenähtud juhtudel; 9) ajakirjanikkudele — iga vähemalt kolm korda nädalas ilmuva ajalehe toimetuse kohta üks tasuta sõiduluba; 10) välisajakirjanikkudele — kokkuleppel Välisministriga.

Ametite nimetused Teedeministriumile mittealluvatest asutustest võetakse käesoleva paragrahvi põhjal Teedeministri poolt väljantavatesse priisõidu määrustesse kokkuleppel vastavate ministriega. Riigikontrolli ametnikkudele — Riigikontrolõriga.

Jaamade avamine
mitmesugusteks
talitusteks.

Seisakud liikumises.

Veotariifid.

Tasuta ja alandatud hinnaga vedu.

Raudtee teenistuses seisvate isikute majakraam veetakse tasuta Teedeministri poolt määratavates piirides.

Raudteele kuuluva kraami vedu oma tee piirkonnas arvestatakse Teedeministri poolt kokkuleppel Majanduseministriga iga tee jaoks eraldi väljaantud tasunormide ja määruste järgi.

§ 8. Reisijate, pagasi ja kauba vedu mitmel raudteel või raudtee ning laevanduse- või mõne muu veotevõtte kaudu loetakse otseühenduslikuks veoks, kui sõidupilet või veodokument saatejaamas välja antakse kogu veokauguse peale.

Otseühenduslik vedu on sunduslik üksteisega kokkupuutuvatele raudteedele.

§ 9. Raudteed on kohustatud Teedeministri nõudel: 1) lubama ristuunaliste liinide ülepääsu kas raudtee alt, pealt või sellega ühes pinnas, 2) ehitama tarvilisi teid ning sisseseadeid otseühenduse loomise sihil ja 3) muretsema ühisel kulul maa-alasid ning ehitama teeosasid, jaamu, veevarustuse ja muid tehnilisi abinõusid ja soetama veerevat koosseadet, samuti lubama teede varanduste vastastikust kasutamist kokkulepitud tasu eest.

§ 10. Otseühenduses seisvad raudteed on kohustatud: 1) kaupu vedama võraste teede päralt olevates vagunites, 2) laskma läbi võõra tee ronge täies koosseades kas ühes veduriga ja meeskonnaga — kui selleks on Teedeministri korraldus — või nendeta ja 3) läbiveetavat kaupa ning reisijate pagasit ühelt teelt teisele üle andma kauba või pagasi omaniku kaastegevuseta.

Raudteede vastastikused õigused ning kohused siseriiklikus otseühenduses määratakse Teedeministri poolt kinnitatavates otseühenduse ja veereva koosseade vastastikuse tarvitamise kokkulepetes. Otseühenduse tariifid kinnitab tariifinõukogu.

P.p. 1 ja 2 on maksavad ainult ühelaiuste rööbasteede kohta.

§ 11. Siseriikliku otseühenduse kokkulepped raudteede ja muude veotevõtete vahel, milles määratakse vastastikused õigused ja kohused, kinnitab Teedeminister, tariifid — tariifinõukogu.

§ 12. Teedeministri nõusolekul astuvad raudteed otseühendusse välismaa raudteede ning teiste veotevõtetega. Sellel alal sõlmitavad kokkulepped raudteede vahel ja raudteede ning ettevõtete vahel astuvad jõusse pärast kinnitamist Vabariigi Valitsuse poolt määratud korras.

Rahvusvaheline reisijate, pagasi ja kauba vedu raudteel toimub konventsioonides ja kokkulepetes ettenähtud korras.

§ 13. Otseühenduste loomise kõrval (§ 11) on raudteedel õigus laiendada oma tegevust ka väljaspool oma maa-ala piirkonda, sõlmi- des selleks lepinguid laevanduse- või muude transport-ettevõtetega või asutades transportkontoreid, või -agentuure oma veoabinõudega, ning linnajaamu, kusjuures vastutus vedude alal käesoleva seaduse piirides jääb raudtee peale. Vastavad lepingud kui ka raudtee päralt olevate transportkontorite ning linnajaamade tegevuse juhtkirjad kinnitab Teedeminister.

Riigi raudteedevalitsus võib, Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatavate lepingute põhjal, anda reisibüroodele ja -agentuuridele sõidupileteid müügiks nimeshinnaga, makstes vahetalituse eest lepingutes määratud tasu piletimüügist saadud summast.

§ 14. Raudteed võivad Teedeministri loal avada kaubandusvahetalituste agentuure kaupade hoiulevõtmiseks oma kui ka renditud aitades ja vedudesse puutuvate speditsoon-operatsioonide toimetamiseks.

Tähendatud operatsioonide teostamise juhtnõõrid kinnitab Teedeminister.

§ 15. Raudteejaamades, kus posti-telegraafiasutused puuduvad, võivad jaamailamad või teised raudteeametnikud postimääruste kohaselt toimetada postioperatsioone, raudteede- ja postivalitsuse vahelise kokkuleppe alusel.

§ 16. Erasikud ja -asutised võivad kaupu vedada oma vaguni-

Otseühendusest
üldse.

Raudteede ko-
hused koostöötä-
misel.

Otseühenduses
seisvate raudteede
kohused vedude
alal.

Siseriiklik otse-
ühendus raudtee-
de ja muude veo-
ettevõtete vahel.
Rahvusvaheli-
sed otseühendu-
sed.

Raudtee tegevuse
laiendamine. Sõi-
dupiletite müük
reisibüroodes.

Kaubandus-
vahetalituse
agentuurid.

Postitalitused
raudteejaa-
mades.

Eravagunid.

tes, kokku leppides raudteega niisuguste vagunite liikumise korra ja laadimise tingimuste üle. Neil juhtudel eraisikute- või asutiste vagunid võetakse lepinguosalise raudtee vagunite nimekirja.

Maksud veo eest eravagunitega.

§ 17. Maksud kaupade veo eest erakaubavagunites määrab tariif. Samuti määrab tariif maksu nende vagunite veo eest tühjalt, kui ka juhud, mil seda maksu võetakse.

Summad raudteeteenijate hoolekandeks.

§ 18. Käesoleva seaduse põhjal raudteeteenijate hoolekande otstarbeks määratud summad kantakse riigi raudteelaste kodu seaduses ettenähtud abiandmise fondi.

II peatükk.

Reisijate ja pagasi vedu.

Reisuliiklemisest üldse. Sõiduplaanid ja kassad.

§ 19. Raudteed peavad võtma tarvitusele kõik võimalikud abinõud selleks, et reisijate ning nende pagasi vedu raudteel toimuks takistamatult.

Alaline reisijate vedu teostatakse üldteadmiseks avaldatud ja jaamades aegsasti väljapandud sõiduplaanide järgi.

Teedeminister annab pileti- ja pagasikassade avamise ning sulgemise aja kohta määrused, millised kassade juures välja pannakse.

Raudteevalitsusel on õigus korraldada piletite müüki ka rongis.

Rongide arv ja suurus.

§ 20. Reisirongide arv ning nende suurus peab igal raudteeliinil vastama reisuliiklemise nõuetele teede läbilaske võime ja rongide veojõu piirides.

Normaalse vagunite arvu rongides, samuti ka erakorraliste ning täiendavate reisirongide saatmise määrab raudtee direktor, arvestades reisuliiklemise suurst.

Veomaks. Punase Risti maks.

§ 21. Reisijate ja pagasiveo maksu võetakse maksvate tariifide järgi (§ 6). Veomaksu tabelid pannakse välja üldiseks teadmiseks pileti- ja pagasikassade juures ning reisijate ruumides.

Peale veomaksu võetakse maksulistelt reisupiletitelt veel erimaksu Punase Risti seltsi kasuks Vabariigi Valitsuse poolt määratud suuruses ja korras.

Sõidupiletid.

§ 22. Igal reisijal peab olema sõidupilet, mida ta rongi kontrollivate ametnikkude nõudel sõidu ajal ette peab näitama ja reisu lõpul ära andma.

Pilet õigustab reisijat saama ühe istekohta vastava klassi vagunis. Istekohtade puudumisel võib reisija sõidust loobudes piletiraha kui ka pagasiveo maksu nõuda tagasi, kuid see nõue peab avaldatama jaamaülemale ühes pileti äraandmisega enne rongi ärasõitu.

Vaba koha puudumisel piletile vastavas klassis on jaamaülemal õigus reisijat ilma erilise lisatasuta ajutiselt paigutada kõrgema klassi vagunisse kuni koha vabanemiseni vastavas klassis.

Piletite vorm, maksvuseaeg ja tarvitamiseaeg määratakse tariifis.

Üleminek ühest klassist teise.

§ 23. Reisija võib minna üle kõrgemasse klassi pärast piletite hinnavahe tasumist, arvates sellest jaamast, kus üleminek toimub. Hinnavahe vastuvõtmist tõestab reisijale antud uus pilet või täiendav pilet või kviitung. Kõrgemast klassist alamasse minek ei ole keelatud, kuid lunastatud kõrgema klassi pileti ümbervahetamine alama klassi pileti vastu on lubatud üksnes enne väljasõitmist jaamast, kus pilet on ostetud, ja ainult sel korral, kui kõrgemas klassis puudub vaba istekoht.

Trahv piletita sõidu korral.

§ 24. Reisija, kes leitakse rongis piletita või maksusetu piletiga, maksab piletihinnaks kuni järgmise tariifijaamani sõiduraha 15 kilomeetri eest ja trahviraha üks kroon.

Reisija, kes leitakse omavoliliselt sõitmas alama klassi piletiga kõrgemas klassis, maksab klasside piletihinna vahe 15 kilomeetri eest ja trahviraha üks kroon; samas suuruses võetakse maksu reisijalt, kes näitab ette alandatud hinnaga pileti, kui tal sellega sõitmiseks õigust ei ole.

Sissenõutud sõidu- ja trahviraha üle antakse reisijale kviitung.

Saadud trahvirahast, pärast trahvi määramise seadusjõusse astumist, läheb pool raudtee tuludeks, kuna teine pool antakse rongi kontrollivale ametnikule, kes teinud avalikuks piletita sõidu.

§ 25. Reisija vabaneb § 24 ettenähtud trahviraha maksmisest järgmistel kordadel:

1) kui ta enne oma ärasõitu on saanud sõidupileti muretsemiseks hiljaksjäämise tunnistuse lähtejaama korraldajalt või jaamaülemalt; selle tunnistuse peab reisija esitama esimesel jaamavahel rongijuhile või konduktorile, kes pärast seda nõuab talt sisse sõiduraha 15 kilomeetri pealt ühes 25-sendilise lisamaksuga, mis temale annab õiguse sõita järgmise tariifijaamani. Hiljaksjäämise tunnistusi antakse välja kuni jaama korraldaja poolt käsu andmiseni rongi liikumiseks;

2) sõidupileti tõestatud kaotamise puhul, — kusjuures reisija on kohustatud ostma uue pileti, arvates järgmisest jaamast pärast pileti-kaotuse avalikuks tulemist;

3) kui reisija on lunastanud pileti rongis, kus sisse seatud piletitite müük;

4) hiljaksjäämise korral erakorraliseks ametisõiduks politseiametnikud, posti-telegraafi-telefoni valitsuse mehaanikud ja montöörid, kuni nad ametitunnistuse ette näitavad.

§ 26. Piletita sõitja, kes ei maksa §§ 24 ja 25 ettenähtud sõiduja trahviraha või lisamaksu rongijuhile või lähema jaamaülemale, kõrvaldatakse jaamaülema korraldusel rongilt ja asja kohta seatakse kokku akt või politseiprotokoll, mille põhjal politsei kaudu vastuvaidlemata korras nõutakse sisse sõiduraha ja kahekordselt kas trahv või lisamaks.

Kui akti või protokoll kokkuseadmisel reisija ei soovi või ei suuda tõeks teha oma isikut, siis antakse ta politsei korraldusse isiku kindlakstegemiseks.

Kui reisija ei ole rahul trahviga, on tal õigus esineda kohtuliku nõudega raudteevalitsuse vastu ühe kuu jooksul pärast trahvi äramaksmist.

Vanematega või saatjatega ühes sõitvaid alaealisi kuni 12 aasta vanuseni rongilt ei kõrvaldata, vaid tehakse piletita sõidu üle protokoll raha sissenõudmiseks nende vanematelt või saatjatelt; ilma vanemateta või saatjateta sõitvad alaealised kuni 12 aasta vanuseni kõrvaldatakse rongilt käesolevas paragrahvis ettenähtud juhtudel ja antakse politsei korraldusse.

Kauba- või töörongist tabatud sõitja, kellel vastavat sõiduluba ei ole, kõrvaldatakse rongilt ning nõutakse temalt sisse sõiduraha kõige alama klassi sõiduhinna järgi ja trahviraha § 24. ettenähtud suuruses ja korras. Peale selle võetakse sõitja kohtulikule vastutusele raudteel maksva korra rikkumise eest.

Käesoleva paragrahvi alusel sissenõutud trahviraha läheb raudtee tuludeks.

§ 27. Peale § 26. ettenähtud põhjuse on jaamaülemal õigus reisijat rongist kõrvaldada: 1) kui reisija astub üle määrustest, mis kaitsevad temaga ühes ruumis sõitvate isikute heaolu või julgeolekut; 2) kui temaga ühes vagunis või rongis viibivad isikud nõuavad ta kõrvaldamist häbematu või haavava ülespidamise eest ja 3) kui ta üldises vagunis sõites on niisuguses haiguses, mis teistele reisijatele hädaohtlik või kui ta põeb üldist vastikusetunnet äratavat haigust ja võimetus puudub teda mahutada eraldi.

Reisija vagunist sunniviisil kõrvaldamise korral tehakse vastav akt § 3. ettenähtud korras.

§ 28. Paragrahv 27. p. 3. põhjal rongist kõrvaldatud reisijatel on õigus nõuda tagasi makstud sõidu- ja pagasiveoraha sõitmata maa eest, kuna p.p. 1. ja 2. põhjal kõrvaldatud reisijatel seda õigust ei ole.

Kõrvaldatud reisija pagas antakse välja jaamas, kus reisija kõrvaldatud; kui rongi seisuaeg seda ei võimalda, siis jäetakse pagas

**Trahvist vabane-
mine.**

**Trahvi sissenõud-
mine.**

**Rongist kõrvalda-
mine.**

**Rongist kõrvalda-
tuile veoraha ta-
gasimaksimine ja
pagasi väljaand-
mine.**

maha järgmises jaamas, kust see maksuta tagasi saadetakse esimese rongiga.

Sõidu- ja pagasiveoraha kättesaamise üle annab reisija allkirja, mille juurde lisatakse sõidupilet.

Käsi pagas.

§ 29. Käsi pagasina võib reisija vagunisse võtta väikekogulisi ja hõlpsastikantavaid asju, mis mahuvad vagunis olevatesse panipaikadesse ning ei ole tüliks kaasreisijaile. Tariif määrab käsi pakkide raskuse ja kogu. Käsi pagasivedu sünnib maksuta ja selle järelevalve ning alalhoid jääb reisija enese hooleks.

Vagunisse ei või võtta kahjusünnitavaid või pahastilõhnavaid asju, kergestisüttivaid ja lõhkevaid aineid, välja arvatud püssirohi plekktoosides ja kinnistes rohusarvedes kogukaalus mitte üle 2 kilogrammi. Samuti ei või vagunisse võtta laetud laskeriistu, välja arvatud seaduslikult ametinõuetel kantavad relvad. Vagunisse kaasavõtmiseks keelatud asjade läbi tekkinud kahju eest vastutab asjade omanik.

Tariifimäärustele mittevastav käsi pagas kui ka veoks keelatud asjad kõrvaldatakse vagunist peale sellekohase hoiatuse raudteevõimude poolt.

Reisipagas ja pagasikaup.

§ 30. Reisipagasi all mõistetakse asju, mis oma kogu ja raskuse poolest võimaldavad nende mahutamist ja kiiret laadimist pagasivagunisse.

Reisipagas võetakse vastu sõidupileti ettenäitamisel veoks sama rongiga, mille peale on ette näidatud sõidupilet.

Pagas, mis nõuab pakkimist, peab olema korralikult pakitud.

Pagasikohti, mille pakend puudulik või kõlbmata seisukorras, võib veoks vastuvõtmata jätta. Võetakse nad siiski veoks vastu, on raudteel õigus pagasikviitungil vastav märkus teha.

Vaidlused pagasi pakendi otstarbekohasuse üle lahendab jaamaülem.

Kõik kahjud, mis tekkinud halva pakkimise tõttu, kannab pagasi omanik.

Asju, mis kaubana veoks keelatud või ainult eritingimustel veoks lubatud, on keelatud pagasina veoks vastu võtta (§ 52).

Üksikasjalikud määrused käesoleva paragrahvi täitmise kohta, kui ka asjade veoks vastuvõtmise korra pagasi vagunites ilma sõidupileti ettenäitamata pagasikaubana (kiirkaubana) ning koerte ja teiste väiksemate loomade veoks pagasi- ja reisuvagunites antakse tariifis.

Pagasi kindlustamine.

§ 31. Pagasisaatjal on õigus anda üles oma pagasi väärtust.

Ülesantud väärtusega pagasisaadetiste eest võetakse tariifis ettenähtud kindlustusemaksu.

Ülesantud väärtusega pagasi vastuvõtmise tingimused määratakse tariifis.

Pagasi läbivaatamine.

§ 32. Raudtee on õigustatud vastuvõetavat pagasit läbi vaatama sel puhul, kui peaks tekkima kahtlus, et pagas sisaldab kardetavaid või veoks keelatud aineid, või kui arvatakse, et ta väärtus on antud üles liialdatuna.

Pagasi läbivaatust toimetavad raudteeametnikud pagasisaatja juuresolekul.

Pagasikviitung.

§ 33. Pagasi vastuvõtmise üle antakse kviitung, milles tähendatakse:

- 1) kviitungi number ja väljakirjutamise aeg,
- 2) saatejaam ja -tee ning sihtjaam ja -tee,
- 3) üleandajaamad,
- 4) rongi number,
- 5) reisupileti number (reisipagasi veo juures),
- õ) pagasi kohtade arv,

7) pagasi kaal (või selle asemel koha nimetus, kui kaalu tähen-damine pole nõutav või kui peatuspunktides on lubatud pagasi vastuvõtmine kaalumata),

- 8) pagasi ülesantud väärtus (§ 31),

9) veo- ja teised maksud.

Pagasikauba saatja võib saadetise adressida nimeliselt. Sel korral kirjutatakse pagasikviitungile saatja kui ka saaja nimi ja aadress. Pagasikviitungi vorm määratakse tariifis.

Pagasi vastuvõtmise ja väljaandmise korra peatuskohtades, kus ei ole vastavaid sisseseadeid kaalumiseks ja hoiuks, määrab Teedeminister.

§ 34. Pagas antakse välja kviitungi esitajale jaamas, kuhu pagas adressitud, või erilise nõude korral vahejaamas, kui rongi peatuse kestus võimaldab nõutava pagasi väljalaadimist rongi viibimist tekitamata. Veoraha vahet pagasi väljaandmisel vahejaamas tagasi ei maksta.

Nimeline pagasikaup antakse sihtjaamas saajale välja ka kviitungi esitamise ta, allkirja vastu.

Pagasikauba saadetiste kohta korralduste tegemiseks on saatjal samad õigused, mis nähtud ette kaubakäsitajate suhtes käesoleva seaduse §§ 63, 64 ja 79, kusjuures saatekirja duplikaadi asemel tuleb mõista pagasikviitungit.

Pagasi puudujäägi või rikke korral pagasi vastuvõtja võib jaamaülemalt nõuda sellekohase akti kokkuseadmist.

Kui 48 tunni jooksul pärast rongi kohalejõudmist, millele pagas vastu võetud, pagasit nõude peale välja ei anta ja kui seda pole kinni peetud valitsusevõimude korraldusel, siis on omanikul õigus lageda pagasit kadunuks ning nõuda raudteelt § 87. ettenähtud kahjutasu. Pagasi nõude aja märgib jaamaametnik pagasikviitungile. Tasumaksmine toimub tariifis määratud korras.

Leitakse pagas üles, siis on tasu saanud isikul õigus saada seda kätte tasukssaadud summa tagasimaksmisel. Pagasi tagasisaamise sooviavalduse peab omanik tegema tasu saamisel vastava märkusena kviitungil, mis antud tasusaamise tõenduseks, ja ülesleitud pagasi peab tasusaaja võtma välja ühe kuu jooksul, raudtee sellekohase teadaande kättesaamise päevast arvates, selle tähtaja möödumisel niisuguse pagasiga toimetatakse § 36. ettenähtud korras.

§ 35. Pagasikviitungi kaotsilemineku korral antakse pagas välja ainult siis, kui nõudja oma õiguse selle peale kindlaks teeb. Seejuures võetakse pagasi saajalt allkiri, milles tähendatakse kõik väljaantud pagasikohtade tunnused, pagasi saaja ees- ja perekonnanimi ning aadress.

§ 36. Pagas, mis on jäetud pärast jõudmist sihtjaama tariifis määratud aja jooksul välja võtmata, hoitakse alal raudtee vastutusel tariifis määratud tasu eest.

Pagas, mis ei ole võetud välja kolmekümne päeva jooksul, kohalejõudmise ajast arvates, müüakse avalikul võistluspakkumisel tariifinõukogu poolt määratud korras. Ühe aasta jooksul, müügi päevast arvates, on pagasiomanikul õigus nõuda müügist saadud summa väljamaksmist, arvates maha hoiu ja müügi kulud.

Nõudmata summa läheb raudtee korraldusse teenijate hoolekande otstarbeks.

Jaamades, vagunites või raudtee-liinil leitud asjad, kui neid kaotajate poolt kolmekümne päeva jooksul ei nõuta, müüakse avalikul võistluspakkumisel ja saadud summadega talitatakse käesolevas paragrahvis ettenähtud korras.

§ 37. Publiku ja raudteeteenijate vahelised arusaamatused lahendab jaamades jaamaülem ja teel rongijuht, selleks tarbekorral raudtee-politsei kaasabi nõudes.

Vaidlused, mis tekivad §§ 26—28 ja 150. nõuete täideviimisel, ei põhjusta rongi kinnipidamist. Neil juhtudel väljub rong määratud ajal, kuna reisija tarbekorral maha jäetakse.

Pagasi väljaandmine.

Pagasikviitungi kaotsileminek.

Väljavõtmata pagas ja leitud asjad.

Arusaamatuste lahendamine publiku ja raudteeteenijate vahel.

III peatükk.

Kaupade vedu.

**Jaamade lahtiolek
kaubaveo toimi-
miseks.**

§ 38. Kaupade vastuvõtmiseks ja väljaandmiseks avatakse jaamad iga päev kindlaksmääratud tunniaegadel. Tunnid, mil jaam lahti peab olema, samuti ka pühade nimestiku, mil jaama avamine pole sunduslik, avaldab Teedeminister Riigi Teatajas. Teated jaama lahtioleku aja üle pannakse välja kaubakassa juures.

Kaalud.

§ 39. Kaupade vastuvõtmiseks avatud jaamas peab olema tarvilik arv korralikke kaalusid. Kaalude järelevalvet korraldab raudtee direktor.

Kaupade alalhoid.

§ 40. Raudtee on kohustatud tarvitusele võtma kõik võimalikud abinõud veoks vastuvõetud kaupade kadumise ja rikke ärahoidmiseks.

Rendiplatsid jaamade juures.

§ 41. Kaubakäsitajate soovil annab raudtee neile kaupade paigutamiseks rendiplatsid jaamade juurde kuuluvast vabast maa-alast. Tasunormid nende platside kasutamise eest määrab raudtee direktor.

Nimetatud rendiplatsidele paigutatud kaubad jäävad kaubakäsitaja hoole ja järelevalve alla.

Rendiplatside kasutamise määrused annab Teedeminister.

Igas jaamas pannakse välja raudteevalitsuse poolt valmistatud plaan, kus märgitud kõik kaupade mahutamiseks määratud rendiplatsid.

Kaubaveo määr.

§ 42. Kaupade veoks vastuvõtmist toimetatakse jaamade vastuvõtu ning tee läbilaske- ja veovõime piirides, kusjuures esimeses järjekorras vastu võetakse kaubad, mille vedu on nõutav riiklikkudes või hädatarvilik ühiskondlikkudes huvides või mille viibimatuks veoks riigivalitsuse poolt on tehtud korraldus ning nende järele ruttu rikkiminevad kaubad ja elusloomad.

**Kaupade vastu-
võtmise ajutine
piiramine.**

§ 43. Kui laduruumid mõnes jaamas veoks vastuvõetud kaupadega täidetud, või kui tee läbilaske- või veovõime viimase määrani ära kasutatud, võib raudteevalitsus Teedeministri poolt selleks seatud korras lõpetada seal jaamas või kogu teel ajutiselt kaupade vastuvõtmise.

Veotähtjad.

§ 44. Veoks vastuvõetud kaubad toimetatakse sihtjaama selleks määratud tähtaegade jooksul.

Veotähtjad ning nende väljaarvamise, muutmise, katkestamise ja ajutise kaotamise korra määrab Teedeminister.

Kaupade veotähtaega hakatakse arvama kauba ärasaateks vastuvõtmise üle saatekirjale templi pealepanemise päevale järgnevast keskööst. Veotähtaeg loetakse täidetuks, kui kaup sihtjaama jõuab enne tähtaja päevale järgnevat keskööd.

Kauba kohalejõudmise kuupäev tähendatakse saatekirjas templiga.

Veoleping.

§ 45. Veetav kaup esitatakse ärasaatmiseks ühes saatekirjaga. Saatekiri ja tema duplikaat (§ 53) tõestavad veolepinguosaliste poolte (kaubakäsitaja ja raudtee) vastastikusel õigusel ja kohustusel.

**Nimelised ja ni-
metud saadetised.**

§ 46. Kaupa võib saata kas teatava isiku nimele (nimeline saadetis) või saatekirja duplikaadi esitajale (nimetu saadetis).

**Saatekirja täit-
mine.**

§ 47. Saatekirja-plankide valmistamise õigus on ainult raudteevalitsusel ja neid antakse välja tariifis määratud maksu eest.

Saatekirja täidab kas kaubasaatja ise või tema juhataste järgi jaamaametnik. Kaubasaatja või tema asetäitja kirjutab saatekirjale alla. Saatekirjas tähendatud andmete ja teadaannete täpsuse ja tõelikkuse eest vastutab kaubasaatja ning kannab kõik nende puudulikkuse ja ebatõelikkuse tagajärjed.

Allkirja asemel võib saatja tarvitada templit.

Saatekirja sisu.

§ 48. Saatekirjas tähendatakse järgmised andmed:

- 1) kauba veokord (suure või väikese kiirusega);
- 2) saatejaama ja saatete nimetus;
- 3) sihtjaama ja sihttee nimetus;
- 4) saatja poolt tähendatud üleandejaamad; kui saatja neid tä-

hendanud ei ole, siis on jaam kohustatud kauba saatma selles sihis, mis saatjale veomaksude poolest kõige odavam;

5) saatja ees- ja perekonnanimi või firma nimetus ning aadress;

6) saaja ees- ja perekonnanimi või firma nimetus või märkus, et kaup määratud duplikaadi ettenäitajale; aadress, mille järgi raudtee kauba kohale jõudmise teadaande läkitab kui saatja seda soovib. Saatja võib ka kättetoimetamisviisi saatekirjas ära tähendada;

7) kauba lunamaksu suurus, kui kaup saadetud lunamaksuga (§ 61), ning selleks antud tunnistuse number ja ka märkus, kas tuleb lunamaks välja maksta nimeliselt tähendatud isikule või tunnistuse esitajale;

8) tariifis ettenähtud kaubanimetus, saadetise kaal, kohtade arv või nende andmetega üheväärilised teated, üksikute kohtade märgid või numbrid (vastavalt tariifile) ja pakkimisviis. Vastava kaubanimetuse puudumisel tariifis peab saatja tähendama saatekirjas nime-tuse, mida selle kauba kohta tarvitatakse kaubanduses või igapäe-vases elus;

9) saatja poolt ülesantud kaubaväärtus, kui niisugune ülesand-mine on tehtud (§ 100); soovi korral võib saatja märkida mitte üks-nes kogu saadetise, vaid ka iga üksiku koha väärtuse eraldi;

10) saatejaamas veo eest sissenõutud rahasummad (§§ 57 ja 58);

11) saatekirja esitamise aeg saatejaamale (aasta ja kuupäev);

12) saatja allkiri (§ 47);

13) saatja märkused:

a) kauba pakendi seisukorra üle (§ 54);

b) nõusoleku kohta lahtisel vagunil saatmiseks;

c) täielik dokumentide nimetus, mis tolli, aktsiisi, politsei või tervishoiu nõuetel kui ka alandatud hinnaga veoks kaubale kaasa on lisatud, ning kaubasaatja soovil ka speditööri (vahetalitaja) nimi;

d) nõudmist ülekaalumise kohta.

Saatekirja vorm, samuti raudteele ja kolmandatele isikutele sun-duslikud ning käesolevat paragrahvi täiendavad saatekirjade ja nende duplikaatide tarvitamise eeskirjad määratakse tariifis.

Raudteevalitsusel on õigus saatja või saatejaama poolt ülesantud kauba veosihti muuta neil juhtudel, kui ülesantud tee vedudega üle koormatud või seal on muid liiklemise takistusi. Säärasel korral saa-detakse kaubad sama veomaksu eest kõige lähemat ringteed.

§ 49. Ühe saatekirjaga ei ole lubatud saata: 1) ruttu rikkimi-nevat ja mitterikkinevat kaupa, 2) eritingimustel veoks lubatud ja üldises korras veetavat kaupa, 3) tolli, aktsiisi ja politseilistele eri-toimetustele alluvat ja nendest toimetustest vaba kaupa, 4) niisugust kaupa, mis oma laadi poolest teisi kaupu võib rikkuda.

Raudteel on õigus nõuda ka eraldast saatekirja iga vaguni kohta, kui veoks esitatud saadetis ei mahu oma kogu või raskuse poolest ühte vagunisse, välja arvatud kaubad, mida veetakse ühendatud platvormidel.

§ 50. Veoks vastuvõetavate kaupade kaalu teeb kindlaks raudtee.

Määrused kaupade kaalumiseks või selle asemel kaalu teisel teel kindlakstegemiseks annab Teedeminister.

§ 51. Raudteel on õigus kontrollida saadetise sisu tariifis ette-nähtud korras.

Kui ilmestub, et saadetise sisu saatekirjas tähendatud nimetu-sele või tükksaadetised ülesantud arvule ei vasta ja raudtee selle taga-järjel kahju võis saada, siis maksab saatja peale tariifis ettenähtud veoraha veel trahvi tariifis määratud suuruses.

Pärast veolepingu sõlmimist (§ 53) ei arvestata mingisuguseid kaubasaatja või -saaja täiendavaid teadaandeid saatekirja sattunud vale- või puudulikkude andmete kohta ja need hiljaksjäänud teated ei vabasta käesolevas paragrahvis ettenähtud trahvist.

Eraldi saatekirju nõudvad kaubad.

Kauba kaalumine.

Saadetise sisu kontrollimine.

See trahv võetakse eraldi teistest karistustest ja trahvidest, mis vastavatel juhtudel määratakse muude seaduste põhjal.

Saadud trahvirahast läheb pool raudtee tuludeks, kuna teine pool antakse sellele ametnikule, kes teinud avalikuks määruse rikkumise, millele järgnes trahv.

Eriveokorda nõudvad ja keelatud kaubad.

§ 52. Kaubad, mis oma mahu, kaalu või muude omaduste tõttu tarvitavad veoks raudteel erilisi abinõusid, või milliste vedu nõuab eritingimusi, võetakse veoks vastu tariifis ettenähtud korras. Kaupade nimestiku, mille vedu hoopis keelatud, kinnitab Vabariigi Valitsus.

Veolepingu sõlmimine.

§ 53. Veoleping loetakse sõlmituks kauba ja saatekirja vastuvõtmisega, milline aeg tõestatakse saatejaamas saatekirjale kuupäeva- ja aastatempli pealepanemisega. Kauba veoks vastuvõtmise üle antakse saatjale saatekirja duplikaat.

Kauba pakend.

Peale selle valmistab saatejaam kaubasaadetisele teekirja, mille vormi määrab Teedeminister.

§ 54. Saatja on kohustatud saadetava kauba esitama pakendis, kui kauba iseloom seda nõuab kaotsilemineku või rikkimise ärahoiduks. Kaupade pakendi otstarbekohasuse üle otsustab selleks määratud ametnik või jaamaülem.

Kui kaup veoks esitatakse puudulikus pakendis ja kaubasaatja nõutavaid parandusi teha ei soovi, siis on raudteel õigus: 1) nõuda pakendi puudumise või halva seisukorra tähendamist saatekirjas või saatja esinemist erilise kirjaliku teadaandega kogu kauba või selle üksikute kohtade pakendi seisukorra üle või — sellest keeldumise korral — teha kauba seisukorra üle vastav akt, mille kohta kantakse märkus saatekirja duplikaat, või 2) keelduda kaupa veoks vastu võtmast, pakendi seisukorda tõendades aktiga.

Kui pakendita esitatud kaupade vastuvõtmisel neis märgatakse silmapaistvaid korratusi või vigastusi, on saatejaamal õigus nõuda selle asjaolu tõendamiseks saatjalt asjakohase märkuse sissekandmist saatekirja või, kui saatja sellest keeldub, teha vastav akt (§ 3).

Vastutus puuduliku pakendi korral.

§ 55. Pakendi puudulik seisukord vabastab raudtee igast vastutusest sellest tekkinud tagajärgede eest. Vastutus kahjude eest, mis raudtee saanud halva pakendi tõttu langeb kaubasaatjale, kui 1) raudtee tõestab, et pakendi puudulikkus polnud kauba vastuvõtmisel väliselt tähelepanev või 2) pakendi puudulikkus on tehtud kindlaks § 54. ettenähtud korras.

Saatekirja juurde lisatavad dokumendid.

§ 56. Saatja on kohustatud saatejaamas esitama saatekirjale lisandamiseks kõik nõutavad dokumendid, mis peavad kaubaga olema kaasas tolli, aktsiisi ja politseiliste eritoimetuste täitmiseks enne kauba väljaandmist saajale.

Raudtee ei ole kohustatud kontrollima, kas kõik tarvilikud dokumendid on esitatud, kas nad küllaldased ja õiged.

Saatja on kohustatud raudteele tasuma kahjud, mis tekkinud niisuguste dokumentide puudumisest või nõuetele mittevastavusest, kui ta ei suuda tõestada, et kahju tekkimises on raudtee ise süüdi.

Kauba teeloleku vältel täidab raudtee kõik tolli, aktsiisi ja politseilised toimetused oma ametnikkude või vahetalitajate kaudu. Kauba kohalejõudmisel on kaubasaajal õigus isiklikult või vahetalitaja kaudu tolli, aktsiisi ja muid talituse toimetada, kui selle kohta pole saatekirjas vastupidiseid eritingimusi.

Veomaksude tasumine.

§ 57. Saatja võib veoraha ning lisamaksud (§ 58) tervelt või osalt tasuda juba kauba ärasaateks esitamisel.

Saatejaam nõuab veoraha ja lisamaksud ette: 1) kui veoks esitatud kaup kuulub rutturikkinevate hulka, 2) kui kauba väärtus veoraha ei kindlusta ja 3) kui saatja enda poolt tunnustatud või määratud korras tõestatud (§ 54) puuduliku pakendi tõttu võimalik on kauba osaline kaotsileminek või väärtuse alanemine. Saatmisel tasumata jäänud veoraha ja lisamaksud tasub kaubasaaja.

Veomaksude arvamine.

§ 58. Veoraha ja lisamaksud arvatakse maksvate tariifide järgi. Veoraha ja lisamaksude summad tähendatakse saatekirjas.

§ 59. Peale § 58. ettenähtud maksude tasub kaubaomanik raudteele kulud, mis tema arvel tehtud: 1) tollimaksude õiendamiseks ja 2) pakendi korraldamiseks, mis võetud ette kauba alalhoiu huvides ning tingitud kauba omadustest.

Pakendi korraldamise ja parandamise tarvilikkuse tõestuseks teeb vastava akti (§ 3) selle jaamaülem, kus parandus ette võetud.

Need kulud tähendatakse saatekirjas, tõendavad dokumendid juurde lisades.

§ 60. Raudteele ei ole lubatud tariifidest kõrvale kaldudes kaubaomanikkudele veohinna alandusi teha ega kellelegi veo eesõigusi anda. Sellel alal tehtud kokkulepped loetakse maksvusetuks.

§ 61. Saatjal on õigus määrata lunamaksu kaubale selle väärtuseni.

Lunamaksuga saatmise eest võetakse komisjonimaksu tariifi järgi.

Lunamaksuga kaupa vastu võttes annab saatejaam saatjale erilise vormi järgi lunamaksu tunnistuse. Saatja võib lunamaksu saajana üles anda tunnistuse esitaja või nimeliselt tähendatud isiku. Vastavalt väljaantavale tunnistusele valmistab saatejaam lunamaksu teadaande ja saadab selle muude veodokumentidega sihtjaamale.

Lunamaksuga saadetiste väljaandmine sünnib ainult pärast lunamaksu maksmist sihtjaama kassasse. Maksu vastuvõtmisest teatab sihtjaam viibimata saatejaama, lunamaksu teadaannet tagasi saates. Pärast teadaande kättesaamist saatejaam maksab lunamaksu välja kolme päeva jooksul.

Nimelise tunnistuse edasiandmisel kolmandale isikule tehakse tunnistusele sellekohane pealkiri üleandja ametlikult tõestatud allkirjaga.

Eksikombel, ilma lunamaksu summa sissenõudmiseta, kauba väljaandmise eest vastutab raudtee, kusjuures vastutus ei ulatu üle kauba väärtuse ja raudteele jääb regressi õigus kaubasaaja vastu.

Lunamaksud, mis aasta jooksul pärast nende sissemaksmist nõudmata jäänud, lähevad raudtee korraldusse teenijate hoolekande otsarbeks.

Üksikasjalised määrused käesoleva paragrahvi täitmise kohta, kui ka lunamaksu suurendamise, vähendamise või muutmise kohta kaubasaatjate poolt antakse tariifis.

§ 62. Kaupade sisse-, välja- ning ümberlaadimised, välja arvatud tariifis ettenähtud juhtudel, toimetab raudtee.

Tariifis määratakse aeg, mille jooksul kaubakäsitaja on kohustatud laadimist toimetama, kui ka maksumäär vagunite kinnipidamise eest üle laadimiseks määratud aja.

Kui laadimistöid toimetab kaubakäsitaja, siis on ta ka vastutav tema korraldusse antud vagunite ja laadimisabinõude terveoleku eest, niipalju kui vigastused ei olene raudtee süüist.

§ 63. Pärast saatekirja duplikaadi väljaandmist on kaubakäsitamise õigus:

1) nimeliste saadetiste suhtes kaubasaatjal või saajal, selle järgi kumb esitab saatekirja duplikaadi;

2) nimetute saadetiste suhtes saatekirja duplikaadi pidajal.

Kaubakäsitamise õiguse nimelise saadetise suhtes kaotab kaubasaatja, kuigi tema käes on saatekirja duplikaat, sest ajast, kui sihtjaamas saatekiri kaubasaajale kätte antakse (§ 70).

§ 64. Kaubakäsitaja on õigustatud nõudma saatejaama kaudu: 1) kauba tagasiandmist saatejaamas — kuigi kaup on juba sealt välja saadetud, 2) kauba väljaandmist vahejaamas või jaamas, mis sihtjaamast kaugemal või ka kõrvalteel asuvas jaamas ja 3) kauba väljaandmist saatekirjas tähendatud saaja asemel kolmandale isikule. Raudteel ei ole õigust keelduda neid korraldusi täitmast ja ta jääb vastutavaks kahjude eest, mis tekkinud nõude mittetäitmisest, kui ta ei suuda tõestada, et kõnealolevate korralduste täitmine oli

Lisakulud.

Keeld raudteele teha hinnaalandusi.

Lunamaks.

Kaupade laadimine.

Kaubakäsitamise õigus.

Kaubakäsitaja õigused.

võimatu korrapärase liikumise takistamata või mõnel muul kaaluval põhjusel.

Kaubakäsitaja nõuded saatejaamale antakse kirjalikult ühes saatekirja duplikaadiga, mis allkirja vastu saatejaama jääb, kuni vastavast jaamast tuleb teadaanne, et nõue täidetud ja saatekirjas tarvilik parandus tehtud, või et nõudmist on võimatu täita. Tähendatud teadaande saamisel kannab saatejaam sellekohase märkuse saatekirja duplikaadile ning annab selle omanikule allkirja vastu tagasi.

Raudteel on õigus tasu saada käesolevas paragrahvis nimetatud nõuete täitmisega seotud kulude katteks. Kauba ümberadressimise nõude korral (ükskõik, kas saatejaama või teistesse jaamadesse) võib raudtee enne selle veo teostamist nõuda kõikide eelmise veo eest võlgu olevate summade äramaksmist.

Üksikasjalised eeskirjad selle paragrahvi täitmiseks annab tariif.

**Kauba kohale-
jõudmisest teata-
mine.**

§ 65. Kui saatekirjas on tähendatud soov kauba kohalejõudmisest teatada (§ 48 p. 6), siis peab sihtjaam sellekohase teate saatma võimalikult kauba kohalejõudmise päeval, hiljemalt järgmise päeva kella 10-ni, ka sel juhul, kui kaup enne kohaletoimetamise tähtaaja lõppu sisse on tulnud.

Teadaandes tuleb märkida saadetisel lasuv summa, vähemalt umbkaudselt. Peale teate kättetoimetamise kulude tasumise peab kaubasaaja maksma ka teadaande valmistamise eest tariifis ettenähtud tasu. Kui teadaanne raudtee süü läbi ülalnimetatud tähtaja jooksul saatmata jääb, siis ei või raudtee §§ 62. ja 66. ettenähtud vaguni seisu- ja kauba hoiumaksu nõuda päevade eest, mille võrra teadaande saatmine hilinenud. Kui sihtjaam mingisugusel põhjusel kaubasaatja korraldust kaubasaajale teate saatmise suhtes ei saa täita; siis teatab ta sellest saatejaama kaudu kaubasaatjale ning vabaneb vastutusest ülesande täitmata jätmise eest.

Kaubasaatja võib nõuda teadaande ärasaatmise tõendust, kui tema poolt ülesantud teadaande kättetoimetamise viis võimaldab allkirja või mõne muu kirjaliku dokumendi saamist.

Kaubasaaja võib sihtjaamas anda üles aadressi ja ära märkida korra, mille järgi teadaanded tuleb saata kaupade kohalejõudmise üle; säärane avaldus on jaamale kohuslik, kuigi see ei peaks olema kokkukõlas kaubasaatja juhatustega saatekirjades.

Kui saatekirjas kaubasaajale teatamist ette pole nähtud, siis jääb kauba kohalejõudmisest teadasaamine kaubasaaja enese hoolde. Kui kaup ei ole päralt veel jõudnud ja kaubasaaja nõuab selle üle kirjalikku tõendust, siis jaam on kohustatud seda andma.

§ 66. Sihtjaam on kohustatud kohalejõudnud kaupu alal hoidma. Kaupade hoiumaks ning maksuta hoiuaeg määratakse tariifis.

**Kaupade hoid-
mine.**

**Kaupade ülemää-
rane kogunemine.**

§ 67. Kaupade ülemäärasel kogunemisel või nende aeglase väljaveo puhul saajate poolt on Teedeministril õigus lubada sissetulnud kaupu eraladudesse hoiule anda kaubaomanikkude kulul või ajutiseks seisma panna teatavasse jaama saadetavate kaupade vastuvõtmist, kusjuures keeld kaupu veoks vastu võtta võib ulatuda kas igasuguse kauba või mõne üksiku kaubaliigi peale. Nendeks juhtudeks võib tariif ette näha lühendatud maksuta kaubahoju ja vaguni seisuaga ning kõrgendatud kaubahoju ja vaguniseisu maksu, mille maksmise aja määrab Teedeminister.

Käesoleva paragrahvi põhjal antavad Teedeministri korraldused astuvad jõusse kolmandal päeval pärast sellekohase teadaande jaamades väljapaneku päeva. Tehtud korraldused avaldatakse ka Riigi Teatajas.

**Rutturikkine-
vad kaubad.**

§ 68. Kaubakäsitajad peavad kaubad, mis kuuluvad rutturikkinevate hulka, või mille hoid nõuab eriruumide sisseseadmist või suu-remaid maa-alasid ladukohaks, või mille kestev hoidmine ei ole soovitatav tulikahju või sanitaarses mõttes, või on tülikas nende suure mahu või vähese väärtuse pärast, jaamast ära viima tariifis ettenähtud eritähetaegadel.

Kui nende tähtaegade möödumisel kaubakäsitaja raudteele kirjalikult ei teata, mis kaubaga teha, siis on raudteel õigus seda ära müüa avalikul võistluspakkumisel tariifis ettenähtud korras. Kaubasaatjal on sel puhul õigus teha kauba kohta § 64. ettenähtud korraldusi ka ilma saatekirja duplikaadi esitamiseta.

Müügist saadud rahaga talitatakse § 80. ettenähtud korras.

§ 69. Veetav kaup on käsipandiks veoga ühenduses olevate maksude kindlustamiseks.

§ 70. Raudtee on kohustatud sihtjaamas kaupsid välja andma jaama kaubanduslikkudeks toimetusteks lahtioleku ajal (§ 38) kohe pärast kaubaveoga seotud maksude õiendamist.

Kaup antakse välja 1) nimelise saatekirja järgi sellele isikule, kelle nimele kaup adressitud või tema volinikule, pärast nende isiku kindlaksteagemist, 2) nimetu saatekirja järgi saatekirja duplikaadi esitajale.

Ühes kaubaga antakse saajale välja ka kauba saatekiri, kusjuures nimetu saatekirja duplikaat ära võetakse. Saatekirjas tähendatakse kõik maksud, mis kaubasaajalt sisse nõutud.

Nimelise saadetise vastuvõtmise ja raudtee poolt nõutud rahasummade maksmise üle annab kaubasaaja allkirja saadetise teekirjal. Nimetu saadetise kättesaamise ja selle veo eest rahamaksimise üle annab kaubasaaja oma allkirja saatekirja duplikaadil, sealsamas tähendades ka makstud summat ning seda, kas ta kauba vastu võtab ning arved õiendab enese või kellegi teise nimel; viimasel juhul tähendatakse duplikaadis ka selle isiku või asutise nimi, kelle käsutusel kauba vastuvõtja teotseb. Need andmed tähendab jaam kaubasaajale antavas saatekirjas.

Maksude tasumine võib sündida ka tsekkidega. Kauba väljaandmise kord maksude tasumisel tsekkidega, kui ka volikirjade põhjal määratakse tariifis.

§ 71. Nimetu saatekirja duplikaadi kaotamisel duplikaadi kaotaja annab sihtjaamale kirjaliku avalduse, mis sisaldab võimalikult täielikud andmed duplikaadi sisu kui ka kaotaja õiguse kohta kauba peale. Avalduse esitamisel tasutakse ka kulud teate saatmiseks duplikaadi kadumisest kaubasaatjale kui ka isikule, kellele tuli saata kauba kohalejõudmise teade (§ 48 p. 6). Avaldust võib esitada ka saatevõi mõnes muus jaamas, kuid sel puhul tasutakse kulud avalduse saatmiseks sihtjaama. Avalduse vastuvõtmise üle annab jaam kviitungi, milles tähendatakse avalduse sisu ja vastuvõtmise aeg. Samal päeval teatab sihtjaam avalduse sisu telegraafi teel saatejaamale, edasiandmiseks kaubasaatjale, kui ka § 65. ettenähtud korras sellele isikule, kellele oleks tulnud saata kauba kohalejõudmise teade. Ühtlasi pannakse jaamas, selleks määratud kohas, välja kuulutus, milles tähendatakse duplikaadi kaotamise kohta tehtud avalduse sisu kui ka tähtaeg, mille möödumisel kaup selles avalduses tähendatud isikule välja antakse. Kuulutus peab olema väljas tähtaja lõpuni. Samasugune kuulutus pannakse välja samas korras ka saatejaamas. Kümne päeva möödumisel kuulutuse väljapanemisest sihtjaamas, kuid mitte enne kolmekümne päeva möödumist kauba kohalejõudmisest, annab sihtjaam kauba välja avalduses tähendatud isikule, kui selleks ei tule § 73. tähendatud takistusi. Kadunuks kuulutatud duplikaati, mis esitatud pärast kauba ültähendatud korras väljaandmist, ei loeta enam maksvaks ja raudtee ei anna seesugust duplikaati tema esitajale tagasi. Viimane võib saada soovikorral juhu üle kokkuseatud akti ära kirja.

§ 72. Paragrahv 68. tähendatud kaupu võib välja anda duplikaadi kaotsileminekul ka enne § 71. ettenähtud tähtaega, kuid siiski mitte enne seda päeva, mil need kaubad § 68. alusel kuuluksid müümisele. Seejuures kauba vastuvõtja peab esitama kautsjoni, mis temale tagasi antakse pärast § 71. ettenähtud tähtaja möödumist. Kautsjoni suurus arvatakse tariifimääruste põhjal.

Raudtee käsipandi õigus vastava kauba peale. Kauba väljaandmine.

Nimetu saatekirja duplikaadi kaotsileminek; sellekohase avalduse tegemine.

Kauba väljaandmine duplikaadi kaotajale enne tähtaega.

**Takistused kauba
väljaandmiseks
duplikaadi kaotajale.**

§ 73. Kauba väljaandmise takistuseks duplikaadi kaotamise kohta tehtud avalduse puhul on:

- 1) kadunukskuulutatud duplikaadi esitamine ja
- 2) teiselt isikult avalduse esitamine sama duplikaadi kaotamise kohta.

Esimesel juhul antakse kaup välja duplikaadi esitajale, ilma et raudtee oleks kohustatud tegema kindlaks kauba vastuvõtja õigust selle saamiseks või vastutama väljaandmise eest; nõutav on ainult, et duplikaadi esitaja annaks kauba väljaandmiseks kirjaliku palve, tähendades selles oma elukohta ja isikut, kelle jaoks kaup saadakse — kui kauba vastuvõtja oma nimel ei teotse. Teisel juhul jäetakse kaup välja andmata kuni omandusõiguse vaidluse lahendamiseni kohtu korras, kuid raudtee pole kohustatud niisugust kaupa hoidma üle aja, mis on nähtud ette nõudmatute kaupade hoidmiseks, ja võib kauba pärast hoiutähtaja möödumist ära müüa § 80. ettenähtud korras, kuna § 68. tähendatud kaubad müüakse ära samas paragrahvis ettenähtud korras.

**Kauba väljaandmine
duplikaadi kaotajale väljas-
pool üldkorda.**

§ 74. Raudtee võib oma vastutusel kauba anda välja ka väljaspool §§ 71—73 ettenähtud korda, kindlustades ennast oma äranägemise järgi. Kaup antakse välja ühes saatekirjaga allkirja vastu teekirjal.

**Duplikaadi kaotsi-
lemineku puhuks
seatud korra käsit-
sitlemine.**

§ 75. Duplikaadi kaotsileminekul tuleb paragrahvides 71—74 ettenähtud korda käsitleda ka neil juhtudel, kui nõutakse kahjutasu kauba kaotsilemineku või rikke (§§ 94 ja 95) või kohaletoimetamise tähtaja rikkumise eest (§ 44).

**Väljaantava kau-
ba ülekaalumine.**

§ 76. Kaubasaajal on õigus nõuda väljaantava kauba ülekaalumist, mille eest võetakse temalt tariifis määratud kaalumaksu, kui ülekaalumine ei ilmesta tariifis kindlaksmääratud kahanemise normist (§ 96) suuremat kaaluvahet või kui kaal on saatekirjas tähendatust suurem.

**Kauba puudujääk
ja rike.**

§ 77. Kui pärast kauba vastuvõtmist ärasaateks (§ 53), kuid enne ta väljaandmist kaubasaajale (§ 94), ilmestub kauba osaline või täieline rike või kaotsileminek, siis asub raudtee viibimata tekkinud kahju suuruse kindlakstelemisele.

Selleks ettenähtud kauba läbivaatus toimub kahe tunnistaja ning tarbekorral ekspertide ja, kui võimalik, kaubakäsitaja juuresolekul.

Kauba läbivaatuse üle tehakse akt, millest kaubakäsitajale tema soovi korral maksuta ärakiri antakse.

Akti kokkuseadmise korra ja vormi määrab Teedeminister.

Samas korras vaadatakse üle ka kaubad, mis tulevad hävitada politsei või sanitaarsetel nõuetel, või mis tulevad üle anda kohtu või politsei korraldusse.

**Kaotatud kauba
ülesleidmine.**

§ 78. Kaotsileläänud kauba ülesleidmisel enne kahjutasu väljamaksmist teatatakse sellest viibimata kaubakäsitajale; leitakse aga kaup pärast tasu väljamaksmist, on raudtee kohustatud sellest kaubakäsitajale teatama ainult sel juhul, kui viimane on teinud tasusaamise kviitungil avalduse, et ta kauba leidmise puhul soovib seda vastu võtta. Sellekohase avalduse tegemise üle antakse kahjutasusaajale kirjalik tunnistus.

Kui kaubakäsitaja kahe nädala jooksul pärast ülesleidmise teadaande saatmist ei nõua kauba maksuta toimetamist saate- või sihtjaama ja väljaandmist, siis loetakse ta kauba vastuvõtmisest loobunuks. Samuti kaotab kaubakäsitaja oma õiguse kauba peale, kui kahe nädala jooksul pärast kauba kohaletoimetamise teadaande ärasaatmist kaup jääb välja võtmata ja saadud kahjutasu tagasimaksmata.

Nõudmata kaup.

§ 79. Kaup, mis pole välja võetud neljateistkümne päeva jooksul, sihtjaama jõudmise ajast arvates, loetakse nõudmatuks. Kauba nõudmatajäämisest teatab sihtjaam viibimata kaubasaatjale. Saatjal on õigus teha nõudmata kauba kohta korraldusi käesoleva seaduse § 64. korras ka ilma saatekirja duplikaadi esitamiseta. Nende korralduste täitmisel raudtee ei kannu vastutust isiku ees, kelle käes on duplikaat. Kui aga enne saatja poolt tehtud korralduse teostamist kaupa

saama ilmub saatekirja järgi kauba saajaks määratud isik, olgu ta tähendatud nimeliselt või duplikaadi esitajana, siis antakse kaup välja, sellest kaubasaatjale teatades.

§ 80. Kui nõudmata kauba kohta kahe kuu jooksul, kohalejõudmise päevast arvates, saatja poolt mingisugust korraldust ei tehta, ja saaja kauba järele ei ilmu, siis müüakse kaup ära avalikul võistluspakkumisel, tariifis määratud korras.

Müügist saadud rahast arvatakse maha raudteel saadaolevad summad, kuna ülejääk makstakse välja nõude korral: 1) kui saadetisel pole lunamaksu — saatekirjas nimeliselt kaubasaajana tähendatud isikule, või duplikaadi esitajale; 2) on saadeti lunamaksuga, siis — lunamaksu saajale lunamaksu määrani ja ülejääk — saatekirjas nimeliselt tähendatud kaubasaajale või duplikaadi esitajale.

Kui aasta jooksul, müügipäevast arvates, keegi ei tõesta oma õigust selle ülejäägi kättesaamiseks, siis läheb ülejääk raudtee korraldusse teenijate hoolekande otstarbeks.

IV peatükk.

Raudtee vastutus.

§ 81. Raudtee on kohustatud tasuma kahju, mis on kellelegi tekkinud raudtee eksploateerimisel juhtunud surma või tervisliku vigastuse tagajärjel. Tasumaksmisest vabaneb raudtee ainult siis, kui ta tõestab, et õnnetus juhus süüdi ei ole raudtee ega tema agendid või et õnnetusjuhu põhjuseks oli vääramatu jõud (vis major).

Õnnetusjuhtudel raudteeteenijatega ja -töolistega makstakse tasu surma või vigastuse korral sellekohaste seaduste järgi.

§ 82. Eelmises (81) paragrahvis tähendatud tasu maksmine sünnib kahjukannatanud isiku soovil kas ühekordse terve kahjutasu summa maksmise või iga-aastaste osamaksude näol. Uute asjaolude ilmsikstulekul võib raudtee või kahjusaaja iga-aastaste osamaksude määra vähendamist või suurendamist kohtu teel nõuda.

§ 83. Raudtee vastutab kahjude eest, mis põhjenevad tema teenijate ametitalitustel, kui ka teiste isikute tegevusel, kes määratud raudtee poolt vedude ning nendega seotud operatsioonide teostajateks. Seejuures on raudteel õigus nõuda kahjutasu nendelt isikutelt, kelle süü läbi kahju tekkinud.

§ 84. Eelkokkulepped raudtee ja reisijate, kaubasaatjate või -saajate vahel, mille eesmärgiks on raudteed käesolevas seaduses ettenähtud vastutusest vabastada või seda vastutust muuta, loetakse tühisteks.

§ 85. Rongist seadusevastaselt kõrvaldatud reisija on õigustatud tagasi saama piletihinna sõitmatajäänud maa eest maksva tariifi järgi ja tasu nõudma kahju eest, mis temale rongist kõrvaldamisega tekkis.

§ 86. Raudtee ei vastuta kahjude eest, mis reisijatele tekkinud rongide hilinemise läbi. Kui siiski rong on hilineanud seevõrra, et sõlmejaamas, kus reisijal oli vaja ümber istuda, vastav rong enne ära läheb, siis on reisijal õigus edasisõidust loobuda ning nõuda nii sõidupileti täie hinna ja pagasiveoraha tagasimaksmist, kui ka maksuta tagasisõitu ning pagasivedu lähtejaama. Maksuta tagasisõit on lubatav üksnes esimese lähtejaama mineva rongiga. Sõiduraha ning pagasiveoraha tagasimaksmise nõue peab avaldatama enne tagasisõitu.

Kui rongi hilinemise tõttu reisija pileti tähtaeg lõpeb enne sihtjaama jõudmist, peab raudtee pikendama pileti tähtaja.

Sõidu- ja pagasiveoraha tagasimaksmise, samuti ka pileti tähtaja pikendamise kord määratakse tariifis.

§ 87. Raudtee vastutab kahjude eest, mis tekkinud veoks vastu võetud pagasi kaotsilemineku või rikke läbi, kui ta ei suuda tõestada,

Nõudmata kauba müümine raudtee korraldusel.

Vastutus õnnetusjuhtudel.

Vastutus teenijate ametitalituste eest.

Keeld seaduses ettenähtud vastutust piirata.

Vastutus reisijate seadusevastaselt rongist kõrvaldamise eest.

Rongide hilinemine.

Vastutus pagasi eest.

et selle põhjuseks oli vääramatud jõud, pagasi enese omadus või selle omaniku süü.

Pagasi kaotsilemineku korral võib raudteelt tasu nõuda: 1) kui kahju summa tõestatud, selle kahju katmist, kuid mitte rohkem kui 10 krooni iga puuduva bruttokaalu kilogrammi eest; 2) kui kahju summa tõestamata — 5 krooni iga puuduva bruttokilogrammi eest. Raudtee poolt kindlustatud pagasi kadumise eest maksab raudtee kindlustuse summa. Kaotsilelänud pagasi veoraha makstakse tagasi.

Pagasi rikkumise korral tasub raudtee kahju tegelikus suuruses, kuid mitte rohkem kui punkt 1-ses või 2-ses ettenähtud kaotsilemineku juhtudel.

Rohkemvõtted.

§ 88. Rohkemvõtted, s. o. raudtee poolt veoraha ja teiste maksete arvel ülemäära võetud summad makstakse tagasi selle isiku nõudel, kellelt rohkemvõtted saadud. Rohkemvõtete teatamise korra asjasthuvitatud isikutele määrab tariif. Paragrahv 121 järgi aegunud rohkemvõtte summad lähevad raudtee tuludeks.

Vähemvõtted.

§ 89. Vähemvõtted, s. o. eksliku väljaarvamise puhul saamata jäänud veoraha ja muud maksud nõutakse sisse kaubasaajalt või, kui kaubasaadeti jääb välja ostmata, kaubasaatjalt. Vähemvõtete kustutamiseks võib kasutada samalt isikult saadud rohkemvõtteid.

Vastutuse algus kaubaveo alal.

§ 90. Raudtee vastutus käesoleva seaduse järgi kaubaveo alal algab veolepingu sõlmimise ajast (§ 53); oma tegevuse eest enne veolepingu sõlmimist vastutab raudtee üldiste seaduste põhjal, välja arvatud juhul, mis nähtud ette käesolevas seaduses.

Vastutus ja nõuete esitamine otseühenduslikus veos.

§ 91. Kui veost võtavad osa mitu teed (otseühenduslik vedu), siis on iga tee kauba ja saatekirja vastuvõtmisega vastutav veolepingu alusel ning on kohustatud vedu teostama kokkukõlas saatekirja andmetega.

Veolepingu põhjal tekkinud nõuetega võib kaubakäsutaja ja lunamaksu asjus lunamaksu nõudja esineda oma äranägemisel kas saatevõi sihttee, või selle raudtee vastu, kelle süü läbi kahju tekkinud.

Vastutus kauba vastuvõtmisest keeldumisel.

§ 92. Kui raudtee on seadusevastasel keeldunud kaupa vastu võtmast, siis on kaubasaatjal õigus nõuda raudteelt ainult kauba jaama toomise ja sealt tagasiviimise kulude tasumist.

Kaotatud kaup.

§ 93. Kauba omanikul on õigus kaupa kaotsileläinuks lugeda, kui sihtjaam nõude peale välja ei anna rutturikkiveid kaupu § 68. ettenähtud tähtajal ja teisi kolmekümne päeva jooksul, arvates mõlemal juhul kohaletoimetamiseks määratud tähtpäevast (§ 44).

Vastutus kauba kaotsilemineku ja rikke eest.

§ 94. Raudtee vastutab kauba kaotsilemineku (§ 93) või rikke eest, mis on juhtunud veolepingu sõlmimise (§ 53) ja kauba väljandmise vahelisel ajal. Raudtee vabaneb vastutusest siis, kui ta tõestab, et kaotsileminek või rike on tulnud: 1) kaubakäsutaja süü läbi või tema korralduste täitmise tagajärjel (§ 64) või 2) vääramatud jõu läbi.

Kauba terveoleku eest selle üleandmise ajast raudteelt tollivalitsusele vastutab raudtee ees tollivalitsus. Samuti vastutab ka tollivalitsus raudteele kuuluvate maksete sissenõudmise eest, kui kaup tollivalitsuse poolt välja antakse. Lähemad määrused tollivalitsuse vastutuse kohta annab Vabariigi Valitsus.

Vastutus kaupade terveoleku eest, mis kaubasaatja või kaubasaaja nõudel väljalaadimatult erateeharudele antakse, läheb üle kaubaomanikule, temalt või tema asetäitjalt vaguni terves olekus vastuvõtmise üle allkirja saamisega. Vaguni lahtivõtmine väljalaadimiseks erateeharul toimub raudteeametniku juuresolekul.

Vastutuse äralangemine.

§ 95. Raudtee ei vastuta kahjude eest, mis on tekkinud 1) kauba rikkimise tõttu, mis on tingitud veost lahtistes vagunites — kui seda veoviisi tarvitati tariifimääruste põhjal või saatekirjas tähendatud kokkuleppel kaubasaatjaga; 2) pakendi puudumise või puudulikkuse tõttu, kui kauba omadused rikke ärahoidmiseks nõudsid korralikku pakendit, kuid kaup oli veoks ära antud ilma pakendita või puuduliku pakendiga; 3) ebakorraliku laadimise tagajärjel, kui tariifi-

määruste põhjal või saatekirjas tähendatud kokkuleppel saatjaga pealeaadimist või väljalaadimist toimetas kaubasaatja või -saaja; 4) kauba enese omadustest rikkineda või kahaneda purunemise, roostetamise, sisemise rikke, nõrgumise, kokkukuivamise või laialipuistamise läbi; 5) elusloomadele — raudteeveo enese mõjul loomadele; 6) kaupade kui ka loomade saatmise puhul, mille vedu tariifimääruste või saatekirja põhjal sünnib saaturiga, kelle ülesandeks oli tekkinud kahju ärahoid.

Kui asjaoludest ilmestub, et kahju võis tekkida ülalnimetatud põhjustest, siis on kahjutasunõudja asi tõestada, et need põhjused polnud kahjutekkimisel mõõduandvad.

§ 96. Raudtee ei kanna veolepingust järelduvat vastutust nende kaupade veo juures, mille vedu keelatud või ainult erilistel tingimustel lubatud (§ 52), — kui need kaubad saadeti vale nimetuse all või kui nende kohta käivad ettevaatusenõuded jäid saatja poolt täitmata; säärasel korral langeb kaubasaatjale vastutus kõigi tekkida võivate tagajärgede eest.

Veoks keelatud kaubad antakse nende leidmisel raudteepolitsei korraldusse.

§ 97. Kaupade eest, mis oma loomulikkude omaduste tõttu veo juures harilikult oma kaalust teatava osa kaotavad, vastutab raudtee ainult seevõrra, kui võrra puudujääk kaalus tõuseb üle loomuliku kahanemise normide. Need normid määratakse tariifis.

Kui mitu kaubakohta veetakse ühe saatekirjaga ja üksikute kohtade kaal on saatekirjas tähendatud või muul teel kindlaks tehtud, siis arvestatakse kahanemine iga koha pealt eraldi.

Käesolevas paragrahvis tähendatud vastutuse piiramine jääb ära, kui kahjutasunõudja tõestab, et kaalu kahanemine ei sündinud kauba omaduste tõttu, või teeb kindlaks, et kahanemise norm ei vasta kõne all oleva kauba omadustele ega nendele asjaoludele, millel kahanemine tekkis.

Tasumaksimisel kauba täielise kaotsilemineku puhul kahanemist ei arvestata.

§ 98. Kaotsileläänud kui ka rikutud ja selle tagajärjel kaubasaaja poolt vastu võtmata jäetud kauba eest arvatakse kahjutasuks kauba hind, mis oli maksev väljasaatmise ajal saatekohas. Peale selle makstakse tagasi veoraha, tollimaks ja kõik muud veolepingu järgi kantud kulud. Kui kahjutasunõudja ei ole esitanud kauba hinda tõestavaid andmeid, siis arvatakse kahjutasu saatekoha börsihinna järgi, selle puudumisel — turuhinna järgi ja mõlemate puudumisel — hariliku hinna järgi.

Rikutud kauba eest, kui kaubasaaja selle siiski vastu võtab, maksab raudtee summa, mille võrra kauba väärtus vähenenud.

Kaubakäsitaja on õigustatud keelduma vastu võtmast rikutud kaupa või niisugust kaupa, millest osa kaotsile läinud, ja nõudma kahjutasuks täit hinda ainult sel korral, kui kaup rikke või kaotuse tagajärjel esialgsele otstarbele enam täielikult ei vasta.

§ 99. Kauba vastuvõtmisega kustuvad kõik veolepingust järgnevad nõudmised raudtee vastu.

Erandina sellest eeskirjast ei kustu kahjutasu nõudmised raudtee vastu:

1) kui õigustatud isik tõestab, et kahju põhjeneb raudtee kuritahtlikkusel või hooletusel;

2) kui nõudmine põhjeneb raudtee viivitusel (§ 102);

3) kui osaline kauba kaotsileminek või vigastus enne kauba vastuvõtmist käesoleva seaduse § 77. vastavalt kindlaks on tehtud või kui see kindlakstegemine, mis tähendatud § 77. põhjal sündima oleks pidanud, raudtee süü läbi tegemata on jäänud;

4) kui nõudmised puudutavad lunamaksusid (§ 61) või rohkemvõtteid (§ 88).

Vale nimetuse all veetud kaup.

Kaupade loomulik kahanemine.

Tasu kaotsileläänud või rikutud kauba eest.

Kauba vastuvõtmise järeldused nõudmiste kohta.

- Kauba kindlustamine.** § 100. Kauba kaotsile- või rikkimineku puhuks teatava suurusga tasu kindlustamiseks on kaubasaatjal õigus saatekirjas kauba väärtust üles andes kaupa kindlustada, makstes selle eest raudteele tariifis ettenähtud maksu.
- Piiratud vastutus eritariifide järgi.** Määrused kindlustatud kaupade veo kohta antakse tariifis.
- Tähtaja rikku mine.** § 101. Eritariifide järgi veetavate kaupade kaotsilemineku või rikke puhuks võib neis tariifides ette näha piiratud vastutust.
- Protsendid kahjutasu summade pealt.** § 102. Raudtee on vastutav kauba tähtajal kohaletoimetamise eest (§ 44). Viivituse korral on kaubaomanikul õigus raudteelt tasuks nõuda 5% veoraha summast (ilma lisamaksudeta) iga viivituspäeva eest, kusjuures kogu tasu ei või tõusta üle veoraha summa.
- Nõude esitamise õigus. Nõude õiguse edasiandmine.** Viivituse eest tasunõuded esitatakse §§ 110—116 ja 122 ettenähtud korras. Tasunõude õigus aegub 14 päeva jooksul, arvates kauba väljaandmise päevast.
- Veotulude ärajaoamine veost osavõtnud raudteede vahel.** § 103. Kui raudtee ei maksa välja veolepingul põhjenevat kahjutasu või rohkemvõtteid ühe kuu jooksul, tasunõude päevast arvates, siis võidakse temalt nõuda kinnipeetud summa pealt 6% aastas, arvates nõude esitamise päevast raudteele, või kui seda pole tehtud, siis kohtuliku nõude alustamise päevast.
- Väljamakstud kahjutasu tagasimõne teistelt teedelt.** § 104. Veolepingust järelduvate nõuetega võib raudtee vastu esineda ainult kaubakäsitaja; lunamaksu väljaandmise nõuet võib esitada üksnes see, kellel lunamaksu tunnistuse järgi õigus saada seda lunamaksu.
- Veotähtaja rikku mine eest makstud kahjutasu jaotus.** Käesolevas paragrahvis tähendatud nõudeõiguse edasiandmine teisele isikule on keelatud, välja arvatud õiguste edasiandmine kaubasaaja ja kaubasaatja vahel, kindlustuseseltsidele ja speditiooni äridele.
- Kahjutasu asjus järgnenud kohtuotsuste kohustavus teistele teedele.** § 105. Iga raudtee on kohustatud teistele veost osavõtnud raudteedele tasuma neile kuuluva summa, mis veolepingu põhjal tema poolt sisse nõutud või sisse tuli nõuda.
- Kahjutasu tagasimõne esitamine vastu.** Saamatajäänud summade eest vastutab see raudtee, kelle süü oli nende summade saamatajäämise põhjuseks.
- Kahjutasu asjus järgnenud kohtuotsuste kohustavus teistele teedele.** § 106. Raudtee, kes kahjutasu välja maksnud, on õigustatud veost osavõtnud raudteedelt tagasimaksu nõudma järgmistel alustel: 1) kui kahju on tekkinud ainult ühe raudtee süü läbi, siis langeb vastutus ainult sellele raudteele; 2) kui kahju on tekkinud mitme raudtee süü läbi, siis vastutab igaüks neist selle kahju osa eest, mis tema süü tõttu tekkinud; 3) kui niisugune vastutuse jaotus asjaolude tõttu võimatu, või kui ei saa selgitada, missugune tee on süüdi kahju tekkinemises, siis jaguneb vastutus kõikide raudteede vahel, välja arvatud need, kes suudavad tõestada, et kahju pole sündinud nende teedel. Sel juhul on iga raudtee vastutus proportsionaalne selle veomaksu osaga, mis temal tariifi järgi oleks olnud saada kauba korraliku pärale jõudmise puhul. Jäeb mõni vastutavatest raudteedest maksujõuetuks, siis jaotatakse tema peale langev vastutusosa kõikide teiste veost osavõtnud raudteede vahel, proportsionaalselt neile kuuluva veorahaga.
- Kahjutasu asjus järgnenud kohtuotsuste kohustavus teistele teedele.** § 107. Eelmises paragrahvis (106) ettenähtud kord on maksev ka veotähtaja rikkumisel. Kui viivitus on sündinud mitme raudtee süü läbi, siis vastutab iga raudtee oma teel juhtunud viivituse vältusele vastavalt. Veotähtaja jaotamine otseühenduse raudteede vahel sünnib, kui nende vahel sellekohast kokkulepet pole, Teedeministri poolt antud määruste põhjal.
- Kahjutasu asjus järgnenud kohtuotsuste kohustavus teistele teedele.** § 108. Kahjutasu tagasinõudmise puhul raudtee poolt, kelle vastu astus jõusse kohtuotsus kahjutasumise või lunamaksu väljaandmise asjus, loetakse see otsus kohuslikuks ka kõikide teiste raudteede kohta, maksu kohustuse kui ka maksu suuruse mõttes — kui need raudteed olid kutsutud kolmandate isikutena asjast osa võtma (§ 118), kusjuures ei ole mõõduandev, kas nad asjast osa võtsid või jäid eemale.
- Kahjutasu tagasimõne esitamine vastu.** § 109. Ühe raudtee poolt väljamakstud kahjutasu tagasinõudmisel (§§ 106 ja 107) ei vastuta teised raudteed solidaarselt, kuid

siiski peab raudtee, kes soovib kasutada tagasinõude õigust, oma nõude esitama korraga kõikide veost osavõtnud raudteede vastu ühes ja samas kohtus. Selle tingimuse mittetäitmisel kaotab raudtee tagasinõude õiguse kõikide tema poolt protsessi mittetõmmatud raudteede vastu.

Tagasinõue kõigilt raudteedelt otsustatakse kohtus ühe ja sama otsusega.

Asja juurde tõmmatud raudteedel ei ole õigust neilt väljamõistetud kahjutasu osa tagasi nõuda teistelt raudteedelt.

II osa.

Raudtee tegevuse alal tekkinud nõuete kohtualluvus ja aegumine ning raudtee vastu sihitud otsuste täidesaatmise kord.

I peatükk.

Kohtualluvus.

§ 110. Nõudega veolepingu alal kui ka muu tasu nõudega raudtee ekspluateerimisel tekkinud kahju eest tuleb kahjusaajal esineda raudteevalitsusele ning kohtulikku nõuet mitte enne alata, kui raudteevalitsus tasumaksmise kas täielikult või osaliselt tagasi lükanud, või kui tasunõude esitamise ajast on möödunud üks kuu.

§ 111. Paragrahvis 110 nimetatud nõue esitatakse kirjalikult; nõudes peab tähendatama nõude alus ja nõutava summa suurus, nõudja elukoht ja raudteejaama nimetus, kus nõudja soovib saada tasu väfjamaksmist. Nõue antakse kas otsekohe raudteevalitsusse, kellelt kahjutasu nõutakse, või selle raudtee mõne jaamaülemale. Nõudele tuleb lisandada nõuet tõendavad dokumendid või kinnitatud ära kirjad neist.

Nõudekirja vastuvõtmise üle annab raudteevalitsus või vastaval korral jaamaülem tunnistuse, milles tähendatakse kirja esitamise aeg ja kirjale juurdelisatud dokumendid.

§ 112. Raudteevalitsus on kohustatud teatama tasunõudjale ülesantud aadressi järgi, kas ta on nõus nõuet rahuldama või mitte; nõusoleku korral teeb raudteevalitsus korralduse tasusumma väfjamaksmiseks, vastasel korral saadab nõudele juurdelisatud dokumendid tagasi.

§ 113. Isik, kes raudtee vastu kohtulikku nõuet algab, ilma et § 111 ettenähtud korras nõuet oleks esitanud sama raudteevalitsusele või oleks ära oodanud § 110 ettenähtud tähtaja möödumist, kaotab sel puhul, kui raudteevalitsus kohtus tema nõuet täielikult või osaliselt õigeks tunnistab, õiguse saada raudteelt kohtu- ja asjaajamiskulude katmist vastavalt raudtee poolt õigekstunnistatud nõude summale. Peale selle peab nõudja raudteele tasuma viimase poolt õigekstunnistatud summale vastavalt kohtu- ja asjaajamiskulud.

§ 114. Raudtee poolt või raudtee vastu alatava nõuded alluvad kohtutele, vastavalt nõude liigile ja suurusele, §§ 115—117 ettenähtud korras. Juhtudel, mis nimetatud paragrahvides ette pole nähtud, talitatakse kohtualluvuse määramisel üldise korra järgi.

§ 115. Raudtee vastu sihitud kohtulikud nõuded, mille aluseks on reisijate, pagasi või kauba vedu, või raudtee ekspluateerimisel juhtunud surm, tervislik vigastus või aineiline kahju, esitatakse nõudja äranägemisel kas vastava raudteevalitsuse, saate- või sihtjaama asukoha, või sündmuse koha järgi.

Kui raudtee vastu alatava protsessi aluseks on kahjutasunõue kaupade ärasaateks vastuvõtmise korra rikkumise eest enne veolepingu sõlmimist, siis esitatakse nõue raudteevalitsuse või saatejaama asukoha järgi.

§ 116. Raudtee vastu sihitud kohtulikud nõuded, mille aluseks on kauba- või pagasivedu otseühendusliku veolepingu järgi, esitatakse nõudja äranägemisel kas saate- või sihttee vastu või selle raudtee

Kahjutasu nõuete alustamine.

Nõuete esitamine raudteele.

Vastamine esitatud kahjutasu nõuetele.

Otsekoheise kohtuliku nõude algamise tagajärjed.

Kohtualluvuse määramisest üldse.

Kohtualluvus reisijate, pagasi või kauba veosse või õnnetusjuhtudesse puutuvatel nõuetel.

Kohtualluvus otseühenduslikkudesse vedudesse puutuvatel nõuetel.

- vastu, kelle süü läbi kaup või pagas kaduma läinud või rikuti, vastavalt saate- või sihtjaama või raudteevalitsuse asukoha järgi.
- Raudteede omavahelised nõuded. § 117. Raudteede omavahelised kohtulikud nõuded, mille aluseks on otseühenduslikud veolepingud, esitatakse sellele kohtule, kelle piirkonnas asub kostja raudteevalitsus.
- Kolmandate isikute juurdekutsumine. § 118. Raudtee palvel, kelle vastu on tõstetud kohtulik nõue otseühendusliku veo alal, kutsub kohus asja juurde kolmandate isikutena ka teised raudteed, kes veost osa võtnud.
- Kohtulikkude kutsete ja kirjade saatmine raudteedele. § 119. Kohtukutsed, tagaselja tehtud otsuste ära kirjad ja kõik kostjale kätteandmiseks määratud muud kirjad raudtee vastu sihitud kohtulikkude nõuete asjus saadetakse kostja raudteevalitsusse.

II peatükk.

Nõuete aegumine.

- Aegumise tähtaeg. § 120. Veolepingutest järelduvate nõuete kui ka raudtee ekspluaterimise tõttu tekkinud muude kahjude eest tasu nõude esitamise tähtajaks on üks aasta, välja arvatud § 102 ettenähtud juhud. Aasta jooksul aegub ka raudtee õigus nõuda reisijate ning kaubaomanikkude poolt temale tehtud kahju katmist kui ka vähemvõtete tasumist. Sama aegumise tähtaeg on maksev ka raudteede nõuete kohta, mis tekivad vastastikuste arvete õiendamisel otseühenduslike vedude alal.
- Aegumise tähtaja arvamine. § 121. Paragrahvis 120 ettenähtud üheaastane aegumise tähtaeg arvatakse: 1) tasunõude asjus pagasi või kauba rikke või osalise kaotsilemineku eest — pagasi või kauba väljaandmise päevast; 2) tasunõude asjus pagasi või kauba täieliku kaotsilemineku eest — nende kohtaletoimetamiseks määratud tähtaja möödumisest (§§ 34 ja 44); 3) rohkem- ja vähemvõtete nõude asjus — kauba väljaostmise päevast (§ 70); 4) lunamaksude asjus (§ 61) lunamaksu sissemaksmise päevast; 5) kõikide muude nõuete asjus — sellest päevast, mil nõude aluseks olev sündmus juhtunud, kui aga sündmuse tagajärjel oli jälginine kriminaalkohtu korras, siis kriminaalasja lõpetamise või kohtuotsuse seadusjõusse astumise päevast.
- Aegumise katkestamine. § 122. Paragrahvis 120 nimetatud raudtee vastu sihitud nõuete üheaastane aegumise tähtaeg on maksev ka alaealiste ja üldse eeskoste all olevate isikute suhtes. Nõude aegumine (§ 120) katkeb kirjaliku tasunõude esitamisega vastutavale raudteele, või kui neid on mitu, siis ühele neist § 111 ettenähtud korras. Sel puhul ei arvata nõude aegumise tähtaja hulka aega, mis möödunud kirjaliku nõude esitamisest kuni nõudjale raudtee vastuse teatamiseni ning esitatud dokumentide tagasiandamiseni. Teistkordne nõude esitamine raudteele ei katkesta aegumist.
- Päeva, millest arvatakse aegumine, ei loeta aegumise tähtaja hulka.

III peatükk.

Üldtarvitamiseks avatud eraraudtee omanikkudelt väljamõistetud summade sissenõudmise kord.

- Raudtee päraldis-
te jagamatus. § 123. Eraraudtee omanikult väljamõistetud summade sissenõudmisi ei või pöörata mingisugustele raudtee üksikutele päraldis-tele ega ka raudtee kassades olevatele rahalistele summadele.
- Täitmisele kuulu-
vate nõuete esi-
tamine. § 124. Asutused ja võimud, kes kohtuotsuseid täide viivad või kellel on õigus esitada seaduse poolt vastuvaidlematuks tunnistatud nõudeid, saadavad saadaolevate summade nõuded raudteeomanikule.
- Nõuete mittetasu-
mise tagajärjed. § 125. Kui eraraudteeomanik kolme kuu jooksul, väljamõistetud või vastuvaidlematu nõude kättesaamise päevast arvates, ei toimeta nõutavat summat selle ametkoha või võimu kätte, kelle ülesandeks on nõuet täita, siis on nõudjal õigus paluda vastavat kohut kuulutada võlgnev raudteeomanik maksujõuetuks.

§ 126. Eraraudtee omaniku maksujõuetuks tunnistamise korral on riigil õigus selle raudtee ekspuaterimist oma kätte võtta.

§ 127. Riik, võttes eelmise (§ 126) paragrahvi põhjal oma kätte raudtee ekspuaterimise, jätkab selle raudtee ekspuaterimist omaniku arvel, kusjuures ekspuaterimisest olenevate nõuete eest kolmandate isikute poolt vastutab riik.

III osa.

Korrapidamine raudteel.

I peatükk.

Määrused kodanikkudele.

§ 128. Keelatud on raudtee rööbasteel, tema ehitiste ning päraldiste vigastamine; samuti on keelatud iga tegu, mis võib takistada raudtee hädaohutut ja korralikku liikumist või pole kokkukõlas raudteel maksva korraga.

§ 129. Ilma raudteevalitsuse erilise loata on rööbasteel kui ka üldse raudteemuldel ning rööbasteede vahel käimine või sõitmine, väljaspool selleks määratud ülekäigu- või ülesõidukohti, keelatud.

§ 130. Raudteest ülekäimine ja ülesõitmine on lubatud üldtarvitamiseks arvatud ülesõidu- või ülekäigukohtadel: 1) kus valve olemas — üksnes siis, kui kaitsetõkked lahti; 2) kus valvet ja kaitsetõket pole — üksnes siis, kui pole näha või kuulda rongi liginemist, kusjuures raudteest ülekäija või ülesõitja enese kohuseks on rongi või muu rööbasteel liikuva sõiduriista eest hoiduda. Enne raudteest ülesõitmist peab sõitja kiirust seevõrra vähendama, et ta tarbekorral võiks kohe sõiduriista peatada.

Eraülesõidu- ja eraülekäigukohti võivad tarvitada ainult need, kellel seks õigus on raudteega sõlmitud erilepingu põhjal.

§ 131. Raskekaalulisi ja muid asju, mis raudteed vigastada või liikumist raudteel takistada võivad, lubatakse üle raudtee vedada ülesõidukohtadel ainult raudteevalitsuse sellekohasel nõusolekul ja vajalikkude ettevaatusabinõude tarvitusele võtmisel. Luba nõutakse kas otsekohe raudteevalitsuselt või raudtee lähema jaamaülemale või teemeistri kaudu.

§ 132. Loomade laskmine raudteeliini maariba piiridesse, kus selleks eriluba ei ole, kui ka loomade ajamine üle rööbasteel, väljaspool ülekäigu- või ülesõidukohti, on keelatud.

§ 133. Keelatud on omavoliliselt: 1) ülesõidukohtade kaitsetõkkeid avada ja sulgeda, 2) pööranguid ja signaale ümber seada ja 3) veerevat koosseadet seisukohalt liigutada.

§ 134. Keelatud on lahtise tule tegemine raudtee sildade, ehitiste ja materjalide läheduses ning relvast laskmine raudtee poole selle relva maksimaalsel laskekaugusel raudteest.

Käesolev paragrahv ei ole maksev kaitsevää- ja kaitseleidiuosade kohta, kel on luba selleks määratud vagunitelt või raudtee läheduses toimetada laskeharjutusi, vastavalt juhtnõuetele laskmise kohta laskepiirides ja -platsides.

§ 135. Raudteeäärsete kinnisvarade kohta on maksvad järgmised eeskirjad.

f. Ehitiste püstitamine ei ole lubatud lähemale kui alljärgnevas kauguses raudtee maa-ala piirist:

- a) süttimatust materjalist ehitised, süttimatu katusega — 4 meetrit;
- b) puu- ja segaehtised, süttimatu katusega: linnade ja alevite administratiivpiirkonnas ja raudteejaamade piirides (arvates jaamade piiriks peatee äärmiste pöörangute vahet) — 4 meetrit, väljaspool linnade ja alevite administratiivpiirkonda ja raudteejaamade piirisid — 20 meetrit;

Maksujõuetuks tunnistamise tagajärjed.
Maksujõuetu raudtee valitsemise võtmine riigi kätte.

Keeld raudteel maksvat korda rikkuda.

Keeld raudteel käia väljaspool selleks määratud kohti.
Ülesõidukohtade tarvitamine.

Raskete asjade üle raudtee vedamine.

Keeld loomi raudteele lasta.

Keeld omavoliliselt raudtee sisse-seadeid muuta.

Keeld tuld teha raudtee ehitiste läheduses.

Raudteeäärsete kinnisvarade kohta maksvad kitsendused.

c) igasugusest materjalist ehitised, kui neil ei ole süttimatut ka-
tust — 40 meetrit.

2. Lõhkeainete- ja püssirohuvabrikute ja -hoiukohtade ning pü-
rotehniliste laboratooriumide ja tongide vabrikute kaugus raudtee
maa-alast määratakse kindlaks Lõhkeainete, kaltsiumkarbiidi, atsetü-
leeni, laskeriistade ja püssitongide seaduses (RT 39 — 1930).

3. Kergestisüttivate ainete laod peavad olema vähemalt 20
meetri kaugusel raudtee maa-ala piirist. See kitsendus ei käi
vilja- ja heinarõukude ja -saadude ega väetisainete kohta.

4. Suuremad kaevamistööd, mis võivad raudtee maa-ala vaju-
mist esile kutsuda, on keelatud.

5. Kasvavad puud ja põõsad, mis vanaduse tõttu või muul põh-
jusel raudteele hädaohhtlikuks või kahjutoovaks saavad, kõrvaldatakse
raudtee direktori otsusel raudtee korraldusel ja kulul, kusjuures oma-
nikule nõudekorral kahjud tasutakse.

6. Enne raudtee ehitamist tekkinud, kuid p.p. 1—4 nõuetele
mittevastavate ehitiste, ladude ja kaevanduste laiendamine raudtee
suunas on keelatud. Sel juhul, kui Teedeminister need raudteele
hädaohhtlikuks või kahjutoovaks tunnustab, võib neid raudtee kulul
kõrvaldada, kusjuures omanikule raudteevalitsusega kokkuleppel kõik
kahjud tasutakse.

Kui raudteevalitsuse ja omaniku vahel kokkuleppele ei jõuta, siis
võidakse vastav varandus võõrandada raudteele üldseadustes ette-
nähtud korras.

**Raudtee veevarus-
tuse hoidmine.**

§ 136. Ei ole lubatud raudteejaama varustavat veevoolu panna
kinni ega juhtida teisale, kui sellest võib tekkida kahju raudteele.
Niisama ei ole lubatud juhtida jooksvatesse vetesse ülemaalpool raud-
tee veevärki 2 km kaugusel veevõtte torust mustust, raiskvett või
muud, mille tõttu kahju tekib veduritele või vesi muutub tarvitamiseks
kõlbmatuks.

**Kaevamised raud-
tee maa all ja
juhtmete üle raud-
tee viimine.**

§ 137. Raudtee piirides maa all kaevata või õõnestada, samuti
ka igasuguseid juhtmeid üle raudtee viia võib ainult raudteevalitsuse
poolt kinnitatud erilise plaani järgi.

§ 138. Raudteevalitsuse hooleks on valvata, et paragrahvide
135, 136 ja 137 nõuete vastaseid töid ei teostataks. Kõik, mis tähen-
datud nõuete vastaselt peale käesoleva seaduse maksimahakkamist
tehtud või ehitatud, tuleb raudteevalitsuse nõudel ära koristada. Raud-
teevalitsuse sellekohase meeldetuletuse tähelepanemata jätmisel võe-
takse süüdlased kohtulikule vastutusele, kuna tööd ja ehitused ära
koristatakse kohtuotsuse põhjal, süüdlaste kulul.

**Raudtee vastutuse
piiramine tuliõn-
netuste puhul.
Tunnistuste and-
mine raudteeäär-
sete ehitiste ja
ettevõtete omanik-
kudele.**

§ 139. Paragrahv 135 p.p. 1, 2, 3 ja 6 määruste rikkumisel ei
vastuta raudtee tekkinud tuli- ning muude kahjude ja õnnetuste eest.

**Kõrvalekaldumi-
sed erijuhtudel
§ 135 nõuetest.**

§ 140. Raudteeäärsete ehitiste ja ettevõtete omanikkudele an-
takse raudteevalitsusest nende soovil sellekohased tunnistused, kui
nende poolt kavatsesid või ettevõetud ehitised ja tööd ei ole vast-
olus paragrahvidega 135 ja 136.

§ 141. Erijuhtudel, kui raudteele mingit kahju näha ei ole, võib
raudteevalitsuse nõusolekul ja Teedeministri igakordsel kinnitamisel
lubada kõrvalekaldumisi paragrahv 135 p.p. 1, 2 ja 3 ettenähtud
nõuetest tingimusega, et raudtee ei vastuta tuli- ja muu õnnetuste
puhul.

**Jaamade ja ron-
gide tarvitamise
kord.**

§ 142. Raudtee jaamahoonete ja -hoovide tarvitamise kord kui
ka tingimused, millele alluvad reisijad rongides, samuti ruumid ja-
mades ja rongides, kus suitsetamine on keelatud, määratakse Teede-
ministri poolt.

**Jaamaperroonile
laskmine.**

§ 143. Raudteel on õigus jaamaperroone mittereisijatele sul-
geda ja isikutelt, kes reisupiletita soovivad pääseda perroonile, võtta
tariifis määratud maksu.

**Ametnikkude
juurdepääs raud-
tee päraldistele.**

§ 144. Riigi- ja omavalitsuse ametnikkudel on õigus oma ame-
tikohuste täitmisele juurde pääseda kõigile raudtee päraldistele ja ruu-
midele, kuhu neil selleks ametitalitusele tarvet on, kuid peavad enne

sellest vastavale raudteeametnikule teatama. Teatamisest on vabastatud raudteepolitsei ja -inspeksioon.

§ 145. Peale § 142 põhjal antavates määrustes ettenähtud isikute on õigustatud jaama kinnioleku ajal reisijate ruumides viibima: 1) reisijad, kes jaama jõudnud, kuid sihtkohta edasi sõita ei saa tormi, tuisu, suurvee või pimedaja pärast või veoabinõude puudumisel — kuni edasisõidu takistuste möödumiseni; 2) teel haigeiks jäänud reisijad — esialgse arstiabi saamiseni; 3) iga kõrvaline isik, kes teel juhtunud õnnetuse tagajärjel või hädaohu puhul on sunnitud jaamas, kui kõige lähemas asulas, peavarju otsima — kuni selle põhjuse möödumiseni; 4) ööajal rongilt kõrvaldatud reisijad.

§ 146. Kui rongiga teel õnnetus juhtunud, või rong lumetuisusse seisma jäänud ja sel puhul vajaliste tööde tegemiseks raudteel tarvitada olevaid abinõusid ja tööjõudusid ei jätku ning täiendavaid tööjõudusid on võimatu juurde palgata — siis on raudteepolitsei, raudteevalitsuse sellekohast teadaannet saades, õigustatud, välispolitseiga kokku leppides, tee parandamiseks ja õnnetuse juures vigastatud inimeste veoks käsutama õnnetuskohale lähemast ümbruskonnast tarvilisel arvul elanikke, veoabinõudega ja tööriistadega varustatult.

Teedeministril on õigus anda täiendavaid määrusi kohapealse abiandmise kohta rongi õnnetuse või pikemaajalise seismajäämise korral kannatada saanud isikutele.

§ 147. Appikutsutute vedu raudteel õnnetuskohale ja sealt tagasi sünnib maksuta. Pärast töö lõpetamist saavad kutsutud isikud töökohal tasu raudteevalitsuse poolt iga päeva eest, mis kodust ära oldud. See tasu ei tohi olla vähem tööliste keskmisest normeeritud päevapalgast.

§ 148. Korratustest raudteel või raudteemääruste rikkumisest raudteeteenijate poolt võivad reisijad kui ka kõrvalised isikud teatada raudteevalitsusele või politsei- või kohtuvõimudele. Raudteevalitsusele esitatud kaebuste peale teatab raudteevalitsus tagajärgedest kaebajale ülesantud aadressi järgi hiljemalt ühe kuu jooksul pärast asja selgitamist.

§ 149. Raudtee päralt oleva varanduse rikkumise eest arvatakse kahjutasu Teedeministri poolt kinnitatud hinnakirja põhjal, või kui selles puudub mõne asja hind — asja tegeliku väärtuse järgi.

§ 150. Kui eelmises paragrahvis tähendatud rike või vigastus süüdlase poolt kohe ära ei tasuta, siis tehakse asia kohta protokoll, mis raudteevalitsuse korraldusse antakse. Kahjutasu nõue toimub üldises kohtukorras.

§ 151. Paragrahvides 128—150 sisalduvad eeskirjad käivad ka raudteeteenijate kohta, kui nad teenistuskohuste täitmisel ei ole.

§ 152. Teedeminister annab §§ 128—151 alusel üldisi kui ka kohalikke määrusi.

II peatükk.

Määrused raudteedele.

§ 153. Raudtee ristlemisel muude teedega ehitatakse raudteel ülesõidukohad kas ühes pinnas rööbastega või teises pinnas rööbaste pealt või alt läbi. Seejuures peetakse silmas järgmist korda.

1. Raudtee ehitamisel tehakse ülesõidukohad vajaduse järgi, pidades silmas vastavate omavalitsuste ja maaomanikkude nõudeid, neid ülesõidukohti tähendades kinnitamiseks esitatud raudtee ehituseprojekti. Nende ehitamine ja korrashoid toimub raudtee kulul.

2. Kui pärast raudtee ehitamist tekib vajadus ülesõidukoha ehitamiseks, siis peavad asutused või isikud, kes ülesõidukohta vajavad, selles raudteevalitsusega kokku leppima. Kui kokkuleppele ei jõuta, teeb lõpliku otsuse ülesõidukoha ehitamise kohta Teedeminister.

3. Punkt 2. tähendatud ülesõidukohtade ehitusekulud tasuvad raudteele need asutused või isikud, kes ülesõidukohta vajavad. Nende ülesõidukohtade korrashoiu kulud kannab: a) üldiseks tarvituseks

Erakorraline viibimine jaamades.

Kõrvalise abi mu-retsemine rongi-õnnetustel.

Appikutsutute sõit ja tasu.

Kaebused korratuste üle raudteel.

Raudtee varanduste rikkumise eest nõutav tasu.

Kahjutasu sissenõudmine raudtee varanduste rikku-mise eest.

Korrapidamise määruste maksvus raudteeteenijate kohta.

Teedeministri õigus anda määrusi korra kohta raudteel.

Ülesõidukohtade ehitamine.

avatud ülesõidukohtadel — raudtee, b) era-ülesõidukohtadel — need asutused või isikud, kelle kulul ülesõidukoht ehitatud, vastava lepingu põhjal.

4. Ülesõidukohtade valve ja valgustuse vajaduse kohta tekkivad vaidlused lahendab lõplikult Teedeminister. Valvepidamine ja valgustus sünnib raudtee korraldusel ja kulul, välja arvatud era-ülesõidukohtad, milliste valvepidamise ja valgustuse kulud kannab kasutaja vastava lepingu põhjal.

Käesoleva paragrahvi nõuded, on maksvad ka ülekäigukohtade suhtes.

§ 154. Raudteed annavad võimaluse korral jaamades ametiruumid politseile kui ka tollivalitsuse, postivalitsuse ja Kaitseministeeriumi asutustele. Nende ruumide soetamine ja korrashoid teostatakse raudteevalitsuse korraldusel, kuid vastavate asutuste kulul.

§ 155. Raudtee ühes kõigi tema päraldistega ning veereva koosseadega ehitatakse ja peetakse niisuguses korras ja valve all, et rongide liikumine oleks täiesti hädaohutu.

Üksikasjalised määrused tee, ehitiste, veereva koosseade, telegraafi, telefoni ja signalisatsiooni ehituse ja korrashoiu kohta, samuti ka rongide liikumise kohta annab Teedeminister.

§ 156. Juhtudel, kui reisijate jaoks määratud jaamaruumid remondi puhul suletakse, seatakse nende asemele sisse teised, ajutised, tarvidusele vastavad ruumid.

§ 157. Reisijateruumide ja nende sisseadete korrashoid toimub Teedeministri poolt antud määruste kohaselt.

§ 158. Reisijate käsipakkide ajutiseks hoidmiseks raudteejaamades korraldab raudtee, kus selleks tarvet, hoiukambrid. Maksu hoiuleantud asjade eest võetakse raudteevalitsuse poolt määratud taksi järgi. Vastutust hoiukambrisse, kui ka raudtee poolt ametisse seatud pakikandjate kätte antud asjade eest kannab raudtee: 1) kui kahju summa tõestatud, — selle summa suuruses, kuid mitte rohkem kui 10 krooni iga kadumäläinud koha eest, 2) kui kahju tõestamata — 10 krooni iga kadumäläinud koha eest, 3) kui pakk kindlustatud — kindlustussumma suuruses.

Rikutud asjade eest makstakse kahjutasu tegeliku kahju suuruses.

Hoiuleandjal on õigus oma käsipakke kindlustada § 31. vastavalt.

Asjadega, mis pole hoiult 30 päeva jooksul ära viidud, talitab raudtee § 36. vastavalt.

§ 159. Teedeminister nimetab jaamad, kus einelauapidamine kohuslik.

Toiduained ja joogid, mille pidamine einelauale sunduslik, samuti nende hinnad määrab raudtee direktor. Vastav hinnakiri peab olema einelauas nähtaval kohal.

Raudteejaamade einelaud kui ka üldse ärid raudteejaamades ja rongides ei kuulu kohalikkude omavalitsuste poolt antavate sundmääruste alla.

§ 160. Einelaudade ning muude jaamades olevate müügikohade järelevalve, niisama ka vastutus nende korrashoiu eest on raudteevalitsuse kohuseks. Peale selle valvab einelaudade ja müügikohade järele ka raudteepolitsei.

§ 161. Reisijatele määratud jaamaruumides peab maksuta tarvitamiseks olema tervishoiu nõuetele vastav joogivesi.

§ 162. Esimese arstiabi andmiseks reisijatele ja teenijatele ning õnnetusjuhtudel vigastatuile varustatakse jaamad ja reisirongid tarviliste abinõude ja arstirohtudega, kusjuures suuremates jaamades asutatakse tarbe järgi ambulantsid. Raskemate haigete transporteerimiseks kui ka nakkusehaiguste vastu võitlemiseks peab raudteel olema tarviline arv sanitaar- ja desinfektsioonvagnid. Üksikasjalised määrused arstiabi andmise kui ka laipade tasuta veo kohta õnnetusjuhtudel raudteel annab Teedeminister kokkuleppel Hariduse- ja sotsiaalministri riga.

Ametiruumide andmine politseile, tollivalitsusele, postivalitsusele ja Kaitseministeeriumile.

Raudtee korrashoid ja valve.

Jaamaruumide remondi ajaks ajutiste ruumide sisseadmine.

Reisijateruumide korrashoid.

Käsipakkide hoiukambrid. Pakikandjad.

Jaamade einelaud.

Einelaudade järelevalve.

Joogivesi jaamades.

Arstiabi andmine raudteel.

§ 163. Kõik jaamaruumid, aidad ja ladukohad, samuti ka vagunid peab peetama puhtad. Tervishoiu määrused nende ruumide kohta annab Teedeminister kokkuleppel Hariduse- ja sotsiaalministriga.

§ 164. Jaamad varustatakse tuletõrjeabinõudega. Tuletõrjeabinõude liigid ja arvu määrab Teedeminister.

§ 165. Raudteejaamad on kohustatud võimalikku abi andma raudteeliinil või selle läheduses juhtuvate tulikahjude kustutamisel. Suureneb tulikahju niisuguse määrani, et tuletõrjujaid teisest kohast välja kutsutakse, peab raudteevalitsus tuletõrjujad kohale tooma esimese rongiga, kui see väljub hiljemalt pool tundi pärast nõude esitamist, vastasel korral aga korraldama erarongi.

§ 166. Avalikkudes jaamaruumides ja reisuvagunites pannakse üles nähtavale kohale määrused jaamaruumides või rongides nõutava korra kohta.

§ 167. Paragrahvides 153—166 ettenähtud eeskirjade kui ka raudteede kohta antud teiste määruste täitmise järele valvab raudtee direktor ja raudteepolitsei, vastavalt kummagi võimupiirkonda kuuluvale alale.

III peatükk.

Politseiline järelevalve raudteel.

§ 168. Välise korra ja üldise julgeoleku kaitse raudteel on raudteepolitsei ülesandeks, kelle piirkonda kuulub raudtee maa-ala.

§ 169. Raudteeteenijad on kohustatud: 1) kaasabi andma raudteepolitsei ametnikkudele nende ametikohuste täitmisel; 2) raudteepolitsei nõudel andma tema kohuste täitmiseks tarvilikke teateid; 3) teatama politseile kuriteojuhtudest.

§ 170. Raudteepolitsei puudumisel kuriteokohal on raudteeteenijad kohustatud kõigi abinõudega kuriteo jälgi alal hoidma kuni politseivõimude kohalejõudmiseni.

§ 171. Seaduste ja määruste rikkumisest raudteeteenijate poolt, mille kohta raudteepolitsei protokollile kokku seab, teatab ta raudteevalitsusele, ära tähendades protokollile antud käigu.

IV peatükk.

Raudteeametnikkude politseilised õigused julgeoleku ja korra kaitseks.

§ 172. Raudtee kui ka üldise politsei kohapeal puudumisel on raudteeametnikkudel käesoleva seaduse §§ 128—143 ettenähtud eeskirjade rikkumise puhul järgmistes §§ 173—176 loendatud õigused.

§ 173. Jaamaülematel, nende abidel, jaamakorraldajatel, rongijuhtidel ja teemeistritel on oma teenistusepiirkonnas õigus: 1) abinõusid tarvitusele võtta käesoleva seaduse §§ 128—143 ettenähtud eeskirjade rikkumise ärahoiuks ja raudteevaranduse kaitsemiseks; 2) pidada kinni isikuid, kes tabatud kuriteo täidesaatmisel, mis karistatav on mitte vähem kui vangistusega, selle teo kohta protokolle kokku seada ja neid isikuid edasi saata politsei korraldusse; 3) pidada kinni neid, kes on rikkunud §§ 128—143 ettenähtud eeskirju, kuni isiku kindlakstegemiseni, ja nende teo kohta protokollile kokku seada. Kui raudteeametnik ei saa isikud kindlaks teha, siis saadab ta kinnipeetu politsei korraldusse.

Ülalnimetatud protokollid on politseiprotokollidega ühejõulised süüdlaste kohtulikule vastutuselevõtmiseks.

§ 174. Protokollid käesoleva seaduse § 173 alusel tehakse Krim. Kohtupid. seaduse §§ 1134, 1135, 1136, 1140, 1141 ja 1142 ettenähtud korras ja antakse edasisaatmiseks vastavale politsei-ametnikule.

§ 175. Käesoleva seaduse § 173. ettenähtud toimetustel peavad raudteeametnikud kaasas kandma ja nõude korral näitama ette raudteevalitsuse poolt antud ametitunnistuse.

Ruumide ja vagunite puhtuses pidamine.

Tuletõrjeabinõud.

Tulikahjud raudteel ja läheduses.

Määruste ülesseadmine jaamades ja rongides vastava korra kohta.

Korrapidamise määruste täitmise järelevalvamine raudteel.

Raudteepolitsei ülesanne.

Raudteeteenijate kohused politseilise järelevalve suhtes.

Kuriteojälgede alalhoidmine.

Raudteeteenijate kohtulikule vastutusele võtmisest raudteepolitsei kaudu.

Raudteeametnikkude õigustest korra kaitsemisel üldse.

Protokollide kokkuseadmine raudteeametnikkude poolt.

Protokollide edasiandmine.

Raudtee ametitunnistused protokollide kokkuseadmisel.

§ 176. Üksikasjalised määrused raudteeametnike tegevuseks julgeoleku ja korra kaitsemisel raudteel, kui ka selle kokkukõlastamiseks politsei tegevusega, annab Teedeminister kokkuleppel Kaitse-, Kohtu- ja siseministriga.

Raudteeamet-
nikkude ja politsei
tegevuse kokku-
kõlastamine.

IV osa.

Lõppmäärused.

§ 177. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksu-
vuse: 1) Üldine Raudtee seadus (VSK XII köide, I jagu);

2) 16. sept. 1916. a. seaduse (VSKK 1916. a. art. 2110)
I osa p. 7;

3) 12. aprilli 1920. a. määrus Üleüldise raudteeseaduse muutmise
kohta (RT 61/62 — 1920 sead. nr. 183);

4) Raudteeseaduse § 152 (VSK XII köide) täiendamise seadus
(RT 49 — 1922) ja

5) üldise raudtee seaduse §§ 23—26 muutmise seadus (RT
183/184 — 1925).

§ 178. Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillist 1931.

Endise seaduse
maksu- ja kaotamine.

Seaduse jõusse
astumine.

SELETUSKIRI.

Käesolev seaduseelnõu oli Riigikogu juhatase resolutsiooni põhjal 19. nov. 1928 antud rahaasjanduse komisjoni, juriidilise külje suhtes seisukohavõtmiseks üldkomisjoni. Enne eelnõu üldkomisjoni andmist rahaasjanduse komisjon tegi eelnõus järgmised muudatused.

Pealkirjas kustutati sõna „ekspluateerimise“, sest seadus ei käsita üksi raudtee ekspluateerimist, vaid sisaldab ka teisi korraldusi — on niiõelda raudtee põhiseadus.

§ 5 asendati esimeses lõikes sõnad „ööpäeva“ sõnadega „24 tunni“, mis täpsemalt ära määrab ajavälte.

§ 7 piirati maksuta sõidupiletite arvu raudtee teenistuses seisvate isikute perekondadele 6 pileti peale aastas ja kustutati priipiletite saajate nimekirjast Punase Risti ja vigastatud sõjameeste ühingu esindajad. Juurde võeti priipiletite andmise võimalus ekspluateerimisega seotud erilepingutes ettenähtud juhtudel, arvesse võttes, et raudteel tuleb otseühenduse lepinguid sõlmida ja läbikäimise võimaldamiseks vastastikkuse alusel priipileteid anda.

Samuti võimaldati igale päevalehe toimetusele üks priipilet, kuna ajakirjanikkudel tihti peale informatsiooni saamiseks tuleb sündmusekohale sõita.

Teedeministeeriumile mittealluvate asutuste ametnikkudele priipiletite väljaandmise korda muudeti ses mõttes, et ametinimetused, kellele priipiletid antakse, määratakse vastavate ministrite ja Teedeministri vahelisel kokkuleppel ilma Riigikontrolli käest nõusolekut küsimata, sest ei peetud kohaseks, et minister peab Riigikontro-

lörilt sarnases asjas luba küsima. Samas mõttes muudeti ka raudtee ametveo arvestamise korra määramisviisi.

§ 11 kustutati sõnad „kui ka vastutus kolmandate isikute suhtes“, sest vastutuse korda ei saa minister määrata, vaid seda määravad vastavad seadused ja konventsioonid.

§ 12 kustutati sõnad „riikidevahelised konventsioonid astuvad jõusse pärast nende ratifitseerimist“, sest see kord on juba üldseadustes määratud.

§ 14 kustutati sõnad: „järgmisteks operatsioonideks“, kui liigsed.

§ 15 tehti redaktsiooniline parandus sõnade ümberpaigutamise teel.

§ 17 kustutati valitsuse poolt esitatud redaktsioonis, mis nägi ette erisummade määramist raudteelaste hoolekande otstarbeks, sest ei peetud otstarbekohaseks raudtee seadusega määrata summasid hoolekande teostamiseks, otstarbekohasemaks pidades toetuse andmist riigi eelarve korras.

§ 17 asemele võeti uus paragrahv, mis näeb ette tariifi määramist eravagunite jaoks.

§ 18 teine lõige täiendati nõudmisega, et sõiduplaanid oleksid aegsasti välja pandud.

Kolmas lõige täiendati lausega, et määrused pileti- ja pagasikassade avamise ja sulgemise kohta peavad olema välja pandud kassade juures.

§ 20 teises lõikes tehti parandus, et Punase Risti maksu suuruse ja maksu võtmise korra tariifinõukogu asemel määrab Vabariigi Valitsus, kellele nende summade tarvitamise kohta aruanne tuleks esitada.

§ 21 teine lõige muudeti ses mõttes, et kui kõrgemas klassis on vabu kohti ja alamas klassis enam ei ole, siis on jaamaülemal õigus igas jaamas reisijaid lubada minna alama klassi piletiga kõrgemasse klassi ilma vaheraha tasumata. Seaduseelnõu võimaldas seda ainult sõlmejaamades. Ei peetud kohaseks vaba koha puudumisel reisijaid maha jätta, kui kõrgemas klassis ruumi on.

§ 25 teises lõikes tehti isikutöestamise suhtes parandus vastavalt uuele isikutöestamise seadusele, et piletita reisija antakse siis politsei korraldusse, kui ta ei suuda või ei soovi oma isikut töestada.

Määrati kindlaks alaealise sõitja mõiste. Alaealiseks sõitjaks loetakse lapsed kuni 12 aasta vanuseni.

Kustutati õigus käesoleva paragrahvi alusel määratud trahvirahast kontrollival ametnikul ja politseinikul osa saada, sest raha sissenõudmine ja pileтите kontrollimine kuulub nende ametnikkude kohustuste hulka.

§ 26 p. 1 täiendati sõnadega „või julgeolu“, sest peale heaolu peab reisijale tingimata kindlustama ka julgeolu.

Samas paragrahvis kustutati haiguste loetus, sest haigusi ei saa kõiki üles lugeda ja seaduses ei või lubada tarvitada „j. n. e.“

§ 27 täiendati, et reisijaile, keda § 26 p.p. 1 või 2 ettenähtud põhjusil rongilt kõrvaldatakse, ei makseta sõiduraha sõitmata maa eest tagasi, sest ei peetud soovitavaks reisijale, kes korratu ülevalpidamise pärast vagunist kõrvaldatakse, piletiraha tagasi maksta.

§ 28 täiendati lausega, mille järgi tariif määrab ära vagunisse kaasavõetavate käsipakkide raskuse ja kogu, et piiri panna vagunisse kaasavõetavatele asjadele, mis liiga suured või rasked on.

Peale selle võeti üles uus kolmas lõige, mille järgi raudteevõimud keelatud asju võivad vagunist kõrvaldada.

§ 29 redigeeriti ümber; sisulisi muudatusi ei tehtud.

§ 35 tehti parandus, et asjade müügist saadud nõudmata summad ei lähe raudteelaste hoolekande otstarbeks, vaid raudtee tuludeks, motiividel, mis seletuskirjas toodud § 17 kustutamiseks.

§ 37 täiendati, et kaubakassade lahtioleku aja teated peavad olema välja pandud kaubakassa juures.

§ 40 „kaubaomaniku“ asemele võeti „kaubakäsutaja“, sest igakord ei pruugi rendimaatüki rendilevõtja kaubaomanik olla. Nähti ette, et rendimaatükkide maksumormid määrab raudteevalitsuse asemel

raudteedirektor, mis võimaldab küsimuse kiiremat otsustamist.

§ 41 täiendati lausega, mille järgi esimeses järjekorras peale riiklikkudes või ühiskondlikkudes huvides veetavate kaupade võetakse veoks vastu rutturikkinevad kaubad ja elusloomad.

§ 44 võeti „kaubaomaniku“ asemele „kaubakäsutaja“, sest raudtee ei tea, kas kauba saatja on ka selle omanik.

§ 51 nähti ette ka niisuguste kaupade vedu, mis eritingimusi nõuavad, sest neid ei olnud eelnõus nimetatud, kuna aga tegelikult veetakse.

§ 56 kustutati klambrites olevad sõnad „(nõrgumine, pudenemine j.n.e.)“, sest kauba osaline kadumine võib ka veel muul teel ette tulla, ja kõiki juhte ei saa seaduses kindlasti ette näha.

§ 60 eelviimases lõikes kustutati sõnad „raudtee korraldusse teenijate hoolekande otstarbeks“ ja asendati sõnadega „raudtee tuludeks“ § 17 valitsuse redaktsiooni kustutamise tõttu.

§ 66 redigeeriti ümber ja nähti ette, et kaupade kogunemise puhul lühendatud vaguniseisu ja kaubahoiu aega ja kõrgendatud maksunorme ei määra Teedeminister, vaid tariif. Ei peetud vastuvõetavaks, et maksmapandud tariife Teedeminister muudab.

§ 67 „omaniku“ asemele võeti „kaubakäsutaja“ — 44 juures tähendatud põhjustel.

§ 76 kolmandat lõiget täiendati tingimusega, et saadetise kohta akti koostamise puhul saatekirjas märkus tehakse, mis võimaldaks kaubasaajal jälgida, et akt on koostatud ja selle ärakirja teaks nõuda.

§ 79 muudeti ühenduses § 17 kustutamiseks.

§ 80 anti selgem redaktsioon ja võeti juurde eraldi paragrahv, mis võimaldab tasu maksta kas ühekordselt või osamakside — pensioni näol.

§ 84 sõna „viivituse“ asemele võeti „hilinemine“.

§ 85 suurendati kaotsileläinud pagasi eest tasunormi, sest ettepanud norm peeti liiga väikeseks.

§ 86 võeti sisse nõudmine, et rohkemvõtete kohta peab raudtee huvitatud isikule teatama, ning muudeti ühenduses § 17 kustutamiseks.

§ 87 kustutati õigus vähemvõtete katteks kasutada igasuguseid saadaolevaid summasid.

§ 96 viimsest lõikest tehti eraldi paragrahv, kus ette nähti, et pärast kauba väljaandmist raudtee vastutab ka siis, kui selgub, et kahju on tekkinud raudtee kuri-

tahtlusest või suurest hooletusest, mis kauba vastuvõtmisel teada ei olnud. Samuti tehti raudtee vastutavaks, kui kauba vastuvõtmisel väliselt vigastusi näha ei olnud, järelevatust aga jaamas ei võimaldatud, ja kahtu on kindlaks tehtud 7 päeva jooksul.

Leiti, et valitsuse eelnõu järgi raudtee vastutus väga piiratud on.

§ 101 täiendati võimalusega nõudeõigust edasi anda ka speditsooniärile, sest neil tuleb tihti kaubakäsitaja ülesandel toimida.

§ 110 anti selgem redaktsioon, juurde kirjutades sõnad: „vastavalt raudtee poolt õigekstunnistatud nõude summale“.

§ 129 tähendati ära, kelle poole tuleb pöörata loa saamiseks, ning loa saamise hõlbustamiseks nähti ette selle nõutamise võimalus kohaliku jaamaülemale või teemeistri kaudu.

§ 132 määrati lähemalt ära, et lahtise tule tegemine on keelatud.

§ 133 redigeeriti täiesti ümber ning jaotati selle sisu kuueks paragrahviks. Sellejuures tehti järgmised sisulised muudatused: 1) vähendati kauguse määru, mis eelnõus olid ette nähtud raudtee läheduses ehitiste püstitamisel; 2) kustutati keeld, puid ja põõsaid istutada raudtee maa-ala läheduses, pidades seda asjata kitsenduseks; 3) nähti ette, et sarnasel korral, kui enne raudtee ehitamist tekkinud ehitised tulevad kõrvaldada ja omanikuga kahjutasu asjus kokkuleppele ei jõuta, võidakse vastav varandus raudteele võõrandada üldseadustes ettenähtud korras, sest ei peetud soovita- vaks, et raudtee ainult ehitised võõrandab, aga maa võõrandamata jätab, sest maa võib pärast ehitiste kõrvaldamist, näiteks linnas, oma väärtuse kaotada.

§ 137 täiendati p. 4-ga, mille järgi ka ööajal rongilt kõrvaldatud reisijad võivad jaama ruumes kinnioleku ajal viibida.

§ 144 redigeeriti ümber sisulisi muudatusi tegemata.

§ 145 p. 1. täiendati ses mõttes, et uute raudteede ehitamisel ülesõidukohtade määramisel peale omanalitsuste nõuete peetak silmas ka maaomanikkude huve ja võimaldataks juurdepääs raudtee läbi eraldatud krundi osale.

§ 147 täiendati ses mõttes, et peale korrashoiu ka ehituse määrused annab Teedeminister. Ühenduses sellega osutus § 154 liigseks ja kustutati.

§ 150 muudeti kaotsileläinud käsipakkide eest vastutuse kord. Valitsuse eelnõu järgi pidi raudtee kaotsileläinud käsipakkide eest vastutama samal määral, kui see ette nähtud pagasi suhtes. Kuna aga käsi-

pakke hoiulevõtmisel ei kaaluta, määrati kahjutasu iga hoiuleantud koha pealt.

Sama paragrahvi täiendati, võimaldades käsipakke kinnitada samas korras kui pagasit.

§ 155 täiendati ses mõttes, et raudteel õnnetute juhtude läbi surmasaanud isikute laipu võib tasuta vedada kuni matusekohani.

§ 166 täiendati nimetusega „jaama korraldajad“, sest jaamaülemale abid on koosseisu seaduse järgi nimetatud jaamakorraldajateks.

Lõpposa jaotati kahte paragrahvi ja nähti ette, et see seadus hakkab maksma koos kuud pärast avaldamist Riigi Teatajas, sest seaduse elluviimiseks on vaja määrusi anda ja tariife vastavalt täiendada ja muuta, mis aega nõuab.

Üldkomisjon, rahaasjanduse komisjoni eelnõu läbi vaadates, tegi selles järgmised parandused.

Üldkomisjoni poolt 14. X 30 vastuvõetud

parandused raudteede seadusele.

§ 1 kolmandas lõikes teises reas pärast sõnu „kui ka“ lisatud „riigi-“.

§ 3 eelviimases lõikes võetud „nõudmisel“ pro „nõudel“.

§ 7 p. 1 lõpp ning p.p. 5, 6, 7 ja 8 võetud järgmiselt:

1) ... „perekondadele antavad maksuta sõidupiletid ei või tõusta üle 6 pileti aastas, (variant: mille hulka ei arvata tähtajalised piletid kooliõpilastele algkoolis käimiseks)“.

„5) isikutele, kes raudteeteenistuses omandanud pensioni saamise õigused; 6) välisriikide parlamentide liikmetele vastastikusel alusel; 7) välisriikide teedeministriumide ja raudteede esindajatele ning ametnikkudele ja nende perekonnaliikmetele vastastikusel alusel; 8) raudtee ekspluaterimisega seotud erilepingutes ettenähtud juhtudel“.

§ 7 p. 8 rahaasjanduse komisjoni ettepanekus kustutatud.

§ 15 ühes pealkirjaga „Postitalitused raudteejaamades“ kustutatud.

§§ 16 ja 17 paigutati §§ 15 ja 16-ks. Üles võetud uus § 17 — pealkirjaga „Summad raudteeteenijate hoolekandeks“ — järgmises redaktsioonis:

„§ 17. Käesoleva seaduse põhjal raudteeteenijate hoolekande otstarbeks määratud summad kantakse riigiraudteel raudteelaste kodu seaduses ettenähtud abiandmise fondi.“

§ 18 kolmas lõige võetud järgmiselt:

„Teedeminister annab pileti- ja pagasikasade avamise ning sulgemise aja kohta määrused, millised kassade juures välja pannakse.“

§ 18 täiendatud viimse 4-da lõikega järgmiselt: „Raudteevalitsusel on õigus korraldada pileтите müüki ka rongis. Piletite müügi korra ja hinna määrab tariif.“

§ 24 täiendatud uue p. 3 järgmiselt: „3) kui reisija on lunastanud pileti rongis, kus sisse seatud piletimüük“.

End. p. 3 võetud p. 4-ks.

§ 25 kustutatud esimese lõike viimne lause „Alaealiste sõidu- ja trahviraha või lisamaks nõutakse sisse nende vanematelt või hooldajatelt.“

Sama paragrahvi neljanda lõike algus redigeeritud järgmiselt:

„Vanematega või saatjatega ühes sõitvaid alaealisi kuni 12 aasta vanuseni rongilt ei kõrvaldata, vaid tehakse piletita sõidu üle protokoll raha sissenõudmiseks nende vanematelt või saatjalt; ilma vanemateta või...“

§ 28 teise lõike algus redigeeritud järgmiselt:

„Vagunisse ei või võtta: 1) kergesti süttivaid ja lõhkevaid aineid, välja arvatud püssirohi plekktoosides ja kinnistes rohusarvedes kogukaalus mitte üle 2 kilogrammi; 2) pahastilõhnavaid asju ja üldse asju, mis tüli või kahju võivad sünnitada kaasreisijatele või raudteele. Samuti ei või vagunisse võtta laetud...“

§ 29 pealkirjas võetud „Reisupagas“ pro „Käsi pagas“.

§ 32 ja järgmistes paragrahvides võetud igalpool sõna „tähistatakse“ asemele „tähendatakse“.

§ 33 kuendas lõikes võetud „peab omanik“ pro „omanik peab“ ja „peab tasusaaja“ pro „tasusaaja peab“.

§ 35 pealkirjaks võetud: „Väljavõtmata pagas ja leitud asjad.“

§ 35 kolmas lõige võetud järgmiselt: „Nõudmata summa läheb raudtee korraldusse teenijate hoolekande otstarbeks.“

§ 40 esimeses lõikes 2. lauses võetud „Tasunormid“ pro „Tasu“.

§ 41 3. reas võetud „esimeses järjekorras“ pro „eeskätt“.

§ 47 p. 13 täiendatud lit. d järgmiselt: „d) nõudmist ülekaalumise kohta“.

§ 48 pealkirjas võetud „Eraldi“ pro „Eraldasi“.

§ 54 p. 1 algus redigeeritud järgmiselt: „1) raudtee tõestab“... pro „1) raudtee testab...“

§ 60 eelviimise lõike lõpp võetud järgmiselt: „...lähevad raudtee korraldusse teenijate hoolekande otstarbeks“.

§ 76 teises reas võetud viide „(§ 93)“ pro „(§ 92)“.

§ 78 esimeses reas võetud „neljateistkümmne päeva jooksul“ pro „kolmekümne päeva jooksul“.

§ 79 viimase lõike lõpp võetud järgmiselt: „...üle jääb raudtee korraldusse teenijate hoolekande otstarbeks.“

§ 83 viimne sõna muudetud „tühiseks“ pro „tühiseks“.

§ 87 lõpp võetud järgmiselt: „... lähivad raudtee korraldusse teenijate hoolekande otstarbeks.“

§ 93 esimese lõike 4. reas võetud „tõestab“ pro „testab“.

§ 93 teise lõike teises reas võetud „raudtee ees“ pro „raudtee eest“.

§ 98 pealkirjaks võetud: „Kauba vastuvõtmise järeldused nõudmiste kohta.“

§ 98 p. 1 lõpus kustutatud sõna „raskel“;

p. 2 võetud järgmiselt: „2) kui nõudmine põhjeneb raudtee viivitusel (§ 101)“, p. 4 kustutatud ja p. 5 võetud p. 4-ks. III peatüki pealkirjaks võetud:

„Üldtarvitamiseks avatud eraraudtee omanikkudelt väljamõistetud summade sissenõudmise kord.“

§ 122 redigeeritud järgmiselt:

„§ 122. Eraraudtee omanikult väljamõistetud summade sissenõudmist ei või pöörata mingisugustele raudtee üksikutele päraldistele ega ka raudtee kassades olevatele rahalistele summadele.“

§ 123 lõpp muudetud järgmiselt: „...saadavad saadaolevate summade nõuded raudteeomanikule“.

§ 124 esimeses reas võetud „eraraudteeomanik“ pro „eraraudteevalitsus“ ja eelviimseks sõnaks võetud „raudteeomanik“ pro „raudtee“.

§ 125 ühes pealkirjaga kustutatud ja järgnevate paragrahvide numeratsioon ühe arvu võrra vähendatud, samuti viited paragrahvide peale, mis üle § 124.

§§ 125 ja 126 (end. §§ 126 ja 127) võetud järgmiselt:

„§ 125. Eraraudteeomaniku maksujõuetuks tunnistamise korral on riigil õigus selle raudtee ekspluateerimist oma kätte võtta.“

„§ 126. Riik, võttes eelmise (125) paragrahvi põhjal oma kätte raudtee ekspluateerimise, jätkab selle raudtee ekspluateerimist omaniku arvel, kusjuures ekspluateerimisest olenevate nõuete eest kolmandate isikute poolt vastutab riik.“

III osa pealkirjaks võetud:

„Korrapidamine raudteel.“

§ 129 (end. 130) teine lõige kustutatud.

§ 134 (end. 135) p. 2 lõpp redigeeritud järgmiselt: „...kindlaks Lõhkeainete, kaltsiumkarbiidi, atsetüleen, laskeriistade ja püssitongide seaduses (RT 39 — 1930).“

Sama paragrahvi p. 5 kolmandas reas võetud „raudteedirektori“ pro „Teedeministri“.

§ 143 (end. 144) viimane sõna võetud „-inspeksioon“ pro „inspeksioon“.

§ 150 (end. 151) pealkirjas võetud „Korrapidamise“ pro „üldkorra“.

§ 155 (end. 156) viimases reas võetud „tarvidusele“ pro „tarvitusele“.

§ 158 (end. § 158 neljas ja viies lõige) pealkirjaks võetud: „Jaamade einelauad.“

§ 158 algus redigeeritud järgmiselt:
„§ 158. Teedeminister nimetab jaamad, kus einelauapidamine kohuslik. Toiduained ja joogid, mille pidamine...“

§ 163 (end. 164) algus redigeeritud järgmiselt:

„§ 163. Jaamad varustatakse tuletõrjeabinõudega. Tuletõrje...“

§ 167 pealkirjaks võetud „Raudtee politsei ülesanne“ pro „...ülesandest“.

§ 171 (end. 172) võetud viited „§§ 127—142“ pro „§§ 126—143“ ja „§§ 172—175“ pro „§§ 173—176“.

§ 172 (end. 173) p. 3 võetud „kuni isiku kindlakstegemiseni“ pro „niikaua kui vajalik on isiku kindlakstegemiseks“.

§ 173 (end. 174) teises reas kustutatud sõnad „protokollide kokkuseadmise kohta“.

§ 174 (end. 175) redigeeritud järgmiselt:

„§ 174. Käesoleva seaduse § 172 ettenähtud toimetustel peavad raudteeametnikud kaasas kandma ja nõude korral näitama ette raudteevalitsuse poolt antud ametitunnistuse.“

§ 176 (end. 177) redigeeritud järgmiselt:

„§ 176. Käesoleva seaduse maksamahkamisega kaotavad maksvuse:

1) Üldine Raudtee seadus (VSK XII köide, I jagu);

2) 16. sept. 1916. a. seadus (VSKK 1916. a. art. 2110) I osa p. 7;

3) 12. aprillil 1920. a. määrus üleüldise raudteeseaduse muutmise kohta (RT 61/62 — 1920 sead. nr. 183);

4) Raudteeseaduse § 152 (VSK XII köide) täiendamise seadus (RT 49 — 1922) ja

5) Üldise raudtee seaduse §§ 23—26 muutmise seadus (RT 183/184 — 1925).“

§ 177 (end. 178) muudetud järgmiselt:
„§ 177. Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillist 1931.“

Seletuskiri

raudteeseaduses tehtud paranduste kohta.

Üldkomisjonil on oma paranduste kohta seletada järgmist.

§ 1 kolmandas lõikes lisati juurde sõna „riigi-“, kuna eripõhikirja alusel töötavatel riiklikkudel ettevõtetel võivad olla abi-ettevõttena eriotstarbelised raudteed.

§ 7 p. 1 kohta esitati raudteevalitsuse direktori poolt ettepanek, lubada raudteelaste kooliskäivatele lastele priisõit raudteel, sest seni kasutavad raudteelaste kooliskäivad lapsed priisõitu raudteel ja see on tarvilik ka tulevikus, kuna suur osa raudteeteenijaid on sunnitud elama piki raudteeliini.

Sellele ettepanekule vaieldi vastu. Arvati, et raudteeteenijate kooliskäivaid lapsi ei või soodustada sõidu alal teiste riigiteenijate ja kodanikkude kooliskäivate laste ees. Kuid teiselt poolt arvati, et algkoolis käivatele raudteeteenijate lastele tuleks siiski priisõit raudteel lubada. Hääletamisel läksid hääled raudteeteenijate algkoolis käivatele lastele priisõidu lubamise asjus pooleks, ja üldkomisjon esitab selles asjas ettepaneku kahes variandis.

§ 7 p. 5 rahaasjanduse komisjoni ettepanekus ei olnud selge, keda siin raudtee pensionäriks arvatakse. Selgusesaamise mõttes redigeeriti p. 5 järgmiselt: „isikutele, kes raudteeteenistuses omandanud pensioni õigused.“

§ 7 p. 6 — priisõit välisriikide parlamentide liikmetele vastastikusel alusel — võeti sisse Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul (Vabariigi Valitsuse otsus 25. juunist 1930).

§ 7 p. 8 rahaasjanduse komisjoni ettepanekus — lubada ajakirjanikkudele — iga päevalehe toimetusele üks tasuta sõiduluba — kustutati, kuna: 1) ühiskonna kulul ei või lubada ühele professionile soodustusi teiste ees; 2) ajaleht kui äriettevõtte peab kandma oma ärikulud ja 3) toimetusele antavat piletit võidakse kasutada ka mitte üksinda ajalehe huvides, sest siin kontrolli teostamine on raske.

§ 15 kustutati, kuna see paragrahv on vastolus Posti, telegraafi, telefoni ja radio seadusega. Postiseadus määrab kindla korra, kuidas avatakse postioperatsioone toimetavad asutused, kes need avab ja kus need avatakse. Raudteejaamade kohta ütleb postiseadus otse, et raudteejaamades avatakse postiasutused tarviduse järgi. Samuti lahendab postiseadus posti abiasutuste teenijate määramise ja nende tasuküsimused.

Teiselt poolt ei võimalda postiseadus

postioperatsioone avada väljaspool selleks seatud asutusi. Kolmandaks ei ole hea üht ja sama küsimust lahendada mitmes seaduses. Kui raudteeseaduses anname jaamaülematele ja teistele raudteeametnikkudele õiguse postioperatsioone toimetada (seda õigust aga ei taheta anda raudtee-teenijatele), siis hakkavad nad seda õigust nõudma ja postiametkond, kes vastutab posti tegevuse eest, ei saa viimaks postiametkonna seisukohast usaldavaid teenijaid ametisse määrata ja ka nende tegevuse eest vastutust kanda. Raudteevalitsuse esindajate poolt tähendati, et kui see paragrahv välja jääb, siis nagu raudteeametnikkudelt õigus võetakse postiaibusutuste teenijateks olemast. See kartus on asjata. Postiaibusutused on peamiselt mõeldud riigiasutuste juures, ja ka nende teenijatele tasu postiseaduses ette nähtud. Kui ka mõned arusaamatused postivalitsuse ja raudteevalitsuse vahel tekivad, siis Teedeminister, kui mõlema asutuse kõrgem juht, need lahendab administratiiv-korras.

§ 17 Vabariigi Valitsuse ettepanekus, mille rahaasjanduse komisjon kustutas, restaureeriti, sest kui on loodud raudteelaste kodu, siis tuleb temale ka tulusid võimaldada. § 17 ülesvõtmisega restaureeriti ka vastavad osad §§ 35, 60, 79 ja 87 Vabariigi Valitsuse ettepanekust.

§ 18 täiendati viimse lõikega: „Raudteevalitsusel on õigus korraldada piletitemüüki ka rongis. Piletitemüügi korra ja hinna määrab tariif.“ Viimasel ajal, kus raudteele on tekkinud suurvõistlus moodsaate liikumisvahendite poolt, peab raudtee oma teenistuse korras võimalikult paindov olema ja kodanikkude huve arvestama. Seepärast arvati, et raudteevalitsusele tuleb võimalus anda korraldada piletitemüüki ka rongides. Pealegi on raudteevalitsus juba praegu selle korra maksmata pannud nõndanimetatud teivasjaamades. Vagunites piletitemüügi korra läbiviimiseks on tarvis maksmata panna lähem korraldus. Näiteks, et vagunis piletilunastajal peab olema paras raha ja et piletitelt võib raudtee võtta lisatasu, näiteks: 5, 10, 20, 25 senti piletilt j.n.e. Rongis piletitemüügi lähemat korraldust on raske seadusega korraldada ja seepärast otsustati see jätta tariifi määrata.

§ 24 p. 3. Kokkukõlas § 18 viimse lõike sissevõtmisega tulid loomulikult trahvist vabastada ka need, kes pileti lunastanud rongis, kus piletitemüük sisse seatud. Selle paragrahvi juures kaalus üldkomisjon ka Nõmme linna majaomanikkude palvet, et trahvist vabastataks kuupiletitega sõitjad, kes oma kuupileti koju unustanud.

Üldkomisjon asus selles asjas eitavale seisukohale. Ei või kodanikku oma lohakuse pärast trahvist vabastada.

§ 25. Kustutati esimese lõike viimse lause rahaasjanduse komisjoni ettepanekus, kuna see redaktsioon selgusetuks jätab, missugustest alaealistest siin kõne, kas neist, kes nimetatud 4. lõikes, või neist, keda tunnustab tsiviilseadus alaealisteks. Teiseks ei saa ka lapse vanemat või hooldajat vastutavaks teha lapse sõidu eest, kui laps vastu vanemate või hooldajate keeldu sõidu teeb.

§ 25. 4. lõikes ettevõetud parandused on selguse mõttes tarvilikud.

§ 28. Teise lõike algus on rahaasjanduse komisjoni ettepanekus segane. Mis on „kahjusünnitavad asjad“? Samuti ei ole selge, kes võib nõuda „kahjusünnitavate“ ja „pahastilõhnavate asjade“ kõrvaldamist. Kas ainult raudteepersonaal või ka kaasreisijad. Selguse mõttes peeti tarvilikuks teise lõike algus redigeerida järgmiselt: „Vagunisse ei või võtta: 1) kergestisüttivaid ja lõhkevaid aineid, välja arvatud püssirohi plekktoosides ja kinnistes rohusarvedes kogukaalus mitte üle 2 kilogrammi; 2) pahastilõhnavaid asju ja üldse asju, mis tüli või kahju võivad sünnitada kaasreisijaile või raudteele. Samuti ei või vagunisse võtta laetud...“ (edasi rahaasjanduse komisjoni tekst).

§ 78. Lühendati tähtaega „30 päeva“ pealt „14 päeva“ peale, kuna sagedasti tuleb ette, et kaubasaaja ei võta kaupa välja ja kaubasaatja ei saa sellest enne teada, kui see tähtaeg möödunud.

Kolmekümnepäevalise tähtaja jooksul võib aga kaup väärtuses langeda (moe-kaubad), samuti võib odavahinnaliste kaupade juures raudtee hoiutasu suuremaks tõusta kui kaup väärt. Lühema tähtaja jooksul saab kaubasaatja ära hoida asjatu kulusid.

§ 98 p. 1. kustutati sõna „hooletusel“ ees sõna „raskel“, kuna arvati, et raudtee peab vastutama iga oma hooletuse eest.

§ 98 p. 2 redigeeriti selguse mõttes järgmiselt: „kui nõudmine põhjeneb raudtee viivitusel (§ 101)“.

Selle punkti redigeerimisel arvati, et raudtee peab vastutama ka kahjude eest, mis tekkinud viivitusest, ja peale selle peab raudtee maksmata trahviraha tagasi 5% veosummast iga viivituse päeva eest.

§ 98 p. 4 kustutati, kuna see punkt ühelt poolt vastolus § 80 põhimõttega ja teiselt poolt juhu, — kui kaup on vigastatud välispididelt äratundmatult — on vastolus § 98 p. 1 ja kolmandaks võib raudteevalitsus kõrvaldada selle juhu —

kui kaupa ei ole võimaldatud sihtjaamas kindlaks teha — igal ajal oma korraldusega, et kaup tuleb kindlaks teha igal juhul sihtjaamas.

III peatüki (§§ 122—127) suhtes tekkisid üldkomisjonis pikemad vaidlused. Ühelt poolt arvati, et seda peatükki üldse tarvis pole, kuna meil puuduvad eraraudteed sõna tõsisel mõttes. Teiselt poolt arvati, et nende eraraudteede kohta, mis teotsevad ettevõtete abiettevõttena, on teatavad eeskirjad tarvilikud.

Riigil peaks õigus olema korraldada liiklemist neil raudteedel ja et neid raudteid tuleb kindlustada osaliste võõrandamise vastu. Nii ei või lubada, et nõudmised pööratakse raudtee üksikute päraldiste vastu ja et riigil peaks õigus olema sarnase raudteeomaniku maksujõuetuks tunnustamise puhul liikumise alalhoidmiseks raudteed oma eksploateerimisele võtta. Neil motiividel redigeeriti III peatükk ümber.

§ 130. Kustutati 2. lõige rahaasjanduse komisjoni ettepanekust järgmistel põhjustel. Selle lõikega taheti õnnetuste puhul süü tõestamise raskus panna kodaniku peale, mis vastolus praegumaksva korraga ja ka eelnõu § 80 põhimõttega. Raudtee kui ettevõtte peab nõudma professionaaliisikut ja ka kohtulikkude nõuete puhul süü tõestamise raskuse oma peale võtma, seda enam, et raudtee ei ole kaugeltki kõik teinud selleks, et õnnetusi ära hoida. Palju ülesõidukohti on valveta ja sarnased, kus kodanikul võimata on hädaohtu ette näha.

§ 177. Loendati lähemalt, missugused seadused kaotavad maksvuse käesoleva seaduse maksmahakkamisel. Ja nimelt Üldine raudtee seadus (Ustav shelesno-doroshnoi — VSK XII k. 1. jagu) ühes hilisemate muudatustega ja täiendustega. 16. sept. 1916. a. novellist kaotati expressis verbis I osa p. 7, kuna see inkorporeeritud XII kõite I ossa hilisemate väljaannete lisades.

§ 178. Kuna meelespidamise hõlbustamiseks on soovitatav seadusi maksta panna kindlast tähtpäevast, otsustati seaduse maksmahakkamise tähtajaks võtta 1. aprill 1931.

Teised parandused on kas redaktsioonilised või selguvad paranduste tekstist, ilma et neid tarvitseks lähemalt selgitada.

Üldkomisjoni poolt tehtud paranduste kohta asus rahaasjanduse komisjon järgmisele seisukohale.

§ 7. Rahaasjanduse komisjon ühines üldkomisjoni variant-ettepanekus väljendatud seisukohaga, mille järgi raudteeteenijate algkoolis käivatele lastele võimalda-

takse priisõit raudteel; rahaasjanduse komisjon otsustas seda võimalust laiendada ka raudtee pensionäride algkoolis käivate laste peale (p. 5), piirates selle vastu pensionäride eneste priisõidu võimalusi 6 maksuta sõidupiletiga aastas. Seega oleksid raudtee pensionärid maksuta sõiduvõimaluse suhtes asetatud samadesse õigustesse kui raudteeteenijate perekonnad.

Ajakirjanikkudele raudteel maksuta sõidu võimaldamise suhtes jäi rahaasjanduse komisjon oma esialgsele seisukohale püsima, laiendades seda võimalust ka kolm korda nädalas ilmuvate ajalehtede toimetuste ja välisajakirjanikkude peale. Välisajakirjanikkudele tasuta sõidu võimaldamine sünniks kokkuleppel Välisministriga.

§ 15. Rahaasjanduse komisjon ühines siin valitsuse seisukohaga, mille tagajärjel see paragrahv eelnõusse sisse jäeti.

§ 19 (üldkomisjoni ettep. § 18). Rahaasjanduse komisjon jättis üldkomisjoni poolt ettepanud täiendusest välja viimse lause („Piletite müügi korra ja hinna määrab tariif“) kui liigse, sest raudteede seaduse § 6 järgi „raudtee veotariifid määratakse ja avaldatakse tariifinõukogu seaduses ettenähtud korras“.

§ 29 (üldkomisjoni ettep. § 28). Rahaasjanduse komisjon ei leidnud võimalikuks ühineda üldkomisjoni parandustega, eriti p. 2 osas väljendatud kitsendustega, mille järgi „vagunisse ei või võtta... üldse asju, mis tüli või kahju võivad sünnitada kaasreisijatele või raudteele.“ Sarnane redaktsioon rahaasjanduse komisjoni arvates ei võimaldaks töölisele oma tööriistu, näiteks saagi ja kirvest, vagunisse kaasa võtta.

§ 88 (üldkomisjoni ettep. § 87). Rahaasjanduse komisjon ei leidnud võimalikuks nõus olla sellega, et aegunud rohkemvõtted läheksid raudteelaste kodu heaks. Rohkemvõtted tekivad raudteeametnikkude eksimuste tagajärjel; ei oleks loomulik, kui raudteeametnikkudele eksimuste eest preemiat maksetakse.

Muus osas rahaasjanduse komisjon ühines üldkomisjoni parandustega ja esitas eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

240.

Rahaasjanduse komisjoni
laiendatud koosseisu

SELETUSKIRI

riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseis, ühinedes valitsuse seletuskirjas

toodud motiividega, esitab eelnõu muutmata Riigikogule kinnitamiseks.

241.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 240.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmise muudatusega:

1. § 1. 3. Rahukogud. Ametinimetuste loetluse peale panna sõna „Ametinimetuse“.

242.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigi eelarve seaduse täiendamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega, esitab eelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

243.

Riigi majapidamise aruande komisjoni ettepanek.

RIIGI 1923. AASTA EELARVE TÄITMISE ARUANDE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Riigi 1923. aasta kulud kinnitatakse järgmistes kogusummades:

1) korrallised kulud:

riigikeskasutuste kulud	Mk. 4.660.152.810.43
riigi laenude ja võlgade protsentide tasumine	„ 18.264.156.50
operatsiooni kulud laenude realiseerimise ja kustutuse puhul, provisjonid ja komisjonid ning kursivahe katmine	„ 1.873.670.50

Kokku korrallised kulud Mk. 4.680.290.637.43

2) erakorralised kulud:

A. riigikeskasutuste kulud:	
riigikeskasutuste kulud	Mk. 1.013.557.716.92
riigi võlgade tasumine	„ 39.819.023.50
Kokku	Mk. 1.053.376.740.42
B. riigikeskasutuste operatsiooni fondid	Mk. 662.884.300.—
C. siselaenude tasumine ja emissiooni ning vahetusraha ringkäigust kõrvaldamine	Mk. 484.778.258.—

Kokku erakorralised kulud Mk. 2.201.039.298.42

Kokku kulud Mk. 6.881.329.935.85

§ 2. Riigi 1923. aasta tulud kinnitatakse järgmistes kogusummades:

1) korrallised tulud

Mk. 6.200.388.765.67

2) erakorralised tulud:

A. riigivaranduste osakonna sissetulekud	Mk. 9.866.283.25
B. operatsiooni fondide tagasimaksud	„ 356.428.927.82
C. väljaantud laenude tagasimaksud	„ 4.242.653.52
D. E. V. kassavekslitest saadud summasid kasutatud	„ 148.295.900.—

Kokku erakorralised tulud Mk. 518.833.764.59

Kokku tulud Mk. 6.719.222.530.26

3) puudujääk 1923. a. eelarve täitmisest

„ 162.107.405.59

§ 3. Riigikogu poolt vastuvõetud riigi 1923. aasta eelarve põhjal riigikeskasutustele määratud krediitide kogusummadest ülekulutatud summad kaetakse järgmiselt:

A. sama aasta vastavate keskasutuste krediitide ülejääkidega kogusummades järgmiselt:

korrallised kulud:	
Kaubandus-tööstusministeerium	Mk. 7.958.50
Haridusministeerium	„ 11.703.75
Kohtuministeerium	„ 320.283.95
Siseministeerium	„ 15.888.—
Põllutöoministeerium	„ 144.50
Teedeministeerium	„ 3.724.265.38
Välisministeerium	„ 5.245.193.42
Töö-hoolekandeministeerium	„ 64.238.55
Kokku korrallised kulud	
	Mk. 9.389.676.05
erakorrallised kulud:	
riigikeskasutuste kulud:	
Haridusministeerium	Mk. 140.86
Kokku A.	
	Mk. 9.389.816.91

B. sama aasta keskasutuste krediitide koguülejääkidega kogusummas järgmiselt:

1) korrallised kulud:	
Välisministeerium	Mk. 1.421.016.11
2) erakorrallised kulud:	
siselaenu ja emissiooni:	
siselaenu tasumine ja emissiooni ning vahetusraha ringkäigust kõrvaldamine	
	„ 484.778.258.—
Kokku B.	
	Mk. 486.199.274.11
Kokku kaetakse tehtud ülekulusid	
	Mk. 495.589.091.02

§ 4. Riigikogu poolt vastuvõetud riigi 1923. a. eelarve põhjal riigikeskasutustele määratud krediitide kogusummad vähendatakse sulgumisele kuuluvate ülejääkide võrra järgmiselt:

korrallised kulud:	
Riigikogu	Mk. 16.074.362.50
Riigivanem ja riigikantselei	„ 595.451.50
Riigikontroll	„ 1.435.841.—
Rahaministeerium	„ 337.349.772.77
Kaubandus-tööstusministeerium	„ 1.195.441.50
Haridusministeerium	„ 17.063.110.23
Kohtuministeerium	„ 13.022.299.54
Siseministeerium	„ 10.628.082.—
Sõjaministeerium	„ 17.180.755.57
Põllutöoministeerium	„ 12.063.187.50
Teedeministeerium	„ 14.241.399.—
Välisministeerium	„ 5.245.193.42
Töö-hoolekandeministeerium	„ 15.027.168.20
Kokku korrallised kulud	
	Mk. 461.122.064.73
erakorrallised kulud:	
riigikeskasutuste kulud:	
Riigikogu	Mk. 282.850.—
Riigivanem ja riigikantselei	„ 1.327.710.50
Rahaministeerium	„ 40.282.741.—
Kaubandus-tööstusministeerium	„ 393.207.—
Haridusministeerium	„ 437.394.36
Siseministeerium	„ 575.904.—
Sõjaministeerium	„ 7.055.885.50

Põllutöoministeerium	Mk.	849.338.—	
Teedeministeerium	„	6.900.306.58	
Töö-hoolekandeministeerium	„	15.534.713.50	Mk. 73.640.050.44
operatsiooni fondid:			
Haridusministeerium	Mk.	1.883.020.—	
Põllutöoministeerium	„	1.125.000.—	„ 3.008.020.—
Kokku erakorralised kulud			Mk. 76.648.070.44
Kokku kuulub vähendamisele			Mk. 537.770.135.17
maha arvates käesoleva seaduse § 3. peatükkides A. ja B. äratähendatud summad — kogusummas . . .			Mk. 495.589.091.02
Seega jääb vähendusi			Mk. 42.181.044.15

§ 5. Käesoleva seaduse §§ 1. ja 2. tähendatud kulu- ja tulusummade kinnitamine eelarve täitmise aruande korras ei takista tähendatud summade selgitamist vastavate asutuste poolt ja sel puhul kerkinud asjade otsustamist vastavalt seadustele.

SELETUSKIRI.

1923. aasta eelarve-kavatsustes oli ette nähtud korralisi kulusid põhieelarves Mk. 5.347.807.410.— Põhieelarve järgi kavatsatud kulusid on suurendatud 1922. aastast lahtijäetud krediitide ülejääkide juurdearvamisega Mk. 35.678.300.— võrra. Peale selle on korralisi kulusid lisaelarvete ja eriseaduste põhjal suurendatud Mk. 133.965.700.— ja vähendatud Mk. 158.206.000.— võrra, — kokku korralisi kulusid Mk. 5.359.245.410.—

Erakorralisi kulusid oli 1923. a. eelarve-kavatsustes ette nähtud Mk. 1.405.900.050.— Põhieelarve järgi kavatsatud kulusid on suurendatud 1922. aastast lahtijäetud krediitide ülejääkide juurdearvamisega Mk. 288.226.372.— võrra. Peale selle on erakorralisi kulusid lisaelarvete ja eriseaduste põhjal suurendatud Mk. 742.047.600.— ja vähendatud Mk. 106.992.000.— võrra, — kokku erakorralisi kulusid Mk. 2.329.182.022.—

Seega oli 1923. aasta eelarve-kavatsuste järgi ette nähtud kokku kulusid Mk. 7.688.427.432.—, millise summa peale on 1923. a. eelarve kokkuvõtte tasakaalustatud.

Korraliste tuludena oli ette nähtud põhieelarve järgi sisse nõuda Mk. 5.682.458.800.— Peale selle on korralisi tulusid lisaelarve põhjal suurendatud Mk. 750.857.400.— ja vähendatud Mk. 120.530.000.— võrra, — kokku korralisi tulusid Mk. 6.312.786.200.—

Erakorralisi tulusid on ette nähtud põhieelarve järgi sisse nõuda Mk. 364.000.000.— Peale selle on erakorralisi tulusid lisaelarve põhjal suurendatud Mk. 34.000.000.— ja vähendatud Mk. 33.000.000.— võrra, — kokku erakorralisi tulusid Mk. 365.000.000.—

Seega oli ette nähtud tulusid, mille soetamine riigikassa kohustusi ei suurenda, kokku Mk. 6.677.786.200.— ulatuses.

Puudujäägi katteks olid ette nähtud tulud krediit-operatsioonidest Mk. 707.248.660.— ulatuses.

Eelarve tasakaalustamiseks tuli tulude eelarvet Mk. 303.392.572.— võrra suurendada, sest selle summa suurus on Riigikogu poolt kulud määratud ilma vastavate tuluallikate näitamata.

Seega oli eelarve-kavatsuste järgi puudujääk Mk. 1.010.641.232.—, mille katteks oleks tulnud erakorralisi sissetulekuid leida.

Tegelikult on 1923. a. olnud korralisi kulusid Mk. 4.680.290.637.43, erakorralisi kulusid Mk. 2.201.039.298.42, kokku kulusid — Mk. 6.881.329.935.85, seega vähem kulutatud, kui eelarve-kava järgi ette nähtud, Mk. 807.097.496.15, mis näitab, kui võrt kogu kulude eelarve kavatsused olid rohkemana võetud, kui tarvilik, missuguste summade võrra on üksikutele asutustele kululiikide alal krediite liigselt määratud, sellejuures on arvesse võetud ka riigikassa poolt siselaenude tasumiseks ja emissiooni kustutuseks väljaantud Mk. 484.778.258.—, kuid millise kulu tegemiseks 1923. aasta eelarves krediite määratud ei olnud.

Tuludena on sisse tulnud:

korralisi tulusid	Mk. 6.222.195.643.22
riigivaranduste osakonna sissetulekuid	„ 9.866.283.25
operatsiooni fondide tagasimakse	„ 356.428.927.82
väljaantud laenude tagasimakse	„ 4.242.653.52
Eesti Vabariigi kasu- savekslitest saadud summasid kasutatud	„ 148.295.900.—

Kokku Mk. 6.741.029.407.81

Sellest maha arvata
eelmistel aastatel sis-
setulnud tulude taga-
simaksud Mk. 21.806.877.55

jääb tulused Mk. 6.719.222.530.26

Seega rohkem kui
eelarve järgi kavat-
seti Mk. 41.436.330.26

Puudujäägi katteks Mk. 162.107.405.59
suuruses on riigikassa kasutada olnud eel-
mise aasta tulude ülejääk.

Kuna eelarve-kavatsuse järgi oleks tul-
nud erakorralisi abinõusid puudujäägi kat-
teks soetada Mk. 1.010.641.232.— ulatu-
ses, on 1923. a. eelarve täitmise kavatsus-
test kokkuhoidlikumad tagajärjed andnud
Mk. 848.533.826.41 võrra.

Keskasutustele määratud krediitide ko-
gusummadest ülekulutatud summad likvi-
deeruvad käesoleva seaduseelnõu § 3 vas-
tuvõtmisega, kusjuures peatükk A all üles-
loetud ülekulud kaetakse sama aasta vas-
tavate keskasutuste ülejääkidega; peatükk
B all ülesloetud ülekulud sama aasta kesk-
asutuste üldülejääkidega.

VÄLJAVÕTTED

riigikontrolöri aruandest riigi 1923. aasta
eelarve täitmise kohta.

I. Üldosa.

1. Üldised märkused.

1923. a. aruanded on eelmise aasta ees-
kujul keskasutuste poolt kokku seatud
Riigi Teatajas nr. 10/11 — 1924. a.
avaldatud Vabariigi Valitsuse poolt 7. ja-
nuaril 1924. a. vastuvõetud määruse ja vii-
mase juurde lisatud vormide kohaselt. Sa-
mases Riigi Teatajas avaldati ühtlasi ka
Riigikontrolli juhatuskiri Vabariigi Valitsuse
poolt 7. jaanuaril 1924. a. vastuvõetud riig-
ikeskasutuste 1923. a. aruannete kokku-
seadmise määruse täitmise kohta. Määrus
kui ka aruannete vormid on välja töötatud
riigikontrollis ja heaks kiidetud kontroll-
nõukogu otsusega 17. XII 23. a.

1923. a. aruandeid olid riigiasutused ko-
hustatud esitama riigikontrollile hiljemalt
1. IV 1924. a., millisest tähtajast ainult osa
asutusi suutis kinni pidada, kuna osa asu-
tusi aruandeid suure hiljaksjäämisega esi-
tas. Näiteks esitasid oma aastaaruanded:
tolli peavalitsus — 3. XI 1924. a., välismi-
nisteerium — 10. XI 1924. a., töö-hoole-

kandeministeerium — 24. XI 1925. a., kuna
otsekoheste maksude peavalitsus üldse
mingisuguseid aruandeid revideerimiseks ei
esitanud, samuti jäid esitamata aastaaru-
anded ka aktsiisi peavalitsuse poolt. Vä-
lisministeerium, sõjaministeerium, sisemi-
nisteerium ning tolli peavalitsus olid oma
aruanded liiga puudulikult kokku seadnud,
mispärast neid ümbertegemiseks ja täien-
damiseks tuli tagasi saata, mille tagajärjel
aruanded asutuste poolt suure hiljaksjää-
misega uuesti esitati. Nii esitasid oma
aastaaruanded lõplikul kujul: sõjami-
nisteerium — 15. V 1925. a., tolli peavalitsus
— 23. VII 1925. a., välisministeerium —
28. X 1926. a. ja siseministeerium peale
mitmekordset parandamist 18. X 1926. a.
Kuuaruanded ühes juurdekuuluvate tõen-
dusdokumentidega esitasid asutused 1923.
ja 1924. a. jooksul, kuna sõjaministeerium,
siseministeerium ja tolli peavalitsus osa
1923. a. aruandeid ja tõendusdokumente
aga 1925. ja 1926. a. jooksul esitasid. See-
sugune hiline aruannete esitamine asutus-
telt oli omakorda riigikontrollil peataki-
stuse aruande kokkuseadmisel.

Nagu eelmisel aastal, oli riigikontrollil
võimalik keskasutuste poolt esitatud aru-
andeid riigi 1923. a. eelarve täitmise aru-
ande kokkuseadmisel aluseks võtta ainult
kulude osas, kuid siingi tuli riigikontrollil
keskasutuste poolt esitatud 1923. a. kulude
aruannetes näidatud summasid kuludoku-
mentide sisulise revisjoni tagajärjel mit-
meti muuta ja ümber paigutada.

Tulude osas oli 1923. aastal arvesta-
mine ja aruandmine endiselt niivõrt puudu-
lik, et keskasutuste poolt esitatud tuluaru-
andeid ei olnud riigikontrollil võimalik riigi
1923. a. tulude eelarve täitmise aruande
kokkuseadmisel aluseks võtta ja tulude aru-
anne tuli, nagu eelmistel aastatel, kokku
seada tegelikult riigikassasse sissetulnud
tulude seisukohalt. Tegelikult sissetulnud
riigitulude kohta esitasid E. P. osakonnad
riigikontrollile riigikassa kaudu vastavad
aruanded ühes tõendusdokumentidega, kuna
Eesti Pangas ja riigikassas vastuvõetud
tulusummad riigikontrolli poolt kindlaks
tehti riigikassas kohapeal toimepandud re-
videerimisel, sest riigikassa ei esitanud
riigikontrollile revideerimiseks nende ope-
ratsioonide kohta, mis tema ise ja Eesti
Pank tema arvel toimetanud, mingisuguseid
aruandeid, ja riigikontrollil tulid nende ope-
ratsioonide kohta riigikassas kohapeal do-
kumentide ja raamatute revideerimise alu-
sel 1923. a. aruanded kokku seada,

2. 1923. a. eelarve täitmise kokkuvõtlik ülevaade.

1923. a. põhieelarve järgi määrati riigiasutustele krediite:

Kulukrediidid.

korralsi	Mrk.	5.347.807.410.—
erakorralsi	„	1.405.900.050.—
Kokku	Mrk.	6.753.707.460.—

Põhieelarve järgi määratud krediite suurendati:

a) 1922. aastast lahtijäetud krediitide juurdearvamisega:

korralsi	Mrk.	35.678.300.—
erakorralsi	„	288.226.372.—
Kokku	Mrk.	323.904.672.—

b) lisaelarvete ja muul seaduslikul alusel:

korralsi	Mrk.	133.965.700.—
erakorralsi	„	742.047.600.—
Kokku	Mrk.	876.013.300.—

Kokku põhieelarvega määratud krediite suurendatud Mrk. 1.199.917.972.—

Põhieelarve järgi määratud krediite vähendati:

lisaelarvete ja muul seaduslikul alusel:

korralsi	Mrk.	158.206.000.—
erakorralsi	„	106.992.000.—
Kokku	Mrk.	265.198.000.—

Seega jäi lõplikult 1923. a. peale krediite riigiasutuste käsutada:

korralsi	Mrk.	5.359.245.410.—
erakorralsi	„	2.329.182.022.—
Kokku	Mrk.	7.688.427.432.—

Viimane summa on põhieelarves ettenähtud summast suurem Mrk. 934.719.972.— võrra.

1923. a. põhieelarve kulude summa on seega suurenenud 13,8% võrra.

1923. a. tulused oli põhieelarve järgi ette nähtud:

Tulude eelarve.

korralsi	Mrk.	5.682.458.800.—
erakorralsi	„	1.071.248.660.—
Kokku	Mrk.	6.753.707.460.—

Põhieelarve järgi ettenähtud tulused suurendati:

riigi 1923. a. lisaelarvega nr. 2:

korralsi	Mrk.	750.857.400.—
erakorralsi	„	34.000.000.—
Kokku	Mrk.	784.857.400.—

Põhieelarve järgi ettenähtud tulused vähendati:

riigi 1923. a. lisaelarvega nr. 2:

korralsi	Mrk.	120.530.000.—
erakorralsi	„	33.000.000.—
Kokku	Mrk.	153.530.000.—

Seega oli üldse tulused 1923. a. eelarve järgi ette nähtud:

korralsi	Mrk.	6.312.786.200.—
erakorralsi	„	1.072.248.660.—
Kokku	Mrk.	7.385.034.860.—

Viimane summa on põhieelarves ettenähtud summast suurem Mrk. 631.327.400.— võrra, 1923. a. põhieelarve tulude summa on seega suurenenud 9,3% võrra.

Krediitide sulgumise seadusega määratud kulude katteks on eeldatud tulude eelarve suurenemist Mrk. 303.392.572.— võrra ja sellega riigi 1923. a. eelarve-kavatsused tasakaalu viidud Mrk. 7.688.427.432.— peale.

Tulud.

Tuludena on 1923. a. jooksul tegelikult sisse tulnud:

korralisi	Mrk. 6.222.195.643.22
erakorralisi	„ 370.537.864.59

Kokku Mrk. 6.592.733.507.81,

kuid sellest tulevad maha arvata summad, mis riigikassa poolt on 1923. a. jooksul tagasi makstud eelmiste aastate tuludest Mrk. 21.806.877.55

Seega jääb 1923. a. tulusid Mrk. 6.570.926.630.26, missugune summa on vähem, kui põhieelarves ette nähtud, Mrk. 182.780.829.74 ehk 2,7% võrra ja vähem kui tulude eelarve kogusumma Mrk. 1.117.500.801.74 võrra ehk 14,5%.

Kulud.

Kulused on 1923. a. krediitide arvel tehtud:

korralisi	Mrk. 4.680.290.637.43
erakorralisi	„ 1.053.376.740.42
operatsiooni fonde välja antud	„ 662.884.300.—
siselaenusid tasutud	„ 34.420.700.—
emissiooni kustutatud	„ 450.357.558.—

Kokku Mrk. 6.881.329.935.85,

missugune summa on suurem, kui põhieelarves ette nähtud, Mrk. 127.622.475.85 ehk 1,9% võrra ja vähem kui kulude eelarve kogusumma Mrk. 807.097.496.15 võrra ehk 10,5%.

Ülejäägid ja ülekulud.

Eelarve-krediitide ülejääkide kogusumma kõigi paragrahvide järgi, mille alal krediite vähem tarvitatud, on Mrk. 1.302.686.587.17 (See summa sisaldab eneses ka 1923. a. krediitidest lahtijäetud summa Mrk. 764.916.452.—, mis 1924. a. eelarve juurde arvatud.) Kuid teiselt poolt on eelarve täitmisel mitmete paragrahvide alal ülekulused olnud kogusummas Mrk. 495.589.091.02, missuguses summas on näidatud ka siselaenude tasumiseks ja emissiooni kustutamiseks välja antud Mrk. 484.778.258.—, millise kulu tegemiseks 1923. a. kulude eelarves krediite määratud ei olnud. Tähendatud Mrk. 484.778.258.— kujutab enesest summat, mille võrra 1923. a. jooksul riigi siselaene ja rahamärke ringkäigust rohkem kõrvaldatud kui uusi liikvele lastud.

1923. a. eelarve täitmise puudujääk ja selle katmine.

Kuna 1923. aastal on riigikassa saanud tulusid Mrk. 6.570.926.630.26 sama aasta arvel on tehtud tegelikult kulused „ 6.881.329.935.85,

kujuneb 1923. a. eelarve täitmise lõputulemusena tulude puudujääk Mrk. 310.403.305.59, mille katmiseks riigikassa kasutada olid eelmistel aastatel realiseeritud ja riigikassa kasutada jäänud E. V. kassavekslitest saadud summad ja eelmise 1922. aasta tulude ülejääk.

Eelarvete järgi kavatsatud sisse nõuda.	Tulude liigid.	Sisse tulnud.
KORRALISED TULUD.		
A. Otsekohesed maksud.		
263.500.000.—	§ 1. Tulumaks	286.771 862.51
292.500.000.—	§ 2. Äri- ja tööstusemaks	314.701.736.15
41.800.000.—	§ 3. Maa- ja hoonetemaks	41.794.781.91
10.225.000.—	§ 4. Maks kapitali protsentide pealt	10.947.024.61
50.050.000.—	§ 5. Krepostimaks	49.265.037.45
6.400.000.—	§ 6. Pärandusemaks	6.696.761.49
664.475.000.—	Kokku A	710.177.204.12
B. Tempel- ja tasumaksud.		
260.325.000.—	§ 7. Tempel- ja tasumaksud	275.160 452.56
39.000.000.—	§ 7-a. 20 % kitsarööpalise raudtee maks	195.602.829.—
9.850.000.—	§ 8. Patendid, kaalud ja proovid	10.188.962.—
32.906.000.—	§ 9. Mitmesugused	45.390.653.61
342.081.000.—	Kokku B	526.342.897.17
C. Mitmesugused.		
384.450.000.—	§ 10. Mitmesugused tulud	136.948.938.73
384.450.000.—	Kokku C	136.948.938.73
D. Kaudsed maksud.		
1.419.000.000.—	§ 11. Tollid	1.435.133.171.23
306.789.000.—	§ 12. Aktsiisid	343.206.132.45
1.012.050.000.—	§ 13. Piirituse monopol	1.064.182.413.20
2.737 839.000.—	Kokku D	2.842.521.716.88
E. Tulud riigi ettevõtetest.		
770.000.000.—	§ 14. Tulud riigi maadest, hoonetest ja metsadest	760.138.511.71
847.000.000.—	§ 15. Raudtee	686.479.711.15
112.500.000.—	§ 16. Sadamad ja laod	105.648.128.96
239.600.000.—	§ 17. Post, telegraaf ja telefon	240.424.326.50
239.841.200.—	§ 18. Eesti Pank ja mitmesugused teised ettevõtted	213.514.208.—
2.208.941.200.—	Kokku E	2.006.204.886.32
6.337.786.200.—	Kokku korralised tulud	6.222.195.643.22
25.000.000.—	Tagasimaksud eelmiste aastate tuludest	21.806.877.55
6.312 786.200 —	Jääb korralisi tulusid	6.200.388.765.67

BILANSILINE KOKKUVÕTE.

KULUD.

Eelarvete järgi kavatselud kulutada.	Kulude nimetus või asutuste nimetus, kelle poolt kulud tehtud.	Kulutatud.
KORRALISED KULUD.		
55.848.800.—	Riigikogu	39.774.437.50
24.896 200.—	Riigivanem ja riigikantselei	22.115.448.50
35.918.000.—	Riigikontroll	34.482.159.—
783.724.400.—	Rahaministeerium	416.840.927.23
22 294 700 —	Kaubandus-tööstusministeerium	20.988.917.—
541.364.700.—	Haridusministeerium	521.604.793.52
279.157.700.—	Kohtuministeerium	259.112.784.41
318 583 020.—	Siseministeerium	307.170.826.—
1.311.719.050. —	Sõjaministeerium	1.130.144.894.43
294.069.500.—	Põllutööministeerium	278.681 657.—
1.354.604.800.—	Teedeministeerium	1.328.619.766.38
113 812.240.—	Välisministeerium	112.732.656 11
223.252.300.—	Töö-hoolekandeministeerium	208.021.370.35
5 359.245.410.—	Kokku korralised kulud	4.680.290.637.43

TULUD.

Eelarvete järgi kavatsetud sisse nõuda.	T u l u d e l i i g i d.	Sisse tulnud.
	ERAKORRALISED TULUD.	
11.000.000.—	§ 1. Riigivaranduste osakonna sissetulekud	9.866.283.25
354.000.000.—	§ 2. Operatsiooni fondide tagasimaksud	356.428.927.82
707.248.660.—	§ 3. Krediit-operatsioonidest, jooksvad laenud	—
—	— Laenukrediitide tagasimaksud . .	3.213.806.30
—	— Laenukustutused „riigi võlgnikkude arve“ kaudu	1.028.847.22
1.072.248.660.—	Kokku erakorralised tulud . .	370.537.864.59
303.392.572.—	Tulude eelarve summa suuremine võrreldes põhieelarvega, mille arvel krediitide sulgemise seadusega kulud määratud	—
—	E. V. kassavekslitest saadud summast kasutatud	148.295.900.—
—	Kokku . .	6.719.222.530.26
—	Eelmise aasta tulude ülejääki kasutatud	162.107.405.59
7 688.427.432. —	Kokku tulud . .	6.881.329.935.85

KULUD.

Eelarvete järgi kavatsatud kulutada.	Kulude nimetus või asutuste nimetus, kelle poolt kulud tehtud.	Kulutatud.
ERAKORRALISED KULUD.		
A. Riigikeskasutuste kulud.		
3.301.700.—	Riigikogu	3.018 850.—
67.748.500.—	Riigivanem ja riigikantselei	64.254.789.50
276.937.200.—	Rahaministeerium	232.916.059.—
6.061.000.—	Kaubandus-tööstusministeerium	5.417.793.—
64.198.300.—	Haridusministeerium	37.912.346.50
34.445.050.—	Siseministeerium	12.928.146.—
380.006.300.—	Sõjaministeerium	274.204 514.50
44.133 600.—	Põllutöoministeerium	25.714.662.—
551.126.600.—	Teedeministeerium	380.090.593.42
63.838.700.—	Töö-hoolekandeministeerium	16.918.986.50
1.491.796.950.—	Kokku A erakorralised kulud . . .	1.053.376.740.42
B. Operatsiooni fondid.		
170.480.000.—	Rahaministeerium	155.480.000.—
183.340.300.—	Kaubandus-tööstusministeerium	182.840.300.—
9.145.272.—	Haridusministeerium	4 020.000.—
366.419.500.—	Põllutöoministeerium	305.544.000.—
105.000.000.—	Teedeministeerium	15.000.000.—
3.000.000.—	Töö-hoolekandeministeerium	—
837.385.072.—	Kokku B operatsiooni fondid . . .	662.884.300.—
C. Siselaenud ja emissioon		
—	Siselaenude tasumine	34.420.700.—
—	Emissiooni kustutamine	450.357.558.—
—	Kokku C siselaenud ja emissioon	484.778.258.—
2.329.182.022.—	Kokku erakorralised kulud	2.201.039.298.42
7.688.427 432.—	Kokku kulud . . .	6.881.329.935.85

244.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 243.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Riigi 1923. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul ühes järgmistega:

1. § 1 B. võtta järgmiselt: B. operatsiooni fondid Mk. 662.884.300.—
2. § 3. esimene lõige võtta järgmiselt: „§ 3. Riigikogu poolt vastuvõetud Riigi

1923. a. eelarve põhjal riigikeskasutustele määratud krediitide kogusummadest ülekulutatud summad kaetakse:“.

2. § 3. A. esimene rida võtta järgmiselt: A. Vastavate riigikeskasutuste sama aasta krediitide ülejääkidega j.n.e.

3. § 3. lõpus kustutada „tehtud“.

4. § 4. lõpp võtta järgmiselt:

„Maha arvates käesoleva seaduse § 3 peatükkides A. ja B. tähendatud summad —

kogusummas	Mk. 495.589.091.02
jääb vähendusi	Mk. 42.181.044.15

245.

Riigi majapidamise aruande komisjoni ettepanek.

RIIGI 1922. AASTA EELARVE TÄITMISE ARUANDE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Riigi 1922. aasta kulud kinnitatakse järgmistes kogusummadest:

1) korralised kulud:

riigikeskasutuste kulud	Mk. 4.124.956.937.42
riigi laenude ja võlgade protsentide tasumine	„ 68.514.600.50
operatsiooni kulud laenude realiseerimise ja kustutuse puhul, provisjonid ja komisjonid ning kursivahe katmine	„ 1.059.482.33

Kokku korralised kulud

Mk. 4.194.531.020.25

2) erakorralised kulud:

A. riigikeskasutuste kulud:

riigikeskasutuste kulud	Mk. 558.561.160.55
riigi võlgade tasumine	„ 85.000.912.—

Mk. 643.562.072.55

B. riigikeskasutuste operatsiooni

fondid „ 516.838.650.56

C. riigikeskasutuste laenu krediitid

. „ 300.000.—

D. siselaenude tasumine ja emissiooni ning vahetuseraha ringkäigust kõrvaldamine

„ 116.543.788.85

Kokku erakorralised kulud

Mk. 1.277.244.511.96

Kokku kulud

Mk. 5.471.775.532.21

§ 2. Riigi 1922. aasta tulud kinnitatakse järgmistes kogusummadest:

1) korralised tulud

Mk. 6.010.250.734.15

2) erakorralised tulud:

A. põllupanga laenu kustutused . Mk. 13.094.720.32

B. riigivaranduste osakonna sissetulekud „ 25.004.448.61

C. operatsiooni fondide kustutused „ 4.659.770.02

D. väljaantud laenude tagasimak-

sud „ 5.057.573.50

E. likvideeritavate asutuste sissetulekud „ 356.983.810.39

F. tulud riigi kaubanduslikkudest ja tööstuslikkudest ettevõtetest „ 48.028.404.58

G. E. V. 1920. aasta võidulaenu piletite realiseerimisest saadud „ 56.026.860.—

Kokku erakorralised tulud

Mk. 508.855.587.42

Kokku tulud

Mk. 6.519.106.321.57

maha arvates eelmistel aastatel sissetulnud tuludest		
1922. aasta jooksul tagasi maksetud	Mk.	11.145.545.52
		<hr/>
	Jääb tulusid	Mk. 6.507.960.776.05
tulude ülejääk eelarve täitmisest		Mk. 1.036.185.243.84

§ 3. Riigikogu poolt vastuvõetud riigi 1922. a. eelarve põhjal riigikeskasutustele määratud krediitide kogusummadest ülekulutatud summad kaetakse järgmiselt:

A. Sama aasta vastavate keskasutuste krediitide ülejääkidega kogusummades järgmiselt:

Korralised kulud:			
Riigikogu	Mk.	186.323.—	
rahaministeerium	”	1.453.257.50	
haridusministeerium	”	169.291.01	
kohtuministeerium	”	118.640.92	
siseministeerium	”	30.833.—	
sõjaministeerium	”	13.722.—	
põllutöoministeerium	”	65.277.62	
teedeministeerium	”	2.359.136.50	
välisministeerium	”	11.662.697.70	
töö-hoolekandeministeerium	”	38.094.50	Mk. 16.097.273.75

Erakorralised kulud:			
riigikeskasutuste kulud:			
välisministeerium	Mk.	754.269.85	
riigikeskasutuste operatsiooni fondid:			
kaubandus-tööstusministeerium	Mk.	50.000.—	Mk. 804.269.85
			<hr/>
Kokku A.			Mk. 16.901.543.60

B. Sama aasta keskasutuste krediitide kogu ülejääkidega kogusummas järgmiselt:

Erakorralised kulud:			
siselaenud ja emissioon:			
siselaenude tasumine ja emissiooni ning vahetusraha			
ringkäigust kõrvaldamine			Mk. 116.543.788.85
			<hr/>
Kokku B.			Mk. 116.543.788.85

Kokku kaetakse tehtud
ülekulused Mk. 133.445.332.45

§ 4. Riigikogu poolt vastuvõetud riigi 1922. a. eelarve põhjal riigikeskasutustele määratud krediitide kogusummad vähendatakse sulgumisele kuuluvate ülejääkide võrra järgmiselt:

Korralised kulud:			
Riigikogu	Mk.	4.567.471.68	
Riigivanem ja riigikantslei	”	2.014.233.50	
riigikontroll	”	842.882.50	
rahaministeerium	”	343.398.752.78	
kaubandus-tööstusministeerium	”	1.016.316.15	
haridusministeerium	”	28.013.361.34	
kohtuministeerium	”	10.816.607.39	
siseministeerium	”	6.983.887.95	
sõjaministeerium	”	57.235.715.56	
põllutöoministeerium	”	18.584.971.89	
teedeministeerium	”	48.271.782.18	
välisministeerium	”	13.777.803.98	
töö-hoolekandeministeerium	”	15.722.081.60	
Kokku korralised kulud			Mk. 551.245.868.50

Erakorralised kulud:			
riigikeskasutuste kulud:			
Riigikogu	Mk.	26.50	
riigikantslei	”	2.155.052.50	
rahaministeerium	”	5.962.727.—	
haridusministeerium	”	268.593.30	
kohtuministeerium	”	5.978.89	
sõjaministeerium	”	2.571.840.43	

põllutööministeerium	Mk.	7.623.50	
teedeministeerium	„	7.452.296.28	
välisministeerium	„	889.167.15	
töö-hoolekandeministeerium	„	1.476.891.75	Mk. 20.790.197.30
riigikeskasutuste operatsiooni fondid:			
rahaministeerium	Mk.	3.013.400.46	
kaubandus-tööstusministeerium „	„	78.347.659.33	
põllutööministeerium	„	175.000.—	Mk. 81.536.059.79
Kokku erakorralised kulud			Mk. 102.326.257.09
Kokku kuulub vähendamisele			Mk. 653.572.125.59
maha arvates käesoleva seaduse § 3. äratähendatud summad — kogusummas			Mk. 133.445.332.45
seega jääb v ä h e n d u s i			Mk. 520.126.793.14

§ 5. Käesoleva seaduse §§ 1. ja 2. tähendatud kulu- ja tulusummade kinnitamine eelarve täitmise korras ei takista tähendatud summade selgitamist vastavate asutuste poolt ja sel puhul kerkinud asjade otsustamist vastavalt seadustele.

SELETUSKIRI.

1922. aasta eelarve-kavatsuste järgi oli ette nähtud korralisi kulusid põhieelarves Mk. 4.634.892.600.— Põhieelarve järgi määratud kulusid on lisaelarvete ja eriseaduste põhjal suurendatud Mk. 262.696.815.— ja vähendatud Mk. 126.837.500.— võrra, — kokku korralisi kulusid Mk. 4.770.751.915.—

Erakorralisi kulusid oli 1922. aasta eelarve-kavatsuste järgi ette nähtud Mk. 1.168.276.300.— Põhieelarves ettenähtud kulusid on suurendatud 1921. aastast lahtijätud krediitide ülejääkide juurdearvamisega Mk. 90.816.582.35 võrra. Peale selle on erakorralisi kulusid lisaelarvete ja eriseaduste põhjal suurendatud Mk. 300.362.200.— ja vähendatud Mk. 14.400.000.— võrra, kokku erakorralisi kulusid Mk. 1.545.055.082.35.

Seega oli 1922. aasta eelarve-kavatsuste järgi ette nähtud kokku kulusid Mk. 6.315.806.997.35, millise summa peale on tasakaalustatud 1922. aasta eelarve kokkuvõtte.

Korraliste tuludena oli ette nähtud põhieelarve järgi sisse nõuda Mk. 4.679.818.000.—; peale selle kavatseti erakorralisi tulusid saada: talurahva põllupanga laenude kustutusi ja protsente Mk. 11.170.000.—, riigivaranduste ülevõtmise komisjoni sissetulekuid Mk. 40.000.000.— ja riigikeskasutuste operatsioonisummade tagasimaksusid Mk. 459.000.000.— Seega oli ette nähtud tulused, mille soetamine riigikassa kohustusi ei suurenda, kokku Mk. 5.189.988.000.— ulatuses.

Puudujäägi katteks oli eelarve järgi ette nähtud tulused krediit-operatsioonidest Mk. 613.180.900.— suuruses.

Eelarve tasakaalustamiseks tuli tulude eelarvet Mk. 512.638.097.35 võrra suuren-

dada, sest selle summa võrra on Riigikogu poolt kulud määratud ilma vastavaid tululikke näitamata.

Seega oli eelarve-kavatsuste järgi puudujääk Mk. 1.125.818.997.35, mille katteks oleks tulnud erakorralisi sissetulekuid leida.

Tegelikult on 1922. a. tehtud korralisi kulusid Mk. 4.194.531.020.25 ja erakorralisi kulusid Mk. 1.277.244.511.96, kokku kulusid — Mk. 5.471.775.532.21, seega vähem kulutatud, kui eelarve kava järgi ette nähtud, Mk. 844.031.465.14, mis näitab, kui võrt kogu kulude eelarve kavatsused olid suuremana võetud kui tarvilik ja missuguse summa võrra on üksikutele asutustele kululiikide alal krediite liigselt määratud. Siinjuures on arvesse võetud ka riigikassa poolt siselaenu tasumiseks ja emissiooni kustutuseks väljaantud Mk. 116.543.788.85, kuid tähendatud kulu tegemiseks ei olnud 1922. aasta eelarves krediitide määratud.

Tuludena on sisse tulnud:

korralisi tulusid	Mk.	6.010.250.734.15
põllupanga laenu kustutusi	„	13.094.720.32
riigivaranduste osakonna sissetulekuid	„	25.004.448.61
operatsiooni fondide kustutusi	„	4.659.770.02
väljaantud laenude tagasimaksud	„	5.057.573.50
likvideeritavate asutuste sissetulekuid	„	356.983.810.39
riigi kaubanduslikkudest ja tööstuslikkudest ettevõtetest	„	48.028.404.58
E. V. 1920. a. võidulaenu piletite realiseerimisest	„	56.026.860.—

Kokku Mk. 6.519.106.321.57,

sellest maha arvata
 eelmistel aastatel sis-
 setulnud tulude ta-
 gasimaksud . . . Mk. 11.145.545.52

Jääb tulusid . . . Mk. 6.507.960.776.05,
 millega ei ole seotud riigikassa kohustuste
 suurenemine.

Seega rohkem, kui eelarve järgi kavat-
 seti, Mk. 1.317.972.776.05.

Seega on eelarve-kavatsuste järgi ette-
 nähtud Mk. 1.125.818.997.35 suuruse
 puudujäägi asemel tekkinud Mk.
 1.036.185.243.84 suurune ülejääk.

Vabariigi algusest peale on 1922. a.
 eelarve täitmise aruanne esimene, mis üle-
 jäägiga lõppenud.

Keskasutustele määratud krediitide ko-
 gusummadest ülekulutatud summad likvi-
 deeruvad käesoleva seaduseelnõu § 3. vas-
 tuvõtmisega, kusjuures peatükk A all üles-
 loetud ülekulud kaetakse sama aasta vas-
 tavate keskasutuste ülejääkidega, kuna
 peatükk B ülesloetud ülekulud tulevad katta
 sama aasta keskasutuste krediitide kogu-
 ülejääkidega.

VÄLJAVÕTTED

riigikontrolöri aruandest riigi 1922. aasta
 eelarve täitmise kohta.

I. Üldine osa.

1. Üldised märkused.

Kontrollnõukogu 9. II 23. a. otsusega
 tarvilikuks tunnustatud ja Riigi Teatajas
 nr. 36/37 — 1923. a. avaldatud Vabariigi
 Valitsuse poolt 28. veebruaril 1923. a. vas-
 tuvõetud määrusega kohustati kõiki riigi-
 keskasutusi kokku seadma 1922. aasta aru-
 andeid ühtlaste vormide järgi, mis olid tä-
 hendatud määruse juurde lisatud. Samas
 Riigi Teatajas avaldati ühtlasi ka riigi-
 kontrolli juhatuskiri riigikeskasutuste
 1922. a. aruande kokkuseadmise määruse
 täitmise üle. Sellega oli 1922. aasta esi-
 mene, kus riigiasutused oma eelarve täit-
 mise ja muude majapidamise toimingute
 kohta aruandeid ühtlaste vormide järgi
 kokku seadsid.

1922. a. aruanded olid riigiasutused ko-
 hustatud riigikontrollile saatma hiljemalt
 15. IV 1923. a., milliseks tähtajaks ai-
 nult väike osa asutusi oma aruandeid esi-
 tas, kuna suurem osa seda suure hiljaks-

jäämisega tegi. Ka olid mõnede asutuste
 poolt esitatud aruanded niivõrt puudulikult
 kokku seatud, et neid ümbertegemiseks ta-
 gasi tuli saata (riigikantselei, haridusmi-
 nisteerium, sõjaministeerium, siseministee-
 rium, välisministeerium ja raudteevalitsuse
 aruanded). Ümbertehtud ja parandatud
 aruanded esitati asutuste poolt 1½- — 2-
 aastase hiljaksjäämisega. Nii esitasid oma
 aruanded lõplikult sõjaministeerium 14.
 XI 1925. a., riigi raudteevalitsus juunikuul
 1925. a., välisministeerium 20. VIII 25. a.,
 siseministeerium 13. VIII 25. a. ja haridus-
 ministeerium 1. XI 25. a.

Sarnane hiline aruannete esitamine
 (rohkem 2 a.) asutustelt oli omakorda riig-
 ikontrollil takistuseks aruande kokkusead-
 mise juures.

Kuigi riigikeskasutused oma 1922. a.
 aruanded ülemalnimetatud Vabariigi Valit-
 suse määruse kohaselt kokku seadsid ja riig-
 ikontrollile esitasid, oli viimasel võimalik
 neid riigi 1922. a. eelarve täitmise aruande
 kokkuseadmisel aluseks võtta ainult kulude
 osas, ja siingi tuli riigikontrollil neis näi-
 datud summased mitmeti muuta ja ümber
 paigutada andmete põhjal, mis saadi riigi-
 asutuste kuuaruannete ja viimaste juurde
 kuuluvate tõendusdokumentide revideerimi-
 sel.

Tulude osas oli aga aruandmine ja ar-
 vestamine endiselt niivõrt puudulik, et aru-
 andvate asutuste poolt esitatud tuluaruand-
 deid riigi 1922. a. tulude eelarve täitmise
 aruande kokkuseadmisel riigikontroll alu-
 seks võtta ei saanud ja viimane tuli endiste
 aastate eeskujul kokku seada tegelikult riig-
 ikassasse sissetulnud tulude seisukohalt.
 Sissetulnud riigi tulude kohta esitasid ren-
 teid ja E. P. osakonnad riigikontrollile riig-
 ikassa kaudu vastavad aruanded ühes
 tõendusdokumentidega, kuna Eesti Pangas
 ja riigikassas vastuvõetud tulusummad riig-
 ikontrolli poolt kindlaks tehti riigikassas
 kohapeal toimepandud revideerimisel, sest
 riigikassa ei esitanud nende operatsioonide
 kohta, mis tema ise ja Eesti Pank tema ar-
 vel olid toimetanud, riigikontrollile mingi-
 suguseid aruandeid revideerimiseks, ja riig-
 ikontrollil tulid tähtsamat liiki operatsioonide
 üle riigikassas dokumentide ja raamatute
 revideerimise alusel 1922. a. aruanded kok-
 ku seada.

Kulukrediidid.

2. 1922. a. eelarve täitmise kokkuvõtlik ülevaade.

1922. a. põhieelarve järgi määrati riigiasutustele krediite:

korralsi	:	Mrk. 4.634.892.600.—
erakorralsi	:	„ 1.168.276.300.—

Kokku Mrk. 5.803.168.900.—

Põhieelarve järgi määratud krediite suurendati, maha arvates vä-
 hendused:

a) 1921. aastast lahtijäetud krediitide juurdearvamise (operatsiooni fondid ja laenukrediidid):		
erakorralisi	Mrk.	90.816.582.35
b) lisaeelarvete ja muul seaduslikul alusel:		
korralisi	„	135.859.315.—
erakorralisi	„	285.962.200.—
kokku põhieelarvega määratud krediitide suurendatud	Mrk.	512.638.097.35
Seega jäi lõplikult 1922. a. peale krediite riigiasutuste käsutada:		
korralisi	Mrk.	4.770.751.915.—
erakorralisi	„	1.545.055.082.35
Kokku	Mrk.	6.315.806.997.35.

Viimane summa on põhieelarves ettenähtud summast suurem Mrk. 512.638.097.35 võrra, seega on 1922. a. põhieelarve kulude summa suurenenud 8,8% võrra.

Riigi 1922. a. eelarve järgi oli tulusid ette nähtud:

korralisi	Mrk.	4.679.818.000.—	Tulude eelarve.
erakorralisi	„	1.123.350.900.—	
Kokku	Mrk.	5.803.168.900.—	

Lisaeelarvete järgi ja krediitide sulgumise seaduse põhjal määratud kulude katteks on eeldatud tulude eelarve suurenemist võrreldes põhieelarvega Mrk. 512.638.097.35.

Seega on käesolevas aruandes riigi 1922. a. eelarve-kavatsused viidud tasakaalu Mrk. 6.315.806.997.35 peale.

Tuludena on 1922. a. jooksul tegelikult sisse tulnud:

korralisi	Mrk.	6.010.250.734.15	Tulud.
erakorralisi	„	508.855.587.42	
Kokku	Mrk.	6.519.106.321.57,	

kuid sellest tulevad maha arvata summad, mis riigikassa poolt on 1922. a. jooksul tagasi makstud eelmiste aastate tuludest

„ 11.145.545.52

Seega jäi 1922. a. tulusid lõplikult missugune summa on suurem, kui põhieelarves ette nähtud

Mrk. 6.507.960.776.05,

Mrk. 704.791.876.05,

ehk 12,1% võrra.

Kulusid on 1922. a. krediitide arvel tehtud:

korralisi	Mrk.	4.194.531.020.25	Kulud.
erakorralisi	„	1.277.244.511.96	
Kokku	Mrk.	5.471.775.532.21,	

missugune summa on vähem, kui põhieelarves ette nähtud,

Mrk. 331.393.367.79 ehk 5,7% võrra ja vähem, kui aruande järgi näidatud kulude eelarve kogusumma, Mrk. 884.031.465.14 ehk 13,3% võrra.

Eelarve-krediitide ülejääkide kogusumma kõigi paragrahvide järgi, mille alal krediite vähem tarvitatud, on Mrk. 977.476.797.59. Kuid teiselt poolt on eelarve täitmisel mitmete paragrahvide alal ülekulused tehtud kogusummas Mrk. 133.445.332.45, missuguses summas on näidatud ka siselaenude tasumiseks ja emissiooni kustutuseks väljaantud Mrk. 116.543.788.85, millise kulu tegemiseks 1922. a. kulude eelarves krediite määratud ei olnud. Tähendatud Mrk. 116.543.788.85 moodustab enesest summa, mille võrra 1922. a. jooksul riigi siselaenusid tasutud ja rahamärke ringkäigust rohkem kõrvaldatud — kui uusi liikvele lastud.

Ülejäägid ja ülekulud.

1922. aastal on riigikassa tulusid saanud sama aasta arvel kuludeks välja andnud . . .

Mrk. 6.507.960.776.05

„ 5.471.775.532.21

1922. a. eelarve täitmise ülejääk.

jääb 1922. a. eelarve täitmise lõputulemusena tulude ülejääk Mrk. 1.036.185.243.84.

Eelarvete järgi kavatsatud sisse nõuda.	Tulude liigid.	Sisse tulnud.
KORRALISED TULUD.		
A. Otsekohesed maksud.		
380.000.000.—	§ 1. Tulumaks	345.994.861.54
199.277.000.—	§ 2. Äri- ja tööstusemaksud	284.425.691.86
37.800.000.—	§ 3. Maa- ja hoonete maks	41.210.012.15
6.163.000.—	§ 4. Maks kapitali %/o pealt	14.100.565.34
50.000.000.—	§ 5. Krepostimaks	32.168.195.57
1.510.000.—	§ 6. Pärandusemaks	2.430.595.15
674.700.000.—	Kokku otsekohesed maksud . . .	720.329.921.61
B. Tempel- ja tasumaksud.		
141.630.000.—	§ 1. Tempelmaksud	390.710.394.86
7.462.000.—	§ 2. Patendid, kaalud ja proovid . . .	9.063.186.—
43.265.000.—	§ 3. Mitmesugused	52.797.346.36
192.357.000.—	Kokku tempel- ja tasumaksud . . .	452.570.927.22
123.500.000.—	C. Mitmesugused tulud . . .	65.878.572.68
D. Kaudsed maksud.		
651.500.000.—	§ 1. Tollid	1.532.400.017.63
157.862.000.—	§ 2. Aktsiisid	247.274.041.67
1.111.775.000.—	§ 3. Piiritusemonopol	1.068.245.700.42
1.921.137.000.—	Kokku kaudsed maksud . . .	2.847.919.759.72
E. Tulud riigi ettevõtetest.		
592.979.000.—	§ 1. Tulud riigi maadest, hoonetest ja metsadest	711.548.679.09
755.000.000.—	§ 2. Raudtee	725.367.020.42
91.000.000.—	§ 3. Sadamad ja laod	110.282.319.22
198.500.000.—	§ 4. Post, telegraaf, telefon	212.418.108.90
130.645.000.—	§ 5. Eesti Pank ja mitmesugused teised ettevõtted	163.935.425.29
1.768.124.000.—	Kokku tulud riigi ettevõtetest . . .	1.923.551.552.92
4.679.818.000.—	Kokku korralised tulud . . .	6.010.250.734.15

TÄITMISE BILANSILINE KOKKUVÕTE.

KULUD.

Eelarvete järgi kavatsatud kulutada.	Kulude liigid ja asutuste nimetus, kelle poolt kulud tehtud.	Kulutatud.
KORRALISED KULUD.		
25.289.500.—	Riigikogu	20.908.351.32
17.583.015.—	Riigivanem ja riigikantselei	15.568.781.50
25.298.400.—	Riigikontroll	24.455.517.50
837.734.500.—	Rahaministeerium	495.392.404.72
21.890.600.—	Kaubandus-tööstusministeerium	20.778.283.85
386 733.500.—	Haridusministeerium	358.505.129.67
226.063.000.—	Kohtuministeerium	210.088.033.53
250.247.465.65	Siseministeerium	243.294.410.70
1.299.802.900.—	Sõjaministeerium	1.228.403.506.44
245.911.300.—	Põllutöoministeerium	227.060.705.73
1.204.644.027.75	Teedeministeerium	1.140.031.782.07
99.089.700.—	Välisministeerium	96.974.593.72
130.464.006.60	Töö-hoolekandeministeerium	113.069.519.50
4.770.751.915.—	Kokku korralised kulud . . .	4.194.531.020.25

TULUD.

Eelarvete järgi kavatsatud sisse nõuda.	T u l u d e l i i g i d .	Sisse tulnud.
	ERAKORRALISED TULUD.	
	§ 1. Laenu kustutused:	
11.170.000.—	Põllupanga laenu kustutused ja % %	13.094.720.32
40.000.000.—	§ 2. Riigivaranduste osakonna sissetulek	25.004.448.61
	§ 3. Operatsiooni fondide tagasimaksud:	
240.000.000.—	a) „Erkat'i“ likvideerimisest 1922. a. jooksul saadavad summad . . .	251.950.960.39
150.000.000.—	b) Kütteainete keskkomitee likvideerimisest 1922. a. jooksul saadavad summad	105.032.850.—
40.000.000.—	d) Laevasõiduameti 1921. ja 1920. a. puhaskasu	48.028.404.58
4.000.000.—	e) Põlevkivitööstuse 1921. a. puhaskasu	—
25.000.000.—	f) Riigikassa operatsiooni fondi tagasimaksud	4.659.770.02
—	g) Laenukrediitide tagasimaksud	5.057.573.50
613.180.900.—	§ 4. Krediit-operatsioonidest:	
—	Jooksvad laenud	—
—	E. V. 1920. a. võidulaenu piletite realiseerimine	56.026.860.—
1.123.350.900.—	Kokku erakorralised tulud	508.855.587.42
512.638.097.35	Tulude eelarve summa suurenemine aasta lõpuks võrreldes põhieelarvega, mille arvel Riigikogu poolt lisaelarvetega ja krediitide sulgumise seadusega kulud määratud	—
—	Korraliste ja erakorraliste tulude kogusummadest on eelmistel aastatel sissetulnud tuludest 1922. a. jooksul tagasi makstud ja tuleb maha arvata	11.145.545.52
6.315.806.997.35	Kokku tulud	6.507.960.776.05

KULUD.

Eelarvete järgi kavatsetud kulutada.	Kulude liigid ja asutuste nimetus, kelle poolt kulud tehtud.	Kulutatud.
ERAKORRALISED KULUD.		
A. Riigikeskasutuste kulud.		
4.397.900.—	Riigikogu	1 096.173.50
10.000.000.—	Riigivanem ja riigikantselei	7.844.947.50
161.433.400.—	Rahaministeerium	132.708.073.—
1.500.000.—	Kaubandus-tööstusministeerium	1.500 000.—
50.016.400.—	Haridusministeerium	44.006.106.70
977.400.—	Kohtuministeerium	971.421.11
3.000.000.—	Siseministeerium	3.000.000.—
312.534.000.—	Sõjaministeerium	247.093.159.57
18.042.000.—	Põllutöoministeerium	11.445.776.50
301.995.700.—	Teedeministeerium	172.643.703.72
9.279.900.—	Välisministeerium	9.145.002.70
20.208.900.—	Töö-hoolekandeministeerium	12.107.708.25
893.385.600.—	Kokku A	643.562.072.55
B. Operatsiooni fondid.		
500.000.—	Riigivanem ja riigikantselei	500.000.—
217.493.400.46	Rahaministeerium	214.000.000.—
236.347.659.33	Kaubandus-tööstusministeerium	120.050.000.—
8.550.272.—	Haridusministeerium	3.405.000.—
158.354.480.79	Põllutöoministeerium	148.759.980.79
30.123.669.77	Teedeministeerium	30.123.669.77
651.369.482.35	Kokku B	516.838.650.56
C. Laenukrediidid.		
300.000.—	Põllutöoministeerium	300.000.—
300.000.—	Kokku C	300.000.—
D. Siselaenud ja emissioon.		
—	Siselaenude tasumine ja emissiooni kus- tutamine	116.543.788.85
—	Kokku D	116.543.788.85
1.545.055.082.35	Kokku erakorralised kulud	1.277.244.511.96
6.315.806.997.35	Kokku kulud	5.471.775.532.21
—	Tulude ülejääk	1.036.185.243.84
6.315.806.997.35	Kokku kulud ja tulude ülejääk . . .	6.507.960.776.05

246.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 245.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Riigi 1922. aasta eelarve täitmise aruande kinnitamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

1. § 2. lõpul: maha arvates eelmistel aastatel sissetulnud tuludest j. n. e., p. o. Eelmistel aastatel laekunud tuludest j. n. e.

2. § 3. esimese lõike lõpp: ülekulutatud summad kaetakse järgmiselt; p. o. ülekulutatud summad kaetakse:

3. § 3 B.: Sama aasta keskasutuste krediitide kogu ülejääkidega kogusummas järgmiselt; p. o. Riigikeskasutuste sama aasta krediitide koguülejääkidega kogusummas järgmiselt:

4. § 3 lõpp: K o k k u kaetakse tehtud ülekulusid Mk. 133.445.332.45, p. o. Kokku kaetakse ülekulusid Mk. 133.445.332.45.

5. § 4. lõpp võtta järgmiselt: „Maha arvates käesoleva seaduse § 3 tähendatud summad—kogusummas Mk. 133.445.332.45 jääb vähendusi Mk. 520.126.793.14“.

6. § 5 võtta järgmiselt: „§ 5. Käesoleva seaduse §§ 1 ja 2 tähendatud kulu- ja tulusummade kinnitamine eelarve täitmise aruande korras ei takista tähendatud summade selgitamist vastavate asutuste poolt ja sel puhul esilekerkinud asjade otsustamist vastavalt seadustele.“

247.

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

RIIGITÖÖLISTE PUHKEAJA SEADUS.

§ 1. Kõigil riigiasutuste ja -ettevõtete töölistel on õigus igal aastal saada puhkeajaga: peale üheaastase töötamise riigiasutustes või -ettevõtetes kaks nädalat, peale kaheaastase töötamise üks kuu. Töölised, kes riigiasutustes või -ettevõtetes töötanud alia ühe aasta, aga vähemalt kolm kuud, saavad puhkeajaga ühe päeva iga täie kuu pealt, mil nad töö on olnud.

§ 2. Puhkeajag määratakse 1. mai ja 1. oktoobri vahel, kusjuures erandlikkudel juhtumistel asutuse või ettevõtte juhatusel, kokkuleppel tööliste esitusega, õigus on puhkeajaga varem või hiljem määrata.

§ 3. Puhkeaja eest maksetakse tööliste täielik töötasu, milline puhkusele min-

nes ette välja maksetakse. Tükitööliste maksetakse puhkeaja eest tasu, arvesse võttes keskmist teenistust viimase kolme kuu jooksul enne puhkusele minekut.

§ 4. Asutuse või ettevõtte töö huvides ja töölise nõusolekul on võimalik ühendada kahte väljateenitud puhkust.

§ 5. Kui asutuse või ettevõtte huvides töölisele puhkust määrata võimalik ei ole, maksetakse töölisele, kes puhkeajaga saama õigustatud, puhkeaja eest kahekordne töötasu.

SELETUSKIRI.

Riigiteenistuse seadusega (RT 149 — 1924) § 25. alusel on kõigil riigiteenijatel (ametnikkudel ja vabapalgalistel) õigus saada vastavalt teenistuse kestusele igaaastast puhkeajaga. Riigiasutuste ja -ettevõtete töölistel aga senimaksivate seaduste järgi puhkeajaga ei ole võimaldatud. Sarnane vahetegemine kahe liigi inimeste vahel, kes riigiteenistuses seisavad, ei ole millegagi põhjendatud. Puhkust suvekuudel vajavad oma tervise parandamiseks ja jõukogumiseks töölised niisamuti kui ametnikudki.

Esitatava eelnõu järgi saaksid töölised puhkust üldiselt samadel alustel kui ametnikud. Et aga töölised teenistusekohta harilikult sunnitud on sagedamini vahetama kui ametnikud, peaksid ka need töölised, kes vähemalt 3 kuud tööl olnud, mõne päeva puhkust saama. Puhkeajag tuleks anda suvekuudel, erandlikkudel juhtudel aga peaks võimalik olema seda varem või hiljem määrata. Sarnasel korral peaks asutuse või ettevõtte juhatus töölisevanematega kokku leppima. On selge, et puhkeaja eest täielik töötasu maksta tuleb, millise tööline puhkusele minnes kätte peab saama, muidu ei oleks töölisel puhkeaja kasutamine üldse võimalik. Kui aga mõnel aastal tööhuvides puhkuseandmine mõnele töölisele üldse võimata on, tuleb võimaldada puhkeaja kasutamist järgmise aasta peale üle viia, kui tööline sellega nõus, või puhkeaja eest maksta kahekordne tasu.

248.

Sotsiaalkomisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Riigitööliste puhkeaja seadus (Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek, paljund. 28. I 1930 nr. 96/69) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Käesoleva seaduseelnõu kohta on Majanduseminister 4. juulil 1930 nr. 688/E all teatanud järgmise oma seisukoha:

„Kõnealolev seaduseelnõu toob enesega kaasa kulude suurenemise, milleks pole nähtud ette krediite riigi 1930/31. a. eelarves ja milleks on raske praegustes kitsastes oludes leida summasid. Peale selle tekitaks selle seaduse vastuvõtmine raskusi riigiettevõtetes ja eratööstuses, kuna riigiasutuste töölistele puhkeaja lubamine tooks kindlasti kaasa puhkeaja nõudmisi eratöölise poolt, mida eratöösturid ja riigiettevõtted suudaksid praegu vaevalt rahuldada. On selge, et puhkuse mittaasaamine tekitaks eratöölise keskel, missuguste arv on kaugelt suurem riigitöölisest, meelegibedust ja rahulolematust, mille tõttu mina pean seaduse vastuvõtmise mittesobivaks ka sotsiaalpoliitiliselt seisukohalt. Välja minnes meie praegusest rahvamajanduslikust seisukorrast, kus töölisi ähvardab alaliselt tööpuudus, arvan, et peab asuma esiplaanil selle kõrvaldamisele, ja alles siis, kui meie majandus on jõudnud vähegi rahuldavale järjele, võiks võtta kõne alla töölise puhkeaja küsimuse.“

Majanduseministri seisukohaga ühines Vabariigi Valitsus oma resolutsiooniga 30. juulist 1930.

Sotsiaalkomisjon ühines Majanduseministri ja Vabariigi Valitsuse seisukohtadega ja esitab Riigitöölise puhkeaja seaduse Riigikogule tagasilükkamiseks.

249.

Eesti sotsialistliku töölise partei Riigikogu rühma ettepanek.

SEADUS TÖÖAJA KOHTA TÖÖSTUSETTEVÕTETES.

I.

§ 1. Tööstuseks käesoleva seaduse mõttes loetakse:

1) mäekaevandused, kivimurrud, turbatööstused ja igasugused teised ettevõtted, kus maapõue varasid maapinnast välja tuuakse;

2) ettevõtted, kus saadusi valmistatakse, ümber töötatakse, puhastatakse, parandatakse, kaunistatakse, lõpetatakse, müügiks ette valmistatakse, lõhutakse, hävitatakse, või kus aineid ümber luuakse, igasugust liikumis- ja elektrijõudu saavutatakse, transformeeritakse ja üle antakse, samuti ka laevaehitus;

3) ettevõtted igasuguste ehituste, hoonete, raudteede, tänavraudteede, sadamate, laevatehaste, muulide, kanalite, veeteede, maanteede, tänavate, tunnelite, sildade, viaduktide, mustaveekanalisatsiooni ja -torude, kraavide, kaevude, telegraafi, telefoni ja elektri sisseseadete, gaasivabrikute, veevärkide ehitamiseks või muude ehitustööde tegemiseks, samuti ka ettevõtted, millel ülesandeks nende uuesti ülesehitamine, korrashoidmine, parandamine, ümberehitamine või lammutamine, aga ka alusmüüride ja igasuguste teiste eeltööde tegemine ülemalnimetatud ehituste ja hoonete juures;

4) ettevõtted inimeste ja asjade veoks linna tänavatel ja kaupade tõstmiseks dokkides, sadamasildadel ja ladudes.

§ 2. Käesolev seadus on maksev § 1 nimetatud tööettevõtetes tegutsevate töölise suhtes, kusjuures töölisteks selle seaduse mõttes loetakse kõik ettevõtetes töötajad, välja arvatud järgmised:

1) tööandja ja tema perekonnaliikmed;

2) tööjuhatajad, direktorid ja ärijuhid;

3) töötajad omas kodus või teistes olukordades, kus tööandjal võimata on tööaja kohta järelevalvet pidada;

4) töötajad töödel, mis oma iseloomu poolest korrapärased ei ole, nii et neid teatud aja raamidesse paigutada ei saa;

5) vahid ja tuletoorjad ja sarnased uksehoidjad, kes kõik aeg töötama ei pea, vaid ainult tööks valmis olema, kui nad tööks valmisolemise ajal võivad omas korteris viibida.

Kas töötaja käesolevas paragrahvis ettenähtud töölise mõiste alla kuulub või mitte, selle üle otsustab kahtluse korral tööinspektor.

§ 3. Tööajaks käesoleva seaduse mõttes loetakse aega, mil tööline tööandja või tema poolt määratud tööjuhataja käsutada on ettevõttes või väljaspool ettevõtet ja mitte oma äranägemise järele seda aega kasutada ei saa.

§ 4. Normaalne tööaeg ei tohi pikem olla, kui 8 tundi ööpäeva jooksul või 48 tundi nädalas.

Kui ühel päeval nädala jooksul töötatakse rohkem ja teisel vähem, siis ei tohi kunagi ööpäeva pikkus ulatada üle 9 tunni, kusjuures tööpäeva täpne pikkus peab ette nähtama sisemiskorra määrustes, kus need sunduslikud, iga päeva kohta eraldi.

§ 5. Vabariigi Valitsusel on õigus tööstusettevõtetes või ettevõtte osades, kus töö erilisel kahjulik töölise tervisele, määrata normaaltööpäeva kestvuse ülemmääraks § 4 ettenähtud ajast lühemat aega.

§ 6. Mitte hiljem, kui 5 tundi peale töö algust peab vaheaeg olema, mille kest-

vus ei tohi olla alla $\frac{1}{2}$ ja üle 2 tunni. Kui tööpäeva pikkus on alla 8 tunni, võib töölise nõusolekul vaheaeg ära jääda, kuid töölisel peab võimalus jääma töö kestel toitu võtta.

Samuti võib tööinspektori loal vaheaeg ära jääda ettevõtetes, kus töötatakse vahet pidamata kolme vahetusega. Ka neil juhtumistel peab töölisele võimalus jäetama tööajal toitu võtta.

Käesolevas paragrahvis nimetatud vaheaegadel võib tööline ettevõtte oma äranägemisel lahkuda, või ettevõttesse jääda.

Ettevõttesse jäävatele töölisele peab tööandja maksuta kasutada andma toidu võtmiseks puhta ruumi, mis varustatud tarvilikul määral laudade ja istmetega.

§ 7. Ületunnitööks loetakse töö, mis tööline teeb öö-päeva jooksul peale § 4 ettenähtud normaaltööpäeva maksimaalset ulatust.

Kui sisemiskorra määrustes on ette nähtud § 4 toodud ülemmäärast lühem normaaltööpäev, siis loetakse ületundideks töö, mis tehakse väljaspool sisemiskorra määrustes ettenähtud aega.

§ 8. Ületunnitööd on lubatud teha ilma luba küsimata järgmistel juhtumistel:

1) kui tööde katkestamise tagajärjeks oleks ainet rikkimine;

2) parandamise ja kordaseadmise töodel masinate juures, mille tegemata jätmise puhul terve ettevõtte või tema osa võiks seisma jääda;

3) tööde juures, mis sihitud õnnetuste ärahoidmiseks;

4) laevade ja vagunite laadimise ja tühendamise juures, kui ületunnitöö on sihitud liikumise takistuse ärahoidmiseks;

5) masinistidel, kütjatel, masinate kordaseadjal, vee- ja valgustusemureteajatel ja ruumide koristajatel niisugustes ettevõtetes, kus ettevõtte töö oleneb käesolevas punktis nimetatud töölise tööst;

6) vahetusliku töö juures töölisel, kelle vahetaja tööline ei ilmu, kuni asemiku leidmiseni;

7) maal asuvates väiketööstuse ettevõtetes tööde puhul, mis pooleli normaaltööpäeva lõppemise ajal, kui tööde toojad nende valmisaamist ettevõttes ootavad;

8) kõikide hüdrotehniliste tööde juures, mis ilmastikuga seotud.

Käesolevas paragrahvis märgitud ületundide kohta võib töölisele lepingu sõlmimisel kokku leppida, et nad töölisele sunduslikuks saavad, kusjuures see kokkulepe peab sisse kantama palgaraamatusse.

§ 9. Hooaja tööstuses (telliskivitehased, turbatööstus, hooaja saeveskid, ehitustööd j.n.e.) võib vanem tööinspektor luba-

da ületunnitööd teha kuni 300 tundi aastas, kui see temale tarvilik näib olevat. Nende ületunnitööde kohta peab olema tööandjal töölisele omavaheline igakordne kokkulepe, kusjuures palkamislepingusse nende kohta tingimiste sissevõtmine on keelatud.

Töö-hoolekandeminister annab välja määruse ületundide loa andmise korra kohta, tema võib ka tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel keelata ületunnitöö tegemise hooaja töödel teatud hooajal või lühema aja jooksul üldse või teatud tööstusharudes.

§ 10. Peale §§ 8 ja 9 ettenähtud juhtumiste ei ole ületunnitööd üldise määrusena lubatud. Ainult erakorralistel juhtumistel, kui tööstuse huvid seda tõsiselt nõuavad, võib töö-hoolekandeminister lubada teha aastas kuni 150 ületundi.

Käesolevas paragrahvis nimetatud ületundide luba andmise õiguse võib tööhoolekandeminister edasi anda vanemale või jaoskonna tööinspektoritele juhtumiste tarvis, kui luba palutakse ületundide tegemiseks mitte rohkem kui kolmel päeval.

Ületunnitöödeks peab olema töölise nõusolek.

§ 11. § 8 ettenähtud ületunde ei võeta arvesse §§ 9 ja 10 ettenähtud ületundide ülemmäära väljaarvamisel.

§ 12. Ühe öö-päeva jooksul on keelatud üle 2 tunni ületunnitööd teha, välja arvatud §§ 8 ja 9 ettenähtud juhtumised.

§ 13. Ületunnitööde eest tuleb vähemalt 50% rohkem maksta, kui harilikude tööde eest, olgu see aja- või tükitöö.

Kuutöölisele arvatakse normaalseks tunnitasuks kuupalk jagatult kaheksajale, aastatöölisele aastapalk jagatult kaheksajale neljasajale.

Tükitöölisele arvatakse normaalseks tunnitasuks palgamaksu perioodi jooksul teenitud summa jagatud tehtud tundidele.

§ 14. Kõikide ületunnitööde kohta peetakse täpset arvet nõõriraamatus, mille vormi välja kuulutab töö-hoolekandeminister.

Ületunnitöö eest maksetud tasu kantakse eraldi sisse töölise palgaraamatusse, missugune antakse välja kõigile töölisele, kes töötavad käesolevale seadusele alluvates ettevõtetes.

§ 15. Käesoleva seaduse ja selle põhjal antavate määruste täitmise järelevalve, protokollide kokkuseadmine, süüdlaste vastutusele võtmine ja süüdistamine nende rikkumiste puhul allub tööinspektoritele.

§ 16. Tööstusettevõtte juhatajat või tema asemikku, kes süüdlane selles, et ta seaduse või sundmääruse eeskirju rikkudes

lasi töölisi töötada üle lubatud tööaja, karistatakse:

arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle viiesaja krooni.

§ 17. Tööstustevõtte juhatajat või tema asemikku, kes süüdlane selles, et ta töölitele ületunnitööde eest ei maksnud tasu vähemalt 50% rohkem, kui harilikkude tööde eest, karistatakse:

arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

II.

Käesoleva seaduse maksamahakkamisega kaotatakse ära Tööstuslise töö seaduse §§ 193—201 (seaduste kogu XI anne II jagu 1913. a. väljaanne).

SELETUSKIRI.

Selle seaduse tarvidus on tingitud peaaegjalikult sellest ebamäärasest seisukorrast, mis meil valitseb tööaja suhtes. Ajutise Valitsuse üleskutses Eestimaa rahvas- teie seisab küll, et „kaheksatunniline tööpäev tööstuses ja kaubanduses hakkab uuesti maksma.“ Kuidas aga seda teostada, missugused erandid on lubatud j. n. e., selle kohta puuduvad lähemad määrused. On küll katsutud tarvitada Vene 1897. aasta määrusi, võttes 11½ tunni asemele normaaltööpäeva ülemääraks 8 tundi, kuid neid määrusi on raske kohaldada meie oludele. Sellest ebamäärasusest on ka tingitud alalised kaheksatunnilisest tööpäevast kõrvalekaldumised ka sarnaste tööde juures, kus need kõrvalekaldumised sugugi tarvilikud ei ole. Sanktsiooni puudusel on aga raske neid kõrvalekaldumisi takistada.

Käesolev seadus tahab selles küsimuses lahendust tuua: tema ülesanne on fikseerida kaheksatunnilise tööpäeva põhimõtte tööstuses (kaubanduse kohta tuleb välja anda eriseadus) ja kindlaks määrata juhtumised, mil lubatud on ületunnitööde teha, ja kord, kuidas nende tegemiseks luba hankida.

Käesolev seadus oli kavatsetud esialg- gul kokkukõlla viia Washingtoni konvent- siooniga 8-tunnilise tööpäeva kohta. Hil- jem selgus, et see meie oludes siiski liialt raske on, kuna konventsioonis tööstuse mõiste on liialt lai ja ületundide tegemine liialt piiratud.

Üksikute paragrahvide kohta oleks öel- da järgmist:

§ 1. Selles paragrahvis on kindlaks määratud tööstuse mõiste. See on võetud Washingtoni kaheksatunnilise tööpäeva konventsioonist, kuid kitsendusega. Kon-

ventsioonis on ette nähtud ka kaheksatun- nilise tööpäeva laienemine raudteede ja maanteede transpordi peale. Käesolevast seadusest on aga need alad välja jäetud, kuna nende peale kaheksatunnilise tööpäe- va laiendamine sarnasel kujul, kui seda käesolev seadus ette näeb, raske oleks meie oludes, kus liikumine väga väike.

§ 2. Siin on ette nähtud niisugused töötajad tööstuses, kes kaheksatunnilise tööpäeva seaduse alla ei käiks.

Kõigeesiti on välja jäetud tööandja ja tema perekonnaliikmed, kuna nende töö algust ja lõppu suuremal jaol juhustest raske kindlaks teha, ei ole ka karta, et tööandja ennast või enese perekonnaliikmeid üleliia ekspluateeriks.

Ei ole põhjust seda seadust maksma panna ka tööjuhatajate, direktorite ja äri- juhtide peale, kuna nende peale tuleb roh- kem kui tööandjate mitte aga töölise peale vaadata. Nende tööpäeva pikkus ripub ära rohkem neist enestest kui ettevõtte omani- kust.

Oma kodus töötajaid ei saa selle sea- duse alla paigutada juba sellepärast, et tööandjal nende kohta võimu ei ole töö- päeva pikkuse määramisel, ei ole ka järe- levalveametnikkudel võimalik järelevalvet toimetada. Mingit mõtet pole seadust maksma panna sarnaste juhtude suhtes, kus tema täitmist võimata on läbi viia, kui töö- taja seda ei soovi. Kui nad seda aga soovivad, võivad nad seda teha niikuinii ka ilma seaduseta. Neljas liik töölisi, kelle kohta see seadus ei maksa, on need, kelle tööd on raske teatud aja raamidesse pai- gutada. Näitena võiks tuua — vabrikul on oma raudtee materjalide vedamiseks. On palgatud üks tööline, kelle ülesandeks on see raudtee korras hoida. Millal ta seda teeb või kudas ta seda teeb, on tema enese asi. Sarnase töölise kohta kaheksatunnilist tööpäeva ei saa nõuda. Ühel päeval võib- olla ei ole üldse tal tööd, teisel päeval võib- olla, kui mingisugune rike sünnib, tuleb tal ehk ka üle 8 tunni töötada.

Ei ole mõtet kaheksatunnilist tööpäeva maksma panna ka vahtide ja tuletõrjujate kohta, kuna nemad suurema osa oma teen- istuseajast ei tee füüsilist ega ka vaimlist tööd, mis neid kurnaks, nemad peavad ain- nult valmis olema teotsemiseks. Ka sar- naste uksehoidjate suhtes, kes oma maja- pidamises tegevad saavad olla ja ainult tarviduse korral oma töö peavad katkesta- ma, et ust lahti võtma minna, ei ole tarvis 8-tunnilist tööpäeva. Teine asi on ukse- hoidjaga, kes alati peab ukse juures seis- ma — temal tuleb kõik aeg töötada.

Võib vahel kahtlus tekkida, kas teatud

tööline kuulub käesolevas paragrahvis ettenähtud tööliste liiki. Sel puhul oleks kõige kompetentsemaks küsimuse lahendajaks tööinspektor, kes oma ametialal kõiksuguste töölistega ja tööaladega on kokku puutunud.

§ 3. Definiitsioon, mis oli endistes Vene määrustes tööaja kohta ja on praegu paljudes välisriikides tööaja kohta käivates seadustes.

§ 4. See paragrahv on käesolevas seaduses kõige tähtsamaks. Tema määrab kindlaks normaaltööaja kestvuse. Loomulik oleks, et töö kestaks iga päev 8 tundi. Võib aga ette tulla, et mõnel päeval vähem töötatakse kui 8 tundi, näiteks ei soovita laupäeviti üldse pärast lõunat töötada, siis võib töö kesta teistel päevadel kuni 9 tunnini, kuid siiski mitte üle 48 tunni nädalas.

§ 5. On aga tööalaid, kus tööliste tervis välja ei kannata 8-tunnist tööpäeva, näiteks kus töötada tuleb mürgiste gaasidega täidetud ruumis. Neis tööstustes või tööstuste osakondades võib Vabariigi Valitsus oma määrusega tööpäeva lühendada.

§ 6. Ilma eineta 8 tundi järjest töötada on inimesele liialt kurnav, seepärast peaks võimalus olema vahepeal einet võtta. Et töölisel võimalus oleks kodus käia einetamas, ei tohiks vaheaeg lühem olla kui $\frac{1}{2}$ tundi, kuid ta ei võiks ka pikem olla kui 2 tundi, sest siis läheb töölisel palju aega kaduma, tal jääb õhtul oma tarvis liiga vähe aega, sest lõunavaheaega ei saa võrrelda õhtuse vaba ajaga, mil töö juba lõpetatud, kuigi ta üle 2 tunni kestaks. Nii pikaks ta ei saa kunagi venida, et maksaks ennast põhjalikult pesta, ümber riietuda ja midagi suuremat oma tarvis ette võtta.

Kui vähem kui 8 tundi päevas töötatakse, siis võib vaheaeg ära jääda, kui töölised sellega nõus on. Sageli võib see parem olla, kuna vaba õhtupoolik selle tõttu pikeneb ja töölisel enese majapidamise jaoks rohkem aega jääb.

Sarnastes ettevõtetes, kus kolme vahe-tusega töötatakse, on suuremalt jaolt vaheaja tegemine võimata. Kuid võib ette tulla, et kolme vahetusega vahel ka sarnastes ettevõtetes töötatakse, kus vaheaja tegemine võimalik, siis ei ole põhjust vaheaega ära jätta. Seepärast on kolme vahetusega töötavates ettevõtetes vaheaja ärajätmiseks tarvilik tööinspektori luba.

Nende tööliste tarvis, kel ajalühiduse tõttu või mõnel muul põhjusel võimalik või soovi ei ole koju minna, peaks olema koht, kus nad toitu saaksid võtta. Masinate juures, tihtigi tolmu ja mustuse sees eineta-

mine on juba tervishoiu seisukohalt lubamatu.

§ 7. Esimene lõige ei vaja seletust. Teise lõike kohta võiks nipalju öelda, et käesoleva seaduse järgi on 8-tunniline tööpäev maksimaalseks normaaltööpäevaks. Tema võib aga ka lühem olla. Neis ettevõtetes, kus normaaltööpäeva kestus näiteks 7 tundi, on loomulikult 8-dal töötunnil tehtav töö ületunnitöö.

§ 8. Normaalne oleks, et ületunnitööd võib teha ainult ametiasutuse loaga, kelle ülesanne oleks kaaluda, kas see töö tarvilik või mitte. On aga juhuseid, kus aega ei ole selle loa nõutamiseks ja mille juures iseenesest mõistetav on, et ületunnitööd tuleb teha. Ei saa ületunnitöö luba küsima minna, kui juhtub, et normaaltööpäeva jooksul ei saadud kõiki kavatsatud aineid ümber töötada, osa neist jäi üle, kui neid aga jätta järgmiseks päevaks, siis on nad juba kõlbmatud. Siin ei ole midagi parata, tuleb töö lõpetada. Sarnased juhud võivad ette tulla näiteks keemia- ja toiduainete tehastes.

Ei saa ka ületundideks luba nõutada, kui näiteks mingisugune masin katki on läinud ja kui teda otsekohe ei saa parandada, siis võib-olla terve ettevõtte peab järgmisel päeval seisma.

Arusaavad ka, et õnnetusejuhtude (tulekahjude, veepuutuste) puhul ei saa normaaltööpäevast kinni pidada.

Rahvamajanduse seisukorrast välja minnes peab võimalus olema ületunnitööd teha ka laevade ja vagunite laadimise juures, kui muidu liikumist seisak ähvardab. Et neil juhtumistel võimalik ei ole loamuretsemisega aega viita, on iseenesest mõistetav.

On normaalne, et ületunnitööd mitmes ettevõtte liigis peavad tegema ka masinistid, kütjad, masinate kordaseadjad, vee- ja valgustusemuretsejad ja ruumide koristajad, vastasel korral ei saa ettevõtte otsekohe käima hakata, kui teised töölised tulevad. Sarnastes ettevõtetes oleks loomulik muidugi, et need töäjõud rohkem vabu päevi saaksid, kui teised töölised. Vaetusliku töö juures võib ette tulla, et mõnele töölisel asetäitja mingil põhjusel tulemata jääb. Otsekohe teist töölisi ilmumata jäänu asemele leida ei ole igakord võimalik, tahes või tahtmata peab endise vahetuse tööline seni oma kohale jääma, kuni talle asemik leitakse, muidu peab masin seisma jääma.

Viimane juhtumine, kus ületunnitööd võib ilma loata teha, on pooleliolevate tööde puhul maa väiketööstustes, kui töötoojad tööd ootavad. Maal on see alaline näh-

tus, et põllumees oma vilja toob veskile või villad villavabrikusse kraasida ja ise ootama jääb, kuni kõik valmis, et siis ümber-töötatud ainetega koju sõita. Võib juhtuda, et kaheksa tunni möödumisel sarnane töö valmis ei ole. Raske on nõuda, et ootaja nüüd tühjalt koju sõidaks ja oma kraamile teisel päeval järele tuleks, sageli kümnete verstate kauguselt. Siin tuleb ületunnitööd lubada.

Ka hüdrotehniiste tööde juures peab ületunnitööd lubama vabalt, sest vastasel korral on nende täideviimine meie kliimas raske, kuna tihti päevade viisi tööd seisma peavad.

Kõik käesolevas paragrahvis ettenähtud ületunnitööd on sarnased, et nende tarvilikkuse kohta vaevalt vaidlus võib tekkida, seepärast ei või ka kellelgi midagi selle vastu olla, kui teenistuselepingu sõlmimise puhul tööandja töölisega kokku lepib, et need ületunnid töölisele sundslikuks saavad, kui nende tarvidus peaks tekkima. Kui sarnast kokkulepet ei ole, on loomulik, et tööandjal õigust ei ole sundida töölisi neid tegema, kui see seda ei soovi.

§ 9. Hooajatööstuses on sageli meie oludes ületunnitöö tarvilik, sest suved võivad olla vihmased ja lühikesed, nii et ilma ületundideta ilusatel ilmadel ei suudeta soovitud tööd ära teha. Pealegi on suvel päevad pikad, nii et töölisel ka enese tarvis küllaldaselt aega jääb. Kui aga üldine tööpuudus valitseb, võib töö-hoolekandeminister ületunnid ära keelata, sest neil juhtudel on võimalik töödele rohkem töölisi palgata.

Nende ületundide kohta peab tööandjal olema igakord kokkulepe tööliseaga. Lepingusse ei tohi seda kokkulepet sisse võtta, sest lepingu sõlmimisel ei ole ette näha, kas ületunnid tarvilikud või mitte, kuna ületundide luba antakse loomulikult ainult siis, kui mõned erakorralised juhud sunnivad ületunnitööd tegema. Kui on kuiv suvi, töölisi tarvilik arvul saada, muidugi ületunni luba ei anta. Lepingusse ületundide kohta tingimiste sissevõtmine laseks oletada, et tegemist on kavatsusega, normaalselt pikem tööpäev maksuma panna.

§ 10. Tööstuses võivad ka erakorralised juhud ette tulla, mida seaduses ette näha ei saa. Neist võib tingitud olla ületunnitöö tarvidus. Sarnasel juhtudel jääb küsimuse otsustamine ministri hoolde, kas on tegemist tõsise tarvidusega või mitte.

Näiteks võiks tuua juhu: vabrik kiratseb, sest valmisproduktidel ei ole turgu. Korruga saab see vabrik aga suure

tellimise, kuid tähtajalise, ja tähtaeg on nii lühike, et tellimist ilma ületundideta täita ei saa. Sel juhul on juba ka töölise huvides, et neid ületunde lubatakse teha. Töö-hoolekandeministri ülesandeks on sarnasel juhtudel järele uurida, kas ei saa ületundide asemel töölise arvu suurendada, kahe või rohkema vahetusega ettevõtte käima panna j. n. e. ja siis ainult ületunnitööd lubada, kui teisi abinõusid produktiiviteedi tõstmiseks tarvitusele ei saa võtta. Kui sarnased ületunnitööd ainult õige lühikest aega kestavad, s. o. kuni kolme päeva jooksul, ei ole asi nii tähtis, et minister ise peab otsustama. Neil juhtudel võib ta otsustamisõiguse edasi anda vanemale või jaoskonna tööinspektorile.

Kõige paremaks olukorra teadjaks, kas ületunnid tõesti tarvilikud, on peale tööandja muidugi töölised. Seepärast peab loapalvel ka nende arvamine ligi lisatud olema.

Ületundide ülemmääraks käesoleva paragrahvi juures on võetud 150 tundi aastas. Nagu nende riikide praktika näitab, kus 8-tunniline tööpäev maksab, ei ole suuremat määra tarvis. Paljudes riikides on ülemmäärad palju väikesemad.

§ 11. Et paragrahvides 9. ja 10. ettenähtud ületundide väljaarvamisel arvesse ei võeta § 8. ettenähtud ületunde on loomulik, kuna nende ületundide otstarbed üksteisest täiesti lahkuminevad on.

§ 12. Üle 2 tunni ületunnitööd üldse reeglina ei lubata pea kuskil maal. See on ka loomulik, sest pikem tööpäev muutuks väga kurnavaks töölisele. § 8. ettenähtud tööde kohta, mis hädalise iseloomuga, ei saa aga seda normi maksuma panna. Ei ole mõtet siin normi maksuma panna ka hooajatööde suhtes, kuna nende hooaeg väga lühike, ja paljud töölised ainult sellest elavad, mis nad hooajal töötavad. Neil on talvel niikuinii pikem puhkus.

§ 13. Et ületundide eest vähemalt 50% rohkem makstakse, see on meil peaaegu traditsiooniks kujunenud, mispärast ka siin mingit muudatust ei tule ette võtta.

§ 14. Arvepidamine ületundide kohta on tarvilik, sest vastasel korral oleks raske ületundide tegemise kohta järelevalvet pidada. Sarnase raamatu nõue oli ka juba Vene ajal ja on ka meil praegu maksev.

§ 15. On harilik pea kõigi töökaitse-seaduste juures.

§§ 16—18. Ei ole mõeldav, et ilma sanktsioonita võimalik on kõiki ettevõtjaid sundida seadust täitma. Seda on näidanud väga selgesti siia maane praktika.

250.

Sotsiaalkomisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Seadus tööaja kohta tööstusettevõtetes (Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek, paljund. 18/IX 1929 nr. 22/17) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Käesoleva seaduseelnõu kohta on Hariduse- ja sotsiaalminister 24. oktoobril 1929 nr. 24.684 all Vabariigi Valitsusele teatanud oma järgmise seisukoha:

„Tööaja reguleerimise vastu seaduseandhikul teel põhimõttelikult olla ei saa, seda enam, et meil on olemas ainult lühikene deklaratsioon kaheksatunnilise tööpäeva kohta ja samal ajal maksavad meil vanad Vene määrused tööaja kohta, missugused on ehitatud hoopis teistele alustele ja ei ole kokkukõlas eelpoolnimetatud põhimõtetega ning praeguste elutingimustega; pealegi on need arusaadavalt jõudnud tunduvalt muutuda ligi 30 aasta vältel, mis möödunud sellest ajast, kui välja anti Vene määrused (1897. a.).

Ei tule ka unustada, et kaheksatunnilise tööpäeva põhimõtte on meil leidnud tööstuses üldist tunnustamist, praktiline elu on sellele nii või teisiti kohanenud, milleks tõuke on andnud tarvidus arvestada meie tööstuse reaololudega ja võimalustega.

Kuid meie pealesõjajaegne rahvuslik tööstus ei ole küllalt nii tugev, et võimalik oleks mõeldavas ulatuses ellu viia kaheksatunnilist tööpäeva ja panna tihti looduslikult tingitud hädavajalikkudele kõrvalekaldumistele kitsad ja piiratud raamid. See tähendus puudutab peaaesjalikult ületundide töö tegemist. Meie näeme, et ületundide tegemine, kuivõrt see ei puuduta eelnõu § 8. näidatud töid, on leib täiesti administratiivvõimu heaksarvamisest (minister või inspektor); kui nemad sellele heatahtlikult suhtuvad, läheb asi hästi, vastasel korral aga võib tööstus saada administratiivvõimu omavoli läbi parandamatut kahju, missugune lõppkokkuvõttes langeb nendesamad tööliste peale, kelle huvisid käesolev seadus kaitsta tahab.

Edasi ei ole ületundide piiramises järjekindlust, pealegi kui arvesse võtta, et nende tegemiseks eriluba vaja on. Iseäranis halvavalt mõjuks niisugune piiramine hooajatöödel.

Ületundide töö tegemisel ei kannata välja arvustust vastuväide, et neist hoiduda saaks tööliste arvu tõstmise teel. Siin jäetakse silmade vahele asjaolu, et kuigi meil

tööjõu pakkumine ületab nõudmise, leidub meil kvalifitseeritud töölisi siiski väga vähe ja neid just kõige vähem on töötatöölise nulgus, mispärast tööliste arvu tõstmine on koguni harva läbiviidav.

Kõrgendatud tasumaksimine 50% ulatuses ületundide eest näib olema liiga koormav meie tööstusele, ja kui kõnelda sellest, et see oleks nagu kombeks saanud, siis võiks see õige olla ainult suurte tööstuste kohta. Väikestes ettevõtetes ei ole see sugugi tavaline. Just väike- ja kesktööstust tuleb meil aga eriti hoida, kuna see enam vastab meie maa tingimustele ja on ehitatud tervematele alustele kui suurtööstus.

Pealegi ei näe ka rahvusvaheline konventsioon ette nõuet 50%-lise lisatasu maksimise kohta ületundide eest, vaid piirab seda 25%-ga.

Lõpuks on soovimatu välja anda seadust, kui on olemas tõsine kahtlus selle kohta, kas on võimalik teostada tarvilikku järelevalvet selle täitmise ja elluviimise üle. Võib kindlasti öelda, et meie tööinspeksiooni piiratud koosseis seaduseelnõu elluviimiseks vajab täiendust.

Sealjuures pole aga lootust praegusel ajal tööinspeksiooni koosseisu suurendamiseks. Anda välja üleliigne seadus ilma tarviliku garantiita tema täitmise üle järelevalve teostamiseks, tähendaks kõigutada lugupidamist seaduste vastu üldse.

Kirjeldatud asjaoludel ei pea otstarbekohaseks käesoleva seaduse elluviimist selles ulatuses, nagu ta ette pandud, mispärast Vabariigi Valitsus peaks esinema Riigikogus sooviga, tagasi lükata seadus tööaja kohta tööstusettevõtetes.“

Ülemaltoodud ministri seisukohaga ühines Vabariigi Valitsus oma resolutsiooniga 30. oktoobrist 1929. Sotsiaalkomisjon, ühinedes Hariduse- ja sotsiaalministri ja Vabariigi Valitsuse väidete lõpptulemustega, otsustas esitada seaduse tööaja kohta tööstusettevõtetes Riigikogule tagasilükkamiseks.

251.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu ettepanek.

SEAKASVATUSE EDENDAMISE JA PEEKONI HINDADE KINDLUSTAMISE FONDI SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seaduse § 2 muudetakse ning pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 2. Fond moodustatakse järgmistest summadest:

1. riigi 1930/31. — 1935/36. a. eelarvetes selleks määratud summadest;

2. iga eksporteeritud sea-pealt määratakse fondi:

a) tapamajade riigi protsendimaksust Kr. 0,90;

b) sigade eksporttapamajade poolt kuni Kr. 3,60 Vabariigi Valitsuse poolt määratud normide järgi.

SELETUSKIRI.

Rahaasjanduse komisjon ühines valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab seaduseelnõu sisulises osas muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Seaduseelnõu II osa, milles oli ette nähtud seaduse maksmahakkamine tema vastuvõtmisega Riigikogus, komisjon kustutas, nõnda et käesolev seadus hakkaks maksma harilikus korras.

252.

(Pealkiri vt. lisa nr. 251.)

Redaktsiooni komisjoni ETTEPANEK.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise

fondi seaduse muutmise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. Sissejuhatus teises reas pärast sõna „seaduse“ võtta „(RT 27 — 1930)“.

2. § 2. esimeses reas kustutada „järgmistest summadest“.

3. § 2 p. 2 võtta järgmiselt: „2. igalt eksporteeritud sealt määratakse fondi:“.

253.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes valitsuse seletuskirjas toodud motiividega, esitab ülemaltähendatud seaduse muutmata Riigikogule kinnitamiseks.

254.

(Pealkiri vt. lisa nr. 253.)

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul muudatusteta.

255.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

TOLLIPÕHITARIIFIDE MUUTMISE JA TÄIENDAMISE SEADUS.

Aja kohta 16. juulist kuni 29. juulini 1930. muudetakse ja täiendatakse tollipõhitariifid järgmiselt:

I. Sisseveotariif.

A. Sisseveoks lubatud kaubad.

Tariifi		Kaupade nimetus.	Tollimäärad.	
§ §	p.		Alus.	Kuldfr.
34.		Liha igasugune, soolatud, suitsetatud, kuivatatud; lihast valmistatud vorstid	1 kg. n.	0,55
36.		Või ja tema aseained ning munad:		
	1.	Lehma- ja kitsepiimavõi	—	tollita
	2.	Sulatatud toidurasv	1 kg. n.	0,55
	3.	Margariin ja teised kunstvõid	1 kg. n.	0,40
	4.	Munad	—	tollita
	Märkus 1.	Punktides 2 ja 3 nimetatud kaup väikestes pakides kuni 2 kg. raskuseni tollitakse ühes ümbrikudega. Samuti ei arvata kaalust maha tina-võipaberi lehti, kui kaup on nendega kaetud.		
	Märkus 2	Punkt 2 all tähendatud kaup, kui see on määratud ümbertöötamiseks kunstvõitööstustele tooresainena Majanduseministeeriumi tunnistuse alusel	1 kg. n.	0,13

SELETUSKIRI.

Rahaasjanduse komisjon, muutes valitsuse eelnõu sissejuhatavat osa — tähendades selles ajavälte (16. juulist kuni 29. juulini 1930), mille kestel tollitariifid käesoleva seaduse alusel tulevad määrata —, ühines valitsuse ettepaneku ja motiividega ning esitab seaduseelnõu sisult muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

256.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 255.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 36 märkus 1. viimne lause võtta järgmiselt: „Samuti ei arvata kaalust mahatina- või paberilehti, kui kaup nendega kaetud.“

2. § 36 märkus 2. välja jätta sõna „on“.

257.

Rahaasjanduse komisjoni

ETTEPANEK

tollipõhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seaduse kohta.

Tollipõhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus vastu võtta (variant: tagasi lükata).

SELETUSKIRI.

9. oktoobril 1929 oli Riigikogus arutamisel tollipõhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus, kus see vastu võeti esimesel lugemisel ja enne teist lugemist läbivaatamiseks anti rahaasjanduse komisjoni.

Rahaasjanduse komisjon moodustas eelnõu läbivaatamiseks alamkomisjoni, kes pikemat aega seaduse kallal töötas ja töö lõpetades selle muutmata valitsuse poolt esitatud kujul rahaasjanduse komisjonile esitas.

Rahaasjanduse komisjoni koosolekul 18. juunil s. a., kus tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus päevakorral oli, sai ettepanek — seadus vastu võtta I lugemisel — ühepalju häälidest poolt ja vastu. Ko-

misjon pidi selle tagajärjel seaduse arutamise katkestama ja esitab mõlemad komisjoni seisukohad Riigikogule.

258.

Rahaasjanduse komisjoni

ETTEPANEK

tollipõhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seaduse kohta.

Tollipõhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seadus vastu võtta (variant: tagasi lükata).

SELETUSKIRI.

9. oktoobril 1929 oli Riigikogus arutamisel tollipõhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seadus, kus see vastu võeti I lugemisel ja enne teist lugemist anti rahaasjanduse komisjoni.

Rahaasjanduse komisjon moodustas eelnõu läbivaatamiseks alamkomisjoni, kes pikemat aega seaduse kallal töötas ja selle lõpetades väikese muudatusega kummist jalanõude tollimäärades rahaasjanduse komisjonile esitas.

Rahaasjanduse komisjoni koosolekul 18. juunil s. a., kus tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus päevakorral oli, sai ettepanek — seadus vastu võtta I lugemisel — ühepalju häälidest poolt ja vastu. Komisjon pidi selle tagajärjel seaduse arutamise katkestama ja esitab mõlemad komisjoni seisukohad Riigikogule.

259.

Vabariigi Valitsuse

ETTEPANEK

(Vt. pealkirjad lisa nr. nr. 257 ja 258.)

Vabariigi Valitsus

18. novembril 1930. a.

Nr. 595, 1255.

Tallinn, Toompea loss.

Riigikogule.

Vabariigi Valitsuse 12. novembri s. a. otsuse põhjal palun tagasi saata Riigikogule esitatud tollipõhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 ning 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seaduseelnõud.

L i s a: Vab. Val. otsus ja seletuskiri.

(O. Strandman.)

R i i g i v a n e m.

(K. Terras.)

R i i g i s e k r e t ä r.

Vabariigi Valitsuse otsus 12. novembrist 1930. a.

Paluda Riigikogu juhatust tagasi saata 14. septembr. 1929. a. (prot. nr. 78 pkt. 1—1 ja 1—2) Riigikogule esildatud tolli-põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 ning 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seaduseelnõud.

Eesti Vabariik
Majanduseminister
12. novembril 1930.
Nr. T. 2131/2182²⁹.
Tallinn.

Vabariigi Valitsusele.

Vabariigi Valitsuse otsusega 14. septembr. 1929. a. (prot. nr. 78 pkt. 1—1 ja 1—2) esildati Riigikogule sisseveo tolli-põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 ning 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seaduseelnõud, missuguste maksvuse tähtaeg oli ette nähtud kuni 30. septembr. k. a. Viimasena nimetatud päeval esildas Vabariigi Valitsus ülalnimetatud tolli-põhitariifide muutmiseks ja täiendamiseks uued seaduseelnõud, missugused Riigikogu rahaasjan-

duse komisjon läbi vaadates ja neid üheks seaduseks ühendades, kuid sisuliselt mitte muutes Riigikogule vastuvõtmiseks esildas.

Nimetatud ühendatud seadus oli 11. novembr. k. a. Riigikogus arutusel ja võeti teisel lugemisel vastu, mille juures ka vastu võeti minu ettepanek, et kõnealiolevas seaduses ettenähtud tollimäärad loetakse maksvaks päevast, mil need Vabariigi Valitsuse ülalnimetatud otsustega maksma pandi.

Et tähendatud ettepaneku vastuvõtmisega ära on langenud vajadus Vabariigi Valitsuse otsusega 14. septembr. 1929. a. (prot. nr. 78 pkt. 1—1 ja 1—2) Riigikogule esildatud tolli-põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 ning 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seaduseelnõusid veel arutada, loen mina tarvilikuks nimetatud seaduseelnõud Riigikogust tagasi võtta, ja esildades siinjuures vastava ettepaneku, palun seda kinditada.

Siinjuures: käesolev ja ettepanek à 10 eks.

Majanduseminister (allkiri).

Kaubanduse-tööstuseosakonna
direktor (allkiri).

260.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

TOLLI PÕHITARIIFIDE §§ 55, 57, 88, 183, 187, 188 JA 199 MUUTMISE JA TÄIENDAMISE SEADUS.

1. o s a.

Sisseveo tolli-põhitariifi §§ 57 p. 1, 88 p. 3, 183 p.p. 1—4, 187, 188 p.p. 1—3 ja 199 p. 1 muudetakse ning pannakse maksma järgmiselt:

1. Sisseveotariif.

A. Sisseveoks lubatud kaubad.

Tariifi		Kaupade nimetus.	Tollimäärad.	
§§	p.		Alus.	Kuldfr.
57.		Nahast tooted:		
	1.	Jalanõud eraldi nimetamata:		
	1-a.	missuguste üks paar kaalub rohkem kui 1.350 g.	1 kg. n.	4,50
	1-b.	missuguste üks paar kaalub 1.101—1 350 g.	"	7,00
	1-c.	missuguste üks paar kaalub 1.100 g. ja vähem	"	9,00
88.		Kummi (kautšuk ja guttapertš) poolvalmis kujul või asjadena:		
	3.	Kautšukist ja guttapertšist jalanõud riide-, naha- j. n. e. lisanditega ja ilma lisanditeta:		
	3-a.	kalossid, botikud ja säärsaapad	"	1,00
	3-b.	kõik muud, eraldi nimetamata	"	4,50

Tariifi		Kaupade nimetus.	Tollimäärad.	
§§	p.		Alus.	Kuldfr.
183.		Puuvillane lõng (numbrites Inglise arvestuse järgi):		
	1.	alamad numbrid kuni nr. 38:		
	1-a.	pleekimata	1 kg. n.	1,20
	1-b.	pleegitud, värvitud ja merseriseeritud	"	1,50
	2.	nr. 38 kuni nr. 60, viimane number välja arvatud:		
	2-a.	pleekimata	"	1,50
	2-b.	pleegitud, värvitud ja merseriseeritud	"	1,80
	3.	nr. 60 kuni nr. 80, viimane kaasa arvatud:		
	3-a.	pleekimata	"	1,80
	3-b.	pleegitud, värvitud ja merseriseeritud	"	2,00
	4.	kõrgemad numbrid, üle nr. 80:		
	4-a.	pleekimata	"	2,00
	4-b.	pleegitud, värvitud ja merseriseeritud	"	2,30
187.		Puuvillased kangad pleekimata ja pleegitud:		
	1.	pleekimata:		
	1-a.	eraldi nimetamata; mida ühes kg. on kuni 10 ruutmeetril	"	3,00
	1-b.	needsamad, mida ühes kg. on üle 10 kuni 15 ruutmeetril	"	4,50
	1-c.	needsamad, mida ühes kg. on üle 15 ruutmeetri	"	14,70
	2.	pleegitud:		
	2-a.	eraldi nimetamata; mida ühes kg. on kuni 10 ruutmeetril	"	6,00
	2-b.	needsamad, mida ühes kg. on üle 10 kuni 15 ruutmeetril	"	9,00
	2-c.	needsamad, mida ühes kg. on üle 15 ruutmeetri	"	20,00
	3.	pitside ja väljaõmbluste taoliselt kootud paelad ja linnid kuni 20 sm. laiuseni	"	30,00
188.		Puuvillased kangad, värvitud, kirjult kootud, värviga ületrükitud ja merseriseeritud:		
	1.	eraldi nimetamata; mida ühes kg. on kuni 10 ruutmeetril	"	9,00
	2.	needsamad, mida ühes kg. on üle 10 kuni 15 ruutmeetril	"	15,00
	3.	needsamad, mida ühes kg. on üle 15 ruutmeetri	"	30,00
199.		Villased kangad eraldi nimetamata:		
	1.	mida ühes kg. on üle 5 ruutmeetri	"	14,00

2. o s a.

Sisseveo tolli-põhitariifi § 55 täiendatakse punktidega 7 ja 8 ning pannakse ühes sissejuhatava lausega maksma järgmiselt:

1. Sisseveotariif.

A. Sisseveoks lubatud kaubad.

Tariifi		K a u p a d e n i m e t u s.	Tollimäärad.	
§§	p.		Alus.	Kuldfr.
55.		Ümbertöötatud nahad:		
	7.	Suured pealishahad ja suured mööblinahad	1 kg.n.	2,50
	8.	Must ja värviline kroompark - vasikanahk, n. n. „Boxcalf“	„	3,75

SELETUSKIRI.

Käesolevas eelnõus on liidetud kaks valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu:

1) tolli põhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seadus ja

2) tolli põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus.

Sisuliselt komisjon ühines Vabariigi Valitsuse eeltähendatud ettepanekutega ja motiividega, jättes muutmata eelnõu tariifide osa.

Valitsuse esindaja ettepanekul komisjon jättis eelnõust välja vaid tähtsaja uute tariifide maksvuse kestuse kohta.

261.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 260.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Tollipõhitariifide §§ 55, 57, 88, 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastu võetud kujul järgmistele muudatustega:

1. 1. osa sissejuhatus võtta järgmiselt: „Sisseveo tollipõhitariifi §§ 57 p. 1, 88 p. 3, 183 p.p. 1—4, 187, 188 p.p. 1—3 ja 199 p. 1 muudetakse ning pannakse maksma järgmises redaktsioonis:“

2. § 57 p.p. 1-a, 1-b, 1-c kustutada sõna „üks“ ja sõna „missuguste“ asendada sõnaga „milliste“.

3. § 88 p. 3 kustutada sõna „ilma“.

4. § 187 p.p. 1-a ja 2-a ja § 188 p. 1. asendada semikoolon komaga.

5. § 187 p.p. 1-b, 1-c, 2-b ja 2-c ning § 188 p.p. 2. ja 3. sõna „needsamad“ asendada sõnaga „samad“.

6. 3. osa võtta järgmiselt: „Käesolevas seaduses ettenähtud tollimäärad hakkavad maksma alates 14. septembrist 1929, välja arvatud § 55 punkt 8 ettenähtud värvilise kroompark-vasikanaha tollimäär — 3,75 kuldfranki —, mis hakkab maksma alates 30. septembrist 1930.“

262.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seadusele.

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon on eelnõus teinud vaid redaktsioonilisi parandusi.

263.

Redaktsiooni komisjoni

ETTEPANEK.

(Pealkiri vt. lisa nr. 262.)

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, võtta vastu „Tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt III lugemisel vastu võetud kujul järgmistele muudatustega:

1. Sissejuhatavas osas „täiendatakse teise lõikega“ asemele võtta „muudetakse“.

2. § 9 teise lõike lõpp: kättejõudmist, p. o. saabumist.

3. § 10 esimene rida: Eesti piirides j. n. e., p. o. Eesti Vabariigi piires j. n. e.

4. § 10, teine lõige, eelviimne rida: kustutada „sellest“.

264.

Üldkomisjoni ettepanek.

VANGISTUSSEADUSTIK.

1. osa.

Vangistusasutised.

1. peatükk.

Üldeeskirjad.

§ 1. Vangistusasutised on:

- 1) sunnitöömajad;
- 2) vangimajad;
- 3) arestimajad.

§ 2. Vangistusasutiste hooned ehitatakse, seatakse sisse ja peetakse korras riigi kulul Kohtu- ja siseministeriumi eelarve kaudu.

§ 3. Vangistusasutiste hoonete mahutavuse, ruumidejaotuse ja sisseseadete koosseisu määrab Kohtu- ja siseminister silmas pidades käesoleva seadustiku eeskirju.

Vangistusasutiste hoonete ehitamine ja korraspidamine sünnib võimalikult vahjaluste tööjuga, majanduslikul teel, Kohtu- ja siseministri poolt nimetatavate eriteadlaste juhtimisel.

§ 4. Iga vangistusasutise ja selle osakonna jaoks määrab Kohtu- ja siseminister piirkonna, kuhu sissepääs on lubatud ainult § 68 ettenähtud isikutele.

§ 5. Iga vangistusasutise ja selle osakonna nimetuse määrab Kohtu- ja siseminister ja kuulutab nende avamisest ja sulgemisest Riigi Teatajas.

§ 6. Vangistusasutiste kodukorra määrab Kohtu- ja siseminister käesolevas seadustikus ettenähtud volituste alusel ja piires.

2. peatükk.

Vangistusasutiste valitsemine.

§ 7. Vangistusasutiste valitsemist teostab Kohtu- ja siseminister Vangimajade Valitsuse direktori kaudu käesolevas seadustikus ja Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldamise seaduses ette nähtud alustel ja korras.

§ 8. Vangistusasutiste koosseisu kuuluvad: asutise direktor, tema abid, ladhoidjad, valvemeeskond, saatemeeskond, tervishoiuline, kasvatuslik ja kantseleiline personaal; nende üldarv määratakse koosseisu-seaduses; koosseisu jaotab üksikute vangistusasutiste vahel Vangimajade Valitsuse direktor.

Vabateenijate teenistussevõtmise korra ja tingimused määrab Kohtu- ja siseminister.

§ 9. Vangistusasutise direktori nimetab ametisse Kohtu- ja siseminister, direktori abid, arsti, õpetajad ja muud ametnikud — Vangimajade Valitsuse direktor, kõik vabateenijad — asutise direktor.

Samadele võimudele allub ka nende vastamine seaduses ettenähtud juhtudel.

Teenistus- ja haiguspuhkusele lubatakse: vangistusasutise direktorid — Vangimajade Valitsuse direktori poolt, kõik muud ametnikud ja teenijad — asutise direktori poolt.

§ 10. Vangistusasutise direktoriks ja direktori abiks võidakse ametisse nimetada õigusteadusliku haridusega isikuid, kes õiendanud kutseeksami Kohtu- ja siseministri poolt määratavas korras.

Erandina võib neisse ametitesse nimetada ilma õigusteadusliku hariduseta isikuid, kes kauaaegse teenistusega vangimajade alal on näidanud täit ametioskust.

§ 11. Valvemeeskond jaguneb vanemateks valvuriteks, valvuriteks ja nooremateks valvuriteks.

Saatemeeskond jaguneb saatesalga ülemaks, vanemateks saatjateks, saatjateks ja nooremateks saatjateks.

§ 12. Valve- ja saatemeeskonda teenistusse nimetatakse eeskätt neid, kes on praktikantidena teeninud vangistusasutistes vähemalt 3 kuud ja õiendanud sellekohase eksami Vangimajade Valitsuse direktori poolt määratavas korras.

§ 13. Vangistusasutiste ametnikkudele ja teenijatele, kelle viibimise asutise juures Kohtu- ja siseminister tunnustab vajalikuks, antakse asutise iuures korter.

Neile ametnikkudele ja teenijatele on elamine kättenäidatud korterites kohuslik.

Teenistuslikkude korterite tarvitamise korra määrab Kohtu- ja siseminister.

§ 14. Vangistusasutiste direktorid, nende abid, ladhoidjad, valve- ja saatemeeskond on teenistuskohuste täitmisel kohustatud kandma vormiülrikonda ja relvastist, mille koosseisu ja kirjelduse määrab Vabariigi Valitsus.

Vormiülrikonna kandeajad määrab Kohtu- ja siseminister kokkuleppel Majandusministriga ja Riigikontrolöriaga.

§ 15. Vangistusasutise direktori teenistuslikud õigused ja kohused on ette nähtud käesolevas seadustikus ja kodukorras.

Vangistusasutise direktori abide ja ametnikkude ning teenijate teenistuslikud õigused ja kohused määratakse lähemalt kodukorras.

Üksikasjaliku tööjaotuse iga ametniku ja teenija suhtes, kuivõrt seda ei ole tehtud kodukorras, määrab vangistusasutise direktor.

§ 16. Üldist valvet kõikide vangistus-asutiste järele teostab Vangimajade Valit-suse direktor.

Lähemat valvet igas vangistus-asutises käesoleva seadustiku ja kodukorra eeskir-jade täitmise järele teostab asutise direktor.

§ 17. Valve teostamiseks nõuab järe-levalve võim alluvatelt seletusi ja teateid, toimetab aegajalisi või erakorralisi revi-deerimisi, kas isiklikult või tema käsutuses olevate ametnikkude kaudu, ja tühistab või muudab alluvate ebaõiged korraldused.

3. peatükk.

Vangistus-asutiste nõukogud ja vangide hooldamise seltsid.

§ 18. Iga vangistus-asutise juures on nõukogu, kelle võimkonda kuulub:

- 1) vahialuste käitumise ja töösuinuse hindamine;
- 2) vahialuste üleviimine astmetel ja järkudes;
- 3) vahialuste vabastamine tingimisi enne tähtaega;
- 4) vahialuste väljalaskmise lubamine.

Asjade arutamise kord vangistus-asutise nõukogus määratakse lähemalt kodukorras.

§ 19. Vangistus-asutise nõukogusse kuu-luvad: esimehena — vangistus-asutise di-rector, ja liikmetena — vangistus-asutise arst ja õpetaja.

Paragrahv 18 p.p. 2 ja 3 ettenähtud küsimuste otsustamiseks täiendatakse nõu-kogu ühe kohtu, ühe prokuratuuri ja ühe advokatuuri esindajaga, samuti ühe esin-dajaga kohalikust vangide hooldamise seltsist seltsi juhatause ettepanekul Kohtu- ja siseministri kinnitamisel.

§ 20. Nõukogu on otsustusvõimeline, kui osa võtavad esimees ja vähemalt kaks liiget; otsused tehakse liht-häälteenamu-sega; häälte poolekslangemisel on esimehe hääl otsustav.

Prokuratuuri esindaja võib tehtud ot-suse vastu protestida vormilistel alustel.

§ 21. Nõukogu otsused on lõplikud ja viiakse täide 24 tunni kestel.

Nõukogu otsuse täideviimine pannakse seisma, kui prokuratuuri esindaja nõukogu koosolekul avaldab protesti.

Protestitud otsus ühes protestiga esita-takse viibimata Vangimajade Valitsuse di-rectori kaudu Kohtu- ja siseministrile, kes protestiga ühinemise korral otsuse tühistab ja asja nõukogule tagasi saadab uuesti ot-sustamiseks.

§ 22. Igas maakonnas asutatakse või-malust mööda vangide hooldamise seltsid, mis teotsevad Kohtu- ja siseministri poolt kinnitatud normaalpõhikirja alusel.

§ 23. Vangide hooldamise seltsid an-navad oma tegevusest aru Kohtu- ja sise-ministrile ja viimasel on õigus selleks ni-metatud isikute kaudu revideerida seltside rahalisi summasid ja asjaajamist.

§ 24. Vangide hooldamise seltside ülesandeks on:

- 1) hoolitsemine vangistus-asutistest va-bastatute eest;
- 2) valve teostamine kohtu poolt vastu-tusliku valve alla antud isikute järele;
- 3) hoolitsemine vangistus-asutistes vii-bivate karistusekandjate kõlblise arenemise ja kultuuriliste vajaduste eest.

Käesoleva paragrahvi p. 3 ettenähtud vangide hooldamise seltsi ülesanded teos-tatakse kodukorras ettenähtud ulatuses.

§ 25. Vangide hooldamise seltsid saa-vad oma ülesannete täitmiseks vajalikkude kulude katmiseks riiklikku toetust Kohtu- ja siseministeriumi eelarve kaudu.

§ 26. Vangide hooldamise seltsidel on juriidilise isiku õigused.

4. peatükk.

Vangistus-asutiste majandus.

§ 27. Vangistus-asutiste hoonete re-mondi teostamiseks annab juhtnõõrid Koh-tu- ja siseminister kokkuleppel Teedemi-nistriga.

§ 28. Vangistus-asutiste ruumide küt-mise ja valgustamise normid määrab Koh-tu- ja siseminister kokkuleppel Majanduse-ministriga ja Riigikontrolöoriga.

Tuleõnnetuse eest hoidmise juhtnõõrid annab Kohtu- ja siseminister.

§ 29. Vangistus-asutiste majatööd teos-tatakse vahialuste tööjõuga. Nendele maja-töödele, mis nõuavad erilist oskust või usaldust, määratakse väljavalitud vahialu-sed ja neile makstakse tasu tööfondist (§ 33).

Sääraste majatööliste arvu ja tasumää-rad iga vangistus-asutise jaoks kinnitab Kohtu- ja siseminister.

§ 30. Vangistus-asutiste vajaduste ra-huldamiseks tarvisminevate ainete ja asja-de muretsemine sünnib hangeteseaduse alu-sel, kuivõrt neid aineid ja asju ei ole või-malik odavamalt valmistada majanduslikul teel vahialuste tööjõuga.

Erandina sünnib hariliku sisseostu teel toiduainete muretsemine, samuti ka igasu-gused muud ostud summas kuni 500 kroo-nini, kuid sellejuures tuleb kinni pidada tu-ruhidadest.

§ 31. Vahialuste vedu toimetatakse võimalust mööda asutise omade sõiduabi-nõudega.

5. peatükk.

Vangistusasutiste tööstus.

§ 32. Töösunduse teostamiseks asutatakse vangistusasutiste juures töökojad ja korraldatakse mitmesuguseid töid, arvestades eeskätt sihti vahialuseid üldiselt harjutada töötamisele ja neile anda isikuliselt vastavat tööoskust.

Oma tööstuse puudusel võidakse Kohtu- ja siseministri poolt igal üksikul juhul kinnitatud korras vangistusasutiste kätte kaubelda ka välistöid riigilt, omavalitsustelt ja eraisikutelt.

§ 33. Eelmises paragrahvis märgitud ülesande elluviimiseks luuakse Vangimajade Valitsuse juures eriline tööfond.

§ 34. Tööfondi moodustavad selle algkapital, 50% vahialuste üldisest töötasust ja tööstuslike operatsioonikapitalide iga-aastane puhaskasu.

§ 35. Vabariigi Valitsuse poolt igaks aastaks kinnititava kava järgi soetatakse tööfondi arvel vangistusasutiste juures töö korraldamiseks vajalikke hooneid, sisse-seadeid ja töövahendeid.

§ 36. Vangistusasutiste tööstuse sisse-seaded ja laod kindlustatakse vajaduse korral Vangimajade Valitsuse direktori korraldusel tule vastu tööfondi arvel.

§ 37. Tööfondist kaetakse tööstuses võimalikkude õnnetusjuhtude puhul vahialuste ravimise kulud, samuti ka neil juhtudel tarvilikud abirahad ja pensionid.

§ 38. Tööfondist kaetakse iga aasta lõpul Kohtu- ja siseministri poolt kinnitatud korras tööstuslike operatsioonikapitalide võimalikud kahjud.

§ 39. Tööfondi arvel peetakse ametis Kohtu- ja siseministri poolt kinnitatava koosseisu piires üksikute vangistusasutiste juures töödeõpetajad, samuti ka Vangimajade Valitsuse juures vajalikud ametnikud tööstuse üldjuhtimiseks ja arvestamiseks.

Neil kohtadel teenijatel on riigiteenijate õigused ja kohused.

§ 40. Vabariigi Valitsus võib tööfondi summasid määrata ka uute vangistusasutiste ehitamiseks.

§ 41. Kohtu- ja siseminister määrab tööfondist iga eelarve-aasta algul vajaliku summa tööstuslike operatsioonideks.

§ 42. Tööstuslikust operatsioonisummast tasutakse Vangimajade Valitsuse direktori poolt antavate juhtnõrde järgi vahialuste töötasu, tööainete-kulud ja muud valmistuskulud.

§ 43. Vahialuste töötasu arvutatakse päeva- või tükiviisi vastavalt töö edukusele ja headusele 50—75% suuruses sellest

normist, mis vabatöölisele kuulub sama tööstusest ning samal alusel.

§ 44. Vahialusele kuuluvast töötasust arvatakse 50% vahialuse isiklikule arvele ja 50% tööfondi arvele.

§ 45. Tööainete-kulu all tuleb mõista ümbertöötamiseks muretsetud ainete omahinda.

§ 46. Valmistuskulu all tuleb mõista igasuguseid jooksvaid kulusid tööstuse alal kui ka võimalikke kahjusid, mis tekkinud töösaaduste realiseerimisel.

§ 47. Amortisatsioonikapitali moodustavad valmistuskuludest varade amortisatsiooniks arvatud summad. Sellest kapitalist kaetakse tööstushoonete ja -siseseadete kapitaalremondi ja varade uuendamise kulud.

§ 48. Töösaaduste realiseerimisel saadud summad kantakse operatsioonisummade sissetulekuks.

§ 49. Tööfondi iga-aastasest juurdekasvumast võidakse aasta lõpul määrata Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud kava järgi tööstuse alal teetsenud ametnikudele ja teenijatele lisatasu; sealjuures ei või lisatasu üksikule isikule tõusta üle tema neljakuulise palgasumma ja üldine lisatasude summa üle $\frac{1}{6}$ osa tööfondi selleaastasest juurdekasvust.

§ 50. Vangistusasutiste tööstus on vaba kõikidest ärimaksudest riigi ja omavalitsuste heaks.

§ 51. Tööstuslike operatsioonide kohta peetakse arvet Kohtu- ja siseministri poolt kokkuleppel Riigikontrolöriiga antavate juhtnõrde järgi.

6. peatükk.

Töökaitse-eeskirjad.

§ 52. Vahialuste tööpäev kestab töö iseloomu ja vahialuste liikide kohaselt mitte üle 12 tunni, kusjuures keskmine tööpäev aastas ei või kesta üle 8 tunni. Tööaega ei kuulu söögi- ja puhkeajad.

Tööpäeva alguse ja lõpu määrab Vangimajade Valitsuse direktor töö iseloomu kohaselt.

§ 53. Ettevaatus-abinõud iga tööliigi puhul ja mitmesuguste tööabinõude jaoks määrab Vangimajade Valitsuse direktor kooskõlas vabatööstuses maksvate eeskirjadega.

§ 54. Kui tööl juhtub vahialusega õnnetus, siis korraldatakse vahialusele vajalikku ravimist ja selgitatakse Vangimajade Valitsuse direktori korraldusel juurduse teel õnnetusjuhu tekkimise asjaolud.

Kui vahialune vabastatakse vahi alt enne ravimise lõppu, siis jätkatakse tema

ravimist vabaduses tööfondi kulul vangimajade peaarsti poolt igal üksikul juhul määratavas ulatuses.

Kui tööl tekkinud õnnetusjuhul või vajaliku ravimise kestel järgneb vahialuse surm, siis kaetakse matmiskulud tööfondist kohaliku omavalitsuse haigemaja matmiskulude suuruses.

§ 55. Tööl saadud kehavigastuse juhtudel korraldab Vangimajade Valitsuse direktor vahialuse töövõime-kaotuse kindlaksmääramise kolmeliikmelise arstikomisjoni kaudu vabatööstuses maksvate eeskirjade alusel.

§ 56. Vahialusele tööl tekkinud õnnetusjuhu korral, kui selle tagajärjeks oli vahialuse surm või täielik või osaline töövõime-kaotus, makstakse tööfondist pensioni järgnevas paragrahvides ettenähtud alustel.

§ 57. Pensioni ei maksta, kui õnnetus tekkis vahialuse enese süü tagajärjel või kui vahialune ei täida ravimiseeskirju.

§ 58. Pensioni-aastamaksuks on vahialuse keskmine päevateenistus § 43 järgi vahi all olemise ajal tööl olnud päevade pealt, korrutatud 295-ga.

Eelmine pensionimäär makstakse välja vahialuse surma korral tööl juhtunud õnnetusel või vajaliku ravimise kestel, samuti ka täieliku töövõime-kaotuse korral.

Osalise töövõime-kaotuse korral makstakse välja eelmisest pensioni määrast töövõime-kaotusele vastav osa.

Variant: teine lõige võtta järgmiselt: Eelmine pensionimäär makstakse välja vahialuse surma korral, samuti ka täieliku töövõime-kaotuse korral.

§ 59. Eelmise paragrahvi (58) järgi kindlaksmääratud pensionimäär suurendatakse alates vahialuse täisealiseks-saamise päevast, kui vahialune oli õnnetuse ajal alaealine ja kui pensionimaksimine kestab ka pärast tema täisealiseks-saamist, selle võrra kui tema päevapalk oleks vangistus-asutises suurenenud täisealiseks-saamise korral.

§ 60. Pensionisaamise õigus algab õnnetusjuhule järgnevas tööpäevast ja kuulub: kui vigasaanu elus — temale enesele, kui vigasaanu suri õnnetusjuhul või vajaliku ravimisaja kestel — tema naisele, lastele ja vanematele.

Vigasaanu naisel, lastel ja vanematel on õigus pensioni saada ka siis, kui vigasaanu suri pärast vajaliku ravimisaja lõpu, kui nad tõestavad, et surm on tingitud õnnetusjuhust.

Variant: § 60 võtta järgmiselt: § 60. Pensionisaamise õigus algab õnnetusjuhule järgnevas tööpäevast ja kuulub: kui viga-

saanu elus — temale enesele, pärast tema surma — tema naisele, lastele ja vanematele, alljärgnevas paragrahvides ettenähtud alusel.

§ 61. Aja eest, mil vigasaanu viibib vahi all, makstakse temale § 58 järgi kuuluvast pensionist välja 50%.

§ 62. Vahialuse naisel on õigus pensioni saada, kui ta on abiellunud vahialusega enne õnnetusjuhtu; pensionisaamise õigus kustub uuesti-abiellumisega.

§ 63. Vahialuse lastel on õigus pensioni saada kuni 16-a. saamiseni, kui nad on sündinud, adopteeritud või legitimeeritud enne õnnetusjuhtu.

§ 64. Vahialuse vanematel on õigus pensioni saada, kui nad on üle 60 a. vanad või tegelikult töövõimetud ja neil ei ole teisi seadusjärelisi toitjaid.

§ 65. Vahialusele kuuluvast pensionist, kui ta asemele astuvad § 60 ettenähtud isikud, makstakse tema naisele — $\frac{1}{3}$, igale lapsele — $\frac{1}{6}$ ja kummalegi vanemale — $\frac{1}{6}$.

Kui pensionide summa tõuseb eelmisel alusel üle vahialusele määratud pensionimäära, siis vähendatakse igapäevase pensioni vastavalt.

§ 66. Paragrahvides 62—64 ettenähtud isikutel ei ole õigust pensioni saada aja eest, mil nad viibivad vahi all.

§ 67. Pensionimaksamise otsustab ja korraldab Vangimajade Valitsuse direktor. Pension makstakse välja veerandaastakaupa ette.

Paragrahv 61 ettenähtud pension kantakse vahialuse isikliku tööraha arvele käsutamiseks sellekohaste eeskirjade järgi.

7. peatükk.

Vangistus-asutiste julgeolek.

§ 68. Vangistus-asutises võimaldatakse selleks määratud ruumidesse sissepääsu kordkorras määratava aja kestel kõikidele, kellel on kas teenistuse tõttu, töö asjus, varustise muretsemise alal või vahialustega kokkusaamiseks see vajalik.

Vahialuste kinnipidamise ruumidesse vangistus-asutises on õigus pääseda peale vangistus-asutise ametkonda kuuluvate isikute, prokuröridel, kohtunikudel ja kohtu-uurijatel, muudel isikutel aga ainult Vangimajade Valitsuse direktori loal.

§ 69. Vangistus-asutise direktoril on õigus korraldada vangistus-asutise ruumi siselastud eraisikute isikukindlakstegemist ja läbiotsimist, kui temal tekib põhjendatud kahtlus, et nad kavatsesid vahialustele edasi toimetada keelatud asju või on vahialustelt vastu võtnud keelatud asju.

§ 70. Vangistusasutises vahialuste keskel tekkinud rahutuste lõpetamiseks, kui selleks ei jätku vangistusasutise omadest jõududest, on vangistusasutise direktoril õigus appi kutsuda politseid või kaitsevägeosi.

§ 71. Vangistusasutise ametnikkudel ja teenijatel on teenistuskohuste täitmisel õigus relva tarvitada kallaletungiva või põgeneva vahialuse vastu, samuti ka vangistusasutise kaitseks. Relva tarvitamine võib sündida ainult möödapääsematul vajadusel, võimaluse korral pärast sellekohast hoiatust.

§ 72. Lähemad juhtnõõrid vangistusasutiste julgeoleku kohta annab Kohtu- ja siseminister.

8. peatükk.

Saateteenistus.

§ 73. Vahialuste saatmine § 108 ettenähtud juhtudel sünnib valve all, linna piire võimalikult kinnistes veoabinõudes.

§ 74. Vahialused, kes karistust kannavad raskete kuritegude või kuritegude eest ja kellest võib karta põgenemise katset, võidakse saatmisel panna käeraudu.

§ 75. Kui vahialuste saatmisel rahvaakoondus muutub takistuseks saateteenistusele, on saatevanemal õigus nõuda tee vastastamist.

§ 76. Vahialuste saatmine väljapoole vangistusasutise asukohta, välja arvatud tööle saatmised, sünnib tapikorras.

§ 77. Vahialuste saatmine tapiga sünnib kas raudteel, laeval, muul liikumisvahendil või jala.

§ 78. Tappide liikumisel vajalikud söögi-, puhkuste- ja öömajaruumid määrab Vangimajade Valitsuse direktor kokkuleppel vastavate omavalitsus-asutistega, kusjuures võidakse ära kasutada olemasolevaid arestikambreid.

§ 79. Vahialuste kraami ja haigete vahialuste veoks jalatappides tarvitatakse veoriistu.

§ 80. Lähemad juhtnõõrid saateteenistuse kohta annab Kohtu- ja siseminister.

2. osa.

Vangistuslikkude karistuste täitmine.

1. peatükk.

Vahialuste vastuvõtmine.

§ 81. Sunnitöökaristus viiakse täide sunnitöömajas, säärase asutise puudumisel või seal ruumi puudusel — vangimajades erisakonnas.

Vangimajakaristus viiakse täide vangimajades.

Arestikaristus viiakse täide arestikambrites, arestimajades, nende puudumisel või neis ruumi puudusel — vangimajades erisakonnas.

§ 82. Vahialalla-võetu toimetatakse vastavasse vangistusasutisse ühes seatud dokumentidega, milles on märgitud karistusaja algus.

Kui seadus võimaldab karistuslusele isiklikult ilmuda karistuse kandmisele, siis loetakse karistusaja algus tema saabumise ajast vastavasse vangistusasutisse.

§ 83. Naisvahialusega võetakse vastu ka tema rinnalaps, kes alla 1 aasta vana ja rinnaga toidetakse.

Säärane laps peetakse ülal vangistusasutise kulul kuni 1-aastaseks saamiseni ja antakse siis lähematele omastele, kes on kohustatud last ülal pidama, selle võimaluse puudumisel aga rinnalastekodusse või kohaliku vangide hooldamise seltsi korraldusse.

Samuti toimetatakse ka vahialuste lastega, kes vangistusasutises sündinud.

§ 84. Vahialusega kaasasolevatest asjadest võetakse vastu:

1) raha, kaasaskantavad väärtasjad ja dokumendid;

2) harilik kehakate, kaks paari pesu ja tarvitamiseks lubatud magamisasjad;

3) kiirelt mitterikkiminevad toiduained kuni 5 kg.

Kõik muud kaasasolevad asjad toimetatakse vahialuse kulul tema poolt määratud isikutele või politseile.

2. peatükk.

Vahialuste paigutamine ja liigitamine.

§ 85. Vahialuste jaotamine vangistusasutiste vahel ja nende ümberpaigutamine ühest vangistusasutisest teise sünnib Vangimajade Valitsuse direktori korraldusel, kusjuures tuleb silmas pidada § 81 eeskirju, võimalust mööda ka vahialuste tööoskust ja tervislikku seisukorda.

§ 86. Ühe vangistusasutise sees liigitatakse vahialused nende soo järgi ja võimalust mööda nende iseloomu kohaselt.

§ 87. Vahialused eraldatakse üksteisest võimaluse piires ööseks.

§ 88. Arestialused ja mitte üle 3 kuu vangimajja mõistetud paigutatakse nende soovil üksikkambritesse, kui need vangistusasutises olemas ja vabad.

§ 89. Vahialune, kes karistuse kandmise ajal võetakse kohtuvõimu korraldusel teises süüteos tõkkeabinõuna vahi alla, paigutatakse eelvangistus-asutisse.

3. peatükk.

Vahialuste varustamine ja tervishoid.

§ 90. Sunnitöölised ja vangimajalised kannavad vahialustele määratud vangiriideid.

Neid riideid kannavad ka arestialused, kui neil omi riideid ei ole või kui omad riided on kandmiseks kõlbatud.

Kohtu- ja siseministril on õigus lubada vangimajalistele nende soovil kanda omi riideid.

§ 91. Vahialused varustatakse pesuga ja magamisasjadega vangistusasutise poolt.

§ 92. Vahialuste riidevarustise vormi määrab Kohtu- ja siseminister, tehes vahet vahialuste liikide vahel.

Riidevarustise kooseisu ja kandeajad määrab Kohtu- ja siseminister kokkuleppel Majanduseministriga.

§ 93. Vahialuste toitmine sünnib toidutabelite järgi, mille määrab Kohtu- ja siseminister ära kuulates Riigi Tervishoiunõukogu arvamuse.

Vangistusasutise direktor võib tervislikudel põhjustel üksikudel juhtudel teha toidutabelitest kõrvalekaldumisi vangistusasutise arsti ettepanekul.

§ 94. Kergemad haiged ravitakse vangistusasutises, raskemad haiged, eriti aga nakkushaiged — erilises vahialuste-haigemajas, möödapääsematu vajaduse korral ka mõnes riigi või omavalitsuse haigemajas.

§ 95. Vahialuste ravimine sünnib riigi kulul piirides, mille määrab Kohtu- ja siseminister, ära kuulates Riigi Tervishoiunõukogu arvamuse.

§ 96. Vahialune, kes avaldab vaimuhaiguse tunnuseid, vaadatakse üle Vangimajade Valitsuse direktori korraldusel moodustatud arstliku komisiooni poolt; vajaduse korral paigutatakse ta erilisse ravimisasutisse.

§ 97. Vahialuste saunaskäimise, pesemise ja pesupesemise kulud kannab riik, sellekohased kulunormid määrab Kohtu- ja siseminister.

§ 98. Soojust vahialuste eluruumides ei või olla alla +17° C järgi.

§ 99. Vahialustele, kes viibivad kambrites või sisetöödel, võimaldatakse liikumist vabas õhus igal päeval vähemalt 30 minuti kestel.

4. peatükk.

Vahialuste õigused ja kohused.

§ 100. Vahialuste ülestõusmise, söögi, jalutamise ja magamaheitmise ajad ja kord määratakse kodukorras.

§ 101. Vahialustele on keelatud:

1) alkoholsete jookide või muude uimastavate ainete tarvitamine;

2) raha, keelatud kirjanduse või muude keelatud asjade hoidmine oma juures,

3) salaiühenduse pidamine omavahel ja välisilмага,

4) väljasaadetavates kirjades salamärkide tarvitamine, samuti ka neisse valeteadete mahutamine vangistusasutise kohta;

5) omavahel varaliste tehingute sõlmimine vangistusasutise direktori loata;

6) rahurikkumine;

7) viisakusetu või korratu käitumine,

8) peale § 115 ettenähtud erandite — suitsetamine ja igasuguste mängude mängimine.

§ 102. Vahialused on kohustatud oma ihu, riiete, sööginõude ja kambrite puhtuse eest hoolitsema kodukorraga määratavas korras.

§ 103. Vahialused võivad saata takistamatult palveid ja kaebusi oma või perekonna isiklike ja varanduslike huvide kaitseks vastavatele riigi- ja omavalitsus-asutistele.

§ 104. Erakirju võivad välja saata: arestialused ja mitte üle kolme kuu vangimajja mõistetud üks kord nädalas, pikemaajalised vahialused 6. peatükis ettenähtud määral.

Hädatarviliku vajaduse korral võib vangistusasutise direktor lubada kirja välja saata väljaspool järjekorda.

§ 105. Vahialuse poolt väljasaadetakse, samuti ka neile tulevad kirjad vaatab läbi vangistusasutise direktor või tema järelvalve all mõni tema poolt selleks volitatud vangistusasutise ametnik; nad on kohustatud neist kirjadest neile teatavaks saanud andmed saladuses hoidma.

Kui kiri ei vasta § 101 p. 4 nõuetele või on kõlblusvastase sisuga või sisaldab jämedalt ebaviisakaid lauseid, siis peab vangistusasutise direktor kirja kinni, teatades sellest ja kinnipidamise-alusest vastavale vahialusele.

Väljast vahialusele tulnud ja kinnipeetud kirjast avaldatakse vahialusele käesoleva paragrahvi nõuetele vastavad osad.

§ 106. Võõrkeelseid kirju võidakse välja saata ja vahialustele tulnud kirju kätte anda ainult siis, kui vangistusasutise direktor suudab tutvuda säärase kirja sisuga. Erandina sellest saadetakse saksa-, vene-, rootsi-, soome- ja läti keelsed kirjad, mille sisuga vangistusasutise direktor ehk tema poolt selleks volitatud isik ei suuda tutvuda läbivaatamiseks Vangimajade Valitsuse direktorile.

§ 107. Omastega võivad kokku saada valve juuresolekul: arestiaalsed ja mitte üle kolme kuu vangimajja mõistetud üks kord nädalas, pikemaajalised vahialused 6. peatükis ettenähtud määral.

Erandina võib vangistusasutise direktor vahialusele lubada valveta kokku saada abikaasa või ülenevate või alanevate sugulas- tega.

§ 108. Vahialuseid võidakse vangistus- asutisest välja viia ainult kohtuvõimude nõudel või karistuse täitmise huvides.

Erandina võib vangistusasutise direk- tor vahialuseid välja saata nende abikaasa või ülenevate või alanevate sugulaste sur- ma või raske haiguse korral, kui vangistus- asutise koosseis võimaldab selleks välja- saatmisest ei teki vangistusasutisele eriku- lusid või kui need kulud kaetakse vahialuse või tema väljakutsuja poolt.

§ 109. Arestiaalseid, mitte üle kolme kuu vangimajja mõistetuid ja eeskujuliku- kude-astmel olevaid vahialuseid võidakse nende abikaasa või ülenevate või alanevate sugulaste surma või raske haiguse korral vahi alt vabastada mitte kauemaks kui kol- meks päevaks, karistuse kandmist katkes- tades, kui nad ei ole põgenemiskalduvus- tega ja ei ole karta, et nad selle vabaole- mise kestel korda saadavad uue süüteo.

§ 110. Vahialused võivad abielluda ül- distel alustel, kusjuures perekonnaseisu- ametniku kohuseid täidab vangistusasutise direktor.

§ 111. Vahialustele, kellel puudub alg- kooliharidus, võimaldatakse selle saamist kodukorraga määratud korras, kui vangis- tusasutises on sisse seatud kooliõppus.

§ 112. Toiduaineid võivad välja kirju- tada või omale järele tuua lasta: arestiaalsed ja mitte üle kolme kuu vangimajja mõistetud üks kord nädalas iga kord kuni 3 kg.

§ 113. Vahialused võivad oma asjadest oma juures hoida seepi ja suupuhastamis- vahendeid, kiirelt mitterikkiminevaid toidu- aineid ja tarvilikke sööginõusid.

Arestiaalsed ja mitte üle kolme kuu vangimajja mõistetud võivad peale selle omadest asjadest oma juures hoida ka ühe vahetise pesu ja ühe vahetise sooja pesu. Pikemaajalised vahialused võivad neidsa- mu asju oma juures hoida 6. peatükis ette- nähtud korras ja määral.

§ 114. Vahialused võivad töölt vabal ajal lugeda parandamissihile mitte vastu- käiva sisuga teaduslikku- ja ilukirjandust ja kodukorras määratud alustel kuulata van- gistusasutises korraldatavaid üldharidus- likke loenguid.

§ 115. Arestiaalsed ja mitte üle kolme kuu vangimajja mõistetud võivad töölt va- bal ajal lugeda parandamissihile mitte vas- tukäiva sisuga ajakirjandust, mängida mit- tehasartmänge, samuti ka suitsetada sel- leks lubatud ruumides.

Muud vahialused võivad eelmisi õigusi kasutada 6. peatükis ettenähtud alustel.

§ 116. Vahialusele, kes on mõne usu- tunnistusliku ühingu liige, võimaldatakse kokku saada oma usutunnistuse vaimuli- kuga ja osa võtta usulistest talitustest, kui- võrt see ei ole hädaohtlik vangistusasutise julgeolekule ja korrale.

5. peatükk.

Vahialuste töökohus.

§ 117. Vahialuste kohuslik töö korral- datakse Kriminaalseadustikus ettenähtud alustel.

§ 118. Vabastatud on töökohusest hai- ged ja töövõimetud vahialused arsti otsuse põhjal ja naisterahvad üks kuu enne ja 1½ kuud pärast sünnitamist.

§ 119. Vahialused on vabastatud töö- kohusest, peale § 29 ettenähtud majatööde, riiklikkudel pühadel ja puhkepäevadel.

§ 120. Peale Kriminaalseadustikus et- tenähtud juhtude ei või välistöödele saata ka katsealuste-astmel viibivaid vahialuseid, samuti ka neid vahialuseid, kes kord põge- nenud või selleks katset teinud.

6. peatükk.

Paindud karistustetäitmise kord.

§ 121. Painduva korra eeskirjade alla kuuluvad: sunnitöölised ja vangimajalised üle kolme kuu karistusega.

§ 122. Paindud karistustetäitmise kord teostatakse kolmes astmes: katsealuste, pa- ranejate ja eeskujulikkude jaoks.

§ 123. Sunnitöölised ja vangimajalised üle kahe aasta karistusega paigutatakse al- gul katsealuste-astmele, muud § 121 ette- nähtud vahialused — vahenditult parane- jate-astmele.

§ 124. Katsealuste-astmel peab vahi- alune viibima vähemalt ühe kuuendiku ajast, mis vajalik tema vabastamiseks tin- gimisi enne tähtaega; hea käitumise korral viiakse vahialune pärast seda paranejate- astmele.

§ 125. Paranejate-astmel peab vahi- alune viibima vähemalt neli kuuendikku ajast, mis vajalik tema vabastamiseks tin- gimisi enne tähtaega, hea käitumise ja töö- usinuse korral viiakse vahialune pärast seda eeskujulikkude-astmele.

§ 126. Paranejate-aste jaguneb kodukorras määratavatel alustel kahte kuni nelja järku.

Ühest järgust teise üleviimine sünnib hea käitumise ja töösünnuse korral.

§ 127. Eeskujulikkude-astmel peavad sunnitöölised ja vangimajalised üle kahe aasta karistusega viibima vähemalt ühe kuuendiku, muud § 121 ettenähtud vahialused — kaks kuuendikku ajast, mis vajalik nende vabastamiseks tingimisi enne tähtaega; hea käitumise ja töösünnuse korral vabastatakse nemad pärast seda tingimisi enne tähtaega Kriminaalseadustiku §§ 33 ja 34 ettenähtud alustel.

§ 128. Katsealuste-astmel viibiv vahialune võib üks kord iga kahe kuu sees välja saata ühe erakirja, kokku saada omastega ja välja kirjutada või järele tuua lasta suhkurt, teed ja rasvaaineid kokku mitte üle 2 kg.

§ 129. Paranejate-astmel viibiv vahialune võib vaheaegade kahest nädalast kuni kuue nädalani: saata välja ühe erakirja, saada kokku omastega ja kirjutada välja või lasta tuua järele suhkurt, teed, leiba, rasvaaineid ja piima kokku mitte üle 4 kg.

Paranejate-astmel viibiv vahialune võib lugeda ühe nädala kuni ühe kuu vanuseid ajalehti, mille sisu parandamissihile vastu ei käi, suitsetada selleks lubatud ruumes, tarvitada oma patja ning voodipesu ja võtta osa vangistusasutises korraldatavatest võimlemisharjutustest.

§ 130. Paranejate-astmel moodustatud järkudes määratakse eelmises paragrahvis ettenähtud soodustuste piirid kodukorras.

§ 131. Eeskujulikkude-astmel viibiv vahialune võib üks kord nädalas: saata välja ühe erakirja, saada kokku omastega ja kirjutada välja või lasta tuua järele iga-suguseid toiduaineid mitte üle 3 kg., mida on võimalik kontrollida. Eeskujulikkude-astmel viibiv vahialune võib peale § 129 teises lõikes ettenähtud soodustuste: lugeda mitte alla kolme päeva vanust ajakirjandust, mille sisu parandamissihile vastu ei käi, võtta osa vangistusasutises korraldatavatest meelelahutuslikest koosviibimistest ning etendustest ja tarvitada oma ihupesu.

§ 132. Eeskujulikkude-astmel viibivat vahialust võidakse panna erilist usaldust nõudvate ülesannete täitmisele valveta. Säärasele vahialusele võimaldatakse ka lahkumist vangistusasutisest erariides ning valveta kohalikku linna üks kord nädalas päeva ajal kuni kuue tunnini kokkusaamiseks oma perekonna liikmetega või oma majanduslike asjade ajamiseks.

Kui valveta linna lastud vahialune määratud ajaks vangistusasutisse tagasi ei tule, siis loetakse ta põgenejaks, kui hilinemine on kestnud üle kuue tunni.

§ 133. Vahialuste käitumist ja töösünnust hinnatakse markidesüsteemi alusel, kodukorras antavate eeskirjade järgi, kusjuures margi väljateenimise aeg ei või olla üle ühe kuu, hea käitumise ja töösünnuse korral selle aja kestel antakse vahialusele üks mark, mitterahuldava käitumise ning töötamise korral võetakse ära üks mark ja halva käitumise ning töötamise korral — kaks marki.

Kui markide äravõtmisel marke puudu jääb, viiakse vahialune vastavalt puudujäänud markide arvule alamasse järku või astmesse.

Vahialust, kes karistuse kandmist alanud paranejate astmel, viiakse markide äravõtmisel vastavalt puudujäänud markide arvule samuti katsealuste-astmele.

§ 134. Karistuste koostamisel või liitmisel määratud uus karistus, kui see ei tõuse üle 2 aasta vangimaja, viiakse ärakandmata olevas osas täide käesoleva seaduse 2. osa eeskirjade järgi, kusjuures karistuse täitmist jätkatakse sellel astmel, millele vahialune on jõudnud uue otsuse täitmisele pööramise ajaks.

Kui aga karistuste koostamisel või liitmisel määratud uus karistus ulatub üle 2 aasta vangimaja, algab uue karistuse täitmine ärakandmata olevas osas katsealuste-astmelt, kusjuures aga kantud osa karistusest arvesse võetakse tingimisi enne tähtaega vabastamiseks nõutava karistusaja väljaarvutusel.

7. peatükk.

Distsiplinaarmäärustik vahialustele.

§ 135. Distsiplinaarkorras karistatakse vahialuseid tegude eest, mis keelatud käesoleva seadustiku ja vangistusasutiste kodukorra eeskirjadega.

§ 136. Distsiplinaarkaristused on:

- 1) noomitus,
- 2) ajakirjanduse lugemise õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;
- 3) kirjavahetus-õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;
- 4) kokkusaamis-õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks,
- 5) toiduainete väljakirjutamise või järeleloomise õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;
- 6) paigutamine kartserisse ühest kuni neljateistkümnepäevani.

Kartser on pime ruum kõva asemega. Kartserisse paigutatud vahialune kaotab

kartseris viibimise ajal õiguse välja saata ja vastu võtta erakirju, lugeda aja-, ilu- ja teaduslikku kirjandust, kokku saada omas- tega, suitsetada ning osa võtta meelelahu- tuslikkudest koosviibimistest ja etendustest. Toiduks saab ta vahialustele määratud nor- mi leiba ja vett. Igal kolmandal päeval antakse kartserisse paigutatule üldises kor- ras sooja toitu ning viiakse ta jalutama.

Erakorralistel juhtudel võib vangistus- asutise direktor lubada kartserisse paiguta- tul välja saata ja vastu võtta erakirju.

§ 137. Paragrahv 121 ettenähtud vahialuste poolt kordasaadetud teod käesoleva seadustiku ja vangistusasutiste kodukorra eeskirjade vastu hinnatakse markidesüsteemi järgi.

Sääraste tegude kordasaatjaid võib van- gistusasutise direktor eraldada üksikkam- brisse ühest päevast kuni kolme kuuni, kui see on vajalik korra jaluleseadmiseks või alalhoidmiseks vangistusasutises. Rasketel juhtudel võib neid paigutada kartserisse 1—14 päevani korras, mis nähtud ette § 136 teises lõikes.

Kartseris ja üksikkambris veedetud aega ei arvestata vahialuse liikumisel astmetes ja järkudes.

Eraldada üksikkambrisse võidakse vahialust ka tema omal soovil, kui see on kar- ristuse täitmise üldistes huvides. Sel juhul arvestatakse üksikkambris veedetud aeg üldises korras.

§ 138. Vahialuse juurest leitud asjad, mis on hädaohtlikud vangistusasutise kor- rale või julgeolekule, konfiskeeritakse. Tei- sed keelatud asjad võetakse ära ja hoitakse alal kuni vahialuse vabanemiseni.

§ 139. Vahialuse poolt vangistusasutise varale tekitatud kahju nõutakse sisse vastu- vaidlematus korras süüdlase varast, mis vangistusasutise valdamisel, selle hulgas ka töörahast.

§ 140. Distsiplinaarkaristused määra- takse vangistusasutise direktori poolt. Üle seitsme päeva kartserisse paigutamise kin- nitab Vangimajade Valitsuse direktor.

§ 141. Kõik distiplinaarkaristused mää- ratakse pärast juurdlemist kirjaliku otsu- sega ja pööratakse viibimata täitmisele.

§ 142. Paragrahvides 138 ja 139 ette- nähtud konfiskeerimise ja kahjutasu-sisse- nõudmise otsused teeb vangistusasutise di- rektor, kui aga vastavate esemete väärtus tõuseb üle kümne krooni, siis Vangimajade Valitsuse direktor.

§ 143. Distsiplinaarkaristuse kandmine ei takista kaebuste ja palvetega esinemist riigi või omavalitsuse asutistele või amet- nikkudele.

Distsiplinaarkaristuse kandmine kat-

kestatakse vahialuse ümberpaigutamiseks teise vangistusasutisse, tema saatmiseks ametiasutisse ja haiguse ravimiseks.

§ 144. Määratsev vahialune asetatakse kuni rahunemiseni rahustussärki, mille kir- jelduse määrab Kohtu- ja siseminister.

8. peatükk.

Vahialuste vabastamine.

§ 145. Vahialuse vabastamine sünnib viimasel karistuspäeval enne kella 12. Ku- ni 14 päevani arestimõistetu vabastatakse samal kellaajal, mil ta vahi alla võetud.

§ 146. Sunnitöömajast ja vangimajast vabastatud vahialusele, kel ei ole oma ihu- katet, antakse vangistusasutise poolt vaja- lik riidevarustis, kusjuures selle hind võe- takse tema oma või töörahast kui see olemas.

Vabastatavale vahialusele, kui ta elu- koht on üle 25 km kaugel, antakse sõidu- pilet kuni tema elukoha lähemasse raud- teejaama või sadamasse ühes söögirahaga vahialuse kahe päeva toidunormi väärtuses.

§ 147. Vahialuse vabastamisel antakse talle kätte vangistusasutises hoiul olev tema vara, samuti ka osaliselt või terves summas tema oma- ja tööraha, ülejääv osa tema rahast saadetakse vastavale vangide hool- damise seltsile või selle puudumisel oma- valitsusasutisele temale edasiandmiseks va- jadust mööda.

3. osa.

Erilised vangistusasutised ja vahialuste liigid.

1. peatükk.

Alaealised vangistusasutistes.

1. jagu.

Alaealised parandusasutistes.

I. Parandusasutised.

§ 148. Alaealiste parandusasutiste asu- tamine ja valitsemine sünnib käesoleva seaduse §§ 2—13, 15—17, 22—28, 30, 31, 68 ja 69 ning alljärgnevate §§ 149—159 eeskirjade järgi.

§ 149. Alaealiste parandusasutised asu- tatakse eraldi poeg- ja tütarlastele.

§ 150. Alaealiste parandusasutises on kinnine algkool avaliku algkooli õigustega, mille jaoks erilise õppekava ja järelevalve- korra kinnitab Kohtu- ja siseminister kok- kuleppel Hariduse- ja sotsiaalministriga.

§ 151. Parandusasutise direktor, tema abid, õpetajad-kasvatajad ja tööde õpeta- jad kannavad kodukorras kindlaksmäära-

tud alustel vormiülikonda, mille koosseisu ja kirjelduse määrab Vabariigi Valitsus ja kandeajad — Kohtu- ja siseminister kokkuleppel Majanduseministri ja Riigikontrolõriga.

Parandusasutise valvurid kannavad teenistuskohuste täitmisel Kohtu- ja siseministri poolt määratud relva: parandusasutise piirkonnas direktori poolt määratavatel juhtudel, väljaspool seda piirkonda — igal juhul.

Relv kantakse varjatult.

§ 152. Iga parandusasutise juures on pedagoogikanõukogu, kuhu kuuluvad esimehena — direktor, ja liikmetena — õpetajad-kasvatajad ja parandusasutise arst.

Pedagoogikanõukogu on otsustusvõimeline, kui osa võtavad esimees ja vähemalt pool liikmetest, otsused tehakse liht-hääldenamusega, häälte poolekslangemisel on esimehe hääel otsustav.

§ 153. Pedagoogikanõukogu võimupiiri kuulub:

- 1) koolitöö ja tööõppuse korraldamine;
- 2) kasvandikkude käitumise ja õppimise hindamine;
- 3) kasvandikkude liigitamine ja üleviimine astmetel;
- 4) kasvandikkude väljalaskmise lubamine;
- 5) kasvandikkude vabastamine.

§ 154. Parandusasutise need majatööd, mis ei nõua erilist oskust, teostatakse kasvandikkude tööjõuga.

§ 155. Parandusasutises seatakse sisse ja peetakse ülal kasvandikkudele elu-ülalpidamiseks vajalikkude tööoskuste kätteõpetamiseks õppetöökodasid mitmesugustel käsitöö-aladel, võimaluse korral ka põllumajanduslikke töid. Selleks vajalikud kulud määratakse riigi eelarves ja tulud lähevad riigi kasuks.

§ 156. Kasvandikkudele tööde eest tasu ei maksta, kuid §§ 172 ja 173 ettenähtud kasvandikkudele võidakse pedagoogikanõukogu otsusega aegajalt määrata ergutusraha kodukorras ettenähtud alustel riigieelarves selleks määratud krediidist.

§ 157. Kasvandikkude töö- ja kooliõppuse aeg ühes muu arendava tegevusega ei kesta üle 12 tunni päevas.

Tööpäeva algus ja lõpp määratakse kodukorras töö ja tegevuse iseloomu ning kasvandikkude liikide kohaselt.

§ 158. Relvaga varustatud parandusasutise ametnikud ja teenijad võivad relva tarvitada parandusasutise ja kasvandikkude kaitseks kallaletungi vastu.

§ 159. Juhtudel, kui kasvandikke saadetakse valve all väljapoole parandusasu-

tise asukohta, kannab saatja erariideid, sellejuures tarvitatakse harilikke liikumisvahendeid.

II. Alaealiste kinnipidamine parandusasutises.

§ 160. Alaealiste kinnipidamine parandusasutises sünnib käesoleva seaduse §§ 84, 91, 93—98, 100—103, 105, 106, 108, 116 ja 135 ning alljärgnevate §§ 161—184 eeskirjade järgi.

§ 161. Parandusasutisse paigutatud alaealine toimetatakse vastavasse parandusasutisse ühes seatud dokumentidega, kohaletoimetamise kulud kannab parandusasutis.

§ 162. Parandusasutises paigutatakse kasvandikud nende vanuse ja iseloomu kohaselt peredesse. Iga pere asub eriruumis eriliste õpetajate-kasvatajate ja valvurite alalise juhatuse ning järelevalve all.

§ 163. Kasvandikud kannavad erilist ülikonda, milles tunnismärkidega vahet tehakse astmete vahel ja mille vormi, koosseisu ja kandeajad määrab Kohtu- ja siseminister kokkuleppel Majanduseministriga.

§ 164. Kasvandikud, peale § 178 ettenähtud erandite, viibivad tööst ja õppimisest vabal ajal vabas õhus mängudel ja võimlemisharjutustel.

§ 165. Kasvandikud võivad välja saata ühe erakirja nädalas.

§ 166. Kasvandikud võivad kokku saada omastega selleks seatud päeval direktori loal, kes loa andmisest keeldub, kui see kokkusaamine kahjulikult mõjub kasvandiku paranemisele.

§ 167. Kasvandikud, kellel puudub täielik algkooliharidus, on kohustatud õppima parandusasutise koolis.

§ 168. Kasvandikud võivad töö- ja kooliõppusest vabal ajal lugeda parandamissihile mitte vastukäiva sisuga teaduslikku, kasvatuslikku ja noorsoo-kirjandust.

§ 169. Kasvandikud on kohustatud õppima tööoskust parandusasutise käsitöökodades ja põllumajanduslikkudel töödel.

§ 170. Kinnipidamist parandusasutises teostatakse kolmes astmes: katsealuste, paranejate ja eeskujulikkude jaoks.

§ 171. Kasvandikud katsealuste-astmel võivad vabal ajal osa võtta parandusasutises lubatud mängudest.

§ 172. Kasvandikud paranejate-astmel võivad vabal ajal osa võtta parandusasutises lubatud mängudest, pääsevad pealtvaatajatena parandusasutises korraldatavatele etendustele, võivad koju saada üks kord iga kahe kuu sees mitte kauemaks kui kolmeks päevaks ja võivad töö eest saada ergutusraha.

§ 173. Kasvandikud eeskujulikkude-astmel võivad vabal ajal osa võtta parandus- asutises lubatud mängudest, pääsevad parandusasutises korraldatavatele etendus- tele pealvaatajatena ja tegelastena, võivad koju saada üks kord kuus mitte kauemaks kui kolmeks, erakordselt seitsmeks päevaks, võivad töö eest saada kõrgendatud ergutusraha; neid võidakse ka saata valveta väljapoole parandusasutist erilist usaldust vajavate ülesannete täitmisele.

§ 174. Iga kasvandik paigutatakse algul katsealuste-astmele. Hea käitumise ja õppimise korral viiakse ta paranejate-astmele. Käitumist ja õppimist hinnatakse markidega. Samadel alustel sünnib üleviimine eeskujulikkude-astmele ja vabastamine parandusasutisest. Igal astmel viibib ta üldreeglina vähemalt neli kuud.

§ 175. Hea käitumise ja õppimise eest ühe nädala kestel antakse kasvandikule üks mark; mitterahuldava käitumise ja õppimise eest sama aja kestel võetakse ära üks mark ja halva käitumise ja õppimise eest sama aja kestel võetakse ära kaks marki.

§ 176. Kasvandik, kellel tuleb markide äravõtmise tõttu üks või rohkem marke puudu, viiakse alamale astmele nii kauaks, kui palju tal vaja hea käitumise ja õppimise tagasisaamiseks senisele astmele.

§ 177. Distsiplinaarkaristused parandus- asutises on:

- 1) noomitus,
- 2) paigutamine üksikkambrisse mitte üle 7 päeva,
- 3) kehalik karistus,
- 4) paigutamine karistuseosakonda mitte üle kahe kuu.

Kõik karistused määrab parandusasutise direktor ära kuulates p.p. 3 ja 4 ettenähtud karistuste määramisel pedagoogikanõukogu arvamuse.

Kehalik karistus määratakse raskete kõlblusvastaste ning teiste korravastaste tegude eest, mis korda saadetud teadlikult ja tingitud alaealise hingeelu kahjulikkudest avaldustest. Karistus seisab kergete vitsadega löömisel kasvandiku paljastatud istmikule, alla 14 a. vanusele kasvandikule — kuni 6 löögini, ja üle 14 a. vanusele — kuni 12 löögini.

Karistus viiakse täide mitteavalikult direktori juuresolekul ning üle 14 a. vanusele naissoost kasvandikule ilma istmiku paljastuseta läbi õhukese aluspesu.

§ 178. Karistusosakonnas viibijad elavad lukustatud ruumes, kust neid viiakse välja töödele ja jalutusele ainult valve all, nad ei võta osa mängudest ega etendustest.

§ 179. Kasvandiku poolt parandusasutise varale tekitatud kahju sissenõudmine juhitakse ergutusrahale, selle puudumisel võetakse riigi kanda.

§ 180. Vabanevale kasvandikule antakse parandusasutise poolt vajalik riidevarustis, sõidupilet kuni tema sihtkoha lähemasse raudteejaama või sadamasse ühes söögirahaga kasvandiku kahe päeva toidunormi väärtuses.

§ 181. Vabastatud kasvandiku ergutusraha ülejääk saadetakse vastavale vangide hooldamise seltsile või selle puudumisel omavalitsusele temale edasiandmiseks vajadust mööda.

2. jagu.

Alaealised vangimaja eriruumis.

§ 182. Parandusasutisse paigutamise võimaluse puudumisel paigutatakse alaealised eriruumi Kohtu- ja siseministri poolt selleks määratud vangimajas.

Alaealiste kinnipidamine vangimaja eriruumis sünnib käesoleva seadustiku §§ 148—181 eeskirjade järgi, kusjuures pedagoogikanõukogu ülesandeid teostab vangimaja nõukogu.

3. jagu.

Alaealised vangimajas.

§ 183. Vangimajja mõistetud alaealised peetakse kinni käesoleva seaduse §§ 1—147 eeskirjade järgi.

Alaealised paigutatakse eraldi täisealistest.

Majatöödele ei määrata alla 16-a. alaealisi.

2. peatükk.

Kinnipidamine arestikambrites.

§ 184. Linnades ja alevites, kus ei ole käesoleva seaduse § 1 loendatud vangistus- asutisi, samuti ka valdades, mis kaugel neist vangistusasutistest, asutatakse arestikambrid.

Nende arestikambrite võrgu ja sisse- seade korra määrab Vabariigi Valitsus Kohtu- ja siseministri ettepanekul.

§ 185. Arestikambrite ja vahialuste ülalpidamise kulud, samuti ka nende valitsemise ning valvamise kulud kannab riik Kohtu- ja siseministeriumi eelarve kaudu. Vastavad ruumid annab ja peab korras kohalik linna-, alevi- või vallavalitsus riigi toetusel.

§ 186. Arestikambri ülema ja valvuri kohuseid täidavad vastava omavalitsuse poolt selleks määratavad omavalitsuse ametnikud.

Nende ülesannete täitmise eest maks- takse neile riigikassa kulul Kohtu- ja sise-

ministeeriumi eelarve kaudu lisatasu Vabariigi Valitsuse poolt määratavate normide järgi.

Arestikambri ülem ja valvur varustatakse Vangimajade Valitsuse poolt laske-relvaga.

§ 187. Arestikambrites võidakse kinni pidada karistuse täitmiseks neid kohalikke elanikke, kes on mõistetud aresti või aresti rahatrahvi asendamiseks mitte üle 14 päeva.

§ 188. Arestikambrite kodukorra määrab Kohtu- ja siseminister arvestades käesoleva seaduse I ja II osa eeskirju. Kodukorra täitmise järele valvab Vangimajade Valitsus.

4. osa.

Eelvangistus.

1. peatükk.

Eelvangistus-asutised.

§ 189. Isikud, kellele on eeluurimise või kohtu all olemise aja kestel kohtuvõimu poolt tõkkeabinõuna määratud vahi all pidamine, paigutatakse erilistesse eelvangistus-asutistesse.

§ 190. Eelvangistus-asutiste asutamine ja valitsemine sünnib käesoleva seaduse §§ 2—7, 9—17, 27, 28, 30, 31, 70, 71, 74—80 ja alljärgnevate §§ 191—194 eeskirjade järgi.

§ 191. Eelvangistus-asutiste koosseisu kuuluvad: asutise direktor, tema abid, ladehoidjad, valvemeeskond, saatemeeskond, tervishoiuline ja kantseiline personaal; nende üldarv määratakse koosseisuseaduses, koosseisu jaotab üksikute eelvangistus-asutiste vahel Vangimajade Valitsuse direktor.

Vabateenijate teenistussevõtmise korra ja tingimused määrab Kohtu- ja siseminister.

§ 192. Eelvangistus-asutiste majatööd teostatakse koosseisus ettenähtud teenijate kaudu.

§ 193. Eelvangistus-asutises selleks määratud ruumidesse võimaldatakse sissepääsu ainult neile, kellele see on vajalik teenistuse tõttu, varustise muretsemise alal või kokkusaamiseks kinnipeetavatega.

Eelvangistus-asutises kinnipidamise ruumidesse võimaldatakse sissepääsu ainult järelevalve-ametnikule, prokuratuuri esindajatele, kohtunikudele ja kohtu-uuri-jatele.

§ 194. Eelvangistuses kinnipeetavate saatmine § 218 ettenähtud juhtudel sünnib valve all, linna piirides võimalikult kinniste veoabinõudega.

2. peatükk.

Kinnipidamine eelvangistus-asutistes.

§ 195. Tõkkeabinõuna vahialla-võetu toimetatakse eelvangistus-asutisse ühes seatud dokumentidega.

§ 196. Vahialla-võetud naisisikuga võetakse vastu ka tema rinnalaps, kes alla 1 aasta vana ja rinnaga toidetakse.

Säärane laps peetakse ülal vangistus-asutise kulul 1-aastaseks saamiseni ja antakse siis lähematele omastele, kes on kohustatud last ülal pidama, selle võimaluse puudusel aga rinnalastekodusse või kohaliku vangide hooldamise seltsi korraldusse.

Samuti toimetatakse ka vahiallavõetud lastega, kes vangistus-asutises sündinud.

§ 197. Vahialla-võetuga kaasas olevatest asjadest võetakse vastu:

- 1) raha, kaasaskantavad väärtasjad ja dokumendid;
- 2) harilik kehakate, kaks paari pesu ja magamisasjad;
- 3) kiirelt mitterikkiminevaid toiduaineid kuni 5 kg.

Kõik muud kaasasolevad asjad toimetatakse vahialla-võetu kulul tema poolt määratud isikutele või politseile.

§ 198. Vahialla-võetu paigutatakse vastava kohtuvõimu poolt määratud eelvangistus-asutisse; tema ümberpaigutamine teise eelvangistus-asutisse võib sündida ainult vastava kohtuvõimu nõusolekul.

§ 199. Kui üks ning sama isik on eelvangistuses kahe või rohkema kohtuvõimu korralduses, milles nõutakse kinnipidamist mitmetes eelvangistus-asutistes, siis teatab eelvangistus-asutise direktor sellest kõikidele asjaomastele kohtuvõimudele; säärase kinnipeetava ümberpaigutamine teise eelvangistus-asutisse võetakse ette vastava kohtuvõimu erilisel korraldusel.

§ 200. Vahialla-võetu peetakse kinni üksikkambris nii kaua, kuni vastav kohtuvõim või kõik vastavad kohtuvõimud, kelle korraldusel ta vahi alla võetud, pole avaldanud nõusolekut tema paigutamiseks ühiskambrisse.

Ühte ühiskambrisse ei võida paigutada ühes ning samas süüteoasjas kinnipeetavaid.

Vahialla-võetuid hoitakse lahus jalutamisel, sauna viimisel, eelvangistus-asutisest väljaviimisel ja tapis.

§ 201. Ühiskambrites eraldatakse vahialla-võetud soo, võimaluse korral ka vanuse ja eelkaristuse kohaselt.

Ühiskambrites eraldatakse vahialla-võetud üksteisest võimaluse piires ööseks.

§ 202. Vahialla-võetud kannavad omi riideid; vangiriided antakse neile, kellel ei

ole kõlblikke omariideid, või kes seda ise soovivad.

§ 203. Vahialla-võetud varustatakse pesuga ja magamisasjadega eelvangistus-asutise poolt. Lubatud on ka oma pesu ja magamisasjade tarvitamine.

§ 204. Eelvangistus-asutistes kinnipeetavate riidevarustise vormi määrab Kohtu- ja siseminister, koosseisu ja kandeajad — Kohtu- ja siseminister kokkuleppel Majanduseministriga.

§ 205. Vahialla-võetute toitmine sünnib toidutabelite järgi, mis määrab Kohtu- ja siseminister ära kuulates Riigi tervishoiunõukogu arvamuse.

Vangistus-asutise direktor võib tervisklikkudel põhjustel üksikutel juhtudel teha toidutabelites kõrvalekaldumisi eelvangistus-asutise arsti ettepanekul.

§ 206. Kergemad haiged ravitakse eelvangistus-asutises, raskemad haiged, eriti aga nakkushaiged — erilises vahialuste-haigemajas või mõnes riigi või omavalitsuse haigemajas.

§ 207. Vahialla-võetute ravimine sünnib riigi kulul piirides, mis määrab Kohtu- ja siseminister, ära kuulates Riigi tervishoiunõukogu arvamuse.

§ 208. Vahialla-võetute saunaskäimise, pesemise ja pesupesemise kulud kannab riik; sellekohased kulunormid määrab Kohtu- ja siseminister.

§ 209. Soojus vahialla-võetute eluruumides ei või olla alla + 17° C järgi.

§ 210. Vahialla-võetutele võimaldatakse liikumist vabas õhus igal päeval vähemalt 30 min. kestel.

§ 211. Vahialla-võetute ülestõusmise, söögi, jalutamise ja magamaheitmise ajad ja kord määratakse kodukorras.

§ 212. Vahialla-võetule on keelatud:

1) alkoholsete jookide või muude uimastavate ainete tarvitamine;

2) raha, keelatud kirjanduse või muude keelatud asjade hoidmine oma juures;

3) salapäiduse pidamine omavahel ja välisilmaga;

4) väljasaadetavates kirjades salamärkide tarvitamine, samuti ka neisse valeteadete mahutamise eelvangistus-asutise kohta;

5) omavahel varaliste tehingute sõlmimine eelvangistus-asutise direktori loata;

6) rahurikkumine;

7) viisakusetu või korratu käitumine.

§ 213. Vahialla-võetud on kohustatud hoolitsema oma ihu, riiete, sööginõude ja kambrite puhtuse eest kodukorraga määratavas korras.

§ 214. Vahialla-võetud võivad saata takistamatult palveid ja kaebusi oma või

perekonna isiklike ja varanduslike huvide kaitseks vastavatele riigi- ja omavalitsusasutistele.

§ 215. Vahialla-võetud võivad erakirju välja saata vastava kohtuvõimu loal üks kord nädalas.

§ 216. Vahialla-võetute poolt väljasaadetavad ja neile saabuvad kirjad saadetakse vastavale kohtuvõimule läbivaatamiseks.

§ 217. Vahialla-võetud võivad omastega kokku saada üks kord nädalas selleks määratud ruumis ja ajal ainult vastava kohtuvõimu loal ja tema poolt määrataval viisil.

Erakorralistel juhtudel võib vastav kohtuvõim lubada kokkusaamist väljaspool järjekorda.

§ 218. Vahialla-võetuid võidakse eelvangistus-asutisest välja viia ainult vastava kohtuvõimu korraldusel.

§ 219. Vahialla-võetud võivad abielu vastava kohtuvõimu nõusolekul üldistel alustel, kusjuures perekonnaseisu-ametniku kohuseid täidab eelvangistus-asutise direktor.

§ 220. Vahialla-võetud võivad omale välja kirjutada või järele tuua lasta toiduaineid kuni 3 kg nädalas.

§ 221. Vahialla-võetud võivad omadest asjadest oma juures hoida: seepi, suupuhastamisvahendeid, kiirelt mitterikkiminevaid toiduaineid, tarvilikud sööginõud, kaks vahetist ihupesu, ühe vahetise sooja pesu, ühe vahetise voodipesu, madratsi, teki ja padja.

§ 222. Vahialla-võetud võivad lugeda teaduslikku ja ilukirjandust eelvangistus-asutise raamatukogust.

Sama sisulist kirjandust võidakse neile ka järele tuua või saata, kuid see saadetakse enne vastavale kohtuvõimule läbivaatamiseks ega anta eelvangistus-asutisest välja enne vahialla-võetu vabanemist.

Ajakirjandust võivad vahialla-võetud lugeda ainult vastava kohtuvõimu loal.

§ 223. Vahialla-võetule, kes on mõne usutunnistusliku ühingu liige, võimaldatakse kokku saada oma usutunnistuse vaimulikuga ja osa võtta usulistest talitustest ainult vastava kohtuvõimu loal.

§ 224. Distiplinaarkorras karistatakse vahialla-võetuid tegude eest, mis keelatud käesoleva seadustiku 4. osa ja eelvangistus-asutiste kodukorra eeskirjadega.

§ 225. Distiplinaarkaristused on:

1) noomitus;

2) toiduainete väljakirjutamise või järeletoomise õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;

3) paigutamine kartserisse 1—14 päevani.

§ 226. Vahialla-võetu juurest leitud asjad, mis on hädaohtlikud eelvangistuse korrale või julgeolekule, konfiskeeritakse.

Teised keelatud asjad võetakse ja hoitakse alal kuni vahialla-võetu vabanemiseni.

§ 227. Vahialla-võetu poolt eelvangistus-asutise varale tekitatud kahju nõutakse sisse vastuvaidlematus korras süüdlase varast, mis eelvangistus-asutise valdamisel.

§ 228. Distsiplinaarkaristused määratakse eelvangistus-asutise direktori poolt.

§ 229. Kõik distsiplinaarkaristused määratakse pärast juurdlemist kirjaliku otsusega ja pööratakse viibimata täitmisele.

§ 230. Paragrahvides 226 ja 227 ettenähtud konfiskeerimise ja kahjutasu-sissenõudmise otsused teeb eelvangistus-asutise direktor, kui aga vastavate asjade väärtus tõuseb üle kümne krooni, siis Vangimajade Valitsuse direktor.

§ 231. Distsiplinaarkaristuse kandmine ei takista kaebuste ja palvetega esinemist riigi või omavalitsuse-asutistele või ametnikkudele.

Distsiplinaarkaristuse kandmine katkestatakse vahialla-võetu ümberpaigutamiseks teise eelvangistus-asutisse, tema saatmiseks ametiasutisse ja haiguse ravimiseks.

§ 232. Määratsev vahialla-võetu asetatakse kuni rahunemiseni rahustussärki, mille kirjelduse määrab Kohtu- ja siseminister.

§ 233. Vahialla-võetu vabastamine sünnib sama kohtuvõimu kirjalikul korraldusel, kelle järgi teda kinni peetakse.

3. peatükk.

Eelvangistus vangistusasutistes.

§ 234. Eelvangistus-asutiste puudusel või neis ruumi puudusel paigutatakse tõkkeabinõuna vahialla-võetud vangimajadesse, kus neid kinni peetakse §§ 189—233 eeskirjade järgi.

§ 235. Tõkkeabinõuna vahialla-võetud paigutatakse vangimajades eriruumidesse eraldi muudest vahialustest, kusjuures § 200 eeskirju kohaldatakse niipalju, kui ruumid seda võimaldavad.

5. osa.

Maksujõuetute võlgnikkude kinnipidamine.

§ 236. Vahialla-võetud maksujõuetud võlgnikud peetakse kinni vangimajades käesoleva seaduse §§ 197, 209—214, 218, 220, 221, 226, 229—232 ja alljärgnevate § § 237—248 ettenähtud eeskirjade järgi.

§ 237. Vahialla-võetud maksujõuetud võlgnikud toimetatakse lähemasse vangimajja ühes seatud dokumentidega; nende paigutamine ühest vangimajast teise sünnib Vangimajade Valitsuse direktori korraldusel vastava kohtuvõimu nõusolekul.

§ 238. Maksujõuetud võlgnikud liigitatakse soo järgi ja peetakse kinni ühiskambrites eraldi muudest vahialustest.

§ 239. Maksujõuetud võlgnikud tarvitavad oma riidevarustust, pesu, magamisasju, pesemisvahendeid ja toidunõusid.

§ 240. Maksujõuetuid võlgnikke toidetakse Kohtu- ja siseministri poolt määratava toidutabeli järgi. Ravimine, saunakäimine ja pesupesemine sünnib vangimajja kodukorra alusel.

§ 241. Eelmises paragrahvis ettenähtud kulud tasutakse Tsiviilkohtupidamise seaduses ettenähtud korras.

§ 242. Maksujõuetud võlgnikud võivad välja saata kaks kirja nädalas, kokku saada omastega üks kord nädalas, lugeda teaduslikku, ilu- ja ajakirjandust, kokku saada oma usutunnistuse vaimulikuga ja osa võtta usulistest talitustest.

§ 243. Maksujõuetu võlgnik võib abieluda, kusjuures perekonnaseisu-ametniku kohuseid täidab vangimaja direktor.

§ 244. Distsiplinaarkorras karistatakse maksujõuetuid võlgnikke tegude eest, mis on keelatud käesoleva peatüki ja vangistusasutise kodukorra eeskirjadega.

§ 245. Distsiplinaarkaristused on:

- 1) noomitus,
- 2) ajakirjanduse lugemise õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks,
- 3) kirjavahetus-õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks,
- 4) kokkusaamis-õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks,
- 5) toiduainete väljakirjutamise või järeletoomise õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks,

6) paigutamine kartserisse 1—14 päevani.

§ 246. Distsiplinaarkaristused määratakse vangimaja direktori poolt.

§ 247. Maksujõuetu võlgniku poolt vangimaja varale tekitatud kahju nõutakse sisse vastuvaidlematus korras süüdlase varast, mis vangistusasutise valdamisel.

§ 248. Maksujõuetu võlgniku vabastamine vahi alt sünnib Tsiviilkohtupidamise seaduses ettenähtud alustel.

6. osa.

§ 249. Käesolev seadustik pannakse maksma eriseadusega.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon võttis vangistusseadustikus ette järgmised muudatused:

§ 11. asendas nimetuse „veltveebel“ eestipärasemaga „saatesalga ülem“.

§ 12. kustutas aja ülemmäära, 6 kuud, kuna mingit põhjust pole piirata praktikantidena teenistuses oldud aega seaduses ülemmääraga. See võiks tekitada ainult arusaamatusi. Küllalt on aja alam-määra äratähendamisest, mille praktikant peab välja teenima.

§ 13. muudeti viimne lõige selies mõttes, et Kohtu- ja siseminister määrab teenistuslike korterite tarvitamise korra mitte sundmäärusega, vaid oma korraldusega. Sundmääruse maksmapanemine ei ole sel puhul tarvilik.

§ 19 teises lõikes ettevõetud muudatus on üks olulisemaid: Üldkomisjon leidis, et vahialuste üleviimine astmetel ja järkudes ning nende vabastamine tingimisi enne tähtaega on sedavõrt tähtsad küsimused, et nende otsustamisest peaksid osa võtma peale vangistuseasutise direktori, arsti ja õpetaja ning vangide hooldamise seltsi esindaja hääleõigusega (mitte ainult sõnaõigusega, nii kui valitsuse eelnõus oli ette nähtud) ka prokuratuuri esindaja, samuti kohtu ja advokaatuuri esindajad, kes valitsuse eelnõu järgi täiesti kõrvaldatud olid nõukogu koosseisust. Üldkomisjon ühines selles küsimuses K. Grau poolt „Õiguses“ nr. 5 — 1930 esiletoodud väidetega.

Prokuratuuri esindajale jääb õigus protestida tehtud otsuse vastu ainult vormilistel põhjustel, näiteks, kui nõukogu koosseis ei olnud seadusepärane, koosolek polnud otsusevõimeline või kui otsustatud vabastada vahialune enne vabastamiseks nõutavate seaduslike tähtaegade möödumist. Sisuliste küsimuste kohta prokuratuuri esindajal protestiõigust ei ole.

§ 27 redigeeriti ümber ja jäeti välja nõudmine, et jooksvat remonti teostatakse vajaduse piirides. Arvati, et enesestmõistetav on, et remont teostatakse vajaduse pii-rides, ja et küllalt on, kui selleks tarvilikud juhtnõõrid annab Kohtu- ja siseminister, kuid mitte ainult jooksva remondi teostamiseks, vaid ka üldiseks remondiks.

§ 29. võttis üldkomisjon samuti ette olulise muudatuse. Valitsuse eelnõus oli ette nähtud, et vahialustele, kes vangistus- seaduseasutiste majatöid teevad, maksetakse tasu riigi eelarve vastavast krediidist. Praegumaks va vangistuseseadustiku §§ 359 ja 363 p. 1. põhjal maksetakse see aga van- gide töötasust vangimajale arvestatavast 25 protsendist. See teeb isegi praeguste

15—25-sendiliste päevapalkade juures umbes 20.000 krooni aastas välja. Tulevikus võib see summa tõusta kuni 80.000 kroo- nini aastas, kui arvata päevapalgaks keskmiselt 1 kroon. Kuna esitatava eelnõu järgi vangimajale (tööfondi) senise 25% asemel 50% vangide töötasust arvesta- takse (§ 34), siis jääb riigikassa tulevikus umbes 90.000 kroonist aastas ilma, sest selle võrra vähenevad riigi sissetulekud eel- arve järgi. Ei oleks soovitatav sealjuures koormata riigi eelarvet peale selle veel uute väljaminekutega, mis enne tööfondist tasuti.

§ 30 kustutati sõna „võimalikult“, kuna mingit põhjust pole maksta toiduainete eest kõrgemat hinda, kui turuhind.

§ 32 jäeti välja osa, mis kõneles sel- lest, et vangistuseasutiste juurde asuta- takse töösunduse teostamiseks töökojad „mitmesugustel tööstusealadel“ ja põlluma- janduslikud ettevõtted. Eriti viimaste kohta oldi arvamisel, et nende asutamine vangimajade juurde soovitatav ei ole. Küllalt on sellest, kui asutatakse töökojad ja korraldatakse töid.

Vaidlusi tekitas küsimus, kas üldse lu- batavaks tunnustada seda, et vangistuse- asutis enda kätte kaupleb välistöid riigilt, omavalitsustelt ja eraisikutelt, kuid komis- joni enamus asus siiski seisukohale, et see erandlikkudel juhtudel võiks sündida Koh- tu- ja siseministri poolt igal üksikul juhul kinnitatud korras.

Vastavalt redigeeriti ümber ka § 35.

§ 36 täiendati määrusega, et vangis- tuseasutiste tööstuse sisseseaded ja laod ainult vajaduse korral tule vastu kinnita- takse, näiteks juhtudel, kus need asuvad kergestisüttivates puuhoonetes (Harku koloniis).

§ 39 kustutati sõna „meistrid“, kuna tööde õpetajatena võivad olla ka õppinud töölised, kes meistri tiitlit veel pole oman- danud.

§§ 42, 46 ja 47 võeti „tööproduktiooni“ kulude asemele „valmistuskulud“.

§§ 34 ja 44, mille järgi tööfondi arva- takse seniste 25% asemel 50% vahialuste üldisest töötasust, võeti vastu selle eeldu- sega, et kui uued vangistuseseadused fondi summadest üles ehitatud (§ 40), siis sea- dust muuta tuleb selles mõttes, et 25% riigi sissetulekuks läheks ja 25% jääks töö- fondi.

§ 58 võeti 200 asemel 295 keskmiseks aasta tööpäevade arvuks, samuti kui see ette nähtud Tööstusliku töö seaduses.

Variandina esitab komisjon ettepaneku, kustutada § 58 teisest lõikest sõnad „tööl- juhtunud õnnetusel, või vajaliku ravimise“.

kestel“, kokkukõlas § 60 juures vastuvõetud variandiga, mille järgi pension maksetakse perekonnaliikmetele tööl olnud vahialuse surma korral ka siis, kui surm järgnes mitte otsekohe tööl juhtunud õnnetusel või ravimisaja kestel, vaid ka hiljem.

Viimase variandi pooldajad leiavad, et vigasaanu naise, laste või vanemate peale kohustuse panemine, tõeks teha, et surm on tingitud õnnetusejuhust, asetaks viimased sagedasti ülepääsemata raskuste ette. Pensionisaajad: lapsed kuni 16 aastani, samuti vanemad üle 60 a. või tegelikult töövõimetus ja kellel ei ole teisi seadusejärelisi toitjaid, langeksid sarnasel korral, kui nad pensionist ilma jäävad, riigi või omavalitsuse hoolekande alla. Hoolekande seaduse põhjal. Sellepärast oleks soovitatav, et neile pensioni maksmine tööfondist edasi kehtaks. Kuna õnnetusejuhte võrdlemisi vähe ette tulnud, ei koormaks sarnased võrdlemisi väikesed väljaminekud fondi ülearu.

§ 68 jäeti välja Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu juhatuse liikmed ja Riigikontrollor.

§ 74 täiendati määrusega, mille järgi saatmisel võidakse käeraudu panna ainult neid raskete kuritegude ja kuritegude eest karistust kandvaid vahialuseid, kellest võib karta põgenemise katset.

§ 77 võeti „auto“ asemele „muul liikumisvahendil“.

§ 81 täiendati „arestikambrite“ sissevõtmisega, missugused ette nähtud § 184-das.

§ 86 jäeti välja vahialuste liigitamine süüteo liikide järgi. Arvati küllaldaseks vahialuste liigitamine nende iseloomu kohaselt.

§ 90 täiendati kolmanda lõikega, mille järgi Kohtu- ja siseministril õigus on lubada vangimajalistele nende soovil kanda omi riideid.

§ 105 võeti „viisakuseta lauseid“ asemele: „jämedalt ebaviisakaid lauseid“.

§ 106 täiendati teise lõikega, mille järgi võõrakeelsete kirjade üldreeglist erand teha ke vähemusrhivate ja naaberriikide keelsete (saksa-, vene-, rootsi-, soome- ja läti keelsete) kirjade kohta selles mõttes, et need kirjad ka siis tulevad edasi saata, kui vangistuseasutise direktor ei suuda tutvuda nende sisuga. Sisuga tutvumiseks saadetakse kirjad neil juhtudel vangimajade valitsuse direktorile.

§ 118 kustutati sõna „rasedad“, kuna naisterahvad 1½ kuud pärast sünnitamist enam ei ole rasedad.

§ 136 p. 2 ja § 245 p. 2. kustutati valit-

suse esindaja ettepanekul ilukirjanduse lugemise õiguse kaotus.

§ 147 muudeti selles mõttes, et vahialuse vabastamisel võimalik on viimasele ka kõike tema tööraha ülejääki kätte anda, kui leitakse, et teda selleks küllaldaselt usaldada võib.

§ 151 kustutati „instruktorid ja meistrid“ ja võeti selle asemele „töödeõpetajad“, kokkukõlas § 39 ettevõtetud parandusega.

§ 157 muudeti valitsuse esindaja ettepanekul, vastavalt väljakujunenud korrale, mille järgi kasvandikkude tegevus (töö- ja kooliõppus ning mängud vaheaegadel) ilma söögiaegadeta kestab umbes 12 tundi päevas.

§ 174 võeti sõnade asemel: „peab ta viibima“ — „viibib ta üldreeglinas“. Vastasel korral võiks arusaamatusi tekkida nende kasvandikkude suhtes, keda karistuseaja möödumisel tuleb vabastada, kes aga igas asimes selleks ajaks veel nelja kuud viibinud ei ole.

§ 185 võeti „maavalitsuste“ asemele „alevi- ja vallavalitsused“, kuna maavalitsustele ruumide muretsemine valdades raskusi sünnitaks. Lisati juurde, et ruumide andmine ja korraspidamine sünnib riigi toetusel. Riigi toetuse all on mõeldud tegelikkude kulude tasumist, mis valla- või alevivalitsustel kanda tuleb.

§ 187 pikendati 7-päevast tähtaega 14 päevani, et võimaldada arestikambrite intensiivsemat ärakasutamist, vabastades teisi vangistuseasutisi osast lühiajalistest kinnipeetavatest.

§§ 93, 95, 205 ja 207 võeti „Tervishoiu-nõukogu“ asemele „Riigi tervishoiu-nõukogu“.

Teised muudatused on redaktsioonilised või eelnõu paljundamisel ettetulnud trüki vigade parandused.

Välja arvatud käesolevas seletuskirjas ettetoodud muudatused, ühineb üldkomisjon Vabariigi Valitsuse eelnõule juurdelisatud põhjendustega.

265.

Üldkomisjoni

PARANDUSE-ETTEPANEK

vangistusseadustiku (paljundus 12. XI 1930 nr. 330/105) juurde.

Üldkomisjon paneb ette, vangistusseadustiku § 136 vastu võtta järgmiselt:

§ 136. Distsiplinaarkaristused on:

- 1) noomitus;
- 2) ajakirjanduse lugemise õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;

3) kirjavahetus-õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;

4) kokkusaamis-õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;

5) toiduainete väljakirjutamise või järeletoomise õiguse kaotus mitte kauemaks kui üheks kuuks;

6) paigutamine kartserisse ühest kuni neljateistkümne päevani.

Kartser on vähemalt 11 kantmeetri õhumahuga, köetav ja ventileeritav pime ruum kõva asemega. Kartserisse paigutatud vahialune kaotab kartseris viibimise ajal õiguse välja saata ja vastu võtta erakirju, lugeda aja-, ilu- ja teaduslikku kirjandust, kokku saada omastega, suitsetada ning osa võtta meelelahutuslikest koosviibimisest ja etendustest. Toiduks saab ta vahialustele määratud normi leiba ja vett. Igal kolmandal päeval antakse kartserisse paigutatule üldises korras sooja toitu ning viiakse ta jalutama.

Erakorralistel juhtudel võib vangistus-asutise direktor lubada kartserisse paigutatul välja saata ja vastu võtta erakirju.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon, läbi arutades Riigikogu poolt komisjonile tagasiantud vangistus-seadustiku § 136, ühes selle kohta esitatud paranduse-ettepanekuga, ühines Vabariigi Valitsuse poolt sel puhul komisjonis esitatud uue redaktsiooniga, mille järgi § 136 teine lõige algaks järgmiselt:

„Kartser on vähemalt 11 kantmeetri õhumahuga, köetav ja ventileeritav pime ruum kõva asemega.“

Seega oleksid ära tähendatud mitte ainult kartseri negatiivsed omadused, vaid ka need minimaalsed nõuded, millele see peaks vastama.

266.

Rkl. A. Jõeääre ettepanek.

VÄIKETALUDE KASUTAMISLEPINGUTE TÄHTAJA PIKENDAMISSEADUS.

§ 1. Väljaspool linnade ja alevite administratiiv-piire või siseministri poolt kinnitatud alevikkude ehituspiirkonde asuvatest eramaadest kas rendi või muu lepingu põhjal kasutamiseks väljaantud väiketalude kasutamislepingud, mille tähtaeg lõppenud enne käesoleva seaduse maksmahakkamist või lõpeb käesoleva seaduse maksvusajal, loetakse juhtudel, kui kasutaja soovi ei avalda lepingust loobuda ja maaomanik ning maakasutaja ei saavuta edaspidise ka-

sutamise üle kokkulepet, uuendatuks kuni 1. jaanuarini 1933. aastani.

§ 2. Kui maaomanik ja maakasutaja ei saavuta kokkulepet kasutamistasu suuruse kohta, määrab selle kohas oma õiglasel äranägemise järgi ühe asjaosalise poolt alustatud nõudmisel.

SELETUSKIRI.

Linnade administratiiv-piirides asuvate maade kasutamise lepingute pikendamise seadus (RT 1 — 1929) ning Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus (RT 104 — 1928) ei anna võimalust lahendada väiketalu kasutamislepingutest tekkivaid vahakordi. Vastava eriseaduse väljatöötamine ning arutamine võtab kahtlemata rohkesti aega. Vahepeal ähvardab aga kümneid talurentnikke väljatõstmine peasjalikult võõrandamata karjamõisade (näit. Uliku) ja tööstusettevõtete (näiteks Põhja paberi- ja puupapivabriku aktsiaseltsi) päralt olevatest taludest. Et seda ära hoida, oleks vaja nende talude kasutamislepinguid pikendada kuni 1. jaanuarini 1933, milleks käesolev seaduseelnõu esitatud.

267.

Maakomisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Väiketalu kasutamislepingute tähtaja pikendamisseadus (Rkl. A. Jõeääre ettepanek, paljund. 9. XII 1929 nr. 77/56) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Käesoleva seaduseelnõu kohta on Põllutöominister 13. mail 1930 nr. 1642²⁹ all teatanud järgmise oma seisukoha:

„Väikemaapidajate rendilepingute pikendamise seadus, mis pikendustega maksev oli kuni 1. maini 1926. aastal, oli vajalik, et alal hoida endist seisukorda väikemaapidamiste suhtes, kuna oli kavatsusel seaduseandlikul teel kindlustada ka eramaadel asuvate väikekohtade rentnikkudele neil kasutada olevad kohad. See kindlustus leidis aset Riigikogu poolt vastuvõetud Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse maksmahakkamisega 8. märtsil 1926. aastal ja elluviimisega vastava määruse läbi Vabariigi Valitsuse poolt. Sellega langes ära väikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduse edaspidise maksvuse tarvidus, see seadus kaotas oma maksvuse ja selle uuesti maks-

mapanemiseks puudub ka praegusel ajal tarvidus.

Põllutööministeerium ei leia, et praegusel ajal maksva tsiviilõiguse läbi kõigiti otstarbekohaselt, meie põllumajanduse seisukohalt oleksid korraldatud vahekorrad rentnikkude ja eramaaomanikkude-rendileandjate vahel, kuid seda olukorda ei saa parandada praegusel ajal maksvate rendivahekordade pikendamisega, vaid seda tuleb maksva tsiviilõiguse vastava osa

revideerimise ja muutmise läbi teha, mis suuremaid eeltöid nõuab ja selle tõttu ei ole lähemal ajal läbiviidav.“

Selle seisukohaga ühines Vabariigi Valitsus oma resolutsiooniga 21. maist 1930. Maakomisjon, seaduseelnõu läbi arutades ja oma enamuses ühinedes Põllutööministri ning Vabariigi Valitsuse seisukohaga, esitab väiketalude kasutamislepingute tähtaja pikendamisseaduse Riigikogule tagasilükkamiseks.
